

การจัดการการศึกษาของ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2491 – 2534

โดย
นางสาวปวีณา มุขอเฮด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การจัดการการศึกษาของ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2491 – 2534

โดย
นางสาวปวีณา มุขอเฮด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

EDUCATION MANAGEMENT OF CHULACHOMKLAO ROYAL MILITARY
ACADEMY 1948 – 1991

By
MISS Paweena MUSORHED

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts (HISTORY)
Department of HISTORY
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2017
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
พ.ศ.2491 – 2534

โดย ปวีณา มุขอเฮด

สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพร กุ์พงศ์พันธุ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ นิตพัทธ์สุขกิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพร กุ์พงศ์พันธุ์)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(พันเอก ดร. สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ)

56205206 : ประวัติศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

คำสำคัญ : การจัดการการศึกษา, การทหาร, โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

นางสาว ปวีณา มุซอเฮด: การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
พ.ศ.2491 – 2534 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรพร ภู่งศ์พันธ์

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2491 – 2534. มีวัตถุประสงค์คือ 1.เพื่อศึกษาถึงนโยบายการศึกษาของกองทัพบก และการดำเนินการในการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า 2.เพื่อศึกษาถึงปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า 3.เพื่อศึกษาถึงลักษณะและความเป็นไปของหลักสูตรการศึกษา อาจารย์ผู้สอน และกิจกรรมภายในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า 4.เพื่อศึกษาถึงผลที่ได้รับจากการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

ผลการศึกษาพบว่า นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบกมีผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในการดำเนินการจัดการศึกษาทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรตามช่วงเวลาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรในแต่ละครั้งอีกด้วย โดยการบรรจุรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเวลานั้นเพื่อใช้สอนนักเรียนนายร้อย ซึ่งส่งผลให้ภายหลังสำเร็จการศึกษานักเรียนนายร้อยบางนายได้เข้ามามีบทบาททางการเมือง

56205206 : Major (HISTORY)

Keyword : EDUCATION MANAGEMENT, MILITARY, CHULACHOMKLAO ROYAL
MILITARY ACADEMY

MISS PAWEENA MUSORHED : EDUCATION MANAGEMENT OF
CHULACHOMKLAO ROYAL MILITARY ACADEMY 1948 – 1991 THESIS ADVISOR :
ASSISTANT PROFESSOR WORAPORN POOPONGPAN, Ph.D.

The aims of this research were to study the army policies on education, to study the internal and external factors effect the educational administration of Chulachomklao Royal Military Academy, to study the characteristics and feasibility of curriculum, instructors, and activities of Chulachomklao Royal Military Academy, and to study the effect of educational administration of Chulachomklao Royal Military Academy.

The study found that the Army's education policies had an effect on the education of the cadets, resulting in changes of the curriculums. Moreover, internal external factors also effected to the improvement of the curriculums of Chulachomklao Royal Military Academy by assigning the relevant occurrences at the time into the courses to teach the cadets. After graduation, some of the cadets came to involved in the political roles of the country.

กิตติกรรมประกาศ

มวลดการสรรเสริญแห่งเอกองค์อัลเลาะห์ (ช.บ.) ผู้ทรงโปรดประทานความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ผ่านไปได้ด้วยดีตามพระประสงค์ของพระองค์ นอกจากนี้ขอขอบคุณฮัจยีมุซา (สมศักดิ์) ฮัจยะห์ยามิละห์ (สุมาลี) มุชอเฮด ที่ให้การสนับสนุนด้านการเงินและให้กำลังใจเสมอมา รวมถึงบรรดาน้อง ๆ ที่คอยสอบถามถึงความคืบหน้าตลอดการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพร ภู่งศ์พันธุ์เป็นอย่างสูงในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนให้กำลังใจในยามท้อแท้จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และพันเอก ดร.สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอย่างสูงสำหรับความเมตตาและคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขส่วนบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคณาจารย์ในภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่มอบความรู้ทางประวัติศาสตร์ และประสบการณ์อันมีคุณค่าต่อข้าพเจ้าเสมอมา

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากรที่อำนวยความสะดวกในการให้บริการ โดยเฉพาะพี่หญิงที่เปรียบเสมือนพี่สาวที่คอยให้คำแนะนำเสมอ และให้กำลังใจเสมอมา

ขอขอบคุณพี่แบงค์ และพี่ตุ๊กตาที่คอยช่วยเหลือและแนะนำน้องคนนี้ในหลาย ๆ เรื่องตลอดระยะเวลาที่ได้รู้จักกันมา

ขอขอบคุณอาจารย์วิชุดา อาจารย์คำธร และอาจารย์สุกุลยา แห่งโรงเรียนอิสลามสันติชนที่เป็นกำลังใจให้เสมอมา และขอขอบคุณผู้มีบุญคุณหลายท่านที่ได้เอื้อนาม ซึ่งให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้าย ข้าพเจ้าขออุทิศวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้กับบรรดาทหารที่เสียสละปกป้องแผ่นดินไทยทุกคน และหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษา หากมีข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

ปวีณา มุชอเฮด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
ทบทวนวรรณกรรม.....	11
ความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของการศึกษา.....	18
ขอบเขตของการศึกษา.....	18
วิธีการศึกษา.....	18
แหล่งข้อมูล.....	18
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	19
บทที่ 2 การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อน พ.ศ.2491	20
2.1 ความเป็นมาของการทหารไทยและ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อน พ.ศ.2491	20
2.1.1 การทหารของไทยก่อนการจัดตั้งโรงเรียนทหารมหาดเล็กใน พ.ศ.2424	21
2.1.2 จาก “มหาดเล็กไล่ก่า” สู่ “โรงเรียนทหารมหาดเล็ก”	24
2.1.3 โรงเรียนทหารสราญรมย์.....	27
2.1.4 โรงเรียนนายร้อยทหารบก.....	29
2.1.5 โรงเรียนนายร้อยทหารบกในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา.....	31
2.2 การจัดการการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ.2430 – 2491	34

2.2.1 การจัดการศึกษาหลังการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสวนกรมยศ ใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	34
2.2.2 การจัดการการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475	43
2.2.3 การจัดการการศึกษาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 – 2490	47
บทที่ 3 การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่ พ.ศ.2491 – 2534.....	56
3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ.2491	56
3.1.1 ปัจจัยภายใน	56
3.1.2 ปัจจัยภายนอก	61
3.2 สหรัฐอเมริกากับการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ. 2491	64
3.2.1 จาก “ยุโรป” สู่ “สหรัฐอเมริกา” : การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรตามแบบเวสต์ ปอยต์ของสหรัฐอเมริกา.....	66
3.3 การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตั้งแต่ พ.ศ.2512 – 2534	78
3.3.1 การจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2512.....	78
3.3.2 การจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2518.....	85
3.3.3 การจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2522 - 2525.....	94
3.3.4 การจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2527.....	109
3.3.5 การจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2530.....	114
3.3.6 การจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2534.....	118
บทที่ 4 ผลของการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.....	124
4.1 ผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อน พ.ศ.2491	124
4.1.1 ความคิดแบบตะวันตก : ภาพสะท้อนผ่านงานเขียนในหนังสือยุทธ โภช.....	124
4.1.2 กบฏ ร.ศ.130	138

4.1.3 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475.....	142
4.2 ผลของการจัดการการศึกษาของ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่ พ.ศ.2491 – 2534	145
4.2.1 การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านหนังสือยุทธโกษ	145
4.2.2 การส่งนักเรียนไปศึกษายังต่างประเทศ	154
4.2.3 ความคิดเห็นทางการเมืองของนักเรียนนายร้อย จปร.รุ่น 7.....	155
บทที่ ๖ บทสรุป.....	159
รายการอ้างอิง	162
ประวัติผู้เขียน	175

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	สรุปพัฒนาการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.....	33
ตารางที่ 2	รายวิชาสามัญและการทหารของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา (The United States Military Academy) พ.ศ.2491	69
ตารางที่ 3	รายวิชาสามัญและรายวิชาทางทหารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2491...76	
ตารางที่ 4	หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2512.....	83
ตารางที่ 5	รายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตามหลักสูตร พ.ศ.2518	92
ตารางที่ 6	รายวิชาของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 4-5 แยกตามกลุ่มต่างๆ	105
ตารางที่ 7	วิชาที่ศึกษาในกลุ่มสังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 4-5 ตามการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2527	112
ตารางที่ 8	สรุปความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ระหว่าง พ.ศ.2491 - 2534.....	122

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การจัดการการศึกษา คือกระบวนการในการกำหนดรูปแบบการศึกษา มีการจัดการองค์รวมของหน่วยงานให้ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดการบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ดังนั้น การจัดการการศึกษาคือ กระบวนการในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์และทำให้ทุกส่วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน¹

ในกรณีของทหารอาชีพ การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญเนื่องจากทหารมีหน้าที่ในการปกป้องรักษาอธิปไตยและความมั่นคงของประเทศจากภัยอันตรายทั้งจากภายในและภายนอก ดังนั้น การทำความเข้าใจว่าปัจจัยใดบ้างที่ทหารมองว่าเป็น “ภัยอันตราย” ต่อประเทศ และแนวคิดดังกล่าวได้รับการปลูกฝังอย่างไร สามารถวิเคราะห์ผ่านกระบวนการจัดการศึกษาของทหารได้หรือไม่ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและสามารถศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การทหารของไทยได้ นอกจากนี้ในกรณีของประเทศไทยซึ่งนายทหารมีบทบาททางการเมืองสูงมาเป็นเวลายาวนาน ทั้งบทบาทในการเป็นผู้นำประเทศและบทบาทในการก่อให้เกิดหรือแก้ไขวิกฤติทางการเมือง การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของทหารยิ่งทวีความสำคัญในการที่จะทำความเข้าใจว่าการปลูกฝังแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการศึกษาของทหารส่งผลต่อบทบาทในด้านต่างๆ รวมทั้งด้านการเมืองได้หรือไม่ อย่างไร

การจัดการการศึกษาของทหารในประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นมาจากการปฏิรูปทางทหารในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อใช้ทหารเป็นฐานอำนาจในการค้ำจุนราชบัลลังก์และพัฒนาความสามารถของทหารให้เหมาะสมกับยุคสมัย² ส่วนหนึ่งในนโยบายการปฏิรูปทางทหารคือการจัดการเรียนการสอนวิชาทหาร โดยใช้พื้นที่ในพระบรมมหาราชวังเป็นสถานที่ใน

---

¹สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระ (กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545), 3.

²กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติกองทัพไทยในรอบ 200 ปี พ.ศ. 2325-2525 (กรุงเทพฯ : กรมแผนที่ทหาร, 2525), 101.

การฝึกหัด ระยะเวลาได้รับสมัครเฉพาะพระบรมวงศานุวงศ์และเจ้านายเพื่อนำมาเป็นทหารมหาดเล็ก รักษาพระองค์ มีระยะเวลาการศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะเข้ารับราชการมียศเป็น นายร้อยตรี³ ต่อมา เมื่อมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ พระราชทานพระตำหนักสวนกุหลาบเป็นสถานที่ฝึกสอน โดยมีชื่อเรียกว่า โรงเรียนทหารมหาดเล็ก เมื่อพ.ศ.2424 ต่อมา ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนคือ โรงเรียนทหารหน้า ซึ่งมีความแตกต่างจากโรงเรียน ทหารมหาดเล็กคือ เป็นโรงเรียนที่เริ่มมีการเรียนพื้นฐานทางทหารเพิ่มมากขึ้น เช่น การฝึกกระบี่ ขี่ม้า ทางทหาร การออกคำสั่งบังคับทหาร การใช้อาวุธ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จุดเริ่มต้นที่แท้จริงของ การศึกษาแบบสมัยใหม่ของทหารเกิดขึ้น โดยมีการรวมโรงเรียนมหาดเล็ก และโรงเรียนทหารหน้า เข้าด้วยกัน เรียกว่า โรงเรียนทหารสราญรมย์ ตามที่ตั้งของโรงเรียน ณ วังสราญรมย์ และมีการตรา พระราชบัญญัติโรงเรียนนายทหารสราญรมย์ขึ้นใน พ.ศ.2430 เพื่อใช้เป็นหลักในการกำหนดหน้าที่ และปกครองนักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนนายทหารสราญรมย์ ต่อมา พ.ศ.2445 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนนายร้อยทหารบก⁴ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 ได้เพียง 1 ปี ได้มีการ จัดตั้ง “โรงเรียนเทคนิคทหารบก (Technique Military Academy)” เพื่อใช้เป็นโรงเรียนในการสอน วิชาวิทยาการสมัยใหม่ ขณะที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกเน้นเกี่ยวกับการสอนทางทหารเป็นหลัก ต่อมา ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเตรียมทหารบกขึ้นในพ.ศ.2480⁵ เพื่อสอนและเตรียมความพร้อมของ นักเรียนก่อนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบกในเวลาต่อมา⁶

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สถานการณ์ทางการเมืองโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคสงครามเย็น⁷ ส่งผล ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางอำนาจทางการเมืองโลก โดยรัฐบาลได้ตกลงร่วมมือกับประเทศ สหรัฐอเมริกา ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางอาวุธ และการศึกษา กับรัฐบาลของประเทศ

³ กองทัพบก, 100 ปีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (กรุงเทพฯ : กองทัพบก, 2530), 49.

⁴ แต่เดิมก่อนการใช้ชื่อ โรงเรียนนายร้อยทหารบกนั้น โรงเรียนได้ใช้ชื่อว่า โรงเรียน สอนวิชาทหารบกใน พ.ศ.2440 และใช้ชื่อว่า โรงเรียนทหารบกใน พ.ศ.2441

⁵ โรงเรียนเตรียมทหารบกถูกยกเลิกไปหลังสงครามมหาเอเชียบูรพาสิ้นสุดลง ก่อนที่จะมี การจัดตั้งขึ้นใหม่อีกครั้ง โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “กองนักเรียนเตรียมนายร้อย” และยกฐานะเป็น “โรงเรียนเตรียมนายร้อยแห่งโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” และถูกยกเลิกเมื่อมีการจัดตั้ง โรงเรียนเตรียมทหารขึ้นใน พ.ศ.2501

⁶ โรงเรียนเตรียมทหาร, 42 ปีโรงเรียนเตรียมทหาร (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), 46.

⁷ การต่อสู้กันระหว่างโลกเสรีนิยมซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกา และคอมมิวนิสต์ซึ่งนำโดย สหภาพโซเวียตโดยใช้สงครามตัวแทน และการโฆษณาชวนเชื่อในการโจมตีฝ่ายตรงข้าม

สหรัฐอเมริกา ความร่วมมือทางการศึกษาส่งผลให้โรงเรียนนายร้อยทหารบกมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความร่วมมือกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในพ.ศ. 2491 มีการรวมหลักสูตรของโรงเรียนเทคนิทหารบกและหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบก เปลี่ยนมาใช้หลักสูตรเวสต์ปอยต์ (West Point)⁸ ของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาทำให้เปลี่ยนรูปแบบหลักสูตรจากแต่เดิมซึ่งเป็นหลักสูตรที่ผสมผสานรูปแบบการทหารของประเทศในทวีปยุโรป ได้แก่ ประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ รัสเซีย เป็นต้น⁹ มาเป็นหลักสูตรตามแบบอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมกันนั้นก็ได้เปลี่ยนนาม โรงเรียนนายร้อยทหารบกเป็น “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (Chulachomklat Royal Military Academy)” เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงวางรากฐานการทหารของไทย

งานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาของทหารตั้งแต่เริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงพุทธศักราช 2491 ปรากฏอยู่ในผลงานการศึกษาหลายชิ้น เช่น วิทยานิพนธ์ของสุกัญญา บำรุงสุข [Sukunya Bumroongsook. Chulachomklat Royal Military Academy : The modernization of military education in Thailand (1887-1948). Ph.D thesis, Department of History, Northern Illinois, 1999.] หรืองานเขียนของกองทัพบกที่รวบรวมประวัติความเป็นมาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า [กองทัพบก. 100 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. กรุงเทพฯ : กองทัพบก, 2530.] และพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ.2430 – 2475” [สมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ร่วมกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ : เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่อง หนึ่งทศวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่นาคต ระหว่าง

⁸หลักสูตรเวสต์ปอยต์เป็นหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา (United States Military Academy) เป็นสถาบันทางทหารบกที่มีชื่อเสียง ก่อตั้งใน พ.ศ.2435 (ค.ศ.1802)ในสมัยประธานาธิบดีโทมัส เจฟเฟอร์สัน ต่อมาระหว่าง พ.ศ.2360 – 2376 (ค.ศ.1817-1833) พันเอกซิลวานัส ธาห์เยอร์ (Sylvanus Thayer) ได้ปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา นอกจากการปลูกฝังเกี่ยวกับวิชาการทหารแล้ว ยังเพิ่มหลักสูตรเกี่ยวกับวิศวกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศในด้านการพัฒนาประเทศในช่วงศตวรรษที่ 19

⁹โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (พระนคร : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2510), 3.

วันที่ 14 -16 กุมภาพันธ์ 2535. นครนายก : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2535] ในภาพรวมผลงานเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของทหารก่อนพ.ศ.2491 นั้น เป็นการนำรูปแบบของการฝึกหัดทหารจากประเทศในทวีปยุโรปมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานการศึกษาของทหารในระยะแรกได้แก่สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถซึ่งทรงเป็นพระอาจารย์ในโรงเรียนนายร้อยทหารบกระหว่าง พ.ศ.2449 ถึง พ.ศ. 2463 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 อาจารย์รุ่นใหม่ อย่างเช่น พระยาทรงสุรเดช ได้พยายามปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยเข้าไปในการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยทหารบกควบคู่ไปกับการคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับการรักษาสถาบันกษัตริย์

สิ่งที่น่าสังเกตเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาของทหารในช่วงก่อนพ.ศ. 2491 ทั้งการปรับปรุงวิชาทหารให้ทันสมัย การให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปในโลกแก่นักเรียนทหาร การปลูกฝังแนวความคิดทางการเมืองเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย รวมไปถึงบทบาททางการเมืองของทหาร เช่นในเหตุการณ์กบฏ ร.ศ. 130 การปฏิวัติพ.ศ. 2475 และกรณีพิพาทอินโดจีนในพ.ศ. 2483 ต่างมีจุดเน้นอยู่ที่เหตุการณ์ภายในประเทศ หรือสะท้อนให้เห็นเหตุการณ์และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการที่จะปฏิรูปการทหารให้ทันสมัยเท่าเทียมอารยประเทศ หรือการขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยกลุ่มนายทหาร และการแสดงออกด้านชาตินิยม เป็นต้น ในแง่นี้ การปรับหลักสูตรเข้าสู่หลักสูตรเวสต์ปอยด์ตามแบบอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกาในพ.ศ. 2491 ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมไปกับการเริ่มต้นของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่เปลี่ยนชื่อมาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญเนื่องจากจะเห็นได้ว่า การจัดการการศึกษาของทหารหลังจากนี้จะเริ่มให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของทหารไทยในการส่งกองกำลังทหารไทยไปร่วมรบในต่างประเทศ และจะเห็นวิธีการของกองทัพในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงภายในประเทศที่อาศัยพันธมิตรจากภายนอก จุดนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของช่วงเวลาที่สามารถนำมาศึกษาอย่างลุ่มลึกยิ่งขึ้น

หากพิจารณาเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าระหว่าง พ.ศ. 2491-2534 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ได้แก่ช่วงระหว่างพ.ศ. 2491-2518 และ ระหว่าง พ.ศ. 2518-2534 โดยพิจารณาปัจจัยแวดล้อมทางการเมืองทั้งในและนอกประเทศ และการปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของทหาร ซึ่งทั้งสององค์ประกอบจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาของทหารที่แตกต่างกันออกไป

การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าระหว่างพ.ศ.2491 – 2518 เกิดขึ้นภายใต้สภาวะสงครามเย็นและภายใต้อิทธิพลทางการทหารของสหรัฐอเมริกา สถานการณ์สงครามเย็นและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมและต่อประเทศไทยโดยเฉพาะทำให้แนวคิดเกี่ยวกับ “ปัญหาความมั่นคง” ของทหารมีจุดเน้นที่ชัดเจน ได้แก่ การร่วมมือกับพันธมิตรสหรัฐอเมริกาในการใช้กำลังทางทหารสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิสังคมนิยม-คอมมิวนิสต์ไม่ให้ขยายตัวเข้ามาสู่ภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการใช้กำลังทางทหารปราบปรามขบวนการคอมมิวนิสต์ที่เคลื่อนไหวอยู่ภายในประเทศ ขณะเดียวกันระยะนี้ก็เป็นระยะที่ผู้นำทางทหารเข้ามาเป็นผู้นำรัฐบาลของประเทศและปกครองโดยใช้อำนาจเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการมาโดยตลอด จึงเป็นที่น่าสนใจว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของประเทศและการมีบทบาททางการเมืองอย่างสูงของทหารอาชีพ “ส่งผลต่อ” หรือ “เป็นผลมาจาก” กระบวนการในการจัดการศึกษาของทหารหรือไม่อย่างไร

ในขั้นต้น จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาที่เพิ่มพูนขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลโดยตรงต่อการจัดการการศึกษาของทหาร ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มการปรับปรุงหลักสูตร โดยนำหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกามาใช้กับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าคือ พันโทหม่อมหลวงคำรณ สุทัศน์ ซึ่งสำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา และเวลานั้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนเทคนิคมทหารบก แต่โครงการทั้งหมดต้องยุติลงเมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏเสนาธิการ¹⁰ ต่อมาพันตรีบุศรินทร์ ภักดีกุล หนึ่งในคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรในชุดของ หม่อมหลวงคำรณ สุทัศน์ ได้ริเริ่มโครงการนี้อีกครั้ง โดยเริ่มมีการวางรากฐานหลักสูตรใน พ.ศ.2491 และประกาศใช้ในปี พ.ศ.2492¹¹ จุดเด่นของหลักสูตรนี้คือทำให้ความรู้พื้นฐานของวิชาทหาร ปลูกฝังบุคลิกภาพและสร้างลักษณะทหารพร้อมกันนั้นก็ให้ความรู้ด้านศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีระยะเวลาศึกษา 5 ปี¹² โดยศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารบกเป็นเวลา 2 ปี หลังจากนั้นจะศึกษาในโรงเรียนนายร้อย

¹⁰เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2491 เมื่อนายทหารระดับเสนาธิการของต้องการเข้ายึดอำนาจการปกครอง และปรับปรุงกองทัพจากความเสื่อมโทรม รวมถึงให้ทหารเล่นการเมืองต่อไป แต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทราบแผนการล่วงหน้าและทำการจับกุมผู้คิดก่อการได้

¹¹Sukunya Bumroongsook, “Chulachomklao Royal Military Academy : The modernization of military education in Thailand (1887-1948)” (Ph.D thesis, Department of History, Northern Illinois, 1999), 169.

¹²Ibid, 154.

พระจุลจอมเกล้าตามลำดับ ความพยายามของสหรัฐอเมริกาในการสร้างพันธมิตรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ยังก่อให้เกิดความร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย การมอบอาวุธการฝึกกำลังทางทหาร และการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาทหารยังต่างประเทศ เป็นต้น¹³ ซึ่งรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงครามในเวลานั้นก็ให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างดี¹⁴

ความร่วมมือทางทหารทำให้กองทัพบกไทยส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาการทหารในต่างประเทศ มีกรมยุทธศึกษาทหารบกเป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินการ โดยเป็นโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนายร้อยและนายทหารให้ไปศึกษาต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นความร่วมมือกันภายใต้โครงการ IMETP (International Mutual Education and Training Program)¹⁵ เมื่อนักเรียนนายร้อยเหล่านี้สำเร็จการศึกษาจะกลับมาเข้ารับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ของกองทัพบก และสามารถใช้อยุทโธปกรณ์ซึ่งเป็นวิทยาการสมัยใหม่จากสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้โครงการความร่วมมือส่งนักเรียนนายร้อยไปศึกษาในโรงเรียนนายร้อยของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ยังมีการส่งนายทหารไปศึกษาและอบรมดูงานยังประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย นายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศเหล่านี้จะมีส่วนช่วยในการเผยแพร่ความรู้และพัฒนากองทัพบกต่อไป สถานการณ์การสู้รบในบริเวณอินโดจีนและความร่วมมือทางการทหารกับสหรัฐอเมริกาส่งผลโดยตรงต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าอีกครั้งหนึ่งเมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ.2512 จุดประสงค์หลักของการปรับปรุงหลักสูตรได้แก่ความต้องการที่จะผลิตนายทหารเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของกองทัพ เนื่องจากรัฐบาลไทยได้ส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม ประกอบด้วยหน่วยทหารที่ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษโดยให้นายทหารจากหน่วยต่าง ๆ ในกองทัพเข้ามาเป็นกำลังพลทหารทั้ง 3 หน่วยได้แก่กองพลทหารอาสา (พล.อส.) หน่วยเรือซีฮอร์ และหน่วยวิกตอรี โดยทั้ง 3 หน่วยจะถูกส่งไปปฏิบัติหน้าที่ในสาธารณรัฐเวียดนามทั้งสิ้น 5 ผลัด กองทัพบกกำหนดให้กองพลทหารอาสาสมัครเข้ารับการฝึกก่อน

¹³ แคมสุข นุ่มนนท์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – สหรัฐภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2542), 2.

¹⁴ จอมพล ป.พิบูลสงครามขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่ 2 ระหว่าง พ.ศ.2491 - 2500 ก่อนจะถูกจอมพลสฤษดิ์ ฆนะรัชต์ทำการรัฐประหารใน พ.ศ.2500

¹⁵ อานาจ ศาสตราวุธ, “การส่งข้าราชการกองทัพบกไปศึกษาต่างประเทศ” (วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง, 2527), 16.

เดินทางออกเข้าสู่สมรภูมิเวียดนาม โดยแบ่งการฝึกเป็น 3 ขั้นตอนใช้เวลาในการฝึกทั้งสิ้น 25 สัปดาห์ มีทั้งการฝึกบุคคล การฝึกเป็นหมู่ ตอน หมวดและกองร้อย กำลังพลเหล่านี้จะได้รับการฝึกตามเหล่า ก่อนที่จะมีการรวมพลที่ค่ายในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อฝึกเป็นกรมและกองพลต่อไป การส่งทหารไปร่วมรบและการฝึกกองพลทหารอาสาซึ่งที่กล่าวมาทำให้ขาดแคลนกำลังพลซึ่งเป็นผู้บังคับหมวดเป็นจำนวนมาก¹⁶ จึงจำเป็นต้องเร่งรัดการผลิตนายทหารจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นเหตุให้หลักสูตรถูกปรับจาก 5 ปี เป็น 3 ปีโดยเน้นวิชาทหารเป็นสำคัญ

จะเห็นได้ว่าการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าระหว่าง พ.ศ. 2491-2518 จะอยู่ภายใต้สภาวะแวดล้อมของสงครามเย็นซึ่งทำให้แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศของทหารมุ่งเน้นไปที่การปราบปรามคอมมิวนิสต์ทั้งในและนอกประเทศด้วยการใช้กำลังทางทหาร อย่างไรก็ตาม พ.ศ. 2518 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญอีกจุดหนึ่งในการจัดการการศึกษาของทหาร เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่สหรัฐอเมริกาถอนตัวออกจากสงครามเวียดนาม ก่อนหน้านั้นภายในประเทศได้เกิดการชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยที่นำไปสู่เหตุการณ์วันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งส่งผลให้มีการทบทวนบทบาทหน้าที่ของทหาร การปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในพ.ศ. 2518 จึงสะท้อนให้เห็นปัจจัยผลักดันทั้งจากภายนอกและภายในประเทศเหล่านี้ โดยเป็นการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทั้งหมดของโรงเรียนในสังกัดของกองทัพ รวมถึงโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าด้วย เพื่อให้มีความทันสมัยและสนองตอบกับสถานการณ์ทั้งภายในและนอกประเทศ¹⁷ สำหรับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้มีการปรับปรุงหลักสูตรคือให้มีการศึกษาแบบแยกเรียนรายวิชา และใช้ระบบหน่วยกิตเป็นครั้งแรก นักเรียนนายร้อยทุกคนจะใช้เวลาในการศึกษาเป็นระยะเวลา 5 ปี¹⁸

สำหรับการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2518-2534 นั้นเกิดขึ้นภายใต้บริบททางการเมืองอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

¹⁶เกียรติชัย เกียรติกิตติไกร, “แนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” (วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาทหารบกชั้นสูง, 2543), 24.

¹⁷กองทัพบก, “คำสั่งกองทัพบกที่ 438/2516 เรื่อง นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก ประจำปีการศึกษา 2518,” 2516 (พิมพ์ดีด).

¹⁸โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518 (กรุงเทพฯ : พระนคร, 2518), 1.

และการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับการปราบปรามขบวนการคอมมิวนิสต์และความไม่สงบภายในประเทศ การปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ.2522 เป็นการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของทหารบก (พ.ศ.2522 – 2524) ซึ่งการปรับหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีการเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับยุทธวิธีของหน่วยทหารขนาดเล็ก รูปแบบ และแนวคิดของสงคราม รวมถึงการสอนเกี่ยวกับหลักนิยมเกี่ยวกับการทำสงครามชนะคอมมิวนิสต์ และการใช้กำลังทหารเพื่อการพัฒนา เป็นต้น โดยการเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการปราบปรามเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ รวมถึงการให้ทหารเห็นคุณค่าของการพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาล¹⁹

ต่อมาใน พ.ศ.2523 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเข้ารับราชการในตำแหน่งอาจารย์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทรงสอนวิชาประวัติศาสตร์และวิชาอื่น ๆ เช่น วิชาสังคมวิทยา และวิชาการพัฒนาชุมชน เป็นต้น²⁰ พระองค์ทรงมีบทบาทในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนนายร้อยเป็นอย่างมากทรงวางแนวคิดพื้นฐานในการสอนวิชาประวัติศาสตร์และทรงริเริ่มให้การวิจัยและการสอนแก่ชุมชน²¹ ต่อมาใน พ.ศ.2530 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้มีการจัดตั้งกองวิชาประวัติศาสตร์ขึ้น²² ทำให้การเข้ารับราชการในกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าของ

¹⁹ กองทัพบก, “คำสั่งกองทัพบกที่ 498/2521 เรื่อง นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก ประจำปีการศึกษา 2522 – 2524,” 2521 (พิมพ์ดีด).

²⁰ อมรเทพ โสภณวิเศษฐวงศ์ และคณะ, สมเด็จพระเทพฯ ของเรา (กรุงเทพฯ : ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2534), 111.

²¹ คณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ, เทพรัตน์ ๕ เกริกฟ้า ทิวห่อล้าสรรเสริญ (กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์แห่งชาติ, 2547), 92.

²² เดิมกองวิชาประวัติศาสตร์ สังกัดในกองวิชากองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ และได้ย้ายมาสังกัดส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ โดยมีหัวหน้ากองและรองหัวหน้ากองกำกับดูแล กองวิชาประวัติศาสตร์ทำหน้าที่ในสอนวิชาประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นรายวิชาที่สอนเช่นเดียวกับในมหาวิทยาลัย เช่น วิชาประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์อเมริกา วิชาประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรายวิชาซึ่งเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ คือ วิชาประวัติศาสตร์การสงครามของไทย และประวัติศาสตร์การสงครามสากล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นอกจากพระราชกรณียกิจในด้านการสอนแล้ว พระองค์ทรงมีบทบาทในฐานะผู้อำนวยการกองวิชาประวัติศาสตร์ ในการจัดการเนื้อหาการสอน และวิธีการสอนในส่วนของวิชาประวัติศาสตร์ โดยจะมีการประชุมนายทหารซึ่งเป็นอาจารย์ภายใน กองวิชาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการเรียน การสอน การกำหนดหัวข้อในแต่ละภาคการศึกษา การวางแผนงานเกี่ยวกับการทัศนศึกษาของนักเรียนนายร้อย และการประชุมทางวิชาการเกี่ยวของของ กองวิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้น

นโยบายทางการศึกษาของกองทัพระหว่าง พ.ศ.2530-2534 มีเป้าหมายในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนที่สังกัดในกองทัพทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ วัตถุประสงค์ทางทหาร และนโยบายของกระทรวงกลาโหมทำให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของกองทัพคือ การปรับปรุงหลักสูตรโดยการแทรกอุดมการณ์ทหารและความจงรักภักดีในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความเชื่อมั่นในกองทัพลงไปในหลักสูตรในพ.ศ.2530²³ ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับอุดมการณ์ทหารและความรักชาติ ให้มีความเข้มข้นมากขึ้น ต่อมาใน พ.ศ.2534 มีการปรับปรุงหลักสูตรโดยให้นักเรียนนายร้อยเรียนรวมกัน 3 ปีแรก ต่อมาปีที่ 4 และ ปีที่ 5 จะให้เลือกเรียนในสาขาที่นักเรียนนายร้อยต้องการ นอกจากนี้การปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการประกาศของทบวงมหาวิทยาลัยและตามนโยบายของกองทัพเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพของกำลังพล โดยหลักสูตรปี 2534 ใช้มาจนถึงปี 2545

การกำหนดรายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการการศึกษา โดยมีกองบัญชาการเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผน ประสานงาน อำนวยการ และบริหารงานเพื่อให้บรรลุตามนโยบายการศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากกองทัพ โดยมีส่วนในการกำหนดการสอนด้านวิชาการ และการทหาร²⁴ โดยกำหนดให้ศึกษาวิชาการทหารเป็นเนื้อหาหลัก และมีเสริมรายวิชาในด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างเช่น วิชาประวัติศาสตร์ วิชารัฐศาสตร์ เป็นต้น โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้รอบด้าน

²³ กองทัพบก, “คำสั่งกองทัพบกที่ 483/2529 เรื่อง นโยบายทางการศึกษาของกองทัพ พ.ศ.2530 – 2534,” 2529 (พิมพ์ดีด).

²⁴ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2527 (กรุงเทพฯ : พระนคร, 2527), 3.

เมื่อสำเร็จการศึกษา และมีการทำงานร่วมกับฝ่ายพลเรือนจะได้รับความรู้ นอกเหนือจากความรู้ทางทหารที่ได้ศึกษาเป็นหลักอยู่แล้ว นอกจากนี้ รูปแบบการสอนและการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อย จะมีวิธีการสอนทั้งการปฏิบัติ การสาธิต และการวิจารณ์ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบจะขึ้นอยู่กับว่าวิชาใดจะใช้รูปแบบใดในการสอนนักเรียนนายร้อยในภาพรวม การกำหนดโครงสร้างรายวิชาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในช่วง พ.ศ.2525-2534 เพิ่มจุดเน้นในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของทหารบกเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังสถานการณ์เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ได้ทุเลาลง

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นั้น มีการพัฒนามาเป็นลำดับ ตั้งแต่การก่อตั้งโรงเรียนขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา และมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักสูตรและวิชาที่สอนตามยุคสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาของกองทัพกับความต้องการของรัฐบาล รวมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกอันเป็นตัวกำหนดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักสูตรและการสอนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

สำหรับผลงานที่ศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าระหว่าง พ.ศ. 2491-2534 ส่วนใหญ่จะศึกษาในเชิงประวัติและพัฒนาการของโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ผลงานชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจได้แก่ กนกวลี ชูชัยยะ. “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475-2524” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.) ในงานชิ้นนี้ กนกวลี ได้ให้ข้อสรุปจากการศึกษาพัฒนาการทางความคิดของทหารผ่านงานเขียนที่ปรากฏในวารสารและงานวิจัยของทหารว่าในระยะแรกการรับแนวความคิดของทหารมาจากจากการปลุกฝังของรัฐ โดยมีพื้นฐานมาจากการศึกษาในโรงเรียนนายร้อย และเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้วได้มีการต่อยอดแนวความคิดโดยการศึกษาต่อในโรงเรียนเสนาธิการทหารบกและวิทยาลัยการทัพบกตามลำดับ รัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการปลุกฝังการความคิดต่าง ๆ ให้กับนายทหาร เพื่อให้ได้ผลทางความคิดตามที่รัฐต้องการ การศึกษาของกนกวลีเน้นการแสดงออกทางความคิดของนายทหารที่จบการศึกษาไปแล้ว ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการศึกษาวิเคราะห์การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทั้งในแง่หลักสูตรและการสอนจะสามารถเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต่อการปลุกฝังแนวคิดของนายทหารได้ลึกซึ้งขึ้น

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่พ.ศ.2491-2534 โดยศึกษาจากหลักสูตรการศึกษาและเอกสารประกอบการสอนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รวมถึงนโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงรูปแบบการสอน ในแต่ละยุคสมัยที่ส่งผลของการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รวมทั้งระบบทหารในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าด้วย โดยมีประเด็นวิเคราะห์หลัก 2 ประเด็น ประเด็นแรกจะศึกษาว่าการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าระหว่างพ.ศ. 2491-2534 นั้นเกิดขึ้นภายใต้บริบทหรือเหตุการณ์ใดบ้าง และมีปัจจัยอะไรที่ส่งผลต่อการจัดรูปแบบของการศึกษา ส่วนประเด็นที่ 2 จะพิจารณาผลของการจัดการการศึกษา ทั้งในด้านหลักสูตร อาจารย์ การสอน และกิจกรรมของโรงเรียนที่มีต่อการปลูกฝังความคิดให้กับนักเรียนทหาร โดยเฉพาะแนวความคิดด้านความมั่นคงและหน้าที่ของทหารในการรักษาความมั่นคงของประเทศ

บททวนวรรณกรรม

การค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อการผลิตนายทหารเข้าสู่กองทัพ นับได้ว่ากองทัพเป็นพลังสำคัญในการให้การสนับสนุนรัฐบาลในด้านนโยบายการป้องกันประเทศ และยังสะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ของผู้นำรัฐบาลต่อการผลิตนายทหาร และยังสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อม และแนวคิดของผู้นำประเทศในแต่ละช่วงเวลาอีกด้วย การศึกษาที่ผ่านมาพบว่ายังไม่มีการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตั้งแต่ พ.ศ.2491-2534 โดยพิจารณาจากเนื้อหางานเขียนที่เกี่ยวข้องได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 : งานเขียนที่อธิบายถึงพัฒนาการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

งานเขียนกลุ่มนี้อธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่ พ.ศ.2430 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นปีที่โรงเรียนได้ก่อตั้งขึ้นเป็นโรงเรียนทหารแห่งแรกของประเทศไทย ตัวอย่างงานเขียนที่สำคัญได้แก่

1. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของสุกัญญา บำรุงสุข เรื่อง “Chulachomklat Royal Military Academy : The modernization of military education in Thailand (1887-1948)” (1999).

งานศึกษาของสุกัญญา บำรุงสุข ได้ให้รายละเอียดไว้ว่า โรงเรียนที่สอนเกี่ยวกับทหารเริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเริ่มการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในพ.ศ.2424 เพื่อ

ผลิตทหารเข้ามารับราชการในกองทัพอันเป็นส่วนหนึ่งของปฏิรูปประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีรูปแบบการจัดการศึกษาตามแบบการทหารในประเทศยุโรป เช่น เยอรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย เป็นต้น

งานเขียนชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา โดยในแต่ละช่วงเวลาโรงเรียนได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับนับตั้งแต่การตราพระราชบัญญัติโรงเรียนนายทหารสราญรมย์ การจัดตั้งโรงเรียนเทคนิทหารบกเพื่อผลิตนายทหารการช่างเข้าสู่กองทัพ การรับผู้หญิงเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก เป็นต้น โรงเรียนได้เปิดโลกทัศน์ทางความรู้ให้กับนักเรียนได้รับรู้แนวคิดและสถานการณ์ทางการเมืองภายนอกประเทศ ภายหลังจากกลับเข้ารับราชการของสมเด็จพระเจ้าฟ้าปิณฑุโลกประชานาถจึงมีผลทำให้โรงเรียนนายร้อยมีการพัฒนาและมีความทันสมัย ถือว่าพระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทางการสอนของโรงเรียนนายร้อยทหารบกให้นักเรียนมีความรู้ทั้งการเมืองภายในและภายนอกประเทศ

งานเขียนชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อนการเปลี่ยนมาใช้หลักสูตรเวสต์ปอยต์ (West Point) ของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งการเปลี่ยนหลักสูตรมาใช้ตามสหรัฐอเมริกานั้น เนื่องมาจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลสหรัฐอเมริกา หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใน พ.ศ.2491 คืออิทธิพลของสหรัฐอเมริกา

2.หนังสือที่จัดทำโดยกองทัพบก เรื่อง 100 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (2530).

งานชิ้นนี้เป็นการรวมประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในโอกาสครบรอบ 100 ปี นับตั้งแต่การตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์ใน พ.ศ.2430 ระยะเวลาเรียกว่า คะเด็ดศกุล และมีการพัฒนาเรื่อยมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นโยบายของโรงเรียนนายร้อยเป็นส่วนหนึ่งในภารกิจของการพัฒนาประเทศ โดยในช่วงระยะเวลา 100 ปีที่ผ่านมาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้านี้ ได้มีความเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบททางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเทคนิทหารบก เนื่องจากเล็งเห็นถึงความสำคัญของการทหารเหล่าต่าง ๆ มากขึ้น หรือการรับสมัครนักเรียนนายร้อยหญิงในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ฝึกสอนได้เพียงรุ่นเดียวก็ต้องมีอันยกเลิกไปด้วยเหตุผลทางการเมือง เนื่องจากการสิ้นสุดอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงครามใน พ.ศ.2487 นอกจากนี้เพื่อให้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ใน พ.ศ.2529 ได้มีการย้ายโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจากถนนราชดำเนินไปสู่จังหวัดนครนายกเพื่อเหตุผลของความมั่นคงและความสะดวกในการฝึกฝนทางทหารด้วย

3.สมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ : เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่อง หนึ่งทศวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่อุณหาคต ระหว่างวันที่ 14 - 16 กุมภาพันธ์ 2535 . (2535).

บทความชิ้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนำเสนอบทความวิจัยเรื่อง โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ.2430 – 2475 โดยเป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในบางประเด็น เช่น ที่มาของการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าโดยเป็นรูปแบบผสมของประเทศในยุโรปโดยไม่ได้รับรูปแบบมาจากประเทศใดประเทศหนึ่ง เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย ซึ่งการปรับปรุงในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ การเกิด กบฏ ร.ศ.130 และการปฏิวัติใน พ.ศ.2475

ตอนที่ 2 ของบทความคือเรื่อง โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน นำเสนอโดย พันโท ดร. สมพงษ์ ตุ่มสวัสดิ์ โดยเป็นการสรุปประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษานับตั้งแต่ พ.ศ.2475 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นการสรุปเนื้อหาของหลักสูตรและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเท่านั้น ซึ่งนำเสนอในบางประเด็นที่สำคัญและไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร เช่น บทบาทของทหารที่เข้าร่วมเปลี่ยนแปลงการปกครอง การผลิตนายทหารเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาสู่อุณหาคต เป็นต้น ซึ่งบทความนี้ ไม่ได้ลงรายละเอียดในบางประเด็น การวิเคราะห์เนื้อหาวิชาในหลักสูตร รวมทั้ง บทบาทของอาจารย์ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 : งานเขียนที่อธิบายถึงอิทธิพลทางการศึกษาที่ส่งผลต่อความคิดของนักเรียนนายร้อย

งานเขียนกลุ่มนี้มุ่งอธิบายถึงอิทธิพลที่ได้รับจากการศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกในเวลานั้น ต่างต้องการความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในกองทัพและความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ตัวอย่างงานเขียนสำคัญได้แก่

1. อัจฉราพร กุมทพิสมัย, กบฏ ร.ศ.130 : ศึกษากรณีการปฏิรูปทางการปกครอง และ“กลุ่มทหารใหม่.” (2524).

วิทยานิพนธ์ศึกษาถึงบทบาทของกลุ่มทหารในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงสยามให้เป็นไปตามการปกครองตามแบบตะวันตก นำโดยทหารหนุ่มซึ่งเป็นผลผลิตมาจากการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มทหารอาชีพได้ถือกำเนิดขึ้น ซึ่งทหารกลุ่ม ร.ศ.130 ได้รับแนวคิดทางการเมืองจากการศึกษา และพยายามเอาแนวคิดนั้นไปใช้ปฏิบัติจริง โดยการพยายามเปลี่ยนให้พระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ หรือการเปลี่ยนแปลงประเทศโดยการยกเลิกระบอบกษัตริย์แล้วใช้ระบอบสาธารณรัฐแทน

ความคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากการที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก โดยผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดแนวคิดและเรื่องราวการเมืองและการทหาร คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ รูปแบบในการถ่ายทอดแนวคิดทางการเมืองของพระองค์ คือ การนำบทความ หรือ หนังสือจากต่างประเทศมาแปลเป็นภาษาไทย พร้อมทั้งสอดแทรกแนวคิดทางการเมืองลงไปบทความนั้นด้วย และการสอนในชั้นเรียน โดยการให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดทางการเมืองภายในห้องเรียนได้ และการให้ทหารซึ่งสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยได้แสดงออกแนวความคิดผ่านการลงบทความในวารสารยุทธโกษา

2. ศิรินันท์ บุญศิริ, บทบาททางการเมืองทหารและทางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ. (2523).

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สะท้อนให้เห็นความคิดทางการเมืองและการทหารของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ซึ่งพระองค์เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนากองทัพบกให้ทันสมัย อิทธิพลของพระองค์ยังมีผลต่อความคิดของนายทหารบกที่ได้รับจากการศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก และการแปลข่าวต่างประเทศลงพิมพ์ในวารสารยุทธโกษา นอกจากนี้บทบาทของพระองค์ในด้านการศึกษาแล้ว ด้านการทหารซึ่งพระองค์ทรงได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ ทำให้พระองค์ทรงเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนากิจการทางทหารทั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในเหตุการณ์กบฏ ร.ศ.130 สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ได้รับการกล่าวถึงว่า ทรงเป็นหนึ่งในตัวเลือกร่วมกับ สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต และ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ หากการปฏิวัติสำเร็จ บุคคลเหล่านี้จะมีบทบาทในการบริหารราชการแผ่นดิน เพราะทั้ง 3 พระองค์ต่างมีอิทธิพลและความสามารถทางการทหารแทบทั้งสิ้น สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถกรมหลวงพิษณุโลกประชานาถไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคณะผู้ก่อการแต่อย่างใด พระองค์เป็นผู้นำในการจับกุมผู้ร่วมคณะกบฏ ร.ศ.130 และนำผู้ร่วมก่อการมาตัดสินโทษ สุดท้ายนายทหารเหล่านี้ได้รับการอภัยโทษในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม บทบาททางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ไม่มีความโดดเด่นเท่ากับบทบาทด้านการทหาร การที่พระองค์ทรงถูกคัดค้านจากหลายฝ่ายจากในเรื่องที่พระองค์ได้รับการแต่งตั้งจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการเป็นรัชทายาทชั่วคราว อันเนื่องมาจากพระองค์ทรงมีชายาเป็นชาวต่างชาติจึงทำให้หลายฝ่ายมองเห็นถึงความไม่เหมาะสมกับตำแหน่งดังกล่าว อย่างไรก็ตาม พระองค์สิ้นพระชนม์ไปก่อนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทำให้มีการตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้าอัยยวงค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมาเป็นรัชทายาทในเวลาต่อมา

กลุ่มที่ 3 : ความคิดทางการเมืองของทหารบก

งานเขียนกลุ่มนี้มุ่งอธิบายถึงความคิดทางการเมืองของทหารบกภายหลังสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไปแล้ว และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ตัวอย่างงานเขียนที่สำคัญ เช่น

1. หนังสือของเฉลิมเกียรติ ศิวินวล เรื่อง **ความคิดทางการเมืองของทหารไทย 2519 – 2535** (2535).

งานศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า นับตั้งแต่ทหารอาชีพได้ถือกำเนิดขึ้นมาในประเทศไทยนั้น ทหารจะได้รับแนวคิดทางการเมืองมาจากการศึกษาทั้งภายในประเทศและภายนอก เช่น การเกิดกบฏ ร.ศ.130 หรือ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ส่วนหนึ่งของคณะผู้ก่อการเป็นนายทหารที่ได้รับการศึกษามาจากตะวันตก

ความคิดทางการเมืองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475-2516 มีแนวคิดหลักใหญ่ ๆ 3 แนวคิด คือ แนวคิดทหารรัฐธรรมนูญ หมายถึง ทหารนอกจากจะมีหน้าที่ป้องกันอธิปไตย

ของประเทศแล้วยังมีหน้าที่ในการป้องกันรัฐธรรมนูญไม่ให้ฝ่ายใดเข้ามาเปลี่ยนแปลงความคิดของการมีรัฐธรรมนูญได้ แนวคิดที่สอง คือ แนวคิดทางการเมืองของระบอบพิบูลสงคราม ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะนำหลักรัฐนิยมและชาตินิยมเข้ามาใช้ในการดำเนินนโยบายในการบริหารประเทศ และแนวคิดสุดท้ายคือ แนวคิดทางการเมืองของระบอบสฤษดิ์ เป็นแนวคิดที่นำหลักระบอบพ่อขุนอุปถัมภ์มาใช้ในทางการเมือง รวมถึงการฟื้นฟูสถาบันกษัตริย์ขึ้นมาใหม่ หลังจากสถาบันหมดความสำคัญลง ไปนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นต้นมา

งานศึกษาเล่มนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า ทหารมักเข้าไปมีบทบาททางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 กองทัพได้เข้ามามีบทบาทอีกครั้งซึ่งความคิดของทหารจะสะท้อนให้เห็นจากการแสดงออกทางความคิดในสมัยของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี อันนำมาสู่การเกิดขบถยังเติร์กในเวลาต่อมา งานศึกษาเรื่องนี้สิ้นสุดลงใน พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ นอกจากนี้เฉลิมเกียรติยังได้อธิบายถึงประชาธิปไตยแบบไทยว่า เป็นประชาธิปไตยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประเพณีไทย ลักษณะที่เห็นเด่นชัด คือ การมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติ สถาบันกษัตริย์ได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันสูงสุด

2. วิทยานิพนธ์ของกนกวลี ชูชัยยะ. พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524. (2528).

งานศึกษาของกนกวลีเสนอว่า พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพนั้น เริ่มปรากฏเมื่อมีการให้ทหารบกส่งบทความลงตีพิมพ์ในวารสารยุทธโศภ ซึ่งนายทหารเหล่านี้ล้วนเป็นผู้สำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นว่านายทหารเหล่านี้รับรู้แนวทางการเมือง หรือเรื่องข่าวของการพัฒนาการทางทหารในต่างประเทศซึ่งได้รับมาจากการสอนในโรงเรียนนายร้อยทั้งสิ้น ซึ่งนำมาสู่ความคิดเพื่อที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและความคิดทางการเมืองเหมือนประเทศตะวันตก

การศึกษาพัฒนาการทางความคิดของกนกวลีศึกษาจากวารสารยุทธโศภ วารสารเสนาศึกษา และงานวิจัยในโรงเรียนนายเสนาธิการ วิทยาลัยการทัพบก และวิทยาลัยป้องกันอาณาจักร งานเขียนของกนกวลีมองว่า ทหารเริ่มแสดงออกทางความคิดเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์เพิ่มมากขึ้น นับตั้งแต่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สงครามเย็น นำมาซึ่งความร่วมมือทางทหารกับประเทศสหรัฐอเมริกา รวมไปถึงการแสดงออกทางความคิดของทหารในเรื่องเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ตาม

ความเข้าใจของทหารในช่วงเวลานั้นว่าคอมมิวนิสต์เมื่อเข้ามาสู่ประเทศไทยแล้วจะทำลายระบบสังคมและทำลายสถาบันกษัตริย์ลงไปด้วย

นอกจากนี้งานเขียนของกนกวลีได้สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของทหาร ไม่ใช่เฉพาะในระดับผู้บังคับบัญชาเท่านั้น แต่งานเขียนได้ศึกษาความคิดของนายทหารตั้งแต่ระดับล่างลงมาด้วย นอกจากนี้จะพูดถึงเกี่ยวกับความคิดเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ ช่วงทศวรรษ 2520 แล้ว ยังมีงานเขียนเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท การพัฒนาประชาธิปไตย เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่างานเขียนและความคิดของทหารในงานวิจัยในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทัพบก และวิทยาลัยป้องกันอาณาจักร เริ่มมีความสนใจในด้านอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ได้กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมทั้ง 3 กลุ่มมีการศึกษาในประเด็นก่อนการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในพ.ศ.2491 โดยเน้นเกี่ยวกับอิทธิพลทางการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และความคิดทางทหารหลังจบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าของทหาร มีผลงานบางเล่มซึ่งสะท้อนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาคืองานวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ : เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่อง หนึ่งทศวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่ออนาคต ระหว่างวันที่ 14 - 16 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งเป็นงานของ สมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีร่วมกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เนื้อหาของงานวิจัยนำเสนอในประเด็นเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียนในพ.ศ.2430 เป็นต้นมา การจัดการศึกษาของนักเรียนนายร้อยหลังการปฏิวัติใน พ.ศ.2475 และการนำเสนอในบางประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรในอนาคต อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่สามารถใช้ศึกษาเพิ่มเติม หรือศึกษาลึกลงไปในรายละเอียดในประเด็นอื่น ได้แก่ ความร่วมมือกันทางการเมืองกับสหรัฐอเมริกาส่งผลให้มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า บทบาทของอาจารย์ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้านับตั้งแต่การก่อตั้งโรงเรียนในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา และปัจจัยทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประเด็นให้ผู้ศึกษาสนใจจะนำมาเสนอต่อไป

ความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงนโยบายการศึกษาของกองทัพบก และการดำเนินการในการจัดการ การศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน นายร้อยพระจุลจอมเกล้า
3. เพื่อศึกษาถึงลักษณะและความเป็นไปของหลักสูตรการศึกษา อาจารย์ผู้สอน และ กิจกรรมภายในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
4. เพื่อศึกษาถึงผลที่ได้รับจากการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การจัดการการศึกษาของ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2491 เนื่องจากเป็นช่วงที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้เปลี่ยนมาใช้หลักสูตรเวสต์ปอยด์ ของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา และสิ้นสุดการศึกษาใน พ.ศ.2534 เนื่องจากหลักสูตร ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับ การตรา พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะของสำเร็จวิชาทหาร (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2533 และตามประกาศ ของทบวงมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ. 2532

วิธีการศึกษา

ศึกษาโดยใช้วิธีการระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยการใช้หลักฐานชั้นต้น เช่น เอกสารจากกองจดหมายเหตุแห่งชาติ หลักฐานชั้นรอง เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับการทหารวิทยานิพนธ์ รวมทั้งการวิเคราะห์ตีความหลักสูตร ตำราเรียน เอกสารประกอบการสอนของ โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า วารสารยุทธโภษ วารสารเสนาศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ.2491 – 2534

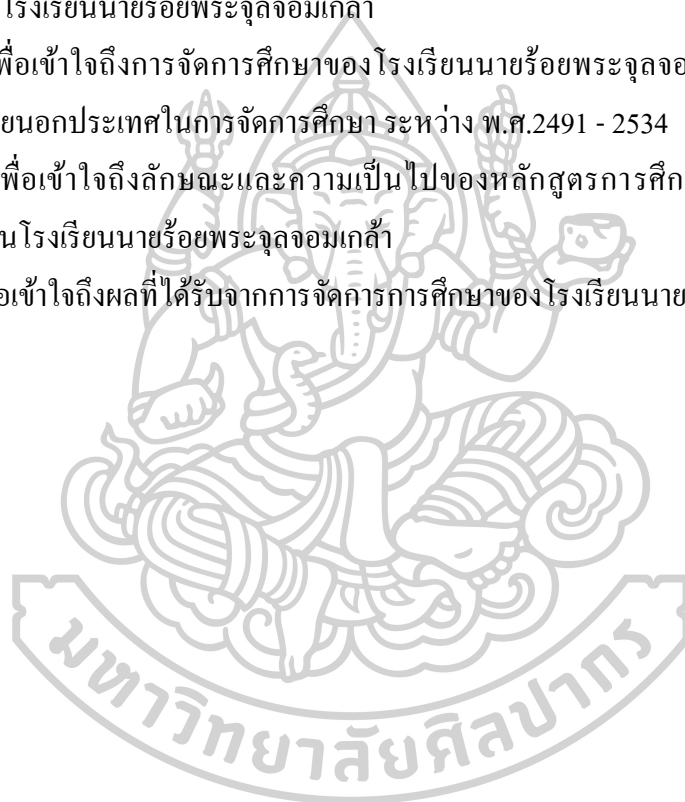
แหล่งข้อมูล

1. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
2. หอสมุดแห่งชาติ
3. หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. ห้องสมุดกองวิชาประวัติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
7. ห้องสมุดโรงเรียนเสนาธิการทหารบก กรมยุทธศึกษาทหารบก
8. ห้องสมุดกระทรวงกลาโหม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเข้าใจถึงนโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก และการดำเนินการในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
2. เพื่อเข้าใจถึงการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยอาศัยปัจจัยภายในและภายนอกประเทศในการจัดการศึกษา ระหว่าง พ.ศ.2491 - 2534
3. เพื่อเข้าใจถึงลักษณะและความเป็นไปของหลักสูตรการศึกษา อาจารย์ผู้สอน และกิจกรรมภายในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
4. เพื่อเข้าใจถึงผลที่ได้รับจากการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

บทที่ 2

การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อน พ.ศ.2491

การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและตามวัตถุประสงค์ของกองทัพ เช่น ความต้องการผลิตกำลังคนเข้ามาในกองทัพ การเปลี่ยนแปลงของนโยบายการศึกษาของกองทัพ โดยการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการนำรูปแบบการศึกษามาจากยุโรป ซึ่งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในเวลานั้นคือ การต้องการกำลังคนเข้ามาในกองทัพเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการค้าจุนพระราชอำนาจของพระองค์และสร้างทหารอาชีพให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ต่อมาใน พ.ศ. 2491 ได้มีการเปลี่ยนรูปแบบหลักสูตรมาใช้ตามหลักสูตรเวสต์ปอยต์ของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากอำนาจและอิทธิพลทางการเมืองและการทหารของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

2.1 ความเป็นมาของการทหารไทยและโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อน พ.ศ.2491

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นโรงเรียนที่มีประวัติและพัฒนาการมาอย่างยาวนาน จุดเริ่มต้นของโรงเรียนแห่งนี้พัฒนาการมาจากโรงเรียนทหารมหาดเล็กซึ่งจัดตั้งขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ.2424 ได้มีการขยายโรงเรียนสอนทหารอีกแห่งหนึ่งที่กรมทหารหน้า เรียกว่า โรงเรียนทหารหน้า ต่อมาพ.ศ.2430 ได้พัฒนามาเป็นโรงเรียนทหารสราญรมย์ โรงเรียนสอนวิชาทหารบก และโรงเรียนนายร้อยทหารบกตามลำดับ ต่อมาจอมพล ป. พิบูลสงครามได้จัดตั้งโรงเรียนอีกแห่งหนึ่งใน พ.ศ.2477 คือ โรงเรียนเทคนิคมทหารบก สำหรับสอนวิชาเทคนิคทางทหารโดยเฉพาะ ต่อมา พ.ศ.2491 ได้มีการรวมโรงเรียนนายร้อยทหารบก และโรงเรียนเทคนิคมทหารบกเข้าด้วยกัน และเปลี่ยนชื่อมาเป็น “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระราชทานกำเนิดโรงเรียนทหารขึ้นเมื่อ พ.ศ.2424

2.1.1 การทหารของไทยก่อนการจัดตั้งโรงเรียนทหารมหาดเล็กใน พ.ศ.2424

ในอดีตไทยไม่มีทหารอาชีพ การฝึกทหารใช้การเกณฑ์แรงงานไพร่ การฝึกทหารไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน จะมีเพียงการสอนใช้อาวุธอย่างดาบ หอก เพื่อใช้ในการยามเกิดสงครามเท่านั้น เมื่อพ้นระยะของการเกณฑ์ไพร่แล้วการฝึกอาวุธและยุทธวิธีต่าง ๆ ก็จะเลือนหายตามไปด้วย ต่อมาในรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ได้มีการจัดทำตำราพิชัยสงครามขึ้น เพื่อเป็นตำราที่ใช้ในการวางแผนการรบ การฝึกทหาร และการจัดรูปแบบของกองทัพ ทำให้การจัดทัพและการฝึกหัดทหารเป็นรูปแบบมากขึ้น¹

การฝึกทหารตามแบบยุโรปปรากฏหลักฐานในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อมีการฝึกหัดและจัดกองทหารตามแบบยุโรปเป็นครั้งแรก โดยนายทหารเรือของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ชื่อ เชอวาลิเอร์ เดอ ฟอว์บิง² เป็นผู้ฝึกหัด และจัดกองทหารตามแบบยุโรปถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยจัดทหารที่เกณฑ์มาเป็นกอง ๆ ละ 50 คน และทุกกองจะมีนายร้อยเอก นายร้อยโท นายร้อยตรีอย่างละ 1 คน นอกจากนี้ยังมีนายสิบเอก 2 คน สิบโท และสิบตรี อย่างละ 2 คน³ แต่เป็นการฝึกแปลแถวเบื้องต้นเท่านั้น ไม่ได้ลงลึกในรายละเอียดที่ซับซ้อนของยุทธวิธีแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การฝึกทหารตามแบบตะวันตกสิ้นสุดเมื่อครั้งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชสวรรคต กองทหารก็เลิกฝึกตามแบบฝรั่ง คงเหลือแต่ชื่อกรมว่า “กรมเกณฑ์หัดอย่างฝรั่ง”⁴

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติศาสตร์ของทัพบกไทยในรอบ 200 ปี พ.ศ.2325 – 2525 (กรุงเทพฯ : กรมแผนที่ทหาร, 2525), 26.

² เชอวาลิเอร์ เดอ ฟอว์บิง (Mr.le Chevalier de Forbin) เป็นนายเรือโทชาวฝรั่งเศส ได้เดินทางมาอยุธยาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2228 พร้อมกับคณะทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งนำโดยเชอวาลิเอร์ เดอ โชมองด์ ต่อมาฟอว์บิงได้รับหน้าที่ในการสร้างป้อมที่เมืองบางกอก และเป็นผู้ฝึกทหารตามแบบยุโรป นอกจากนี้สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงแต่งตั้งให้เป็นนายพลผู้บัญชาการทหารบกและทหารเรือ พร้อมกับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “ออกพระศักดิ์สงคราม”

³ ประชุมพงสาวดาร เล่ม 50 (ประชุมพงสาวดาร ภาคที่ 80) : จดหมายเหตุฟอว์บิง (กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา, 2527), 126.

⁴ ประชุมพงสาวดาร ภาคที่ 23 ตำนานการเกณฑ์ทหารกับตำนานกรมทหารราบที่ 4, (พระนคร : กรมศิลปากร, 2509), 50.

และการฝึกระเบียบยุทธวิธีอย่างยุโรปเท่านั้น⁵ ส่วนแบบแผนการฝึกก็หย่อนกว่าเดิม เนื่องจากสมเด็จพระเพทราชาไม่นิยมตะวันตกโดยเฉพาะฝรั่งเศส

ในสมัยธนบุรีซึ่งเป็นช่วงสมัยสั้น ๆ เพียง 15 ปีที่มีการทำสงครามเป็นส่วนใหญ่รูปแบบการทหารยังคงยึดตามกรุงศรีอยุธยาคือ มีการเกณฑ์คนเข้ามาเป็นทหารเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ในการทำสงคราม สมัยนี้ไม่ปรากฏว่ามีหลักฐานการฝึกทหารตามแบบตะวันตกแต่อย่างใด

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ยังมีสืบทอดพันกับพม่า การทหารคงยึดหลักและการปฏิบัติตามแบบแผนของสมัยอยุธยาและธนบุรี เช่น การเกณฑ์คนเข้ามาเป็นทหาร การจัดทัพตามตำราพิชัยสงคราม การเปลี่ยนแปลงของทหารตามรูปแบบตะวันตกนั้น เริ่มต้นขึ้นในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโดยให้ทหารรักษาพระราชฐานรับการฝึกและการแต่งกายตามแบบทหารแขกซีปอย ซึ่งเข้ามาพร้อมกับคณะทูตของนายจอห์น คอร์ฟอร์ด และยังคงมีพระราชกำหนดและฝึกทหารรักษาพระองค์ตามแบบตะวันตก⁶ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้การทหารยังคงยึดถือรูปแบบเหมือนในสมัยรัชกาลที่ 1 และ รัชกาลที่ 2 คือ การคงรูปแบบการทหารตามแบบอยุธยา แต่ได้เปิดรับรูปแบบการฝึกของชาติตะวันตกโดยเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ หรือพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ฝึกญวนที่เข้ามาสวามิภักดิ์เป็นทหารประจำการและได้แปลตำราทหารปืนใหญ่จากภาษาอังกฤษที่เรียกว่า “ตำราจีปนะวิธีการยิงปืนใหญ่”⁷ มาใช้ในกองทัพพร้อมกับมีการฝึกทหารในบังคับบัญชาของพระองค์เกี่ยวกับ การจัดแถว การใช้อาวุธ รวมถึงการต่อเรือไปขึ้นที่เรือของพระองค์ที่ฝั่งธนบุรี เช่น เรือยงศอโยชนิยา เรือรัตนพิชัย เป็นต้น⁸ จึงถือเป็นเจ้านายพระองค์หนึ่งที่มีความสนพระทัยในกิจการทหาร และนำความรู้ทางการทหารจากต่างประเทศมาปรับใช้ในกิจการทางทหารของไทยอีกด้วย

⁵ ภารดี มหาขันธ์, “การปฏิรูปการทหารในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2518) 45.

⁶ โกวิท วงศ์สุวรรณ, พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล และ เฉลิมมาลัย ราชภัณฑารักษ์, การพัฒนาการทหารของประเทศไทยจาก พ.ศ.2435 - 2475 (กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522), 26.

⁷ แชน บัจจุสานนท์, ประวัติการทหารเรือไทย (กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2541), 286.

⁸ เรื่องเดียวกัน.

นอกจากนี้ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวยังมีการสร้างเมืองหน้าด่าน และสร้างป้อมขึ้นเพิ่มเติมจากสมัยรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 เช่น การสร้างเมืองพระประแดงที่ สมุทรปราการ เพื่อใช้ในการป้องกันอาณาจักรในยามที่ถูกรุกรานจากศัตรูภายนอก รวมทั้งยังมีการ ขุดคลองแสนแสบเพื่อใช้เป็นเส้นทางลำเลียงกำลังพลและเสบียงอาหารเพื่อใช้ในการทำสงคราม อันนมสยามยุทธ⁹ กับญวน (พ.ศ.2376 – 2390) ในการทำสงครามประมาณ 14 ปี ก่อนที่สยามและ ญวนจะมีการทำสนธิสัญญาสงบศึกกันใน พ.ศ.2390 เพราะพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่ามิแต่จะสิ้นเปลืองทรัพยากรและกำลังคนไปเป็นจำนวนมากจึงทำให้สงครามในครั้งนี้ ยุติลง

สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวการทหารของไทยเริ่มนำแบบอย่างการทหาร จากต่างประเทศมาปรับใช้มากกว่าสมัยที่ผ่าน ๆ มา ซึ่งส่วนหนึ่งที่ทำให้สยามในเวลานั้น เปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการทหารคือ อิทธิพลของชาติตะวันตกที่มีมากขึ้นจนทำให้ต้องมีการ ปรับปรุงเพื่อให้เกิดความทันสมัย¹⁰ เช่น มีการเปลี่ยนจากกองทหารรักษาพระองค์มาเป็นกองทหาร รักษาพระองค์อย่างยุโรป การฝึกตามแบบยุโรปโดยเริ่มให้มีครูต่างชาติเข้ามาเป็นผู้ฝึกสอน และการ ใช้อาวุธที่มีความทันสมัย เช่น ปืนพาลิงปิด ปืนอาร์มสตรอง และปืนทองเหลือง¹¹ นอกจากนี้ยังได้ มีการจ้างนายทหารชาวอังกฤษ 2 นาย คือนายอิมเปย์ และร้อยเอกโทมัส จอห์น นีล เข้ามาเป็นครู ฝึกทหารให้กับทหารของวังหลวงและวังหน้า ต่อมาเมื่อนายทหารทั้ง 2 นายได้ลาออกจากราชการ ในตอนปลายรัชกาลที่ 4 จึงทำให้ต้องมีการว่าจ้างครูชาวฝรั่งเศสเข้ามาเป็นครูฝึกให้กับบรรดา นายทหารแทนทหารทั้งสองนายที่ลาออกไป อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการปรับปรุงการทหารในสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่เป็นการปรับปรุงในบางส่วนเท่านั้น เสมือนเป็นการวาง

⁹สาเหตุของสงครามเกิดจากญวนเข้าไปแทรกแซงการเมืองของลาวและเขมร ซึ่งในเวลานั้น อยู่ภายใต้การปกครองของสยาม โดยเขมรมีท่าที่ฝักใฝ่ญวนและยอมรับในวัฒนธรรมญวน เช่น ด้านศาสนา เป็นต้น ต่อมาใน พ.ศ.2376 เกิดการจลาจลที่เมืองไซ่ง่อนเป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เป็น แม่ทัพยกไปปราบพร้อมกับเจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) โดยยกไปทั้งทัพเรือและทัพบก และ ไปสมทบที่เมืองไซ่ง่อนซึ่งในเวลานั้นอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์เหงียน จนกลายมาเป็น จุดเริ่มต้นของสงครามที่มีระยะเวลายาวนานถึง 14 ปี ผลของสงครามทำให้ไทยยังคงรักษาสิทธิ์ใน การสถาปนาภักดิ์ริย์เขมร และทางเขมรก็ต้องส่งบรรณาการให้กับญวนในทุก ๆ 3 ปี

¹⁰ กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติกองทัพไทย ในรอบ 200 ปี พ.ศ. 2324 – 2525, 92.

¹¹ เรื่องเดียวกัน.

พื้นฐานให้เกิดการปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอันเป็นยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนผ่านจากการทหารแบบโบราณมาสู่การทหารแบบสมัยใหม่

จากที่กล่าวมาทั้งหมดคือภาพรวมของการฝึกทหารของไทย ซึ่งเกิดขึ้นก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงดำเนินการปฏิรูปทหารอย่างจริงจัง และมีการวางรากฐานการศึกษา โดยการจัดตั้งโรงเรียนทหารมหาดเล็กขึ้น และพัฒนามาเป็นโรงเรียนทหารหน้า และโรงเรียนทหารสราญรมย์ในเวลาต่อมา

2.1.2 จาก “มหาดเล็กไล่กา” สู่ “โรงเรียนทหารมหาดเล็ก”

หลังจากการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2411 จากสาเหตุพระอาการประชวรไข้ป่าภายหลังการเสด็จทอดพระเนตรการเกิดสุริยุปราคาที่ตำบลหว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์พระราชโอรสซึ่งขณะนั้นมีพระชนมายุเพียง 15 พรรษา ได้ขึ้นครองราชย์สมบัติต่อจากพระองค์ แต่เนื่องจากยังไม่บรรลุนิติภาวะทำให้พระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางได้มีการประชุม และลงมติให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์) เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน และเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ได้เลือกกรมหมื่นบวรวิไชยชาญ¹² พระโอรสในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ขึ้นดำรงตำแหน่งวังหน้าจึงทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นถึงความไม่มั่นคงในพระราชอำนาจของพระองค์จึงได้มีการคัดเลือกพระบรมวงศานุวงศ์ และบุตรขุนนางมาฝึกหัดการทหารและทำหน้าที่เป็นมหาดเล็กในพระบรมมหาราชวัง โดยทหาร

¹² กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ หรือ พระองค์เจ้ายอด้ยงยศ ทรงเป็นพระโอรสในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขึ้นดำรงตำแหน่งวังหน้าใน พ.ศ.2411 เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ต่อมาเกิดวิกฤตการณ์วังหน้าขึ้นใน พ.ศ. 2417 กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญทรงหนีไปอยู่สถานกงสุลอังกฤษ และเรียกร้องให้ข้าหลวงอังกฤษมาช่วยไถ่เกลี้ย ฝ่ายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเชิญสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์เป็นผู้ไถ่เกลี้ยและวิกฤตวังหน้ายุติลงในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2418

กรมหมื่นบวรวิไชยชาญ ทิววงศ์ใน พ.ศ.2428 และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้ยกเลิกตำแหน่งวังหน้าและสถาปนาตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมารขึ้นแทนตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคลนับนั้นเป็นต้นมา คูอิน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต : พงศาวดาร 9 รัชกาลแห่งราชวงศ์จักรี (กรุงเทพฯ : ริเวอร์บุ๊ก, 2554), 221.

มหาดเล็กเหล่านี้จะประกอบด้วยทหารทั้งสิ้น 24 คน หรือที่เรียกกันว่า “ทหาร 2 โหล”¹³ และมีทหาร 1 คนเป็นผู้ควบคุม¹⁴ เพื่อให้มหาดเล็กเหล่านี้ทำหน้าที่อารักขาพระองค์ และเพื่อเป็นการปูพื้นฐานของการทหารในอนาคต ในระยะแรกของการฝึกต้องการฝึกตามแบบของฝรั่งเศส โดยมีนายลามาช เป็นผู้ฝึกสอนแต่ทหารบางส่วนยังมีการฝึกตามแบบอังกฤษจึงทำให้เกิดความสับสน ทั้งเรื่องการจัดระเบียบแถวและรูปแบบทางทหารจนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีคำสั่งย้ายครูลามาชไปที่อื่น และแต่งตั้งนายทหารที่ได้รับการฝึกแบบอังกฤษมารับตำแหน่งแทน¹⁵ เพื่อไม่ให้ นายทหารในหน่วยต่าง ๆ เกิดความสับสนระหว่างการฝึกทหารตามแบบของอังกฤษและฝรั่งเศส

ใน พ.ศ.2424 ได้มีการจัดตั้ง โรงเรียนทหารมหาดเล็ก หรือ คะเด็คมหาดเล็ก¹⁶ ในบริเวณ พระตำหนักสวนกุหลาบ เพื่อใช้เป็นโรงเรียนในการฝึก และอบรมนายทหารมหาดเล็ก โดยทหารมหาดเล็กจะมีความแตกต่างกับทหารในส่วนอื่น ๆ อย่างเช่น ทหารล้อมวัง เนื่องจากทหารเหล่านี้จะมีการฝึกตามแบบโบราณ ยังไม่มีการใช้อาวุธทันสมัย เหมือนกับทหารมหาดเล็กที่จะมีการฝึกทหารตามแบบตะวันตก และมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดแถว ระเบียบการทหาร และการศึกษาวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ รวมถึงการสอนวิชาทหารซึ่งเกี่ยวกับการออกคำสั่งในการบังคับนายทหาร วิชาอาณัติสัญญาณ การใช้อาวุธอย่าง ดาบ ปืน และวิชาการทำหน้าที่ต่าง ๆ ของทหาร เพื่อให้นักเรียนเหล่านี้เรียนรู้พื้นฐานของการทหาร และเกิดความชำนาญ และสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปใช้เมื่อเข้ารับราชการในอนาคต¹⁷ นอกจากนี้ มหาดเล็กยังเป็นกองทหารที่ทำงานรับใช้ใกล้ชิดกับองค์พระมหากษัตริย์จึงทำให้บรรดาเจ้านายและขุนนางต่างส่งลูกหลานเข้ามาใน

¹³ทหาร 2 โหล จะประกอบด้วยกำลังทหารทั้งสิ้น 24 นาย ซึ่งจะเป็นบรรดาเจ้านายที่ยังทรงพระเยาว์ จะทำหน้าที่ดูแลที่ประทับ ไล่กวาดลานทรงบาตร และดูแลตามฝ้าพระเจ้าแผ่นดินในวโรกาสต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ในเวลาต่อมา

¹⁴สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช, ตำนานกรมทหารบกฉบับที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2496), 3.

¹⁵โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, พวงเพชร สุรัตน์วิกุล และ เฉลิมมาลัย ราชภัณฑารักษ์, การพัฒนาการทหารของประเทศไทยจาก พ.ศ.2435 - 2475, 36.

¹⁶คำว่า “กะเด็ต” (Cadet) มีความหมายว่า นักเรียนนายร้อย ในระยะแรกนิยมใช้คำว่ากะเด็ตในการเรียกนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนทหารต่างๆ เช่น คะเด็คมหาดเล็ก คะเด็ตทหารหน้า เป็นต้น

¹⁷กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติศาสตร์ของทัพบกไทยในรอบ 200 ปี พ.ศ.2325 – 2525 , 121.

โรงเรียนนายทหารมหาดเล็กเป็นจำนวนมาก จนโรงเรียนนายทหารมหาดเล็กกลายเป็นที่นิยมของบรรดาเจ้านายและขุนนางอย่างรวดเร็ว และเมื่อนักเรียนเพิ่มจำนวนมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพื้นที่ข้างวังสราญรมย์ให้เป็นโรงเรียนอีกแห่งหนึ่ง นอกเหนือไปจากโรงเรียนทหารมหาดเล็ก คือ โรงเรียนทหารหน้า นักเรียนของโรงเรียนนี้จะถูกเรียกว่า “ละเต็ดทหารหน้า” โรงเรียนนี้มีความแตกต่างจากโรงเรียนทหารมหาดเล็กคือเป็นโรงเรียนที่เริ่มมีการเรียนพื้นฐานทางทหารเพิ่มมากขึ้น เช่น การฝึกระเบียบทางทหาร การออกคำสั่งบังคับทหาร การใช้อาวุธ เช่น ดาบ ปืน และการทำหน้าที่ต่าง ๆ ทางทหารของนักเรียน นายร้อยเพื่อให้เกิดความชำนาญ¹⁸ นอกจากนี้ยังมีการฝึกหัดเกี่ยวกับแผนที่ของทหาร โดยมีการว่าจ้างนายร้อยเอกเออร์นี หรือ พระสารศาสน์พลชั้น¹⁹ ชาวอิตาลีมาเป็นครูฝึกวิชาทหารและฝึกสอนเกี่ยวกับแผนที่ให้กับบรรดานักเรียนในโรงเรียนละเต็ดทหารหน้าอีกด้วย²⁰

ทหารที่ได้รับการฝึกตามแบบยุโรปนี้ ได้มีโอกาสนำความรู้ในการจัดทัพ และการใช้อาวุธตามแบบยุโรปไปปรับใช้ในการปราบฮ่อ²¹ โดยมีพันเอกจมีน ไวรนาถ (เจิม แสงชูโต)²² พร้อมกับ

¹⁸ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ก.1/2. แบบอย่างอย่างอธิบายข้อราชการสำหรับกรมทหารเมื่อปีวอก จศก. 124 (2427). ข้อ 4.

¹⁹ นายร้อยเอกเออร์นี (พระสารศาสน์พลชั้น) หรือ เจโรลาโม อิมิลิโอ เฮอร์นี เป็นชาวอิตาลีเกิดเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2402 ที่เมืองชิชาโนซูเนวา ประเทศอิตาลี จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกโมเดนา (Military Academy of Modena) สำเร็จการศึกษาได้เดินทางมายังกรุงเทพฯ และเข้ารับราชการในตำแหน่งครูดาบ กรมทหารมหาดเล็ก ต่อมาย้ายมารับราชการในกรมทหารหน้าซึ่งมีจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีเป็นผู้บังคับบัญชา ในพ.ศ.2432 เข้ามารับราชการในกรมยุทธนาธิการ ตำแหน่งครูสอนที่โรงเรียนทหารสราญรมย์ นอกจากนี้ นายร้อยเอกเออร์นียังเป็นเจ้าของกรมยุทธศึกษาคนแรก ซึ่งในเวลานั้นกรมยุทธศึกษายังขึ้นตรงกับกรมยุทธนาธิการ

ยศสุดท้ายของนายร้อยเอกเออร์นีในการรับราชการคือ นายพันเอกพระสารศาสน์พลชั้น ก่อนที่จะลาออกใน พ.ศ.2449 เพื่อไปรักษาตัวที่ประเทศอิตาลี และถึงแก่กรรมในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2456 ณ เมืองตูริน ประเทศอิตาลี

²⁰ กองทัพบก, การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพฯ : กองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบก, 2546), 19.

²¹ ฮ่อ เป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในมณฑลยูนนานของประเทศจีน ในช่วงที่ราชวงศ์ชิงครองอำนาจ ชาวฮ่อได้รวมตัวกันและก่อกบฏที่เรียกว่า “กบฏไท่ผิง” เพราะต้องการปลดปล่อยตนเอง

นายพันเอกพระเจ้าน้อยยาเชอกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมยกทัพขึ้นไปปราบฮ่อที่เมืองลาว และกองทัพสยามสามารถปราบได้ได้เป็นผลสำเร็จใน พ.ศ.2430 อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการตั้งโรงเรียนทหารมหาดเล็กและโรงเรียนทหารหน้าขึ้น และมีการฝึกทหารตามแบบยุโรปก็ตาม ทว่าหลักสูตรและรายวิชาที่เรียนยังไม่มีแบบแผนมากนักจนกระทั่งได้มีการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์ขึ้นเมื่อ พ.ศ.2430 ทำให้รูปแบบของการจัดการการศึกษามีระเบียบและแบบแผนมากขึ้น

2.1.3 โรงเรียนทหารสราญรมย์

การจัดการศึกษาของทหารที่เป็นระเบียบแบบแผนตามแบบตะวันตกไม่ใช่เพียงการฝึกทหารตามแบบตะวันตกเท่านั้น แต่ยังมีกำหนดรายวิชาและชั้นเรียนขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ.2430 โดยเริ่มจากการรวมโรงเรียนทหารมหาดเล็ก และ โรงเรียนคะเด็ดทหารทหารหน้าเข้าเป็นโรงเรียนเดียวกัน และเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนทหารสราญรมย์” พร้อมกับการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนนายทหารสราญรมย์เพื่อเป็นการกำหนดระบบการศึกษาที่เป็นรายวิชาและแบบแผนให้เป็นระเบียบมากขึ้น²³ โดยมีสาระสำคัญคือ การกำหนดอายุของผู้เข้าศึกษา โดยจะต้องมีอายุระหว่าง 14 – 24 ปี เป็นผู้มิชาติตระกูล และร่างกายสมบูรณ์ และมีการแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 4 ชั้น คือ ชั้นเอ ชั้นบี ชั้นซี และชั้นดี การเรียนการสอนแบ่งเป็น 2 ภาคคือ ภาควิชาการ โดยจะศึกษาวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ พีชคณิต เรขาคณิต ตรีโกณมิติ วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาวาดเขียน ภาควิชาทหาร เช่น การหัดปืน วิชาพิชัยสงคราม และแผนที่ ต่อมาได้มีการเพิ่มเติมวิชาขึ้นอีก เช่น วิชาช่างไม้ วิชาเคมี²⁴ และมีการสอบปีละครั้ง ถ้าสอบตก 3 ครั้งจะต้องออกจากโรงเรียนทหารสราญรมย์ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งนักเรียนออกเป็นกองร้อย เพื่อสะดวกต่อการฝึกหัดทางทหาร โดยเน้นเกี่ยวกับเรื่องของความประพฤติ ระเบียบวินัย และการรักษาเกียรติของทหารให้มีความเป็นระเบียบ

ออกจากการปกครองของราชวงศ์ชิง ต่อมาใน พ.ศ.2405 กบฏไต้ผิงส่วนหนึ่งหลบหนีมาซ่องสุมกำลังพลในเขตดินแดนของไทยจนทำให้สยามต้องส่งทัพไปปราบถึงสี่ครั้ง

²²ในเวลาต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็น เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) และดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการใน พ.ศ.2435 นอกจากนี้ยังเป็นแม่ทัพคนสำคัญในการปราบกบฏเงี้ยวเมืองแพร่ใน พ.ศ.2445 อีกด้วย

²³สุพจน์ ชำรงรัตน์, “การเรียนการสอนและหลักสูตรทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์กับทัศนคติทางการเมืองของทหาร : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า”, 49.

²⁴โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (พระนคร : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2510), 28.

และเป็นหนึ่งเดียวกันมากขึ้น²⁵ ดังนั้น การตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์นี้ถือเป็นก้าวสำคัญของการทหารตามแบบตะวันตกที่เป็นระเบียบมากขึ้นกว่าสมัยที่ผ่าน ๆ มา

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการศึกษาครั้งนี้ยังคงมีการจำกัดคนเข้าศึกษาโดยรับเฉพาะโอรสของพระราชวงศ์และบุตรขุนนางเท่านั้น ส่วนราษฎรสามัญต่างมองว่าควรที่จะให้ลูกหลานทำงานอย่างอื่น เช่น ทำนา ดึกว่าการส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในโรงเรียนทหารสราญรมย์ ต่อมาเมื่อการทหารเจริญมากขึ้นจากการปฏิรูปการทหารของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการชักจูงบรรดาสมาัญชนเกี่ยวกับเบียดเบียนในขณะที่เป็นนักเรียนนายร้อย จึงทำให้มีการส่งลูกหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนทหารสราญรมย์เป็นจำนวนมาก การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทหารสราญรมย์อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกรมยุทธนาธิการ²⁶ ตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุดของกรมยุทธศึกษาทหารบก²⁷ เรียกว่า “เจ้ากรม” และนายร้อยเอกเอรินี (พระสารสาสน์-พลชั้นร์) เป็นเจ้ากรมยุทธศึกษาคนแรกของสยาม นอกจากนี้ท่านยังดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนทหารสราญรมย์อีกตำแหน่งด้วย

ใน พ.ศ.2441 ได้มีการยกฐานะโรงเรียนนายทหารสราญรมย์ขึ้นเป็น “โรงเรียนสอนวิชาทหารบก” โดยเป็นการรวมโรงเรียนทหารสราญรมย์ และ โรงเรียนนายสิบ²⁸ เข้าเป็นโรงเรียนเดียวกัน ใน พ.ศ.2445 ได้มีการย้ายโรงเรียนนายสิบออกเป็นเอกเทศ เนื่องจากมีผู้คนเข้าศึกษาในโรงเรียนสอนวิชาทหารบกเป็นจำนวนมาก เพื่อให้โรงเรียนสอนวิชาทหารบก และโรงเรียนนายสิบสามารถรองรับนักเรียนที่เพิ่มจำนวนขึ้น เนื่องจากอาชีพทหารเริ่มได้รับความนิยมจากราษฎรเป็น

²⁵ ภารดี มหาจันทร์, “การปฏิรูปการทหารในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”, 141.

²⁶ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งโรงเรียนนายสิบจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2435 โดยเป็นหนึ่งในกรมกองทหารบกซึ่งสังกัดในกรมยุทธนาธิการ คูใน โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, พวงเพชร สุรัตน์กีกุล และ เฉลิมลาภ ราชภัณฑารักษ์, การพัฒนาการทหารของประเทศไทยจาก พ.ศ.2435 - 2475, 60.

²⁷ กรมยุทธศึกษาในเวลานั้นยังไม่มีคำว่า “ทหารบก” ต่อท้าย ต่อมาใน พ.ศ.2457 ได้มีการเปลี่ยนชื่อมาเป็น “กรมยุทธศึกษาทหารบก” นับแต่นั้นเป็นต้นมา

²⁸ โรงเรียนนายสิบเป็นโรงเรียนหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตทหารระดับนายสิบ มีการจัดการศึกษาสอนเช่นเดียวกับโรงเรียนทหารสราญรมย์ แต่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายสิบจะไม่ได้รับยศเป็น “ว่าที่ร้อยตรี” เหมือนกับโรงเรียนทหารสราญรมย์ แต่จะได้รับเพียงแค่ “จำตรี” เท่านั้น

จำนวนมาก เพราะทางกระทรวงกลาโหมได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนทหารสราญรมย์ และสวัสดิการต่าง ๆ ที่จะได้รับจากเข้าเรียนในโรงเรียนทหารสราญรมย์ เช่น ไม่เสียค่าเครื่องแบบและหนังสือเรียน รวมถึงได้รับเงินเดือนในขณะที่ศึกษาในโรงเรียนทหารสราญรมย์ จึงทำให้ราษฎรส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนทหารสราญรมย์เพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น การตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์ จึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามจัดการศึกษาของทหารให้มีความเป็นระเบียบและแบบแผนมากขึ้น ทั้งวิชาที่สอน และการจัดชั้นเรียนให้เป็นระดับชั้นต่าง ๆ กล่าวได้ว่าการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาการทหารตามแบบยุโรปอย่างแท้จริง

2.1.4 โรงเรียนนายร้อยทหารบก

หลังจากมีการรวมโรงเรียนนายสิบ และโรงเรียนทหารสราญรมย์เข้าด้วยกันแล้ว ต่อมาได้เปลี่ยนนามโรงเรียนจากโรงเรียนสอนวิชาทหารบกมาเป็น “โรงเรียนนายร้อยทหารบก” เมื่อ พ.ศ.2445 ยังใช้พื้นที่ของวังสราญรมย์เป็นสถานที่ในการสอนนักเรียนนายร้อยอยู่เช่นเดิม ในพ.ศ.2450 เมื่อจำนวนนักเรียนนายร้อยเพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงตราข้อบังคับโรงเรียนนายร้อยทหารบก ร.ศ.126 ขึ้น โดยมีผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยทหารบก มีหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของโรงเรียนและแบ่งโรงเรียนนายร้อยทหารบกออกเป็น 2 แผนก คือ แผนกโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน และแผนกโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมตั้งอยู่ที่วังสราญรมย์

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมและโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมได้ยุบรวมเป็นโรงเรียนนายร้อยทหารบกเพียงแห่งเดียวที่ถนนราชดำเนิน เมื่อพ.ศ.2468 เพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายภายในกองทัพซึ่งเป็นผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยมีการจำกัดจำนวนนักเรียนที่จะเข้าศึกษาซึ่งจะรับเฉพาะผู้ที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยม 7 และชั้นมัธยม 8 และลดชั้นเรียนจาก 6 ชั้น เหลือเพียง 4 ชั้นเรียนเท่านั้น²⁹ หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง โดยการลดจำนวนชั้นเรียนจาก 4 ชั้น เหลือเพียง 3 ชั้นเรียน และเปลี่ยนการรับนักเรียนจากการรับชั้นมัธยม 7 และชั้นมัธยม 8 มารับเฉพาะชั้นมัธยม 8 เท่านั้น เนื่องจากชั้น

²⁹จิตรภรณ์ ไชยกันหา, “การจัดราชการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2486 - 2477)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), 168.

มัธยม 8 เป็นชั้นการศึกษาสูงสุดของกระทรวงธรรมการ และเมื่อรับคนเหล่านี้เข้าศึกษาแล้วก็จะเรียนในโรงเรียนนายร้อยทหารเพียงแค่ 3 ปีเท่านั้น นอกจากนี้ในด้านวิชาการได้ลดวิชาสามัญให้น้อยลง และเน้นวิชาทางทหารให้มากขึ้น เพราะกองทัพมองว่า เพื่อให้สอดคล้องกับการรับนักเรียนที่จบชั้นมัธยม 8 ซึ่งได้ศึกษาในวิชาด้านสามัญมาจนชั้นสูงสุดแล้ว เมื่อเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบกจึงควรที่จะให้ความสำคัญต่อการศึกษาวชิการทหารอย่างเต็มที่

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 ได้เพียง 2 ปี รัฐบาลได้มีการตราพระราชบัญญัติกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2477 เพื่อเป็นการจัดกิจการทางทหารให้เป็นระบบมากขึ้น เช่น การจัดตั้งกรมขึ้นมาใหม่ การเพิ่มจำนวนข้าราชการทหาร เป็นต้น โดยรัฐบาลได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเทคนิคทหารบกขึ้น เพื่อใช้เป็นโรงเรียนในการให้การศึกษาเกี่ยวกับวิทยาการสมัยใหม่ และให้ทหารมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคทางทหารเหมือนต่างประเทศ ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในขณะนั้น ได้นำแนวคิดการสร้างโรงเรียนโพลิเทคนิค (Polytechnique) ของฝรั่งเศสมาใช้เป็นรูปแบบในการจัดการศึกษา โดยมองว่า โรงเรียนเทคนิคของฝรั่งเศสนั้น มีวิทยาการหลายสาขานอกเหนือไปจากวิทยาการทางทหารแล้วยังมีการสอนวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมต่าง ๆ ด้วย การก่อตั้งโรงเรียนเทคนิคทหารบกของไทย ถือเป็นการปรับตัวของทหารเกี่ยวกับเทคนิคทหารสมัยใหม่ซึ่งการสงครามไม่เพียงจะต่อสู้กันทางอาวุธเท่านั้น แต่ยังรวมถึงเทคนิคทางทหาร เช่น การใช้อาวุธเคมีในทางทหาร นับเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญในเทคนิคการทหารสมัยใหม่ของไทย อันเป็นประโยชน์ต่อกองทัพในเวลาต่อมา³⁰ โรงเรียนเทคนิคทหารบกศึกษาเพียง 5 ปี รับนักเรียนที่จบชั้นมัธยม 8 ของกระทรวงธรรมการ โดยจะเน้นวิชาที่เกี่ยวกับเทคนิคทางทหาร งานช่างเป็นหลัก และเสริมด้วยการสอนวิชาสามัญ และวิชาทางทหาร เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การวิธีการจัดแถวของทหาร การใช้อาวุธ ทางทหาร เพื่อให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเทคนิคทหารบกนั้นสามารถเข้ารับราชการในกรมต่าง ๆ ของกองทัพที่มีความเกี่ยวข้องกันทางทหาร เช่น ทหารช่าง ทหารสื่อสาร เป็นต้น³¹ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกที่จะสอนเน้นเกี่ยวกับการทหารเป็นหลัก แต่ก็มีการสอนแทรกวิชาของ

³⁰ มุลนิธิจอมพล ป. พิบูลสงคราม และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม, **จอมพล ป. พิบูลสงคราม ครบรอบศตวรรษ 14 กรกฎาคม 2540** (กรุงเทพฯ : มูลนิธิจอมพล ป. พิบูลสงคราม และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม, 2540), 24.

³¹ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, **ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า**, 156.

โรงเรียนเทคนิคทางทหารเข้าไปด้วย เช่น วิชาทหารช่าง ทหารปืนใหญ่ เป็นต้น แต่จะไม่เน้นวิชาเทคนิคทางทหารเหมือนในโรงเรียนเทคนิคทหารบกที่

2.1.5 โรงเรียนนายร้อยทหารบกในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา

โรงเรียนนายร้อยทหารบกมีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน โดยก่อนที่สงครามมหาเอเชียบูรพาจะเกิดขึ้นนั้น กระทรวงกลาโหมได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเตรียมทหารบกขึ้น³² เมื่อพ.ศ.2480 เพื่อใช้เป็นโรงเรียนสอนพื้นฐานทางทหารให้กับผู้ที่เข้าศึกษาในโรงเรียนเทคนิคทหารบก และโรงเรียนนายร้อยทหารบก โดยสอนพื้นฐานวิชาทางการทหาร การใช้อาวุธเบื้องต้น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเตรียมทหารบกเหล่านี้ได้รับความรู้พื้นฐานก่อนการเข้าศึกษาในโรงเรียนทั้งสองแห่ง

ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ.2484 – 2488 ซึ่งเป็นช่วงของการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือสงครามมหาเอเชียบูรพา กรมยุทธศึกษาทหารบกเปิดรับนักเรียนเตรียมสำรองทหารบก³³ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนกำลังพลชั้นผู้บังคับหมวด รวมถึงการรับสมัครนักเรียนนายร้อยหญิงขึ้นเป็นรุ่นแรกและรุ่นเดียวใน พ.ศ.2485 เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในการใช้กำลังพลที่เป็นสตรีในกองทัพ โดยนักเรียนนายร้อยหญิงนี้จะมีการฝึกเช่นเดียวกับนักเรียนนายร้อยทุกประการ แต่เมื่อนักเรียนนายร้อยรุ่นนี้สำเร็จการศึกษาในพ.ศ.2487³⁴ ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับการหมดอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามทำให้ไม่มีการรับสมัครนักเรียนนายร้อยหญิงอีกเลย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงได้รวมโรงเรียนนายร้อยทหารบก และโรงเรียนเทคนิคทหารบกเข้าด้วยกันและเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (Chulachomkiao Royal Military Academy)” เมื่อ พ.ศ.2491 และให้สังกัดกับกรมยุทธศึกษาทหารบก กระทรวงกลาโหม การเปลี่ยนชื่อดังกล่าวนี้เป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ

³²โรงเรียนเตรียมทหารบกเปิดมาจนถึง พ.ศ.2500 ก็ถูกยุบและเปลี่ยนเป็นโรงเรียนเตรียมทหารมาจนถึงปัจจุบัน

³³นักเรียนเตรียมสำรองกองทัพบกเปิดดำเนินการสอนในช่วงสงครามทั้งสิ้น 3 รุ่น หลังจากเปลี่ยนมาใช้หลักสูตรของเวสต์ปอยด์ได้มีการรับสมัครรุ่นที่ 4 เมื่อ พ.ศ.2493 และดำเนินการมาจนถึง รุ่นที่ 9 ซึ่งสำเร็จการศึกษาใน พ.ศ.2499 ซึ่งนักเรียนนายร้อยสำรองทหารบกหลังสำเร็จการศึกษาล้วนเข้ารับราชการเป็นนายทหารสัญญาบัตรแทบทั้งสิ้น

³⁴กองทัพบก, 100 ปีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 156.

พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นผู้พระราชทานกำเนิดโรงเรียนนายทหารสราญรมย์ และโรงเรียนนายร้อยทหารบกตามลำดับ โดยตราประจำโรงเรียนเป็นตราแผ่นดิน หรือ พระราชลัญจกรประจำพระองค์ภายใต้พระปรมาภิไธยในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกทั้งยังใช้ตรานี้เป็นเครื่องหมายของนักเรียนนายร้อยในเวลาต่อมา³⁵

---

³⁵โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 171 .

ตารางที่ 1 สรุปพัฒนาการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

พ.ศ.	พัฒนาการของโรงเรียน
2424	ตั้งโรงเรียนทหารมหาดเล็กที่บริเวณพระตำหนักสวนกุหลาบ
2425	ตั้งโรงเรียนทหารหน้าขึ้นที่บริเวณวังสราญรมย์
2430	ตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์ เพื่อจัดการจัดการการศึกษาให้มีความเป็นระเบียบมากขึ้น
2441	รวมโรงเรียนทหารสราญรมย์กับ โรงเรียนนายสิบทหารบกเข้าด้วยกันเป็นโรงเรียนสอนวิชาทหารบก
2445	แยกโรงเรียนทหารสราญรมย์กับ โรงเรียนนายสิบออกเป็นเอกเทศ และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนทหารสราญรมย์เป็น โรงเรียนนายร้อยทหารบก
2450	โรงเรียนนายร้อยทหารแบ่งออกเป็น 2 แผนกคือ แผนกโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม ตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนิน และ โรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมตั้งอยู่ที่วังสราญรมย์
2468	ยุบแผนกโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมและโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐม
2477	จัดตั้งโรงเรียนเทีจนิกทหารบก
2480	จัดตั้งโรงเรียนเตรียมทหารบก
2485	ตั้งโรงเรียนเตรียมสำรองทหารบกและรับสมัครนักเรียนนายร้อยหญิงครั้งแรก
2491	รวมโรงเรียนนายร้อยทหารบก และ โรงเรียนเทีจนิกทหารบกเข้าด้วยกัน และเปลี่ยนนามโรงเรียนมาเป็น “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” และเปลี่ยนหลักสูตรมาเป็นเวสต์ปอยต์ของสหรัฐอเมริกา

2.2 การจัดการการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ.2430 – 2491

การตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์ขึ้นใน พ.ศ.2430 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาตามแบบตะวันตก แม้ก่อนหน้านี้อาจจะมีการจัดตั้งโรงเรียนทหารมหาดเล็ก และโรงเรียนทหารหน้าและมีการฝึกทหารตามแบบยุโรปก็ตาม ทว่าโรงเรียนทั้งสองนั้นยังไม่มีแบบแผนของการจัดการการศึกษาเกี่ยวกับชั้นและรายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนเท่าใดนัก เมื่อมีการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์จึงทำให้การศึกษาของทหารบกมีระเบียบแบบแผนมากขึ้น

2.2.1 การจัดการศึกษาหลังการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภายหลังการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์พระราชโอรสที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศในยุโรปได้เข้ามารับราชการการหลายพระองค์และจัดการศึกษาทหารให้เป็นไปตามรูปแบบของยุโรป โดยการส่งพระราชโอรสไปศึกษาในยุโรป เริ่มครั้งแรกใน พ.ศ.2428 โดยพระโอรสรุ่นแรกที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งไปศึกษาในยุโรป ได้แก่ พระองค์เจ้ากิติยากรวรลักษณ พระองค์เจ้าระพีพัฒนศักดิ์ พระองค์เจ้าประวิตรวิมลโนดม และพระองค์เจ้าจิระประวีตวิเศษ ต่อมามีการส่งพระราชโอรสไปศึกษาต่างประเทศในครั้งที่ 2 ภายหลังเกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ.112³⁶ ใน พ.ศ.2436 เช่น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระองค์เจ้าชายอากาศเกียรติวงศ์ และ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นต้น นอกจากการส่งพระราชโอรสไปศึกษาการทหารยังต่างประเทศแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาในสาขาอื่น ๆ เช่น กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ อักษรศาสตร์ ซึ่งบรรดาพระราชโอรสเหล่านี้เมื่อสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศแล้วต่างมีบทบาทสำคัญต่อการปรับปรุงประเทศในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ประสบความสำเร็จตามพระราชประสงค์ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับชาติตะวันตก

³⁶วิกฤตการณ์ ร.ศ.112 เป็นเหตุการณ์ที่ฝรั่งเศสส่งเรือมาปิดแม่น้ำเจ้าพระยา และนำเรือแล่นเข้ามายังกรุงเทพฯ รวมทั้งยังบังคับให้สยามมอบดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง และจ่ายเงินค่าปรับจากความเสียหายจากการสู้รบที่แขวงคำม่วนเป็นจำนวน 2 ล้านฟรังค์ โดยให้สยามยอมรับข้อเสนอภายใน 48 ชั่วโมง จนสยามต้องยอมรับข้อเสนอของรัฐบาลในการยกสิทธิต่าง ๆ เหนือฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศส และนอกจากนี้ฝรั่งเศสยังยึดจันทบุรี และตราดยังเป็นหลักประกันจนกว่าสยามจะปฏิบัติตามสัญญาต่าง ๆ จนครบ

พระราชโอรสที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาของทหารในที่นี่จะยกตัวอย่างที่สำคัญ 2 พระองค์คือพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าจิระประวัติวรเดช กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช และสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ

1. พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าจิระประวัติวรเดช กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช : ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 17 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับเจ้าจอมมารดาทับทิม ประสูติเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2419 ทรงมีพระชนนีฐานและพระอนุชาร่วมเจ้าจอมมารดาอีก 2 พระองค์คือ พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าหญิงประเวศวรสมัย และพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าวุฒิไชยเฉลิมลาภ พระองค์เจ้าจิระประวัติทรงเป็นพระราชโอรสรุ่นแรกที่เสด็จไปศึกษาในทวีปยุโรปใน พ.ศ.2428 ร่วมกับพระเจ้าพี่ยาเธออีก 3 พระองค์ซึ่งกล่าวไปแล้วข้างต้น

พระองค์เจ้าจิระประวัติฯ ทรงเข้ารับการศึกษาวิชาทหารที่ประเทศเดนมาร์ก ตามคำชักชวนของพระเจ้าคริสเตียนที่ 9 แห่งเดนมาร์ก ซึ่งได้ทรงชักชวนให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ส่งพระราชโอรสพระองค์ใดพระองค์หนึ่งไปศึกษาที่เดนมาร์ก โดยรัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่าการฝึกทหารในประเทศเดนมาร์กมีแบบอย่างที่ดี เพราะราษฎรทุกคนต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารที่³⁷ เมื่อสำเร็จการศึกษาทรงได้รับพระราชทานพระยศเป็นนายร้อยตรีแห่งกองทัพบกประเทศเดนมาร์ก และทรงเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนชั้นสูงสำหรับนายทหารทั่วไปของเดนมาร์ก นอกจากนี้ยังทรงสอบเข้ากรมทหารปืนใหญ่ของเดนมาร์ก และทรงออกไปฝึกการในกรมทหารปืนใหญ่สนามของประเทศเดนมาร์กอยู่ระยะหนึ่ง³⁸ หลังสำเร็จการศึกษาจากเดนมาร์กแล้ว ทรงเข้ารับราชการในกรมยุทธนาธิการ ต่อมาทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ ปลัดกองทัพบก เสนาธิการทหารบก และเสนาบดีกระทรวงกลาโหม นอกจากนี้ท่านยังดำรงตำแหน่งจอมพลองค์แรกของกองทัพบกอีกด้วย

³⁷ พาชื่น สมคำนึ่ง, “ความสำคัญของการศึกษาของพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการปรับปรุงบ้านเมืองตามแบบตะวันตก” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), 201.

³⁸ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, พระประวัติจอมพลพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช, 20.

ต่อมาพระองค์เจ้าจิระประวัติฯ ทรงจัดตั้งกรมเสนาธิการทหารบก³⁹ และทรงดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารบกองค์แรกด้วย กรมนี้จะทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับการศึกษาของทหารบก ในการจัดการศึกษาของกรมยุทธศึกษาและโรงเรียนสอนวิชาทหารบก (พ.ศ.2441 - 2445)⁴⁰ จะผลิตตำราให้กับกระทรวงกลาโหมและกรมต่าง ๆ ที่สังกัดกระทรวงกลาโหม รวมถึงการควบคุมและผลิตเกี่ยวกับแผนที่ทางทหาร เป็นต้น⁴¹ นอกจากนี้พระองค์ทรงย้ายกรมยุทธศึกษาจากเดิมเคยสังกัดในกรมยุทธนาธิการให้มาสังกัดกรมเสนาธิการทหารบก เพื่อสะดวกต่อการบังคับบัญชาเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาให้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การปรับปรุงกองทัพของพระองค์เจ้าจิระประวัติฯ ในขั้นตอนต่อมา คือ ปรับปรุงกองทัพให้เป็นไปตามแบบอย่างของตะวันตก โดยการเปลี่ยนชื่อกรมทหารต่างๆ คือ กรมทหารล้อมวัง เป็น กรมทหารราบที่ 2 กรมทหารปืนยาว เป็น กรมทหารราบที่ 3 และกรมทหารหน้า เป็น กรมทหารราบที่ 4⁴² รวมถึงการจัดเป็นกองร้อย กองพัน และกองพลจนถึงกองทัพตามลำดับ และการจัดตั้งเหล่าได้แก่ทหารราบ ทหารม้า ทหารปืนใหญ่ ทหารพราน ทหารพาหนะ และทหารพยาบาล⁴³ นอกจากนี้พระองค์เจ้าจิระประวัติฯ ยังทรงพยายามขยายอำนาจในการป้องกันประเทศให้กว้างขวาง กล่าวคือมีการจัดตั้งกรมบัญชาการทหารบกประจำมณฑลต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคที่มี

³⁹ โดยกรมเสนาธิการจะขึ้นตรงต่อกรมยุทธนาธิการ กรมทั้งสองจะมีกระทรวงกลาโหมกำกับดูแลอีกทอดหนึ่ง

⁴⁰ ช่วงที่พระองค์เจ้าจิระประวัติฯ ทรงเข้ารับราชการในกรมยุทธนาธิการนั้น เป็นช่วงที่โรงเรียนทหารสราญรมย์เปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนสอนวิชาทหารบกเมื่อ พ.ศ.2441

⁴¹ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, พวงเพชร สุรัตน์วิกุล และ เฉลิมลาภ ราชภัฏฑารักษ์, **การพัฒนาทางการทหารของประเทศไทย จาก พ.ศ.2435 – 2475**, 83.

⁴² พาชื่น สมคำนึ่ง, “ความสำคัญของการศึกษาของพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการปรับปรุงบ้านเมืองตามแบบตะวันตก”, 211.

⁴³ แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ, “การปรับปรุงกองทัพของไทยตามแบบตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ.2394 – 2475” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), 210.

ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เช่น มณฑลนครราชสีมา ราชบุรี นครสวรรค์ พิษณุโลก พายัพ ปราจีน เป็นต้น⁴⁴ และทหารที่ได้รับการเกณฑ์จะเข้าประจำการในมณฑลต่าง ๆ ตามที่ได้จัดตั้งขึ้น

ต่อมาใน พ.ศ.2444 พระองค์เจ้าจิระประวัตินรงได้รับพระราชทานยศเป็น นายพลตรี และทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการแทนสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชซึ่งขึ้นดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมที่ว่างลง พระองค์เจ้าจิระประวัตินในฐานะผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการจึงได้ทรงเพิ่มตำแหน่งเจ้าหน้าที่ทำแผนที่นายทหารตรวจระยะทางและการเดินทาง

ในการจัดการศึกษาของพระองค์เจ้าจิระประวัตินั้น พระองค์ทรงดำเนินการปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียนสอนวิชาทหารบก (พ.ศ.2441 – 2444) โดยการเพิ่มจำนวนนักเรียนที่จะเข้าศึกษาพร้อมกับการเพิ่มรายวิชาที่ยังไม่เคยสอน เช่น วิชาทหารปืนใหญ่ วิชาสรรพาวุธ วิชาป้อมค่าย โดยวิชาเหล่านี้พระองค์เจ้าจิระประวัติน ทรงสอนด้วยพระองค์เอง⁴⁵ โดยเฉพาะวิชาทหารปืนใหญ่ซึ่งเป็นวิชาที่พระองค์ทรงชำนาญและมีประสบการณ์ในด้านนี้ เนื่องจากพระองค์ทรงเคยรับราชการในกรมทหารปืนใหญ่ของประเทศเดนมาร์ก อีกทั้งพระองค์ยังทรงเคยศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการทหารของเดนมาร์กจึงทำให้พระองค์นำความรู้มาเผยแพร่ให้กับนักเรียนนายร้อยเพื่อให้นักเรียนนายร้อยเหล่านี้มีความรู้เพิ่มขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง และในส่วนของการศึกษาในสมัยที่ผ่าน ๆ มาก็มีปัญหาเกี่ยวกับวิธีการฝึก กล่าวคือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการจ้างทหารชาวอังกฤษเข้ามาเป็นครูฝึกจึงทำให้รูปแบบการทหารทั้งในเรื่องคำสั่งในแถวทหารจึงใช้เป็นคำสั่งภาษาอังกฤษเรื่อยมา⁴⁶ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนวิธีการออกคำสั่งเป็นภาษามคร แต่ก็ใช้ออกคำสั่งเพียงคำสั่งทำป็น วันทนายูรเท่านั้น แต่ใช้ฝึกหัดแถวไม่ได้ ดังนั้น คำสั่ง

⁴⁴ จิตรภรณ์ ไชยภักดา, “การจัดราชการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว(พ.ศ.2486 - 2477)”, 168.

⁴⁵ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, พวงเพชร สุรัตน์วิกุล และ เฉลิมมาลัย ราชภัณฑารักษ์, **การพัฒนาทางการทหารของประเทศไทย จาก พ.ศ.2435 – 2475**, 149.

⁴⁶ ช่วงต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการจ้างครูฝึกชาวฝรั่งเศสมาแทนครูชาวอังกฤษที่ลาออกไป ทำให้ทหารบางคนเกิดความสับสนในคำสั่งเนื่องจากยังคุ้นเคยกับการรับคำสั่งเป็นภาษาอังกฤษทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีคำสั่งย้ายครูชาวฝรั่งเศสคนดังกล่าวไปประจำในหน่วยอื่น และให้ทหารที่คุ้นเคยกับการออกคำสั่งเป็นภาษาอังกฤษเข้ามาฝึกแทน

ของการในการฝึกหัดแถวจึงมีการฝึกหัดโดยการใช้คำสั่งเป็นภาษาอังกฤษ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงคำสั่งเป็นภาษาไทยเรื่อยมาจนมีการตั้งกรมยุทธนาธิการขึ้นได้มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนหลายอย่าง รวมถึงการออกคำสั่งเป็นภาษาไทย⁴⁷ ส่วนการฝึกหัดยังไม่มีการฝึกเกี่ยวกับยุทธวิธีต่าง ๆ พระองค์เจ้าจิระประวดีฯ ทรงเริ่มคิดวิธีที่ฝึกหัดทหาร โดยทรงแต่งตำรา และการเตรียมการรบเพื่อออกรบในสถานการณ์จริง⁴⁸ เห็นได้จากการจัดให้มีการประลองยุทธ์ขึ้นที่ทุ่งพญาไท ใน พ.ศ.2452 เพื่อแสดงให้เห็นความเกรียงไกรของกองทัพสยามในเวลานั้น ซึ่งเพียบพร้อมไปด้วยระเบียบวินัย เครื่องยุทธภัณฑ์ ตลอดจนวิธีการและการฝึกกระบวนรบตามแบบตะวันตก⁴⁹ การประลองยุทธ์ครั้งนี้มีความสำคัญต่อกองทัพสยาม เพราะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า กองทัพของสยามมีการปฏิรูปทหารให้เป็นไปตามแบบตะวันตกมากกว่าสมัยที่ผ่าน ๆ มา

2. สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ : ประสูติเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2426 เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระชนนีพันปีหลวง ทรงมีพระเชษฐภคินีและพระอนุชา ร่วมพระชนกชนนีเดียวกันทั้งสิ้น 8 พระองค์ ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าฟ้าพหุรัตมณีมัย สมเด็จพระเจ้าฟ้าวิสิษฐ สยามมกุฎราชกุมาร (ต่อมาคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) สมเด็จพระเจ้าฟ้าตรีเพ็ชรุตม์ธำรง สมเด็จพระเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้าอภัยวงศ์เดชาวุธกรรม ขุนนครราชสีมา สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพ็ชรบูรณ์อินทราชัย และสมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาติปกศักดิ์เดชนันท์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว)

เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ทรงศึกษาในพระบรมมหาราชวัง พระชนมายุ 14 พรรษา เสด็จไปศึกษาภาษาที่ประเทศอังกฤษ ต่อมาทรงเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยมหาดเล็ก Corps de Pages ประเทศรัสเซียพร้อมกับนายพุ่ม สากร⁵⁰ ซึ่งได้สอบชิงนักเรียนทุนหลวงเข้ารับการศึกษาร่วมกับสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ในโรงเรียนทหารมหาดเล็กของรัสเซียด้วย โดยทั้งสองได้รับการ

⁴⁷จอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี, ประวัติการของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2504), 138.

⁴⁸แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ, “การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ.2394 – 2475”, 211.

⁴⁹คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, เจ้าฟ้าเจ้าชายในพระพุทธเจ้าหลวง (กรุงเทพฯ : มติชน, 2559), 8.

⁵⁰พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต : พงศาวดาร 9 รัชกาลแห่งราชวงศ์จักรี, 258.

ดูแลการราชสำนักของพระเจ้าชาร์นิโคลัสที่ 2 และอำนวยความสะดวกในขณะที่ศึกษาการทหารอยู่ในประเทศรัสเซีย ใน พ.ศ.2445 สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ และนายพุ่ม สำเร็จการศึกษา และได้รับพระบรมราชานุญาตเข้ารับราชการในกรมทหารม้าสุสซาร์ของรัสเซีย ในเวลาต่อมาสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ ทรงสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบกของรัสเซียและเสด็จกลับสยามรับราชการเมื่อพ.ศ.2448 ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ และทรงเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนากิจการทางทหารในเวลาต่อมา ส่วนนายพุ่ม สาครก็ยังคงรับราชการในกรมทหารม้าสุซซาร์เช่นเดิม

หลังสำเร็จการศึกษาจากประเทศรัสเซีย พระองค์ทรงเข้ารับราชการในกองทัพและทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีอากาศยาน จึงได้ทรงจัดตั้งกิจการการบินขึ้น โดยให้ขึ้นตรงกับแผนกหนึ่งในกองทัพบก เมื่อ พ.ศ.2454 ภายหลังจากพิธีพระราชทานเพลิงพระศพของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถเมื่อ พ.ศ.2463 สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ได้ทรงลาออกจากราชการทหาร จากนั้นได้ทรงเสด็จประพาสแหลมมลายูในวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ.2463 และในวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ.2463 เสด็จทิวคดด้วย พระอาการประชวรไข้ และลูกกลมเป็นพระบัพผาสะ (โรคปอดบวม) ณ ประเทศสิงคโปร์ ขณะมีพระชนมายุได้ 37 พรรษา

การจัดการศึกษา : หลังจากดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการได้เพียง 5 เดือน สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยทหารบก⁵¹ใน พ.ศ.2449 ต่อมาใน พ.ศ.2452 พระองค์ยังทรงดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารบก และเจ้ากรมยุทธศึกษาอีกตำแหน่งทำให้ทรงมีอำนาจอย่างเต็มที่ในเรื่องการศึกษาและการปกครองของนักเรียนนายร้อย ทรงเริ่มการปรับปรุงการศึกษาของนักเรียนนายร้อยโดยการขยายชั้นเรียนและจัดการศึกษาของนักเรียนนายร้อยเสียใหม่ กล่าวคือ พระองค์ทรงแยกโรงเรียนนายร้อยทหารบกออกเป็น 2 แผนกคือ โรงเรียนนายร้อยชั้นปฐม และโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม และมีการแยกรายวิชาสอนในโรงเรียนทั้งสองไว้อย่างชัดเจน และความแตกต่างของโรงเรียนทั้งสองแห่งคือ จะมีการสอนวิชาคำนวณวิธี และวิชาตรีโกณมิติในโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมนอกเหนือไปจากวิชาพื้นฐาน ส่วนโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมจะเพิ่มวิชาหลักการปกครองของไทยและต่างประเทศ และวิชาเรขาคณิตก็จะสอนโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมเท่านั้น นอกเหนือไปจากการสอนวิชาพื้นฐานต่าง ๆ เช่น วิชาภาษาไทย วิชาวาดเขียน ภูมิศาสตร์แล้ว วิชาที่โรงเรียนนายร้อยทั้งสองแห่งจะสอน

⁵¹โรงเรียนสอนวิชาทหารบก (2441 – 2445) ถูกเปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนนายร้อยทหารบกมาตั้งแต่ พ.ศ.2445 เป็นต้นมา

เหมือนกันคือ วิชาพงศาวดารเพื่อเป็นการปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่อยู่คู่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน⁵² การเพิ่มวิชาพงศาวดารนั้นเกิดจากความคิดของพระองค์เจ้าจิระประวัติฯ ก่อนหน้านั้นการสอนในโรงเรียนทหารมหาดเล็ก โรงเรียนทหารหน้า โรงเรียนทหารสาธิต และโรงเรียนสอนวิชาทหารบกต่างก็ไม่มีการสอนวิชาพงศาวดารเลยแม้แต่แห่งเดียว เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนเหล่านี้จะเน้นในเรื่องของการปูพื้นฐานทางวิชาทหาร และวิชาสามัญพื้นฐาน เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภูมิศาสตร์ เท่านั้น ถือเป็นความเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งของรายวิชาที่ศึกษาของโรงเรียนนายร้อยทหารบก

นอกจากการขยายโรงเรียนออกเป็น 2 แผนกแล้ว สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ยังทรงกำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติมของผู้ที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบกทั้ง 2 แผนกจากเดิมเมื่อครั้งพระองค์เจ้าจิระประวัติฯ ดำรงตำแหน่งเสนาธิการว่า 1.ต้องได้รับอนุญาตจากกรมเสนาธิการ 2.ไม่เคยกระทำการใด ๆ ที่เสียชื่อเสียง 3.ปราศจากโรคและความพิการ มีร่างกายแข็งแรง 4.มีมารยาทเรียบร้อย และ 5.สามารถสอบในรายวิชา เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ตามที่กรมยุทธศึกษาได้กำหนดไว้ สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ยังทรงกำหนดคุณสมบัติเพิ่มอีกหนึ่งประการคือ ผู้ที่ขึ้นใบสมัครนั้นจะต้องมีข้าราชการสัญญาบัตรเป็นผู้นำและรับรอง ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดให้นักเรียนเข้าศึกษาในโรงเรียน⁵³ เพราะพระองค์ทรงมองว่าควรให้ผู้ที่มีความสามารถเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารและเพื่อเป็นการคัดกรองบุคคลที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวอีกด้วย

สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ยังทรงให้ความสำคัญต่อการสอนนักเรียนนายร้อย โดยทรงดำเนินการสอนนักเรียนนายร้อยเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง ซึ่งวิธีการสอนคือ การให้นักเรียนนายร้อยรู้จักใช้ไหวพริบในการคิด และให้นักเรียนนายร้อยศึกษาจากตำราประกอบการเรียนทุกครั้ง และแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาวิชาที่ทรงสอน กล่าวคือ ในวิชาที่ทรงสอนนั้นจะมีการอธิบายเพิ่มเติมในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการปกครองของประเทศต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้พระองค์ยังทรงสนับสนุนในการแปลตำรา และการเขียนตำราทางทหาร และนำตำราเหล่านี้มาใช้บรรยาย

⁵² กองทัพบก, 100 ปีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 68 - 69.

⁵³ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (พระนคร : ม.ป.ท.), 35.

ให้กับนักเรียนนายร้อยเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กับนักเรียนเหล่านี้อีกด้วย⁵⁴ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังความคิดของนักเรียนนายร้อยเกี่ยวกับหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อชาติบ้านเมืองด้วย⁵⁵ ซึ่งในสมัยที่ผ่าน ๆ มานั้น ยังไม่มีการสอนเกี่ยวกับแนวคิดการปกครองของต่างประเทศในโรงเรียนนายร้อยทหารบก แต่เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ทรงเข้ามาเป็นพระอาจารย์แล้วจึงนำวิชาเหล่านี้เข้ามาซึ่งถือเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางความคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่ไม่ได้มีแต่เฉพาะการปกครองในรูปแบบกษัตริย์เท่านั้น จึงนับว่าบทบาทของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการสอน คือ ให้นักเรียนมีการถกเถียงและแสดงความคิดเห็นมากขึ้น รวมถึงเป็นการเปิดโลกทัศน์ของนักเรียนนายร้อยต่อแนวคิดทางการเมือง ซึ่งเมื่อนักเรียนเหล่านี้สำเร็จการศึกษาได้มีการเขียนบทความโต้เถียงเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองกับพระองค์ลงตีพิมพ์ในวารสารยุทธโกษา⁵⁶ อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งบทความที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษาเริ่มมีมากขึ้นหลัง พ.ศ.2449 หลังจากที่สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์เสด็จกลับมารับราชการในกองทัพ และทรงสนับสนุนให้ทหารมีความตื่นตัวในการนำความรู้มาตีพิมพ์ลงในยุทธโกษา⁵⁷ เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับการทหารเผยแพร่ให้กับนายทหารในกองทัพให้ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น และสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ ก็เขียนบทความลงในยุทธโกษาดด้วย ซึ่งโดยส่วนใหญ่บทความของพระองค์จะเป็นบทความที่เกี่ยวข้องกับการทหาร หลักยุทธศาสตร์ และการรบ เช่น บทความเรื่องพงษาวดารความเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำสงคราม⁵⁸ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทาง

⁵⁴ ศิริพันธ์ บุญศิริ, “บทบาททางการทหารและการเมืองของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), 57.

⁵⁵ อัจฉราพร กมุทพิสมัย, “กบฏ ร.ศ.130 : ศึกษากรณีการปฏิรูปทางการเมืองการปกครองและกลุ่มทหารใหม่” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), 62.

⁵⁶ ยุทธโกษาเป็นหนังสือพิมพ์ที่สำคัญของกองทัพบก ฉบับแรกออกจำหน่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน ร.ศ. 111 (พ.ศ.2435) โดยมีรูปแบบตามหนังสือ อามี แอนด์ เนวี แมกกาซีน (Army and Navy Magazine) ของประเทศอังกฤษ โดยในระยะแรกจะมีการออกจำหน่ายทุก 7 วัน และจำหน่ายให้แก่พระบรมวงศานุวงศ์กับข้าราชการฝ่ายทหารซึ่งเป็นกลุ่มหลักที่อ่านหนังสือยุทธโกษา

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁸ สมเด็จพระเจ้าฟ้าพิษณุโลกประชานาถ, “พงษาวดารความเปลี่ยนแปลงในการทำสงคราม,” ยุทธโกษา 17, 11 (สิงหาคม 2452) : 937 – 958.

การทหารในเรื่องยุทธวิธี อาวุธ และวิธีการจัดการของทหาร โดยทรงยกตัวอย่างอาณาจักรที่มีความสำคัญทางทหาร เช่น อียิปต์ กรีก โรมัน เป็นต้น เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นถึงพัฒนาของการรบ และยุทธวิธีการรบของอาณาจักรต่าง ๆ ที่สำคัญของโลกเพื่อให้นายทหารในกองทัพได้รับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงทางยุทธวิธีการรบของอาณาจักรนั้น ๆ นอกจากนี้ยังมีบทความเรื่อง คำแนะนำในการประลองยุทธ์กองทัพ⁵⁹ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ การวางยุทธศาสตร์การทหาร และรูปแบบของการรบ โดยนำหลักการผสมผสานของกองทหารในหน่วยต่าง ๆ เช่น ทหารม้า ทหารช่าง มารวมกันและกำหนดบทบาทและหน้าที่ของทหารในการออกรบยามมีสงคราม เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อการสอน นักเรียนนายร้อยและการเผยแพร่ความรู้ทางทหารให้กับทหารในกองทัพได้ทราบความรู้ใหม่ ๆ ในสิ่งที่พวกเขาไม่เคยรับรู้มาก่อน

นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ทรงจัดตั้งโรงเรียนเสนาธิการขึ้นใน พ.ศ.2452 เพื่อใช้เป็น โรงเรียนในการต่อยอดความรู้จากโรงเรียนนายร้อยทหารบก และถือว่านายทหารเสนาธิการเป็นนายทหารที่สำคัญหน่วยหนึ่งของกองทัพ⁶⁰ และจำเป็นที่จะต้องสร้างนายทหารเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์และหลักการสงครามในการเตรียมการเกี่ยวกับการวางแผนประสานงานตามสถานการณ์ให้บรรลุเป้าหมายได้ทันเวลาและถูกต้อง⁶¹ สำหรับรายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการนั้นจะมีความคล้ายคลึงกับรายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก กล่าวคือ จะมีการศึกษาในวิชาพื้นฐาน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาพงศาวดาร วิชาพิชัยสงคราม วิชาภูมิศาสตร์ เป็นต้น แต่เนื้อหาที่ศึกษาในโรงเรียนเสนาธิการจะมีความลึกซึ้งกว่ารายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก และให้นายทหารเหล่านี้มีความเชี่ยวชาญสามารถปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเสนาธิการได้⁶² นอกจากนี้ยังเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ทางทหารอีกขั้นตอนหนึ่ง และความแตกต่างระหว่างโรงเรียนนายร้อยทหารบกและโรงเรียนเสนาธิการคือ โรงเรียนนายร้อยทหารบกเปรียบเสมือนเป็นโรงเรียนที่ปูพื้นฐานทางทหารและวิชาสามัญทั่วไปให้กับผู้ที่ศึกษา

⁵⁹ สมเด็จพระเจ้าฟ้าปิณฑุโลกประชานาถ, “คำแนะนำในการประลองยุทธ์ผสม,” *ยุทธโภษ* 18, 5 (กุมภาพันธ์ 2452) : 499 – 590.

⁶⁰ ศรินันท์ บุญศิริ, “บทบาททางการทหารและการเมืองของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงปิณฑุโลกประชานาถ, 51.

⁶¹ กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524”, 93.

⁶² เรื่องเดียวกัน, 23.

ส่วนโรงเรียนเสนาธิการทหารจะสอนความรู้ทางทหารเพื่อเป็นการต่อยอดความรู้หลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกแล้ว

2.2.2 การจัดการการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น เป็นรัชสมัยที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกยังคงแบ่งออกเป็น 2 แผนกคือ โรงเรียนนายร้อยชั้นปฐม และโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม โดยการจัดการการศึกษาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ได้มีการปรับปรุงการศึกษาของนักเรียนนายร้อยดังนี้

การปรับปรุงการทหาร : ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างของกองทัพ โดยการแยกกรมทหารเรือออกไปตั้งเป็นกระทรวงทหารเรือ และยุบกรมยุทธนาธิการลงให้กระทรวงกลาโหมดำเนินการเฉพาะแต่กิจการทางทหารบกเท่านั้น⁶³ และกรมยุทธศึกษาให้สังกัดกรมเสนาธิการเช่นเดิม

โรงเรียนนายร้อยทหารบกได้มีการจัดการศึกษาคือ ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมขึ้นเพื่อศึกษาเฉพาะวิชาสามัญเพียงอย่างเดียว ส่วนวิชาทหารและการฝึกกระบวนยุทธทางทหารจะศึกษาเฉพาะโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมเท่านั้น⁶⁴ ซึ่งแต่เดิมโรงเรียนนายร้อยทหารบกชั้นปฐม และโรงเรียนนายร้อยทหารบกชั้นมัธยมจะมีการศึกษาวิชาสามัญ เช่น วิชาคำนวณวิธี วิชาตรีโกณมิติ เป็นต้น โดยเปลี่ยนให้วิชาเหล่านี้ไปศึกษาในโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า โรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมจะศึกษาวิชาสามัญ และโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมศึกษาเฉพาะวิชาทหารเท่านั้น เพื่อให้ผู้ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมได้ศึกษาวิชาสามัญเป็นวิชาพื้นฐานได้อย่างเต็มที่ และเมื่อเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมแล้วก็จะศึกษาและทุ่มเทให้กับวิชาทหารได้อย่างเต็มที่เช่นกัน

ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการจัดการการศึกษาในช่วงรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ กบฏ ร.ศ.130 ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น การที่ทหารถูกหมิ่น

⁶³แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ, “การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ.2394 – 2475”, 248.

⁶⁴โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 100 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 58.

เกียรติโดยการเขียนจากเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทระหว่างนักเรียนนายร้อย กับทหารมหาดเล็กของพระยุพราช (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) การปกครองในระบบกษัตริย์ซึ่งถูกมองว่าเป็นการปกครองที่ล้าสมัย เป็นต้น

คณะกบฏประกอบด้วย ร้อยเอกขุนทวยหาญพิทักษ์ (เหล็ง ศรีจันทร์) นายแพทย์ประจำพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าปิณฑุโลกประชานาถ และนายทหารอีกจำนวนหนึ่ง ได้วางแผนก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยมีความคิดที่จะเปลี่ยนสยามไปปกครองในรูปแบบสาธารณรัฐ โดยให้พลเชษฐพระองค์เจ้าระพีพัฒนศักดิ์ขึ้นเป็นประธานาธิบดี หรืออีกกลุ่มหนึ่งจะคงสถาบันกษัตริย์ไว้และให้พลเชษฐสมเด็จพระเจ้าฟ้าปิณฑุโลกประชานาถ หรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ เป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งในเวลานั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฝักใฝ่อยู่กับอยู่ที่ พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม แต่ ร้อยเอกยุทธ คงอยู่ หนึ่งในคณะผู้ก่อการเกรงกลัวความผิดจึงนำความไปทูลหม่อมเจ้าพันธ์ประวีติ เกษมสันต์ และนำความกราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้าปิณฑุโลกประชานาถในฐานะเสนาธิการทหารบกให้ทรงทราบ ต่อมาคณะกบฏทั้งหมดถูกจับกุมได้ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ซึ่งร้อยเอกขุนทวยหาญพิทักษ์ ร้อยโทจรรยา ฦ บางช้าง และร้อยตรีเจือ ศิลาอาสน์ถูกพิพากษาจำคุกตลอดชีวิต (ลดโทษจากการประหารชีวิต) ผู้ร่วมก่อการอีก 12 คนได้รับโทษจำคุก 12 ปี ส่วนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนอกเหนือจากนี้ให้รอลงอาญา

ภายหลังการเกิดกบฏ ร.ศ.130 ทำให้โรงเรียนนายร้อยทหารบกต้องถอนวิชาการเมืองการปกครองที่เคยสอนในโรงเรียนนายร้อยทหารบกออกไปจากรายวิชาที่นักเรียนนายร้อยต้องศึกษา⁶⁵ อันเนื่องมาจากทางกระทรวงกลาโหมมองวิชานี้จะส่งผลต่อความคิดของนักเรียนนายร้อย เพราะการปกครองของประเทศต่าง ๆ นั้นไม่เหมือนการปกครองของสยาม และทหารส่วนหนึ่งต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองให้เหมือนกับนานาอารยประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้จะถอนวิชาดังกล่าวออกไปจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกแล้วแต่ทหารบางส่วนที่ไปศึกษาในต่างประเทศยังคงได้รับความคิดเกี่ยวกับการปกครองในรูปแบบต่าง ๆ จนนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ซึ่งจะกล่าวต่อไป

นอกจากการปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยแล้ว ยังมีการขยายชั้นเรียนโดยมีการขยายชั้นเรียนจาก 5 ชั้นเรียน เป็น 6 ชั้นเรียนในโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐม และขยายชั้นเรียนจาก 2 ชั้นเรียนเป็น 3 ชั้นเรียนในโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม เพื่อรองรับการเพิ่มจำนวนนักเรียนที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นในแต่ละปี อีกทั้งใน พ.ศ.2457 พระบาทสมเด็จพระ

⁶⁵ กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524”, 93.

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าเปลี่ยนนาม “กรมยุทธศึกษา” เป็น “กรมยุทธศึกษาทหารบก” เพื่อกำกับดูแลการศึกษาของทหารบกทั้งหมด⁶⁶ นอกจากการปรับปรุงเกี่ยวกับวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก และการเพิ่มขึ้นเรียนแล้วในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังมีการจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์รายเดือนเพื่อเพิ่มความรู้ให้กับนายทหารอีกหลายฉบับ ได้แก่

1. *เสนาศึกษา* – ฉบับแรกออกจำหน่ายเมื่อ พ.ศ.2457 โดยเป็นพระดำริในพลเอกพระเจ้ายาเธอเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถฯ เพื่อให้เป็นหนังสือเกี่ยวกับวิทยาการทั่วไป ทั้งวิชาสามัญ วิชาทหาร และมีเรื่องบันเทิงบ้างตามสมควรความประสงค์⁶⁷ เพื่อให้นักเรียนนายร้อยได้รับความรู้ทางทหารนอกเหนือไปจากการศึกษาในห้องเรียน นอกจากนี้พระองค์ยังส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยส่งบทความหรือเรื่องราวลงในหนังสือเสนาศึกษาอีกด้วย ซึ่งในเวลานั้นสิ่งพิมพ์ทางทหารที่มีชื่อเสียงมีเพียงหนังสือยุทธโศภนเท่านั้น การจัดตั้งหนังสือเสนาศึกษาจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้ให้กับนายทหารในกองทัพ

2. *แผ้ววิทยาศาสตร์* - จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2460 โดยมีสถาบารุงวิทยาศาสตร์⁶⁸ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ให้กว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาฟิสิกส์ และวิชาเคมี ซึ่งได้เริ่มจะสอนให้กับนักเรียนนายร้อยเป็นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อย่างไรก็ตาม ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2462 ได้มีการรวมหนังสือเสนาศึกษาและแผ้ววิทยาศาสตร์ให้เป็น “หนังสือเสนาศึกษาและแผ้ววิทยาศาสตร์” เพื่อให้ข้อขอบข่ายของหนังสือดังกล่าวกว้างขวางมากขึ้นและเป็นประโยชน์แก่นักเรียนนายร้อยและทหารที่สนใจวิชาการทางทหารและวิทยาศาสตร์ให้มีความรู้มากกว่าเดิม⁶⁹

⁶⁶โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, *ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 98.

⁶⁷เรื่องเดียวกัน, 99.

⁶⁸สถาบารุงวิทยาศาสตร์จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเปิดสอนวิชาฟิสิกส์ และเคมีให้กับนายทหารภายในกองทัพบกด้วย โดยสมาชิกจะประกอบด้วยนายทหารสัญญาบัตรภายในกองทัพ โดยผู้ที่เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าบำรุงปีละ 1 บาท

⁶⁹ศิรินันท์ บุญศิริ, “บทบาททางการทหารและการเมืองของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ”, 48.

อย่างไรก็ตาม ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมและ โรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมได้ยุบลงเหลือเพียงแห่งเดียวเท่านั้น เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณของกองทัพ โดยการยกเลิกโรงเรียนนายร้อยชั้นปฐม คงเหลือแต่โรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยมที่ตั้งอยู่ ณ ถนนราชดำเนินเพียงแห่งเดียวเท่านั้น โดยให้เรียกว่า “โรงเรียนนายร้อยทหารบก” และมีการจัดแบ่งชั้นเรียนใหม่ โดยการแบ่งชั้นเรียนออกเป็น 6 ชั้น และแบ่งออกเป็น 2 กองพันคือ นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่1-4 เป็น1กองพัน⁷⁰และนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 5-6 เป็น1กองพัน นับเป็นการปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยครั้งสุดท้ายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กิจการทางทหารมีความเปลี่ยนแปลงคือ ยกเลิกกรมกองต่างๆ เมื่อ พ.ศ.2468 เพื่อประหยัดงบประมาณทั้งรายรับและรายจ่ายของกระทรวงกลาโหม ซึ่งกรมต่าง ๆ ที่มีการยกเลิก เช่น 1) ยกเลิกกรมทหารพรานที่ 6 และ 9 กองพาหนะที่ 3,4,5,9 และ10 2) ยกเลิกกองบัญชาการกองพลทหารบกที่ 1 รักษาพระองค์ กองพลที่ 5 และกองพลที่ 7 3) ให้กรมทหารพรานที่ 6 และ 7 เป็น 2 กองพัน กองพันละ 2 กองร้อย 4) ยกเลิกกองสัสติณจณฑลจันทบุรี และกองสัสติจังหวังจันทบุรี และกองบังคับการทหารบกจันทบุรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการยกเลิกกองพันใน โรงเรียนนายร้อยทหารบก รวมทั้งมีการยกเลิกตำแหน่งปลัดกรมยุทธศึกษาทหารบก และปลัดกอง โรงเรียนนายร้อยทหารบก แต่ยังคงตำแหน่งของเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารบกไว้ดังเดิมเพื่อกำกับดูแลการศึกษาของทหารทั้งหมด⁷¹ นอกจากนี้มีการยุบกรมนักเรียนนายร้อยทั้ง 2 กอง รวมทั้งยุบสถาบันรัฐวิทยาศาสตร์แล้วโอนสิ่งของทั้งหมดให้มาสังกัดในกรมยุทธศึกษาทหารบก⁷² เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณของกองทัพอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากนี้ได้มีการ

⁷⁰โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 100 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 93.

⁷¹กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้มเอกสาร ร.7 ก.1/9 เรื่อง นายพลเอกเจ้าพระยาบดินทร์เดชาอนุชิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2468.

⁷²โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 100 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 94.

ปรับปรุงกิจการทางทหาร คือ การยุบกระทรวงทหารเรือให้เป็นเพียงกรมหนึ่งที่สังกัดในกระทรวงกลาโหมเท่านั้น เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณของกองทัพ⁷³

ต่อมาใน พ.ศ.2470 ได้มีการปรับปรุงสภาการป้องกันราชอาณาจักร โดยประกอบด้วยกระทรวงฝ่ายทหาร และกระทรวงฝ่ายพลเรือน เช่น กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ให้ทำหน้าที่ในการวางนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันอาณาจักร⁷⁴ และใน พ.ศ.2474 ได้มีการยุบกระทรวงทหารเรือ และให้เป็นเพียงกรมทหารเรือสังกัดในกระทรวงกลาโหม เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ และทำให้การประสานงานระหว่างทหารบกและทหารเรือให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีกระทรวงกลาโหมเป็นกระทรวงใหญ่ในการกำกับดูแล⁷⁵ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของกระทรวงกลาโหมอีกครั้ง ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2.2.3 การจัดการการศึกษาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 – 2490

หลังพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขึ้นครองราชย์สมบัติใน พ.ศ.2468 พระองค์ทรงประสบปัญหาสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางการเมืองและปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาตั้งแต่รัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา ทำให้ภายหลังจากการขึ้นครองราชย์สมบัติแล้ว พระองค์ทรงแต่งตั้งคณะอภิรัฐมนตรีสภา⁷⁶ ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เป็นสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินของพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องที่เกี่ยวกับงานราชการต่างๆ ในระยะแรกอภิรัฐมนตรีสภาจะประกอบด้วยพระราชวงศ์ชั้นสูงทั้งสิ้น 5 พระองค์คือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช สมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์

⁷³แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ, “การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ.2394 - 2475”, 330.

⁷⁴พระราชกิจจานุเบกษา “พระราชกฤษฎีกาป้องกันอาณาจักร” 44 (2470) : 115.

⁷⁵แซน บัจจสถานนท์, ประวัติการทหารเรือไทย, 356.

⁷⁶อภิรัฐมนตรีสภาระยะแรกประกอบด้วยเจ้านายทั้งสิ้น 5 พระองค์ ในเวลาต่อมาหลังจากการทิวคตของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ฯ ในพ.ศ.2473 ได้มีการแต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน ต่อมาได้มีการแต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน และพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการให้ขึ้นดำรงตำแหน่งอภิรัฐมนตรีสภาเพิ่มเติม

กรมพระนครสวรรค์วรพินิต สมเด็จพระยามะยาดำรงราชานุภาพ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ⁷⁷ โดยอภิรัฐมนตรีสภาจะทำหน้าที่ในพิจารณาเรื่องต่างๆ เช่น กฎหมาย การวางรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการพิจารณาโครงการรัฐธรรมนูญที่พระยาภักดีโกศลเสนอทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่คณะอภิรัฐมนตรีสภาคัดค้าน เนื่องจากคณะอภิรัฐมนตรีสภาเห็นว่า การมีคณะรัฐมนตรีและการปกครองในระบอบรัฐสภายังไม่เหมาะกับการปกครองกับสยามในเวลานั้น อีกทั้งการที่จะทำให้ราษฎรเข้าใจถึงการปกครองประชาธิปไตยนั้นต้องใช้เวลากว่าที่ราษฎรจะเข้าใจถึงการปกครองดังกล่าว

การเปลี่ยนแปลงการปกครองวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475⁷⁸ นำโดยนายทหารบก ทหารเรือและพลเรือนภายใต้นามว่า “คณะราษฎร”⁷⁹ ซึ่งพระยาพหลพลพยุหเสนาหัวหน้าคณะราษฎรได้ทำการอ่านประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองในเช้ารุ่งของวันที่ 24 มิถุนายน ณ บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า ลานพระราชวังดุสิต พร้อมกับยึดสถานที่ราชการที่มีความสำคัญ เช่น โรงไฟฟ้าวัดเลียบ ที่ทำการไปรษณีย์และโทรเลขรอบพระนคร เป็นต้น ในเวลานั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ส่วนหนึ่งประทับอยู่ที่หัวหิน

⁷⁷ชาญชัย รัตนวิบูลย์, **บทบาทของอภิรัฐมนตรีสภาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว = The role of the supreme council of state in the reign** (กรุงเทพฯ : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สถาบันพระปกเกล้า, 2548), 74.

⁷⁸การเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ.2475 มีสาเหตุมาจาก 1.ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 จนทำให้รัฐบาลสยามต้องจำกัดงบประมาณคลังในการบริหารประเทศ 2.ความขัดแย้งระหว่างสามัญชน 3.แนวคิดที่ได้รับจากตะวันตก และ 4.การประวิงเวลาพระราชทานรัฐธรรมนูญในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2475 จึงทำให้เป็นสาเหตุให้เกิดการปฏิวัติในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ในอีก 2 เดือนต่อมา

⁷⁹คณะราษฎรก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2469 โดยนักเรียนและนายทหารที่ศึกษาอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งผู้ก่อตั้งมีความคิดว่าควรยึดประเทศแบบจับพลัดเหมือนการปฏิวัติฝรั่งเศส และการปฏิวัติรัสเซีย และยังมีกรประกาศหลัก 6 ประการ โดยมีสาระสำคัญคือ 1.การรักษาความเป็นเอกราช 2.รักษาความปลอดภัยในประเทศ 3.ส่งเสริมเศรษฐกิจกับราษฎร 4.ให้ราษฎรมีสติเสมอกัน ลดอำนาจของพวกเจ้า 5.สิทธิเสรีภาพของราษฎรนั้นจะต้องไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการที่กล่าวมา และ 6.จะต้องให้ราษฎรมีการศึกษาอย่างเต็มขั้น

ทางคณะราษฎรจึงได้ทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกลับพระนครด้วยเรือหลวงของกองทัพเรือ แต่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินกลับพระนครโดยทางรถไฟในวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2475 ต่อมาในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2475 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คณะราษฎรเข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว และพระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธย ชื่อว่า “ร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475” และนับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย ซึ่งได้มีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการราษฎร หรือคณะรัฐมนตรี โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของสยาม และขึ้นดำรงตำแหน่งในวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2475 แต่ในปีต่อมา พระยามโนปกรณนิติธาดาได้ปิดสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากไม่พอใจเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งมีเนื้อหาโน้มเอียงไปในทางคอมมิวนิสต์ และทำให้นายปรีดีต้องเดินทางออกนอกประเทศเพื่อยุติความขัดแย้งดังกล่าว คณะราษฎรเห็นว่าพระยามโนปกรณนิติธาดาไม่มีความเป็นเผด็จการและหวังอำนาจของตนเองโดยการประกาศยุบสภา ในเวลาต่อมาจึงทำให้พระยาพหลพลฯ ได้ก่อรัฐประหารรัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดาเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2476 และตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่ โดยมีพระยาพหลพลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีนับแต่นั้นเป็นต้นมา ส่วนพระยามโนปกรณนิติธาดาถูกเนรเทศไปยังปีนัง พร้อมกับเรียกตัวนายปรีดีกลับมาจากฝรั่งเศส พระยามโนปกรณนิติธาดาใช้ชีวิตอยู่ที่ปีนังจนถึงแก่อสัญกรรมใน พ.ศ.2491

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทหารจะขึ้นมาใช้อำนาจในคณะรัฐบาล แต่ทว่ามีทหารส่วนหนึ่งเกิดความไม่พอใจเพราะปล่อยให้มีความมั่นใจพระบรมเดชานุภาพของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีส่งเสริมลัทธิคอมมิวนิสต์โดยการให้นายปรีดีซึ่งเคยลี้ภัยจากปัญหาเค้าโครงเศรษฐกิจเดินทางกลับมายังประเทศไทยอีกครั้ง⁸⁰ จนนำไปสู่การเกิดกบฏในเดือนตุลาคม พ.ศ.2476 ภายใต้การนำของพระองค์เจ้าบวรเดช⁸¹ อดีตเสนาบดีกระทรวงกลาโหมได้ทรงนำทหาร

⁸⁰ เดวิด เค. วัลลิจ, ประวัติศาสตร์ไทยฉบับสังเขป = Thailand : a short history, แปลโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคนอื่นๆ (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2556), 447.

⁸¹ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบวรเดช พระนามเดิมคือ หม่อมเจ้าบวรเดช กฤดากรทรงเป็นพระโอรสเป็นพระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากฤดาภินิหาร กรมพระนเรศวรวรฤทธิ์ ที่ประสูติแต่หม่อมสุภาพ กฤดากร ณ อยุธยา สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารปืนใหญ่และทหารช่างจากประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ.2441 หลังสำเร็จการศึกษาทรงเข้ารับราชการในกรม

จากนครราชสีมา สระบุรี และอยุธยา เดินทางมายังกรุงเทพฯ และทำการยึดสนามบินดอนเมือง บริเวณหลักสี่และบางเขน และมีการยื่นคำขาดให้คณะรัฐบาลทั้งหมดลาออกจากตำแหน่ง แต่คณะรัฐบาลไม่ได้ทำตามคำขอจากฝ่ายกบฏและรัฐบาลได้แต่งตั้งนายพันโทหลวงพิบูลสงคราม (ยศในขณะนั้น) เป็นผู้บังคับการกองผสมมีหน้าที่ในการดำเนินการปราบกบฏให้ประสบความสำเร็จตามความประสงค์ของรัฐบาล โดยเริ่มสู้รบตั้งแต่สถานีรถไฟบางซื่อขึ้นไปทางรังสิตจนฝ่ายกบฏถอยร่นไปยังอยุธยา และสระบุรีตามลำดับ จนพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอเห็นว่าไม่สามารถที่จะสู้ได้จึงทรงหลบหนีไปยังอินโดจีนของฝรั่งเศส และเสด็จกลับพระนครในอีก 16 ปีต่อมา (พ.ศ.2487) ผลของกบฏวรวรเดชยังเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่น่ามาสู่การสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2477 อีกด้วย

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยแล้ว มีการเพิ่มเติมความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กับนายทหารและนักเรียนนายร้อยภายในกองทัพและโรงเรียนนายร้อยทหารบก นอกเหนือไปจากความคิดในการปกป้องสถาบันกษัตริย์ เนื่องจากทหารมองว่าประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งใหม่และทหารเปรียบดังคนที่จะต้องปกป้องไว้เพื่อให้คงอยู่ รัฐบาลพยายามใช้กองทัพให้เป็นส่วนหนึ่งในการค้าจุนอำนาจ โดยการนำรัฐธรรมนูญมาเป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง ทหารจึงมีหน้าที่ในการปกป้องประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์มีความสำคัญในฐานะประมุขของชาติ ส่วนรัฐธรรมนูญนั้นเป็นหลักของการปกครองประเทศ ดังนั้น ทหารจึงทำหน้าที่ในการป้องกันรัฐธรรมนูญ แต่ทหารจะใช้คำว่า “รัฐธรรมนูญ” มากกว่า “ประชาธิปไตย” เนื่องจากทหารโดยทั่วไปยังไม่มีความเข้าใจว่าประชาธิปไตยคืออะไร นอกจากทหารที่เป็นคณะราษฎร⁸² ซึ่งเป็นเพียงคนกลุ่มคนเล็ก ๆ ที่มีความเข้าใจความหมายของประชาธิปไตย จึงทำให้จำเป็นต้องมีการปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับ

เสนาธิการทหารบก ซึ่งในขณะนั้นมีพลเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิระประวัติวรเดช กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช เป็นผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ ต่อมาในช่วง พ.ศ.2456 ได้ทรงดำรงตำแหน่งทรงดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพน้อยที่ 3 นครราชสีมา และรั้งตำแหน่งจเรทหารปืนใหญ่ ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 พระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอได้ทรงลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม ต่อมาใน พ.ศ.2476 ได้ทรงเป็นผู้นำในการต่อสู้กับรัฐบาลคณะราษฎร โดยเรียกว่า “คณะกู้บ้านเมือง” แต่สุดท้ายแพ้จนต้องลี้ภัยไปยังอินโดจีนของฝรั่งเศส และเสด็จนิวัติพระนครในอีก 16 ปีต่อมา

⁸² เฉลิมเกียรติ ผิวนวล, **ความคิดทางการเมืองของทหารไทย 2519 - 2535** (กรุงเทพฯ : ผู้จัดกร, 2535), 35.

ประชาติไปโดยเข้าไปในกองทัพเป็นขั้นตอนต่อไป ซึ่งนายทหารบางส่วนแสดงความคิดเห็นออกมาในวารสารทหารบก⁸³ว่า ทหารมีหน้าที่ในการป้องรัฐธรรมนูญของสยาม และตระหนักว่ารัฐธรรมนูญคือของขวัญสำหรับประชาชนทุกคนและพร้อมที่จะเสียสละชีวิตเพื่อที่จะปกป้องรัฐธรรมนูญให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต⁸⁴และหากมีผู้คิดที่จะทำลายรัฐธรรมนูญก็จะเท่ากับทำลายชาติและพระมหากษัตริย์ด้วยเช่นกัน⁸⁵

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 คณะราษฎรได้ปรับปรุงกิจการทหารและการศึกษานำโดยพันเอกพระยาทรงสุรเดช⁸⁶ คณะราษฎรได้ปลดนายพลเรือเอก-

⁸³วารสารทหารบกออกจำหน่ายครั้งแรก เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.2475 แทนที่วารสารยุทธโภช แต่ดำเนินการอยู่ได้เพียง 4 ปีเท่านั้นได้เปลี่ยนมาเป็นวารสารยุทธโภชเช่นเดิม

⁸⁴สุตรจิต จารุศรีณี, “เทิดรัฐธรรมนูญ,” หนังสือพิมพ์ทหารบก ฉบับพิเศษฉลองรัฐธรรมนูญ (2475) : 2 - 4.

⁸⁵หลวงสารานุประพันธ์, “ทหารรัฐธรรมนูญ.” หนังสือพิมพ์ทหารบก ฉบับพิเศษฉลองรัฐธรรมนูญ (2475) : 142 – 155.

⁸⁶พันเอกพระยาทรงสุรเดช (เทพ พันทุมเสน) เกิดเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2435 สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก และได้ทุนไปศึกษาที่ประเทศเยอรมันก่อนจะกลับเข้ามารับราชการใน พ.ศ.2458 เคยรับราชการเป็นผู้บังคับการทหารช่างรถไฟ กรมทหารบกที่ 3 เมื่อ พ.ศ.2461 ต่อมาได้เข้ารับราชการเป็นอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาทหารของโรงเรียนนายร้อยทหารบก และมีผลงานสำคัญในการแปลตำราจากภาษาเยอรมันมาเป็นภาษาไทย เช่น แนวการสอนวิชาทหารช่างแนวการสอนวิชาศาสตราจารย์ และแนวการสอนวิชาแผนที่ เป็นต้น

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 พระยาทรงสุรเดชถือเป็นหนึ่งในสี่ทหารเสือแห่งคณะราษฎร ประกอบด้วยพระยาพลพลพยุหเสนา พระยาฤทธิอัคเนย์ พระประศาสน์พิทยายุทธ (วัน ชูกลิ่น) และพระยาทรงสุรเดช ซึ่งเป็นผู้นำคนสำคัญในการปรับปรุงโครงสร้างของกองทัพทั้งหมด แต่หลังการขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพันเอกหลวงพิบูลสงคราม ใน พ.ศ. 2481 พระยาทรงสุรเดชได้ถูกคำสั่งให้พ้นจากราชการโดยไม่มีเบี้ยหวัดบำนาญ และบังคับให้เดินทางออกนอกประเทศ และนอกจากนี้ยังมีการกวาดล้างฝ่ายตรงข้ามกับพันเอกหลวงพิบูลสงคราม และผู้ต้องสงสัยอีกจำนวนมากเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2481

พันเอกพระยาทรงสุรเดชเสียชีวิตเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2516 ที่กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา รวมอายุได้ 80 ปี

พระเจ้าพี่ชายเธอพระองค์เจ้าวุฒิไชยเฉลิมลาภ กรมหลวงสิงหนครวิไกร เสนาบดีกระทรวงกลาโหม และพระองค์เจ้าอลองกุร รองเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยออกจากตำแหน่ง และให้พระยาราชวังสัน ขึ้นดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมแทนเมื่อ พ.ศ.2475⁸⁷ พร้อมกับมีความคิดว่ากองทัพไทย มีขนาดเล็กเช่นเดียวกับกองทัพของสวีเดนและแคนาดาซึ่งกำลังทางทหารของเรายังไม่เข้มแข็งเท่า กองทัพสวีเดนและแคนาดา พระยาทรงสุรเดชจึงเห็นว่าควรจำกัดงบประมาณให้เหมาะกับกำลังของประเทศ โดยการยุบกรมกองออกแล้วจัดขึ้นใหม่ทั้งหมด โดยอาศัยหลักการที่ว่ากรมกองใดมีความจำเป็นมากที่สุด⁸⁸ นอกจากนี้ในส่วนของกองทัพเรือ พระยาทรงสุรเดชมีความคิดที่จะสั่งอาวุธ ยุทโธปกรณ์จากต่างประเทศเข้ามาในกองทัพเสริมให้กับกองทัพเรืออยู่หลายชนิด เช่น เรือตอร์ปิโด จำนวน 10 ลำ ปืนต่อสู้อากาศยาน และเรือรบแบบเดียวกับเรือหลวงสุโขทัย เป็นต้น⁸⁹ แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวงบประมาณในการปรับปรุงกองทัพมีจำนวนจำกัดจึงทำให้พระยาทรงสุรเดชหันไปให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกองทัพบกมากกว่าการปรับปรุงกองทัพเรือ

การปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยทหารบก เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ.2476 โดยมีการปรับปรุงรายวิชาคือ ให้นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 1 เรียนวิชาสามัญ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เป็นต้น ส่วนในชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ให้เรียนวิชาทหาร เช่น วิชาทหารราบ วิชาทหารช่าง วิชาแผนที่ทหาร และวิชาประวัติศาสตร์การสงคราม เป็นต้น ซึ่งสังเกตได้ว่า ทั้งวิชาประวัติศาสตร์ และวิชาประวัติศาสตร์การสงคราม ต่างแยกรายวิชา ออกมาอย่างชัดเจน แต่เดิมในโรงเรียนนายร้อยทหารบกจะสอนวิชาพงศาวดาร ซึ่งจะเน้นให้ความสำคัญต่อสถาบันกษัตริย์เป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อเปลี่ยนมาเป็นวิชาประวัติศาสตร์ ก็จะครอบคลุมเนื้อหาที่นอกเหนือไปจากสถาบันกษัตริย์แต่จะเพิ่มเหตุการณ์อื่น ๆ เข้าไปในรายวิชาด้วย เช่น การปฏิวัติฝรั่งเศส การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นต้น ส่วนวิชาประวัติศาสตร์การสงคราม นั้นเนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับการสงครามทั้งของไทยและของต่างประเทศ เช่น สงครามยุทธหัตถี

⁸⁷เสถียร ลายลักษณ์ (รวบรวม), ประกาศผลัดเปลี่ยนเสนาบดีและปลัดทูลฉลอง (พระนคร : โรงพิมพ์เดลิแมลต์, 2483), 142.

⁸⁸เสถียร สุกโสมณ, ชีวิตทางการเมืองของพระยาฤทธิอัคนย์ (พระนคร : วัชรินทร์ การพิมพ์, 2514), 112 – 114.

⁸⁹จิตรารักษ์ ไชยกันทา, “การจัดราชการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2486 - 2477)”, 306 - 307.

สงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้น⁹⁰ เพื่อให้แก่นักเรียนนายร้อยได้เรียนรู้ยุทธวิธีการทำสงครามทั้งของไทยและต่างประเทศเพื่อนำไปใช้ต่อไปในอนาคต

นอกจากพระยาทรงสุรเดชผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ท่านยังเป็นที่มีความใกล้ชิดกับบรรดานักเรียนนายร้อยที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกอีกด้วย เนื่องจากเคยเป็นอาจารย์สอนในโรงเรียนนายร้อยทหารบกมาตั้งแต่ พ.ศ.2467 โดยสอนในวิชายุทธวิธี ซึ่งความคิดของพระยาทรงสุรเดชที่ส่งผลต่อบรรดานักเรียนนายร้อยคือ มีการปรับการสอนให้บรรดานักเรียนนายร้อยรู้จักการถกเถียง ตั้งคำถาม และการคิดเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับยุทธวิธีทางทหารหากเกิดปัญหาขึ้นในสนามรบ การสอนดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนนายร้อยสามารถแก้ไขปัญหา และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ในอนาคต ถ้าหากเกิดสงคราม หรือภายหลังจบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยไปแล้วก็จะสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปใช้⁹¹ นอกจากนี้พระยาทรงสุรเดชยังมีการเรียบเรียงแนวสอนยุทธวิธีจากตำรายุทธวิธีของเยอรมันเป็นภาษาไทย โดยอาศัยหลักจากตำรายุทธวิธีการสอนของเยอรมัน และภาคปฏิบัติของทหารในเมืองไทยมาใช้เป็นหลักในการเรียบเรียงด้วย นอกจากนี้ยังมีหนังสือแนวการสอนวิชาทหารช่างแนวการสอนวิชาศาสตราวุธวิทยา และแนวการสอนวิชาแผนที่ เป็นต้น⁹² การแปลตำราดังกล่าวถือเป็นการเปิดโลกทัศน์ในความรู้ทางทหารเกี่ยวกับยุทธวิธีต่าง ๆ ของต่างประเทศให้ทหารไทยได้มีความรู้เพิ่มไปอีกระดับหนึ่ง

ต่อมาในพ.ศ.2477 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเทคนิทหารบกขึ้น เพื่อใช้เป็นโรงเรียนในการให้การศึกษาเกี่ยวกับวิทยาการสมัยใหม่ และให้ทหารมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคทางทหารเหมือนต่างประเทศ การก่อตั้งโรงเรียนเทคนิทหารบกของไทย ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญในเทคนิคการทหารสมัยใหม่ของไทย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อกองทัพในเวลาต่อมา⁹³ นอกจากนี้ยังได้มีการเพิ่มหลักสูตรวิชาตำรวจขึ้นในโรงเรียนนายร้อยทหารบก เพื่อให้ทหาร

⁹⁰โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2476 (กรุงเทพฯ : พระนคร,2476), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

⁹¹เสีทือน สุภโศภณ, ชีวิตและการต่อสู้ของพระยาทรงสุรเดช, (กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการจัดพิมพ์หนังสือโครงการ 60 ปี ประชาธิปไตย, 2525), 10.

⁹²เรื่องเดียวกัน, 11.

⁹³ดูเพิ่มเติมในหัวข้อเรื่อง โรงเรียนนายร้อยทหารบก

และตำราวจได้ทำงานใกล้ชิด และให้เกิดผลต่อดีต่อการปฏิบัติงานร่วมกันในอนาคต⁹⁴ โดยการรับสมัครนักเรียนที่จบชั้นมัธยมปีที่ 8 โดยเมื่อขึ้นชั้นปีที่ 2-3 นักเรียนตำราวจจะแยกไปศึกษาวิชาตำราวจเป็นการเฉพาะ⁹⁵ อย่างไรก็ตาม ใน พ.ศ.2488 ได้มีการเลิกสอนวิชาตำราวจในโรงเรียนนายร้อยทหารบก และโอนการศึกษาของนักเรียนตำราวจทั้งหมดไปขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย⁹⁶

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าคือ ทหารหันมาปรับปรุงการศึกษาโดยการนำความคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญสอดแทรกเข้าไปในระบบการศึกษาและระบบทหาร กล่าวคือ จะมีการสอนเกี่ยวกับความคิดในเรื่องประชาธิปไตยว่าเป็นระบอบการปกครองใหม่ที่เกิดขึ้นในสยามในเวลานั้น และสอนให้ทหาร เห็นถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญ ให้ทหารรักการปกครองตามรูปแบบรัฐธรรมนูญ ไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งการอบรมทหารให้เห็นถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ทหารตระหนักว่า เมื่อมีรัฐธรรมนูญแสดงว่าเป็นประชาธิปไตยแล้ว ในส่วนของนักเรียนนายร้อยจะเป็นไปในลักษณะเดียวกันคือจะมีการอบรมให้นักเรียนนายร้อยรู้สำนึกถึงการมีรัฐธรรมนูญว่า จะต้องปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยทหารบกยังคงยึดตามแบบแผนและรายวิชาเดิมที่เคยจัดการเรียนการสอน โดยยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หรือเพิ่มรายวิชาใด ๆ โดยยังคงมีการสอนในวิชาหมวดคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ จิตวิทยา สุขศึกษา พลศึกษา ประวัติศาสตร์การสงคราม วิชาทางทหาร เป็นต้น สาเหตุที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกไม่มีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกได้มีการย้ายที่ทำการจากพระนครไปยังจังหวัดเพชรบูรณ์ และอยุธยา เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตรในจังหวัดพระนคร⁹⁷ อย่างไรก็ตาม ได้มีการเพิ่มหลักสูตรนักเรียน

⁹⁴โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, **ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า**, 172 - 173.

⁹⁵ชั้นปีที่ 1 ศึกษาวิชาสามัญ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ เป็นต้น และในชั้นปีที่ 2-3 จะศึกษาในวิชาดังนี้คือ กฎหมายลักษณะอาญา, วิธีพิจารณาความ, ธรรมเนียมระหว่างประเทศ, พระราชบัญญัติ, การสืบสวน และระเบียบการตำราวจ

⁹⁶เรื่องเดียวกัน, 176.

⁹⁷วรพันธ์ รั้งกระรัตน์, “จากราชดำเนินถึงป่าแดง – เพชรบูรณ์,” **ยุทธโศก** (กรกฎาคม 2524):

ล้ารองกองทัพบกและนักเรียนนายร้อยหญิงขึ้นใน พ.ศ.2485 ดังกล่าวไปแล้วข้างต้น นอกจากนี้ นักเรียนนายร้อยบางส่วนได้รับเลือกจากกรมยุทธศึกษาทหารบกให้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาวุธศึกษา (ศึกษาเกี่ยวกับอาวุธชนิดต่าง ๆ) การยิงอาวุธแบบต่าง ๆ การทำลายและการจารกรรมโดยการโจมตีในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การโจมตีคลังน้ำมัน การโจมตีคลังกระสุน การอ่านแผนที่ และการฝึกในหลักสูตร Radio Operator ณ ประเทศอินเดีย⁹⁸ โดยการฝึกทั้งหมดนี้มีการส่งนักเรียนนายร้อยและนักเรียนเท็มนิคทหารบกเข้าร่วมบางส่วนเท่านั้น ไม่ใช่การฝึกอย่างเป็นทางการและไม่ได้นำมาฝึกในโรงเรียนนายร้อยทหารบก และโรงเรียนเท็มนิคทหารบกแต่อย่างใด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดคือ ภาพรวมของการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อน พ.ศ.2491 นั้น เป็นการจัดการการศึกษาตามแบบยุโรปคือ การผสมผสานรูปแบบการศึกษาที่หลากหลายเนื่องจากในช่วงเวลาก่อน พ.ศ.2491 อาจารย์ผู้สอน เช่น พระองค์จระประวัติวรเดช สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ พระยาทรงสุรเดช ต่างสำเร็จการศึกษามาจากประเทศตะวันตกอย่างเยอรมัน เดนมาร์ก รัสเซีย และได้นำความรู้ทางทหารจากประเทศเหล่านั้นกลับมาเผยแพร่ในสยาม และทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปในรูปแบบที่หลากหลายภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้เปลี่ยนมาเป็นยึดตามรูปแบบของโรงเรียนนายร้อยทหารบกของสหรัฐอเมริกา หรือเวสปอยด์ เพียงรูปแบบเดียว เนื่องจากทางกองทัพบกได้เริ่มส่งทหารเข้าไปศึกษาที่สหรัฐอเมริกาแทนที่ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ประกอบกับสหรัฐอเมริกาเริ่มมีอิทธิพลทางการเมืองและการทหารเพิ่มมากขึ้น ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง

⁹⁸ กองทัพบก, 100 ปีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 147

บทที่ 3

การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่ พ.ศ.2491 – 2534

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง อำนาจทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีความโดดเด่นในเรื่องเกี่ยวกับลัทธิการปกครองประชาธิปไตย และอาวุธทางทหารที่มีความทันสมัย เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเกิดความเปลี่ยนแปลงในการจัดการการศึกษา โดยหันมาใช้หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา หรือ West Point เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความเปลี่ยนแปลงในชั่วอำนาจทางการเมืองโลกที่สหรัฐอเมริกากำลังมีอิทธิพลอยู่ในเวลานั้น

3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ.2491

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ปัจจัยภายใน

ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า คือ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย ซึ่งเป็นผลให้ทหารกลับมาใช้อำนาจอีกครั้ง ภายหลังจากลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ใน พ.ศ.2487 อันมีสาเหตุมาจากสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ “พระราชกำหนดระเบียบบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ พุทธศักราช 2487” เพื่อกำหนดให้การบริหารราชการส่วนภูมิภาคจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีการวางผังเมืองให้เป็นเมืองหลวงแห่งใหม่ และเป็นเหตุผลทางยุทธศาสตร์ในการป้องกันญี่ปุ่น และ “พระราชกำหนดพุทธบริมณฑล พุทธศักราช 2487” โดยการกำหนดให้จังหวัดสระบุรีเป็นเมืองแห่งศาสนาและเขตปลอดทหาร แต่สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า ในเวลานั้นจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นป่า และมีเชื้อไข้มาลาเรียอยู่มาก อีกทั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ใกล้จะยุติลงจึงทำให้รัฐสภาไม่ผ่านมติดังกล่าว เป็นเหตุให้จอมพล ป. ลาออกในที่สุด

หลังการลาออกของจอมพล ป. พิบูลสงคราม สภาผู้แทนราษฎรมีมติเลือกนายควง อภัยวงศ์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2487 นายควงได้ลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง และ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ในฐานะหัวหน้าเสรีไทย สายสหรัฐอเมริกาได้รับเชิญเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อเจรจากับประเทศอังกฤษเกี่ยวกับสถานะของประเทศไทย ระหว่างที่รอหม่อมราชวงศ์เสนีย์เดินทางกลับมารับตำแหน่งทางสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติให้นายทวี บุญยเกษตรขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2488 และลาออกเมื่อ 1 กันยายน พ.ศ. 2488 รวมระยะเวลาของการดำรงตำแหน่งทั้งสิ้น 18 วัน หลังจากนั้น หม่อมราชวงศ์เสนีย์ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และได้เจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อให้ไทยไม่ต้องตกเป็นฝ่ายของผู้แพ้สงคราม ซึ่งมีใจความสำคัญคือ ไทยต้องคืนดินแดนในมลายู และรัฐฉาน ที่ได้มาระหว่างสงครามให้แก่อังกฤษ และต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ทรัพย์สินของอังกฤษ ที่ถูกไทยยึดครองระหว่างสงคราม เป็นข้าวสาร 1.5 ล้านตัน รวมถึงการคืนดินแดนของลาวให้กับรัฐบาลฝรั่งเศส¹ ทำให้ไทยไม่ต้องตกอยู่ในสถานะของผู้แพ้สงครามเหมือนเยอรมันและญี่ปุ่น ต่อมาการเจรจาประสบความสำเร็จและไทยสามารถประกาศแถลงการณ์ยกเลิกสถานการณสงครามระหว่างไทยกับอังกฤษและลงนามใน “ข้อตกลงสมบูรณแบบ” ร่วมกันที่สิงคโปร์ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2489 ได้เป็นผลสำเร็จ² อย่างไรก็ตาม หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชได้ประกาศยุบสภาในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2489 โดยท่านดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่าง 17 กันยายน พ.ศ. 2488 - 31 มกราคม พ.ศ. 2489 และนายควง อภัยวงศ์ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งตามมติของสภาผู้แทนราษฎร แต่ดำรงตำแหน่งได้เพียงหนึ่งเดือนครึ่งก็ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีก เนื่องจากนายควงไม่เห็นด้วยกับสภาที่ผ่านร่างพระราชบัญญัติ คุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน ซึ่งคณะรัฐมนตรีไม่เห็นด้วย และไม่สามารถจะปฏิบัติการตามร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ เพราะจะทำให้ประชาชนเดือดร้อนในการควบคุมราคา จึงทำให้คณะรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งอีกครั้งในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2489

¹ได้มีการประกาศข้อตกลงระหว่างไทยและฝรั่งเศส ยกเลิกอนุสัญญาโตเกียว ซึ่งทำให้ไทยไม่มีสิทธิ์เหนือดินแดน 4 จังหวัด ซึ่งได้แก่ เชียงราย พระตะบอง ศรีโสภณและดินแดนของลาว โดยมีการประกาศยกเลิกในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2489

²อัจฉราพร กุมทพิสมัย และสุนทร อาสะไวย์ (รวบรวม), “ลำดับเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง 2475 – 2535.” เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง 60 ปีประชาธิปไตยสิทธิเสรีภาพประเทศไทย จัดโดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 24 – 28 มิถุนายน 2535.

หลังจากนายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ได้ลาออก จากตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเพื่อมาเป็น นายกรัฐมนตรีตามมติของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2489 ต่อมานายปรีดีได้ ลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2489 และจัดให้มีการ เลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2489 และชนะการเลือกตั้ง ต่อมาได้รับการโปรดเกล้าใน วันที่ 8 มิถุนายน อย่างไรก็ตาม วันที่ 9 มิถุนายนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล สวรรคต และรัฐสภาได้มีการอัญเชิญพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ขึ้นครองราชย์ และ นายปรีดีประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง เนื่องจากถูกกล่าวหาว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ภัยพิบัติของรัชกาลที่ 8 แต่สภาผู้แทนราษฎรก็สนับสนุนให้ปรีดีดำรงตำแหน่งตามเดิม อย่างไรก็ตาม จากกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ได้กลายมาเป็นประเด็นที่ฝ่ายค้านคือ พรรค ประชาธิปัตย์ และกลุ่มอำนาจเก่าอย่างจอมพล ป. พิบูลสงครามใช้โอกาสนี้ในการทำลายล้าง นายปรีดีและพวกจนนำไปสู่การลาออกในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2489 และหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์) ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน แต่การดำรงตำแหน่งของหลวงธำรง นาวาสวัสดิ์ไม่มีความมั่นคงเท่าที่ควร อันมีสาเหตุมาจากการกรณีของการสวรรคตของรัชกาลที่ 8 รวมถึงปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นภายในรัฐบาลของหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ จนนำมาสู่การรัฐประหาร ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2490 และส่งผลให้จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมามีอำนาจอีกครั้ง และมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางทหารกับสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อมา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดคือภาพรวมของบริบททางการเมืองของไทยก่อนการ รัฐประหารใน พ.ศ. 2490 ซึ่งมีผลให้ทหารกลับมามีอำนาจอีกครั้ง และมีการปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาให้เป็นแบบเวสต์ปอยต์ของสหรัฐอเมริกาใน พ.ศ. 2491

รัฐประหาร พ.ศ. 2490 การกลับมามีอำนาจของทหารหลังสงครามโลกครั้งที่ 2:
การรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นำโดยนายทหารนอกราชการซึ่งประกอบด้วย พลโทผิน ชุณหะวัณ นาวาเอกกาจ กางสงคราม พันเอกเผ่า ศรียานนท์ พันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พันเอกถนอม กิตติขจร พันโทประภาส จารุเสถียร และ ร้อยเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ภายใต้กลุ่มที่ เรียกว่า “คณะทหารแห่งชาติ” ได้นำกำลังไปยังสวนอัมพรเพื่อยึดอำนาจจากรัฐบาลของหลวงธำรง นาวาสวัสดิ์ ซึ่งในขณะนั้นอยู่ในงานการกุศล และกำลังส่วนหนึ่งเดินทางไปยังท่าเทียบท่าช้าง เพื่อจับตัวนายปรีดี พนมยงค์ แต่นายปรีดีสามารถหนีรอดการจับกุมไปได้ รัฐบาลของหลวงธำรง นาวาสวัสดิ์ได้สิ้นสุดอำนาจนับแต่นั้นเป็นต้นมา หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ต้องลี้ภัยไปอยู่ที่ ต่างประเทศ หลังรัฐประหารหัวหน้าคณะทหารแห่งชาติได้แต่งตั้งจอมพล ป. พิบูลสงครามให้เป็นผู้

บัญชาการทหารแห่งชาติซึ่งเป็นตำแหน่งที่ตั้งขึ้นมาโดยเฉพาะ เนื่องจากจอมพล ป. คลุกคลีอยู่กับ
 แวดวงทหารมาอย่างยาวนานทำให้เป็นที่เคารพของคณะทหารแห่งชาติ

ต่อมาคณะทหารแห่งชาติได้มีการตั้งนายควง อภัยวงศ์หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์
 ให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้คณะรัฐประหารถูกประณามว่าการ
 รัฐประหารเป็นไปเพื่อหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง ทำให้ในระยะแรกคณะรัฐประหารได้เลือก
 พรรคประชาธิปัตย์ให้จัดตั้งรัฐบาล เพราะเป็นที่ยอมรับและรู้จักอย่างแพร่หลายให้ขึ้นมาเป็นรัฐบาล
 ไปก่อน³ นายควง อภัยวงศ์ได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2490 แต่
 ในเวลาต่อมาคณะรัฐประหารได้บังคับให้นายควงลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 8 เมษายน
 พ.ศ.2491 เพื่อเปิดทางให้จอมพล ป.พิบูลสงครามกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง แต่การขึ้นมามี
 อำนาจอีกครั้งของจอมพล ป. ทำให้เกิดความไม่พอใจของทหารส่วนหนึ่งจนนำมาสู่การเกิดกบฏ
 เสนาธิการขึ้นใน พ.ศ.2491 ภายใต้การนำของพลเอกเนตร เขมะโยธิน และพลตรีสมบูรณ์
 สรานุชิต โดยสาเหตุของการเกิดกบฏในครั้งนี้คือ ต้องการที่จะแก้ไขปัญหาและปรับปรุงกองทัพที่
 เสื่อมโทรมมาตั้งแต่ครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 ลึกลับสุด⁴ และไม่ยอมรับที่ฝ่ายรัฐประหารนำทหาร
 เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และไม่ต้องการให้กองทัพตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มใด ๆ จึง
 ได้คิดหาทางล้มอำนาจของคณะรัฐประหาร เพื่อให้ทหารทำหน้าที่ทหารแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่ง
 นายทหารที่ก่อกบฏขึ้นนั้นเป็นนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ทำให้นาย
 ทหารกลุ่มนี้มองเห็นถึงปัญหาของกองทัพที่ไม่ได้รับการดูแลจากรัฐบาลเหมือนในสมัยที่
 ผ่าน ๆ ดังนั้น กบฏเสนาธิการ จึงเป็นกบฏที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงและเห็นความสำคัญของ
 กองทัพที่มีความเสื่อมโทรมมาอย่างยาวนาน⁵ สุดท้ายรัฐบาลล่วงรู้แผนการและสามารถปราบกบฏ
 ในครั้งนี้ได้สำเร็จภายใต้การนำของพันเอกเผ่า ศรียานนท์ และพลตรีสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งทั้งสอง
 สามารถเพิ่มอำนาจและอิทธิพลของตนเองมากขึ้นกว่าเดิมจากการปราบกบฏเสนาธิการ

หลังการทำรัฐประหารใน พ.ศ.2490 กองทัพได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาจัดวาง
 ระเบียบราชการกองทัพบกในกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2491 เพื่อกำหนดอัตราของกองทัพบกใหม่⁶

³สุชิน ดันติกุล, รัฐประหาร พ.ศ.2490 (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515), 117.

⁴สว่าง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2514), 330
 อังโน อนันต์ พิบูลสงคราม, จอมพล ป. พิบูลสงคราม (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2540), 257.

⁵เรื่องเดียวกัน.

เรียกว่า “อัครากองทัพบก 91” ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในกองทัพบก โดยมีการปรับอัตรากำลังพล และหน่วยงานกรมกองต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา เช่น การมอบอาวุธ การฝึกกำลังทางทหาร เพื่อใช้ไทยเป็นฐานในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ซึ่งกำลังแผ่ขยายอำนาจมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทำให้กองทัพส่งนักเรียนนายร้อยไปศึกษาวิชาทหารยังต่างประเทศเพื่อกลับมาเป็นกำลังหลักในกองทัพและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเสรีนิยมให้กับคนในกองทัพ เป็นต้นทำให้รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามในเวลานั้นได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างดี และทำให้อัครากองทัพบก 91 เป็นรากฐานของอัตรากำลังทหารที่ใช้ในเวลาต่อมา เนื่องจากการปรับอัตรากำลัง เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์สมัยใหม่ และทำให้กองทัพมีความทันสมัยมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลของจอมพล ป. ถูกสั่นคลอนจากฝ่ายที่ต่อต้านอยู่หลายครั้ง เช่น พ.ศ.2492 เกิดเหตุการณ์กบฏวังหลวง ซึ่งนำโดยนายปรีดี พนมยงค์ ร่วมมือกับคณะนายทหารเรือส่วนหนึ่งพระบรมมหาราชวังตั้งเป็นกองบัญชาการ พร้อมทั้งประกาศปลดคณะรัฐมนตรีของจอมพล ป. ทั้งหมด แต่คณะรัฐบาลแต่งตั้งพลตรีสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้อำนวยการปราบกบฏในครั้งนี้นี้ ปรากฏว่า ได้มีการสู้รบในพระนครอย่างหนัก และคณะรัฐบาลสามารถปราบกบฏได้สำเร็จ และนายปรีดีต้องหลบหนีออกนอกประเทศอีกครั้ง การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ.2490 เป็นต้นมา ปรากฏว่ามีการกบฏ 4 ครั้ง นอกจากกบฏเสนาธิการและกบฏวังหลวงยังมีกบฏครั้งสำคัญคือ กบฏแมนฮัตตัน ซึ่งเป็นกบฏที่ทำให้อำนาจทางการเมืองของทหารเรือต้องหมดอำนาจออกไปจากประวัติศาสตร์การเมืองไทย จอมพล ป. พิบูลสงครามมีอำนาจทางการเมืองครั้งที่ 2 ระหว่าง พ.ศ.2491 – 2500 หลังจากนั้นได้ถูกจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ทำการรัฐประหาร โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากการที่ประชาชนโดยส่วนใหญ่ไม่ยอมรับการเลือกตั้ง

กบฏแมนฮัตตัน เป็นกบฏที่เกิดในวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2494 นำโดยคณะนายทหารเรือกลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองว่า “คณะกู้ชาติ” โดยนาวาตรีมนัส จารุภา ได้จับจอมพล ป. พิบูลสงครามลงเรือหลวงศรีอยุธยาระหว่างพิธีรับมอบเรือชุดสันดอนแมนฮัตตันจากประเทศสหรัฐอเมริกา

รัฐบาลได้ทำการเจรจาต่อคณะกบฏ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จนสุดท้ายแล้วรัฐบาลต้องทิ้งระเบิดลงบนเรือรบหลวงศรีอยุธยาในวันที่ 30 มิถุนายน 2494 ในขณะที่จอมพล ป. พิบูลสงครามยังถูกจับอยู่บนเรือ ทหารเรือที่อยู่บนเรือ นำ จอมพล ป. ว่ายนํ้าหลบหนีออกมาจากเรือหลวงศรีอยุธยาได้สำเร็จ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน พ.ศ.2500 โดยพบการทุจริตจากการเลือกตั้งและเกิดการเดินขบวนขับไล่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ต่อมาในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 ได้ทำการรัฐประหารล้มอำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงครามและได้ให้นายพจน์ สารสินขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดการเลือกตั้ง และหลังจากการเลือกตั้งในเดือนธันวาคม พ.ศ.2500 พลโทถนอม กิตติขจร (ยศในเวลานั้น) ได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ในเวลาต่อมาเกิดความขัดแย้ง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงทำการปฏิวัติยึดอำนาจตนเองโดยการร่วมมือของจอมพลถนอม เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501

ดังนั้น การขึ้นมาใช้อำนาจอีกครั้งของบรรดานายทหารภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลึกลับที่สุดจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในกองทัพ เนื่องจากเป็นช่วงที่ได้มีการปรับปรุงกองทัพซึ่งไม่ได้รับการดูแล หรือการเอาใจใส่เท่าที่ควรจากรัฐบาลพลเรือน แม้ว่าช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ.2488 – 2491 จะมีทหารคือหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีด้วยก็ตาม แต่เนื่องจากประสบปัญหาเกี่ยวกับกรณีสวรรคตของพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลกองทัพจึงไม่ได้รับการปรับปรุงแต่ประการใด นอกจากนี้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลึกลับที่สุดของไทยจะต้องมีการเจรจาระหว่างประเทศสัมพันธ์มิตรเกี่ยวกับกรณีของสถานะของผู้แพ้สงครามไม่ให้ไทยต้องตกอยู่ในสถานะเดียวกับเยอรมัน อิตาลี และญี่ปุ่น การปรับปรุงกองทัพจึงไม่ได้รับเอาใจใส่เท่าที่ควร ซึ่งการกลับมาขึ้นมามีอำนาจของจอมพล ป.พิบูลสงครามทำให้เกิดความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในด้านอาหาร รวมถึงการได้รับอาวุธและยุทธโศปกรณ์ทางทหารจากสหรัฐอเมริกา ทำให้ไทยต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และถือเป็นการสร้างฐานอำนาจให้กับตนเอง ซึ่งจะกล่าวต่อไป

3.1.2 ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า คืออำนาจและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่มีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพิ่มมากขึ้นภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากเป็นยุคของสงครามเย็น ซึ่งเป็นการแข่งขันและต่อสู้กันระหว่างลัทธิคอมมิวนิสต์ และลัทธิเสรีนิยม ซึ่งมีรัสเซียและสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำของลัทธิดังกล่าว การต่อสู้ของสองแนวความคิดมักจะต่อสู้กันด้วยสงครามตัวแทน เช่น สงครามเกาหลี ใน พ.ศ.2493 เมื่อเกาหลีเหนือพยายามที่จะยึดพื้นที่ของเกาหลีใต้ โดยการข้ามเส้นขนานที่ 38 ซึ่งเป็นเส้นที่แบ่ง

ระหว่าง 2 ประเทศจนนำมาสู่ความตึงเครียดในเวลาต่อมา⁷ ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องป้องกันเกาหลีใต้จากการรุกรานของเกาหลีเหนือ และขอความร่วมมือจากกองทัพของสหประชาชาติในการป้องกันกรรุกรานจากเกาหลีเหนืออีกด้วย กองทัพบกไทยในเวลานั้นได้รับคำร้องขอจากสหประชาชาติในการสนับสนุนมติในการดำเนินการรักษาความมั่นคง และในเวลานั้นรัฐบาลไทยก็ส่งทหารเข้าไปร่วมรบในเดือนกันยายน พ.ศ.2493 และส่งทหารไทยไปเกาหลีชุดแรกในเดือนตุลาคม พ.ศ.2493 และส่งเข้าในเกาหลีอีกรวมทั้งสิ้น 23 ผลัดจนสิ้นสุดสงครามใน พ.ศ.2496

สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางการทหาร มาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาได้พยายามเข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคนี้ เช่น การเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยไม่ให้ไทยต้องตกอยู่ในสถานะของผู้แพ้สงคราม เป็นต้น ต่อมาเมื่อจีนเกาหลีเหนือและเวียดนามเป็นคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาถือว่าประเทศใกล้เคียงจะถูกครอบงำ และกลายเป็นคอมมิวนิสต์ตามทฤษฎีโดมิโน การล้อมของโดมิโนจึงหมายถึงการล้อมของระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึงมองหาพันธมิตรเพื่อสกัดกั้นการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงการพาตัวเองเข้าสู่ความขัดแย้งในอินโดจีนในปี พ.ศ.2493 หลังจากเห็นว่าขบวนการเวียดมินท์ภายใต้การนำของ โฮจิมินท์เริ่มมีความสัมพันธ์อันดีกับคอมมิวนิสต์⁸ สหรัฐอเมริกาจึงหันไปสนับสนุนฝรั่งเศสในอินโดจีน ซึ่งในเวลานั้นกำลังต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชคืนจากฝรั่งเศส

การต่อสู้ของสหรัฐอเมริกาในเวียดนามเริ่มอย่างจริงจังเมื่อฝรั่งเศสถอนตัวออกไปจากเวียดนามใน พ.ศ.2496 สหรัฐอเมริกาเริ่มส่งทหารและอาวุธเข้าไปเข้าไปในเวียดนามเพื่อพัฒนากองทัพให้กับเวียดนามใต้ ต่อมาในวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2498 มีการเจรจากันเพื่อกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป และรวมเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้เข้าเป็นประเทศเดียวกัน หลังจากที่แยกออกเป็น 2 ประเทศชั่วคราวในช่วงที่มีการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชคืนจากฝรั่งเศส และตาม

⁷ กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเกาหลี (กรุงเทพฯ : กรมแผนที่ทหาร, 2541), 37.

⁸ พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์ ภาวีครพันธ์, สงครามเวียดนาม : สงครามกับความจริงของ "รัฐไทย" (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2549), 8.

ข้อตกลงเจนีวาที่ระบุว่าจะต้องมีการเลือกตั้งและรวมประเทศ แต่ทว่า โง่ ดิน เดียมห์ นายกรัฐมนตรีของเวียดนามใต้ ซึ่งสหรัฐอเมริกาปฏิเสธการรวมประเทศ และในปีเดียวกันนั้น โง่ ดิน เดียมห์ก็ขับไล่จักรพรรดิเบาไต่ออกนอกประเทศและตั้งตนเป็นประธานาธิบดีของเวียดนามใต้ ทำให้ชาวเวียดนามจำนวนมากในเวียดนามใต้ไม่พอใจและจัดตั้งกองทหารเพื่อป้องกันตัวเอง จากอำนาจรัฐและดำเนินการต่อสู้กับรัฐบาลของ โง่ ดิน เดียมห์ จากนั้นสงครามเวียดนามก็ระเบิดขึ้น โดยฝ่ายเวียดนามเหนือตัดสินใจใช้กำลังทหารทำสงครามเพื่อรวมประเทศเข้าด้วยกัน

ต่อมารัฐบาลของประธานาธิบดี โง่ ดิน เดียมห์ถูกทหารเวียดนามใต้รัฐประหาร และ โง่ ดิน เดียมห์ก็ถูกสังหารในพ.ศ.2498 อำนาจการปกครองเวียดนามใต้อยู่ในมือของคณะนายทหารภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาพร้อม ๆ กับสงครามทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มการช่วยเหลือทางทหารให้แก่เวียดนามใต้และส่งกองบินทิ้งระเบิดไปโจมตีเวียดนามเหนือและเขตยึดครองของฝ่ายเวียดกงในเวียดนามใต้ นอกจากนี้ สภาองเกรสยังมีมติให้ส่งหน่วยนาวิกโยธินขึ้นบกที่เวียดนามใต้และเข้าร่วมรบโดยตรง จนในที่สุดก็มีกองทหารสหรัฐทำการรบในเวียดนามมากถึง 540,000 คน⁹

การรบระหว่างเวียดนามเหนือโดยมีกองทัพเวียดมินท์เป็นพันธมิตร กับเวียดนามใต้ภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากเวียดนามเหนือรบแบบกองโจร และซุ่มโจมตีทำให้ทหารสหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการรบในสภาพที่ไม่คุ้นเคยกับภูมิประเทศและมีความกดดันจากการเผชิญกับเวียดกง ในเวลาต่อมาสหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) ได้ถอนกำลังออกจากเวียดนามใน พ.ศ.2516 ต่อมาใน พ.ศ.2518 กองทัพเวียดมินท์สามารถตีเมืองไซ่ง่อนได้สำเร็จและถือเป็นจุดสิ้นสุดของสงครามเวียดนามอย่างแท้จริง

ดังนั้น การที่สหรัฐอเมริกามองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารที่สำคัญเห็นได้จากการพยายามต่อสู้กับเวียดนามเหนือเพื่อสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ไม่ให้แผ่ขยายออกไป อีกทั้งสหรัฐอเมริกายังมองหาพันธมิตร ซึ่งไทยได้กลายมาเป็นตัวเลือกสำคัญของ

⁹Priscilla Roberts, *The Cold War* (Stroud, Gloucestershire : Sutton, 2000), 34.

สหรัฐอเมริกาในการเป็นพันธมิตรในการสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์จึงมีการลงนามร่วมมือสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาขึ้นในพ.ศ.2493 เพื่อสนับสนุนด้านอาวุธและการทหาร อีกทั้งไทยยังได้ส่งทหารเข้าไปร่วมรบกับสหรัฐอเมริกาในเวียดนามในเวลาต่อมา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกต่างเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสถานการณ์ทางภายในและภายนอกประเทศซึ่งจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

3.2 สหรัฐอเมริกากับการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ.2491

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ.2491 เป็นการรับรูปแบบการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาหรือเวสต์ปอยต์ เหตุผลสำคัญในการรับรูปแบบการศึกษาจากสหรัฐอเมริกาคือ การแบ่งอำนาจทางการเมืองระหว่างคอมมิวนิสต์ กับประชาธิปไตย และทหารก็มีความเกรงกลัวภัยจากคอมมิวนิสต์ รวมถึงไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐอเมริกาในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ทำให้ไทยไม่ต้องกลายเป็นผู้แพ้สงคราม ไทยและสหรัฐอเมริกามีการสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2493 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งภายหลังการรัฐประหารเมื่อ พ.ศ.2490 ทำให้ไทยได้รับการช่วยเหลือในการฝึกยุทธวิธีและทางการศึกษา และมีการฝึกเพื่อเผชิญกับภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของทหารในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ

- 1.ความร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาคือเหตุผลประการหนึ่งที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของทหาร ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงสหรัฐอเมริกกลายมาเป็นชาติมหาอำนาจทางทหาร ในเวลาต่อมาไทยและสหรัฐอเมริกาได้ทำข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนทางอาวุธ และการศึกษา ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเกิดจากการที่สหรัฐอเมริกาต้องการพันธมิตรเพื่อการสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และใช้ไทยเป็นฐานในการสกัดกั้นลัทธิดังกล่าว ความร่วมมือดังกล่าวส่งผลให้

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความร่วมมือทางทหารกับประเทศสหรัฐอเมริกา

2. การเปลี่ยนแปลงของข้าวมหาอำนาจทางการเมืองสหรัฐอเมริกาขึ้นมามีบทบาทแทนประเทศในยุโรปอย่างอังกฤษและฝรั่งเศสภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้การศึกษาทางทหารของไทยต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากแต่เดิมไทยมักส่งนักเรียนนายร้อยไปศึกษาในประเทศทางแถบยุโรป แต่เมื่อการทหารของสหรัฐอเมริกามีความก้าวหน้าและทันสมัยกว่าไทยจึงส่งนักเรียนนายร้อยไปศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาแทน เมื่อนายทหารเหล่านี้สำเร็จการศึกษามาจะสามารถใช้อาวุธยุทโธปกรณ์สมัยใหม่ที่สหรัฐอเมริกามอบให้ได้ นอกจากนี้การปรับปรุงโครงสร้างของกองทัพเกิดขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ. 2495 เมื่อมีการปรับปรุงเพิ่มเติมในพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการของกองทัพบก พ.ศ. 2491 เพื่อสนองตอบต่อนโยบายทางการทหารเกี่ยวกับการรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาจึงทำให้ต้องมีการปรับปรุงหน่วยรบขึ้นมาใหม่ รวมทั้งการจัดตั้งส่วนการศึกษาและย้ายหน่วยต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษามาเข้ากับส่วนการศึกษา เช่น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า กรมยุทธศึกษาทหารบก ตั้งกรมเลขาธิการกองทัพบก ย้ายกรมการรักษาดินแดนจากกระทรวงกลาโหม มาอยู่ในกองทัพบก และการจัดตั้งกองพลน้อย 2 กองพล คือ กองพลน้อยทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน และกองพลน้อยทหารม้า¹⁰ โดยการเปลี่ยนแปลงหน่วยงาน และกรมต่าง ๆ ในครั้งนี้เป็นผลมาจากนโยบายความร่วมมือทางทหารกับสหรัฐอเมริกาโดยการส่งอาวุธเพื่อช่วยเหลือรัฐบาลไทยในการป้องกันและสกัดกั้นจากภัยคอมมิวนิสต์

ดังนั้น การต่อสู้ระหว่างคอมมิวนิสต์และเสรีนิยมภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ล้วนส่งผลทำให้สหรัฐอเมริกาพยายามหาพันธมิตรเพื่อสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่ให้แผ่ขยายอิทธิพลไปยังประเทศต่าง ๆ โดยการให้ความช่วยเหลือทางทหารและด้านการศึกษาซึ่งทำให้การศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องมีการปรับตัวในเรื่องเกี่ยวกับการใช้อาวุธ และแนวคิดเสรีนิยมของสหรัฐอเมริกาผ่านการศึกษาและการสั่งสอนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และนักเรียนนายร้อยสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถใช้อาวุธยุทโธปกรณ์สมัยใหม่ซึ่งได้รับมอบจากสหรัฐอเมริกาได้ และถือเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการจัดการการศึกษาจากเดิมเคยรับรูปแบบตามประเทศทางตะวันตกเปลี่ยนมาเป็นแนวคิดของสหรัฐอเมริกา

¹⁰ กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติศาสตร์กองทัพไทยในรอบ 200 ปี พ.ศ. 2325 – 2525, (กรุงเทพฯ: กรมแผนที่ทหาร, 2525), 313 – 314.

3.2.1 จาก “ยุโรป” สู่ “สหรัฐอเมริกา” : การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรตามแบบเวสต์ปอยต์ของสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีโรงเรียนทหารเปิดสอนอยู่หลายแห่งทั้งของรัฐบาลและเอกชน นอกเหนือจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกของสหรัฐอเมริกา หรือเวสต์ปอยต์ ยังมีโรงเรียนอื่น ๆ เช่น ซิตาเดล (The Military College of South Carolina; Citadel) มหาวิทยาลัยการทหารนอร์วิช (Norwich University) และสถาบันการทหารเวอร์จิเนีย (Virginia Military Institute)¹¹ โรงเรียนนายร้อยเหล่านี้มุ่งเน้นผลิตนายทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารวิชาการ หรือ ทหารปัญญาชน กล่าวคือ ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนทหารเหล่านี้จะมุ่งเน้นการสอนที่เข้มข้นแบบเดียวกับการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยชั้นนำ เพราะต้องการให้ทหารเหล่านี้มีความรู้ทางวิชาการเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำของพลเรือน และต้องการให้นักเรียนนายร้อยให้ความสำคัญกับภาควิชาการอย่างจริงจัง แม้จะต้องให้เวลากับการฝึกทางทหาร พลศึกษา และการเล่นกีฬาด้วยก็ตาม¹² ทำให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องเป็นทหารเสมอไป สามารถไปประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่ทหาร การฝึกแบบนี้เรียกว่า Citizen soldier ซึ่งเป็นการฝึกเพื่อให้บุคคลเหล่านี้พร้อมรบตลอดเวลา แม้ไม่ได้ประกอบอาชีพทหารก็ตาม อย่างไรก็ตาม หัวข้อนี้จะศึกษาเฉพาะหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาเท่านั้น เนื่องจากเป็นระบบที่ไทยนำมาเป็นรูปแบบในการจัดการศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 90 และนายทหารที่เป็นผู้วางรูปแบบในการจัดการศึกษาสำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาจึงทำให้เห็นรูปแบบของระบบการศึกษาและนำมาปรับใช้

โรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา (United States Military Academy) เป็นโรงเรียนทหารที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกา และเป็นที่รู้จักในอีกชื่อหนึ่งคือ West Point ก่อตั้งใน พ.ศ.2435 สมัยประธานาธิบดีโทมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) ระหว่าง พ.ศ.2360 – 2376

¹¹ สรศักดิ์ งามจรรกุลกิจ และชญญาพัทธ์ วิพัฒนานันท์กุล. “ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกากับปรัชญา และ “หัวใจ” ของการผลิตนายทหารอาชีพ” วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า 3,1 (กันยายน 2558 – สิงหาคม 2559), 171 -192.

¹² เรื่องเดียวกัน, 179.

พันเอกซิลวานัส ธาห์เซอร์ (Sylvanus Thayer) ได้ปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบก สหรัฐ นอกเหนือจากการปลูกฝังเกี่ยวกับวิชาการทหารแล้ว ยังเพิ่มหลักสูตรเกี่ยวกับวิศวกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศในด้านการพัฒนาประเทศในช่วงศตวรรษที่ 19¹³

ปัจจุบันหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา มีทั้งสิ้น 36 สาขาวิชา ได้แก่ 1.สาขาการเมืองอเมริกา (American Politics) 2.สาขาวิศวกรรมเคมี (Chemical Engineering) 3.สาขาเคมี (Chemistry) 4.วิศวกรรมโยธา (Civil Engineering) 5.การเมืองเปรียบเทียบ (Comparative Politics) 6.วิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science) 7.การทหารและยุทธศาสตร์ (Defense and Strategic Studies) 8.เศรษฐศาสตร์ (Economics) 9.วิศวกรรมไฟฟ้า (Electrical Engineering) 10.การจัดการทางวิศวกรรม (Engineering Management) 11.จิตวิทยา-วิศวกรรม (Engineering Psychology) 12.ภาษาอังกฤษ (English) 13.วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Engineering) 14.วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (Environmental Science) 15.ภูมิภาคศึกษา (Foreign Area Studies) 16.ภาษาต่างประเทศ (Foreign Languages) 17.ภูมิศาสตร์ (Geography) 18.สารสนเทศศาสตร์อวกาศ (Geospatial Information Science) 19.ประวัติศาสตร์ (History) 20.เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) 21.ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations) 22.กายภาพ (Kinesiology) 23.กฎหมาย (Legal Studies) 24.วิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต (Life Science) 25.การจัดการ (Management) 26.คณิตศาสตร์ (Mathematical Science) 27.วิศวกรรมเครื่องกล (Mechanical Engineering) 28.วิศวกรรมนิวเคลียร์ (Nuclear Engineering) 29.การวิจัยทางทหาร (Operations Research) 30.ปรัชญา (Philosophy) 31.ฟิสิกส์ (Physics) 32.จิตวิทยา (Psychology) 33.สังคมวิทยา (Sociology) 34.วิทยาศาสตร์อวกาศ (Space Science) 35.วิศวกรรมระบบ (Systems Engineering) 36.การวางระบบทางวิทยาศาสตร์ (Systems and Decision Sciences)¹⁴ อย่างไรก็ตาม สำหรับวิชาพื้นฐานสำคัญที่สอนในโรงเรียนนายร้อยทหารบก

¹³West Point History, **A Brief History of West Point**, accessed Aug 20, 2016, Available from <http://www.westpoint.edu/wphistory/SitePages/Home.aspx>.

¹⁴West Point History, **Curriculum**, accessed June 10, 2018, Available from <https://www.usma.edu/curriculum/sitepages/home.aspx>

สหรัฐอเมริกา ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิชาฟิสิกส์ วิชาเคมี วิชาไฟฟ้า วิชาประวัติศาสตร์การเมือง
ภูมิศาสตร์การเมือง และการปกครอง เป็นต้น¹⁵

---

¹⁵หม่อมหลวงคำรณ สุทัศน์, อนุสรณ์ในงานพระราชทานกระบี่และประดับยศนักเรียน
นายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2492 (พระนคร : โรงพิมพ์อุดม, 2492), 66.

ตารางที่ 2 รายวิชาสามัญและการทหารของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา (The United States Military Academy) พ.ศ.2491

หมวดวิชาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์	หมวดวิชาสังคมและมนุษยวิทยา	หมวดวิชาทหาร
คณิตศาสตร์	ภาษาอังกฤษ	การแผนที่ทหาร
ฟิสิกส์	ภาษาต่างประเทศ	การฝึกหัดครุทหาร
เคมี	ประวัติศาสตร์การเมือง	ประวัติศาสตร์การทหาร
ไฟฟ้า	ภูมิศาสตร์การเมืองและการปกครอง	วิศวกรรมทางทหาร
แมคคาไนิกส์	เศรษฐศาสตร์	แสงสรรพาวุธ
	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	การอนามัยทหาร
	กฎหมาย	กฎหมายทหารทั่วไป

ที่มา : หม่อมหลวงกำจร สุกทัศน์ ณ อยุธยา, เวสต์บอยล์, เอนูสร์ณีนในงานพระราชทานกระบี่และประดับยศนายร้อยตบ.พ.ศ.2492, (พระชนก : โรงพิมพ์อุดม, 2492), 66.

จากตารางดังกล่าว หลักสูตรทางทหารของโรงเรียนนายร้อยทหารบกของสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็น 3 หมวดวิชาหลัก คือ หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมและมานุษยวิทยา และหมวดประกอบอาชีพ (หมวดวิชาทหาร) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้อย่างกว้างขวาง และครอบคลุมทุกสาขาวิชา ทั้งวิชาทางทหาร และวิชาสามัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาทางวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งโรงเรียนนายร้อยทหารบกของสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่กำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศได้ รวมถึงการให้ความสำคัญกับวิชาทางพลเรือนเพื่อให้นักเรียนนายร้อยเหล่านี้สำเร็จการศึกษาและสามารถไปทำงานในหน่วยงานอื่น ๆ หรือ บริษัทเอกชนได้

นอกจากนี้ โรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกายังมีระบบการปกครองที่เรียกว่า ระบบเกียรติศักดิ์ (Honor System) ซึ่งเป็นระบบที่ใช้บังคับบัญชาแก่นักเรียนนายร้อย และถือเป็นวิธีการในการปลูกฝังความเป็นผู้นำและจริยธรรมของทหารผ่านการศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา ซึ่งจุดประสงค์สำคัญคือ การให้นักเรียนนายร้อยชั้นอาวุโสเป็นแบบอย่างที่ดีในการอบรมและดูแลนักเรียนนายร้อยชั้นที่ต่ำกว่า ระบบเกียรติศักดิ์นี้ได้ถูกนำมาปรับใช้ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้นำหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยทหารบกของสหรัฐอเมริกาเข้ามาปรับใช้ โดยมีพันโทหม่อมหลวงคำรณ สุทัศน์ ซึ่งสำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ริเริ่มเมื่อ พ.ศ.2490 แต่การดำเนินการทั้งหมดต้องยุติลงเมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏเสนาธิการ ต่อมาพันตรีวิบูลย์ ภัคดีกุล หนึ่งในคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรในชุดของหม่อมหลวงคำรณ สุทัศน์ ได้ริเริ่มโครงการนี้อีกครั้ง โดยเริ่มมีการวางรากฐานหลักสูตรใน พ.ศ.2491 และประกาศใช้ในปี พ.ศ.2492¹⁷ การปรับปรุงการศึกษาสามารถแบ่งได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

รายวิชา : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไม่ได้นำรายวิชาของโรงเรียนนายร้อยทหารบกของสหรัฐอเมริกามาทั้งหมด แต่นำมาปรับใช้บางรายวิชาเท่านั้น คือ การให้ความรู้พื้นฐานของวิชาทหาร ปลูกฝังบุคลิกภาพและสร้างลักษณะทหาร พร้อมกันนั้นก็ให้ความรู้ด้านศิลปศาสตร์

¹⁷Sukunya Bumroongsook, “Chulachomklao Royal Military Academy : The modernization of military education in Thailand (1887-1948)”, 169.

และวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา¹⁸การนำรายวิชาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกามาปรับปรุงนั้นได้แบ่งหลักสูตรเป็น 2 ส่วน คือ วิชาสามัญ และวิชาทหารตามตารางดังต่อไปนี้

---

¹⁸Ibid,154.

ตารางที่ 3 รายวิชาสามัญและรายวิชาทางทหารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2491

ชั้น	วิชาทางทหาร	วิชาสามัญ
ชั้น 1	<ul style="list-style-type: none"> - ระเบียบและวิธีการรบของหน่วยต่างๆ - ฝึกเดินขบวนและการฝึกอาวุธต่างๆ - พลศึกษาและกีฬา 	<p>วิชาพีชคณิต วิชาเรขาคณิตวิเคราะห์ วิชาตรีโกณมิติทรงกลม</p> <p>วิชาภูมิการเคลื่อนไหว วิชาภูมิมาปนวิทยาและกราฟฟิกส์</p> <p>วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ</p>
ชั้น 2	<ul style="list-style-type: none"> - วิธีรบและแท่งนิตการรบ 	<p>วิชาเรขาคณิตวิเคราะห์ วิชาภูมิมาปนวิทยาและกราฟฟิกส์</p> <p>วิชาพีลิกส์ วิชาเคมี วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ</p>
ชั้น 3	<ul style="list-style-type: none"> - วิธีรบและแท่งนิตการรบ - ระเบียบและวิธีการรบของหน่วยต่างๆ - ฝึกเดินขบวนและการฝึกอาวุธต่างๆ - พลศึกษาและกีฬา 	<p>วิชาคณิตศาสตร์ (แคลคูลัสและสถิติ) วิชาฟิสิกส์ วิชาเคมี</p> <p>วิชาวิศวกรรมเครื่องกล วิชาวิศวกรรมไฟฟ้า วิชาประวัติศาสตร์ยุโรป</p> <p>วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาการเขียนหนังสือโต้ตอบ</p> <p>วิชาครุฑทหาร</p>

รายวิชาสามัญและรายวิชาทางการทหารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2491 (ต่อ)

ชั้น	วิชาทางการทหาร	วิชาสามัญ
ชั้น 4	<ul style="list-style-type: none"> - วิจารณ์เหตุการณ์ - ระเบียบและวิธีการรบของหน่วยต่างๆ - ฝึกเดินขบวนและการฝึกอาวุธต่างๆ - พลศึกษาและกีฬา 	<p>วิชาเครื่องกล วิชาช่างเชื่อม วิชาอุณหภูมิพลศาสตร์และการเคลื่อนที่ในของไหล</p> <p>วิชาเครื่องยนต์ วิชาภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ วิชาการปกครอง</p> <p>วิชาวิศวกรรมไฟฟ้า วิชาภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ วิชาช่างทหาร</p> <p>วิชาประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล</p>
ชั้น 5	<p>ไม่มีการเรียนวิชาทหาร</p>	<p>วิชาช่างทหาร วิชากฎหมายทหาร วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ</p> <p>วิชากฎหมายลักษณะอาญา วิชากฎหมายอาญาทหาร</p> <p>วิชาวิธีพิจารณาความทางอาญา วิชาประวัติศาสตร์สงคราม</p> <p>วิชากฎหมายลักษณะพยาน และจิตวิทยา</p> <p>วิชาสงครามและการรุกรานทางเศรษฐกิจ</p>

ที่มา : หม่อมหลวงกำจร สุทัศน์ ณ อยุธยา, อนุสรณ์ในงานพระราชทานกระบี่ และประดิษฐานนริยธรรมาภิบาล พ.ศ.2492, (พระนคร : โรงพิมพ์ไต้ฝุ่น, 2492), 66

หากเปรียบเทียบกับรายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อน พ.ศ. 2491 พบว่ารายวิชาบางส่วนได้มีการเปิดสอนเช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งวิชาเหล่านี้เป็นวิชาพื้นฐานที่นักเรียนนายร้อยจะต้องศึกษาเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความแตกต่างออกไป กล่าวคือ ในหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกามีการศึกษาวิชากฎหมายคือหมวดวิชากฎหมายทั่วไป แต่ตามหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้มีการแบ่งรายวิชาทางกฎหมายออกหลายวิชา เช่น วิชากฎหมายทหาร วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นต้น รวมถึงรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ได้มีรายวิชาย่อย เช่น วิชาเครื่องกล วิชาช่างเชื่อม และวิชาวิศวกรรมเครื่องกล เป็นต้น เพื่อให้เกิดความหลากหลายและนักเรียนนายร้อยได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หลักสูตรการศึกษาไม่ได้มีสาขาวิชาเหมือนกับ West Point แต่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเน้นการทหารเพียงอย่างเดียวไม่ได้มุ่งสร้าง “ทหารปัญญาชน” นักเรียนนายร้อยทุกคนายเมื่อจบการศึกษาก็จะเข้ารับราชการเป็นทหารทั้งสิ้น

นอกจากรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์แล้ว โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ายังคงมีการสอนวิชาประวัติศาสตร์การสงครามเช่นเดิมเหมือนในสมัยที่ผ่านมา ซึ่งรายวิชาดังกล่าวยังคงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการรบในสมรภูมิต่างๆ เป็นต้น รวมถึงรายวิชาทางประวัติศาสตร์ยุโรปและวิชาประวัติศาสตร์ตะวันออกไกลได้มีการเพิ่มเข้ามาในหลักสูตร พ.ศ.2491 ด้วยเช่นกัน เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองโลกเปลี่ยนแปลงไปจึงทำให้ต้องศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เข้าใจสถานการณ์และบริบททางการเมืองเพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ต่อไป

การนำหลักสูตรเวสต์ปอยต์ของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกามาปรับใช้กับการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าของไทยนั้น ทำให้หลักสูตรมีความเข้มข้นมากขึ้น กล่าวคือ หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาก็จะให้ความสำคัญกับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์เป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาทางอาวุธที่เปลี่ยนแปลงไปบริบทของการเมืองโลกคือการมีอำนาจขึ้นมาแทนที่ชาติยุโรปของ

สหรัฐอเมริกา รวมถึงความทันสมัยของอาวุธที่มีมากขึ้นด้วย ในส่วนของไทยนั้นก็เน้นเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์เหมือนกับโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการนำหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาเป็นรูปแบบของการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แต่ทว่าระยะเวลาในการศึกษาภายในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นั้น จะมีระยะเวลาในการศึกษาทั้งสิ้น 5 ปี เนื่องจากจะต้องศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารบกเป็นระยะเวลา 1 ปีก่อนที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต่อไป¹⁹ หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจึงนับรวมระยะเวลาของการศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารบกด้วย ส่วนโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐนั้นจะศึกษาทั้งสิ้น 4 ปี เนื่องจากไม่ต้องเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารบกเหมือนของประเทศไทย

ระบบเกียรติศักดิ์ (Honor System) : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ายังมีการนำแนวคิดของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาปรับใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสังคมไทย และใช้เป็นระบบในการบังคับบัญชาและปกครองนักเรียนนายร้อยคือ ระบบเกียรติศักดิ์ ระบบนี้เคยนำมาใช้มาก่อนหน้านี้แล้วในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีจุดประสงค์ที่จะให้นักเรียนนายร้อยมีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมทั้งกาย วาจา ใจ และเมื่อสำเร็จการศึกษาไปจากโรงเรียนนายร้อยแล้วจะเป็นต้นแบบของทหารที่ดี²⁰ แต่ระบบเกียรติศักดิ์ที่นำมาใช้จะมีความแตกต่างไปจาก West Point คือ การกำหนดขึ้นบังคับบัญชาตามระดับความอาวุโสในแต่ละชั้นปี โดยสาระสำคัญของระบบเกียรติศักดิ์ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้มีการบัญญัติไว้มีดังนี้

¹⁹ ต่อมาเมื่อมีการตั้งโรงเรียนเตรียมทหารขึ้นใน พ.ศ.2500 ได้มีการยุบโรงเรียนเตรียมทหารบก โดยผู้ที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจะต้องเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารเป็นระยะเวลา 2 ปีเสียก่อน และเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าอีกทั้งสิ้น 5 ปี

²⁰ สุพจน์ ชำรงรัตน์, “การเรียนการสอนและหลักสูตรทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์กับทัศนคติทางการเมืองของทหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร์ (การทหาร) โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2537), 86.

1. นักเรียนนายร้อยจะต้องไม่กล่าวเท็จ ตลบตะแลง หรือทำให้เกิดความอยุติธรรม
2. ข้อความใด ซึ่งนักเรียนนายร้อยลงชื่อรับรองแล้ว จะต้องปฏิบัติตามข้อความนั้นๆ ทั้งในลายลักษณ์และทางจิตใจ
3. นักเรียนนายร้อยผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติเกียรติศักดิ์จะต้องถูกลงโทษสถานหนัก
4. นักเรียนนายร้อยทุกคนต้องระวังรักษาเกียรติศักดิ์
5. นักเรียนนายร้อยผู้ใดเจตนาไม่ซื่อสัตย์ นักเรียนนายร้อยจะไม่ได้รับการปฏิบัติใดๆ ทั้งสิ้น
6. กรมนักเรียนนายร้อย ทั้งในส่วนบุคคล และส่วนรวมเป็นผู้พิทักษ์บทบัญญัติทั้งสิ้น²¹

ระบบเกียรติศักดิ์ จึงเป็นระบบหนึ่งที่ใช้ในการบังคับบัญชาเพื่อรักษาเกียรติของความเป็นนักเรียนนายร้อยไว้ โดยให้นักเรียนนายร้อยปกครองตนเอง เคารพกัน โดยอาศัยระบบอาวุโสตามแบบไทย เพื่อให้นักเรียนนายร้อยอยู่ในระเบียบ มีการบังคับบัญชาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และสามารถดำเนินตามหลักการของทหาร ได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น ระบบเกียรติศักดิ์จึงเป็นระบบส่วนหนึ่งที่ใช้ในการบังคับบัญชานักเรียนนายร้อยให้อยู่ในระเบียบของทหาร นักเรียนนายร้อยจะไม่สามารถละเมิดระบบเกียรติศักดิ์ได้ และเมื่อสำเร็จการศึกษาไปจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแล้วก็ต้องยึดถือปฏิบัติระบบดังกล่าวไปตลอดการรับราชการทหารในกองทัพ

การบังคับบัญชานักเรียนนายร้อยตามระบบเกียรติศักดิ์จะนับตามความอาวุโสในแต่ละชั้นปี โดยนักเรียนนายร้อยชั้น 5 จะมีอาวุโสสูงสุดในบรรดานักเรียนนายร้อยทุกชั้นปี นักเรียน

²¹ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 326 – 327.

นายร้อยชั้นสูงกว่าจะมีหน้าที่ในการอบรม และดูแลนักเรียนนายร้อยที่มีชั้นที่ต่ำกว่า จึงทำให้นักเรียนนายร้อยที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยมีการลำดับตามรุ่น นักเรียนนายร้อยจปร.รุ่นที่ 1 สำเร็จการศึกษาใน พ.ศ.2497²² เช่น พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ อดีตนายกรัฐมนตรีคนที่ 22 ของไทยดำรงตำแหน่งระหว่างพ.ศ.2539 – 2540 พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ พ.ศ.2535

นอกจากการนำแบบอย่างการจัดการศึกษาจากเวสต์ปอยต์มาใช้แล้ว ใน พ.ศ.2491 กระทรวงกลาโหมยังมีการตั้งสภาการศึกษาขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการแก้ไข ปรับปรุง และพิจารณาหลักสูตร ซึ่งสภาศึกษานี้จะมีหน้าที่ในการพิจารณา และดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยสภาศึกษานี้มีพลตรีกัมปนาท กัมปนาทแสนยากร ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในเวลานั้นเป็นประธาน คณะกรรมการในสภาการศึกษาจะประกอบด้วยหัวหน้าแผนกวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า²³ คณะกรรมการเหล่านี้มีหน้าที่พิจารณาหลักสูตร และกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่เข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

²²โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, อนุสรณ์ในงานสำเร็จการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.,2497), ไม่มีเลขหน้า.

²³โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, “เรื่องตั้งสภาการศึกษา,” เลขที่ 137/7115 (พิมพ์ดีด).

3.3 การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตั้งแต่ พ.ศ.2512 – 2534

นับจากนำหลักสูตรตามแบบเวสต์ปอยต์ของสหรัฐอเมริกามาใช้เป็นแบบอย่างตั้งแต่ พ.ศ. 2491 โรงเรียนนายร้อยไม่มีการปรับปรุงหลักสูตรอีกเลยจนถึง พ.ศ.2512 จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรเนื่องจากไทยต้องส่งทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องผลิตนายทหารเพื่อให้ทันต่อความต้องการของรัฐบาล

3.3.1 การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2512

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับปรุงหลักสูตรพ.ศ.2512 มีดังนี้

1.นโยบายของกองทัพในการจัดส่วนราชการ พ.ศ.2512 : การจัดส่วนราชการของกองทัพบกใน พ.ศ. 2512 จะกล่าวเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับส่วนการศึกษาเท่านั้น เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ กรมยุทธศึกษาทหารบก หน่วยรักษาดินแดน และสถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าสังกัดอยู่ การเปลี่ยนแปลงของส่วนการศึกษาคือ การเพิ่มสถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูงมาเป็นหน่วยงานที่ดูแลวิทยาลัยการทหารบก และ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

ต่อมาใน พ.ศ.2513 ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ และกำหนดหน้าที่ส่วนราชการกองทัพบก กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2513 ทำให้ส่วนการศึกษาได้มีการเพิ่มหน่วยงานในสังกัดคือ ส่วนส่งกำลังบำรุง ศูนย์สงครามพิเศษ นอกจากนี้กรมยุทธศึกษาได้มีหน่วยงานในสังกัดเพิ่มอีก 4 หน่วยคือ ศูนย์ทหารราบ ศูนย์ทหารม้า ศูนย์ทหารปืนใหญ่ และ โรงเรียนนายสิบทหารบก²⁴ นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบกทั้งหมดจะถูกส่งผ่านส่วนการศึกษาเพื่อส่งต่อให้โรงเรียนต่าง ๆ ของกองทัพได้นำนโยบายไปปฏิบัติต่อไป

2.นโยบายเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์: ใน พ.ศ.2508 พรรคคอมมิวนิสต์ได้หันมาต่อสู้กับรัฐบาลด้วยกำลังอาวุธที่บ้านนาบัว ตำบลเรณูนคร อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดนครพนม วันนั้นถูกเรียกว่า วันเสียปืนแตก ซึ่งเป็นวันที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้ใช้กำลังอาวุธต่อสู้กับรัฐบาล และในส่วนของทหารก็ดำเนินการในการปราบปรามบรรดาคอมมิวนิสต์ซึ่งมีฐาน

²⁴ “พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ส่วนราชการกองทัพบก กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2513.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 87, ตอนที่ 80 (25 สิงหาคม พ.ศ.2513) : 168.

ปฏิบัติการในแถบภาคอีสานอย่างหนักหน่วง รัฐบาลตั้งกองบัญชาการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ (บก.ปค.) ขึ้นในเวลาต่อมาเปลี่ยนเป็นกองอำนาจการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ (กอ.ปค.) และเปลี่ยนเป็น กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.)²⁵ เมื่อพ.ศ.2516

กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร สังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นกระทรวงหลักที่ดำเนินการปราบปรามคอมมิวนิสต์ร่วมกับรัฐบาลและกระทรวงอื่นๆ อย่างกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์ภายนอกประเทศการสู้รบของคอมมิวนิสต์ก็ได้ปะทุขึ้นเช่นกัน สหรัฐอเมริกาส่งทหารเข้าไปในเวียดนามใต้ เมื่อ พ.ศ. 2508 และร้องขอให้ไทยส่งทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนามด้วย ซึ่งรายละเอียดของการส่งทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนามจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

นโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์ส่งผลให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาเนื่องจากกองทัพเล็งเห็นความเลวร้ายของคอมมิวนิสต์ที่ต่อสู้กับรัฐบาลอย่างรุนแรงมาตั้งแต่ พ.ศ.2508 และทหารเห็นว่าคอมมิวนิสต์คือภัยคุกคามอย่างหนึ่งต่อสังคมไทย นอกจากนี้การปรับปรุงหลักสูตรยังเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของรัฐบาล ในการส่งทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม

3.สงครามเวียดนาม : ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง สถานการณ์ทางการเมืองโลกก้าวสู่ยุคที่เรียกว่า สงครามเย็น โดยมีสหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกาเป็นตัวแทนของโลกคอมมิวนิสต์และโลกเสรีตามลำดับ ซึ่งทั้งสองประเทศต่างต่อสู้กันในเรื่องของแนวคิดเรื่อยมา แต่ทั้งสองประเทศไม่สามารถที่จะต่อสู้กันด้วยสงครามในสนามรบได้ เพราะต่างครอบครองระเบิดนิวเคลียร์ไว้เป็นจำนวนมาก หากมีการต่อสู้ก็อาจมีการใช้ระเบิดนิวเคลียร์ในการทำลายล้างซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดสงครามตัวแทนขึ้น โดยทั้งสองประเทศให้การสนับสนุนประเทศพันธมิตรที่ตนมีอิทธิพลอยู่ในการทำสงครามโดยการสนับสนุนทางการเงิน การทหาร และอาวุธ สงครามตัวแทนที่เห็นได้ชัดเจนคือ สงครามเกาหลีและสงครามเวียดนาม ซึ่งในหัวข้อนี้

²⁵ ปัจจุบันกอ.รมน. สังกัดอยู่ในสำนักนายกรัฐมนตรี และมีหน้าที่รักษาความมั่นคงและภัยคุกคามต่างๆ ที่มีในประเทศ นอกจากนี้กอ.รมน. ยังมีหน้าที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจะมีหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยเฉพาะ ซึ่งเรียกว่า “กอ.รมน.ภาค 4 ส่วนหน้า” ซึ่งทำงานร่วมกับทหารและตำรวจในพื้นที่ โดยมีพื้นที่ในการดูแลคือ ยะลา นราธิวาส ปัตตานี และพื้นที่บางส่วนของจังหวัดสงขลา

จะนำเสนอเกี่ยวกับสงครามเวียดนาม ซึ่งเป็นอีกครั้งที่ไทยส่งทหารเข้าไปร่วมรบตามคำร้องขอของรัฐบาลเวียดนามใต้ หลังจากที่ไทยเคยส่งทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามเกาหลีเมื่อ พ.ศ.2493 การส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนามส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าซึ่งจะกล่าวต่อไป

การส่งทหารไทยเข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.2501 เวียดนามเหนือได้เริ่มทำสงครามกองโจรกับเวียดนามใต้ ต่อมา พ.ศ.2502 เวียดนามเหนือเริ่มรุกรานเวียดนามใต้ด้วยอาวุธ และกำลังทหาร ต่อมาในพ.ศ.2504 สถานการณ์ในเวียดนามเริ่มตึงเครียดขึ้นเมื่อเวียดนามเหนือโจมตีเวียดนามใต้อย่างหนัก จนสามารถยึดพื้นที่ส่วนหนึ่งของภาคกลางของเวียดนามใต้ได้เป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลเวียดนามใต้ต้องขอความช่วยเหลือจากพันธมิตรในประเทศต่าง ๆ ที่เป็นฝ่ายโลกเสรี จนสหรัฐอเมริกาในฐานะพันธมิตรของเวียดนามใต้ตัดสินใจส่งทหารเข้าไปในเวียดนาม นับเป็นการเปิดฉากสงคราม โดยเปิดเผยระหว่างสหรัฐฯและเวียดนามเหนือซึ่งเริ่มขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2508 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยในฐานะพันธมิตรทางทหารของสหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนามอย่างเป็นทางการ ใน พ.ศ.2510 รัฐบาลไทยได้ส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม ประกอบด้วยหน่วยทหารที่ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษ โดยให้นายทหารจากหน่วยต่างๆในกองทัพเข้ามาเป็นกำลังพล โดยทหารทั้ง 3 หน่วยได้แก่กองพลทหารอาสา (พล.อ.ส.) หน่วยเรือซีฮอร์ และหน่วยวิกตอรี ต่อมากระทรวงกลาโหมได้มีการปรับปรุงกองบังคับการหน่วยช่วยเหลือทางทหารในสาธารณรัฐเวียดนามโดยเปลี่ยนชื่อเป็น “กองบัญชาการกองกำลังทหารไทยในสาธารณรัฐเวียดนาม (บก.กกล.ไทย/เวียดนาม)” มีหน้าที่ในบังคับบัญชาและควบคุมทหารไทยทั้งทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสาธารณรัฐเวียดนาม²⁶ โดยหน่วยทหารทั้ง 3 หน่วยจะถูกส่งไปปฏิบัติหน้าที่ในสาธารณรัฐเวียดนามทั้งสิ้น 5 ผลัด ซึ่งกองทัพบกกำหนดให้กองพลทหารอาสาสมัครเข้ารับการฝึกก่อนเดินทางเข้าสู่สมรภูมิเวียดนาม โดยแบ่งการฝึกเป็น 3 ขั้นตอนใช้เวลาในการฝึกทั้งสิ้น 25 สัปดาห์ มีทั้งการฝึกบุคคล การฝึกเป็นหมู่ ตอน หมวดและกองร้อย กำลังพลเหล่านี้จะได้รับการฝึกตามเหล่า ก่อนที่จะมีการรวมพลที่ค่ายในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อฝึกเป็นกรมและกองพลต่อไป การส่งทหารไปร่วมรบและการฝึกกองพลทหารอาสาซึ่งที่กล่าวมาทำให้ขาดแคลนกำลังพลซึ่งเป็นผู้

²⁶ กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเวียดนาม (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2541), 57.

บังคับหมวดเป็นจำนวนมาก²⁷ ส่งผลให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องมีการปรับหลักสูตร โดยการลดเวลาเรียนและตัดรายวิชาบางตัวที่ไม่จำเป็นออกไปจากหลักสูตร และเน้นในวิชาทางทหารมากขึ้น

กองทหารที่ถูกส่งไปปฏิบัติภารกิจในเวียดนามจะปฏิบัติภารกิจในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2510-พฤษภาคม พ.ศ. 2515 เป็นการปฏิบัติภารกิจร่วมกับกองกำลังของ สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรในเวียดนามได้ เช่น การรบที่ฟูกโถใน พ.ศ.2510 ซึ่งเป็นการปฏิบัติการ ร่วมกับทหารสหรัฐอเมริกา และกองทัพของเวียดนามได้ ซึ่งการรบดังกล่าวกองกำลังของไทยได้รับ ชัยชนะ และถือเป็นการปฏิบัติการร่วมของการทหารอาสาที่ประสบความสำเร็จเป็นครั้งแรก หรือ การรบที่การรบที่เฟือกกางซึ่งเป็นปฏิบัติการร่วมกับสหรัฐอเมริกาและเวียดนามได้เช่นเดียวกับการ รบที่ฟูกโถ เป็นต้น การปฏิบัติการรบในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือของไทยกับ สหรัฐอเมริกาในการต่อสู้เพื่อที่จะเอาชนะลัทธิคอมมิวนิสต์ที่กำลังจะแผ่ขยายอาณาเขตเข้าสู่ เวียดนามได้

จากปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้การจัดการศึกษาใน พ.ศ.2512 ได้มีการ ปรับปรุงทั้งสิ้น 3 ด้านดังต่อไปนี้

1. ระยะเวลาการศึกษา : หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2512 ได้มีการปรับปรุงคือ การปรับเวลาในการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 จะใช้ระยะเวลาในการศึกษา 3 ปี ได้แก่ ชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 และ ชั้นปีที่ 3 และกลุ่มที่ 2 ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 2 ปี ได้แก่ชั้นปีที่ 4 และ ชั้นปีที่ 5 โดยชั้นปีที่ 1-3 จะเรียนวิชาทางทหารเป็นหลัก รายวิชาสามัญบางตัว จะถูกตัดออกไป เช่น คณิตศาสตร์ เคมี เป็นต้น เพราะเมื่อสำเร็จการศึกษา นักเรียนนายร้อยเหล่านี้ จะเข้ารับราชการเป็นผู้บังคับหมวดในกรมกองต่าง ๆ เพื่อทดแทนนายทหารบางส่วนที่ไปร่วมรบใน สงครามเวียดนาม ส่วนในชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 นั้นได้มีการลดวิชาทางทหารลงเหลือแค่ชั้นปีละ 60 ชั่วโมง จากเดิมในหลักสูตรเวสต์ปอยต์จะสอนวิชาทางทหารในชั้นปีที่ 4 เป็นจำนวน 150 ชั่วโมง และชั้นปีที่ 5 จำนวน 300 ชั่วโมง การลดชั่วโมงเรียนลงเพื่อให้นักเรียนนายร้อยเหล่านี้

²⁷ เกียรติชัย เกียรติกิตติไกร, “แนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการของโรงเรียน นายร้อยพระจุลจอมเกล้า” (วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาทหารบกชั้นสูงหน้า, 2543), 24.

สำเร็จการศึกษาและเป็นผู้บังคับหน่วยได้ทันต่อความต้องการของรัฐบาลในการส่งนายทหารเข้าไป
ร่วมรบในสงครามเวียดนาม²⁸

2.หลักสูตรการศึกษา : ใช้การนับหน่วยการสอนเป็นชั่วโมง ซึ่งการเรียนในชั้นปีที่
1 และชั้นปีที่ 3 มีจำนวนเวลาเรียนของแต่ละวิชารวมทั้งสิ้น 2600 ชั่วโมง และ 2800 ชั่วโมง
ตามลำดับ การเรียนในชั้นปีที่ 3 มีชั่วโมงการเรียนมากที่สุด เป็นการรวบรวมรายวิชาเพื่อให้นักเรียน
นายร้อยสำเร็จการศึกษาในชั้นปีที่ 3 ให้เร็วที่สุดเพื่อให้ทันต่อการออกมาเข้ารับราชการในกรมกอง
ต่าง ๆ และส่งไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม โดยหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
พ.ศ.2512 สามารถแบ่งได้ตามตารางดังต่อไปนี้

²⁸สุพจน์ ชำรงรัตน์, “การเรียนการสอนและหลักสูตรทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์กับ
ทัศนคติทางการเมืองของทหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า”, 76.

ตารางที่ 4 หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2512

ชั้นปี	รายวิชา	จำนวน/ชั่วโมง
ชั้นปีที่ 1	วิชาทางคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ (คณิตศาสตร์ กราฟฟิกส์ และเคมี)	430
	วิชาทางสังคมศาสตร์ – ภาษาฯ (สังคมศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ศิลธรรม จิตวิทยา และพลศึกษา)	580
	วิชาทหาร	1590
		รวม 2600 ชั่วโมง
ชั้นปีที่ 2	วิชาทางคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ (คณิตศาสตร์ เคมี ไอโตโมทฟ และภูมิมาปนะวิทยา)	530
	วิชาทางสังคมศาสตร์ – ภาษาฯ (สังคมศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ศิลธรรม จิตวิทยา พลศึกษา และสุขศาสตร์)	500
	วิชาทหาร	1570
		รวม 2600 ชั่วโมง
ชั้นปีที่ 3	วิชาทางคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ (วิศวกรรมไฟฟ้า คณิตศาสตร์ และฟิสิกส์)	550
	วิชาทางสังคมศาสตร์ – ภาษาฯ (สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์การสงคราม ครุฑทหาร การนำทหาร ภาษาอังกฤษ และพลศึกษา)	520

หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2512 (ต่อ)

	วิชาทหาร	1730
		รวม 2800 ชั่วโมง
ชั้นปีที่ 4	วิชาทางคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ (วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเครื่องกล คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ และวิศวกรรมสรรพวุธ)	900
	วิชาทางสังคมศาสตร์ – ภาษาฯ (ภาษาอังกฤษ พลศึกษา กฎหมายและสังคมศาสตร์)	340
	วิชาทหาร	60
		รวม 1300 ชั่วโมง
ชั้นปีที่ 5	วิชาทางคณิตศาสตร์ – วิทยาศาสตร์ (วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเครื่องกล และวิศวกรรมสรรพวุธ)	700
	วิชาทางสังคมศาสตร์ – ภาษาฯ (ภาษาอังกฤษ พลศึกษา กฎหมายและสังคมศาสตร์)	540
	วิชาทหาร	60
		รวม 1300 ชั่วโมง

ที่มา : หลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2512

3.รายวิชา : หลักสูตรในพ.ศ.2512 มีวิชาที่สำคัญต่อการอบรมนักเรียนนายร้อยเพื่อนำความรู้ไปปฏิบัติงาน เช่น วิชาจิตวิทยา วิชาวิศวกรรมสรรพวุธ เป็นต้น วิชาเหล่านี้มีความสำคัญต่อนักเรียนนายร้อยเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว และเข้ารับราชการในกรมกองต่าง ๆ รวมถึงการเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนาม นอกจากนี้ยังมีการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา การพิทักษ์ประชาชนและทรัพย์ การพัฒนาประเทศและชุมชน เพิ่มเข้ามาในหลักสูตรอีกด้วย²⁹ เนื่องจากเป็นช่วงที่ทหารเริ่มเห็นถึงความรุนแรงของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยมานับตั้งแต่วันที่เสียงปืนแตกใน พ.ศ.2508 วิชาเหล่านี้เน้นให้ทหารเห็นความสำคัญของการพัฒนาประเทศ เพราะทหารส่วนหนึ่งนอกจากจะไปปฏิบัติหน้าที่ในสงครามเวียดนามแล้ว ยังมีทหารอีกส่วนที่ยังคงเป็นกำลังหลักในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ในประเทศ อย่างไรก็ตาม หลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฉบับนี้ใช้มาจนถึง พ.ศ.2518 จึงได้มีการปรับปรุงใหม่อีกครั้ง โดยมีการปรับปรุงทั้งในส่วนของรายวิชาและระยะเวลาในการศึกษา

หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2512 จึงเป็นการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อผลิตนายทหารให้ทันต่อความต้องการของรัฐบาลในเวลานั้น เป็นการผลิตนายทหารเพื่อเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนาม รวมถึงการเข้ารับราชการเป็นผู้บังคับหมวดในกรมกองต่าง ๆ ของกองทัพบก เช่น กรมเสนานิการ กรมทหารสรรพวุธ เป็นต้น เมื่อสงครามเวียดนามสิ้นสุดลงได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าอีกครั้งใน พ.ศ.2518 เนื่องจากรัฐบาลไม่มีความเร่งรีบในการผลิตนายทหารเพื่อส่งเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนามอีกต่อไป

3.3.2 การจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2518

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับปรุงหลักสูตรพ.ศ.2518 มีดังนี้

1.การปรับปรุงส่วนราชการกองทัพ พ.ศ.2518 : พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ และกำหนดหน้าที่ส่วนราชการของกองทัพบก โดยมีสาระสำคัญในการจัดตั้งส่วนราชการนี้คือ การจัดให้มีกองทัพอากาศ 4 เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ภาคใต้ตั้งแต่ชุมพรลงไป แทนมณฑลทหารบกที่ 5 โดยให้มณฑลทหารบกที่ 5 อยู่ในสังกัดของกองทัพอากาศ 4 รวมถึงการบังคับบัญชา

²⁹ ไสว จันทรจิรากร, “การเรียนรู้ทางการเมืองในแนวทางประชาธิปไตยของนักเรียนนายร้อยทหารบก” (วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนาบริหารศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์, 2535), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

หน่วยงานอื่นๆ เช่นเดียวกับกองทัพภาคต่าง ๆ³⁰ และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าย้ายมาสังกัดกับส่วนการศึกษาของกองทัพบกจากเดิมเคยสังกัดในกรมยุทธศึกษา พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการใน พ.ศ.2517 ทำให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นหน่วยงานที่มีอิสระในการกำหนดหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของกองทัพบกโดยตรงซึ่งไม่ต้องผ่าน หรือรับนโยบายผ่านกรมยุทธศึกษาอีกต่อไป

กองทัพบกได้ตราระเบียบกองทัพบกว่าด้วยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518 โดย กำหนดหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบ คือ การดำเนินการอบรม ปลูกฝังนิสัย วินัยและวิทยาการทหารให้กับนักเรียนนายร้อย รวมถึงการประสานงานและมีความเชื่อมโยงกับเหล่าต่าง ๆ ในสังกัดของกองทัพบก เช่น เหล่าทหารราบ เหล่าทหารปืนใหญ่ เป็นต้น เมื่อนักเรียนนายร้อยสำเร็จการศึกษาแล้วจะมีความรู้ทางทหาร และสามารถเลือกเหล่าให้เหมาะสมกับความสามารถของตน การจัดการการศึกษาอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะทำงานที่เรียกว่า สถานการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยมีผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นประธาน และคณะกรรมการประกอบด้วยคณะนายทหารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518 เป็นการปรับปรุงเพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงกลาโหมเกี่ยวกับกำลังพลทางทหาร ซึ่งในเวลานั้นไม่มีความจำเป็นที่จะเร่งผลิตกำลังพลเข้ามาในกองทัพอีกต่อไป เนื่องจากสงครามเวียดนามได้สิ้นสุดลง

2.กองทัพหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 : เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ทหารต้องถอนทัพกลับเข้ากรมกองและไม่เข้ามายู่เกี่ยวในทางการเมืองไประยะหนึ่ง หลังจากการครองอำนาจอย่างยาวนานของรัฐบาลทหารนับตั้งการรัฐประหารใน พ.ศ.2490 เป็นต้นมา แม้จะมีบางช่วงเวลาที่มิพลเรือนก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีก็ตาม เช่น การขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีของนายพจน์ สารสิน ภายหลังการรัฐประหารใน พ.ศ.2500 ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ก็เป็นแค่ช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ทหารก็ยังคงครองอำนาจเรื่อยมา อีกทั้งยังมีการสืบทอดอำนาจกันของทหารอีกหลายครั้ง เช่นกรณีของการสืบทอดอำนาจของจอมพลถนอม ภายหลังการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ใน พ.ศ.2506 ย่อมเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้อย่างชัดเจนว่า สังคมไทยนี้ไม่พ้นการอำนาจ

³⁰ กองทัพบก, กองทัพบกในรอบสี่สิบปี (กรุงเทพฯ : กองทัพบก, 2538), 86.

ของทหารและสืบทอดอำนาจในทางเผด็จการ อย่างไรก็ตาม แม้รัฐบาลจะปกครองประเทศมาอย่างยาวนานแต่ก็มีการพยายามเรียกร้องรัฐธรรมนูญของประชาชนอยู่เสมอ เช่น เมื่อครั้งที่รัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจรได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใน พ.ศ.2511 เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ และเป็นกฎหมายฉบับแรกนับจากจอมพลถนอมได้ขึ้นมามีอำนาจต่อจากจอมพลสฤษดิ์ และใช้เวลาในร่างมาตั้งแต่ พ.ศ.2502³¹ แต่รัฐบาลของจอมพลถนอมกลับถูกต่อต้านจากประชาชน เนื่องจากในช่วงที่มีการเลือกตั้งในพ.ศ.2512 จอมพลถนอมได้ยื่นข้อเสนอและผลตอบแทนต่าง ๆ ให้กับส.ส.พรรคต่าง ๆ แต่ส.ส.เหล่านี้ไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่จอมพลถนอมได้ให้สัญญาไว้จนบางคนขู่ว่าจะลาออก ซึ่งจอมพลถนอมเองไม่สามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ต่างๆ ได้จนนำมาสู่ “การปฏิวัติรัฐบาลของตัวเอง” ของจอมพลถนอม เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 โดยพยายามอ้างสาเหตุว่า กำลังถูกแทรกแซงจากต่างประเทศ และสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศเกิดความวุ่นวายจึงทำให้คณะรัฐบาลของจอมพลถนอมต้องทำการปฏิวัติตนเอง และรักษาอำนาจของตนเองไว้³² การปฏิวัติตนเองในครั้งนี้ของจอมพลถนอมได้มีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2511 ยกเลิกรัฐสภา ยกเลิกพรรคการเมือง ห้ามมั่วสุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปและประกาศกฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม บรรดานักศึกษาต่างเริ่มรวมตัว และจัดตั้งเป็นกลุ่มศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ.2512 เป็นต้นมา และทำให้นักศึกษากลุ่มนี้กลายเป็นกลุ่มสำคัญในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516ในเวลาต่อมา³³

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 เป็นสาเหตุให้ทหารถูกลดบทบาททางการเมืองลงชั่วคราวรวมทั้งระบอบเผด็จการทางทหารที่ครองอำนาจมาอย่างยาวนานได้สิ้นสุดลงไปพร้อมกับ

³¹ ทักษ์ เฉลิมเกียรติ, การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์ (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), 198.

³² เรื่องเดียวกัน, 209.

³³ เป็นเหตุการณ์ทางการเมือง หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “วันมหาวิปโยค” เป็นวันที่ประชาชนเดินขบวนเรียกร้อง และลุกฮือต่อต้านเผด็จการทางทหารซึ่งครองอำนาจมาอย่างยาวนาน และถือเป็นการเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตยซึ่งประสบความสำเร็จในหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทย การเดินขบวนต่อต้านเผด็จการนี้มีการรวมตัวกันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยกลุ่มศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเป็นแกนนำในการเดินขบวนต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารและเดินขบวนกดดัน จนทำให้รัฐบาลได้ทำการสลายการชุมนุมจนมีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ในเวลาต่อมาจอมพลถนอม กิตติขจรก็ได้ประกาศลาออกและได้เดินทางออกต่างประเทศพร้อมกับ พันเอกณรงค์ กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร

การเดินทางออกนอกประเทศของจอมพลถนอม กิตติขจรและพรรคพวกซึ่งได้แก่จอมพลประภาส จารุเสถียรและพันเอกณรงค์ กิตติขจรบุตรชายของจอมพลถนอม ทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการปกครองที่มีทหารเป็นนายกรัฐมนตรีไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม นายสัญญา ธรรมศักดิ์ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งในขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และเป็นองคมนตรีด้วย หลังจากนั้นจึงการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นและประกาศใช้ใน พ.ศ.2517 และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่ง เนื่องจากได้มีการกำหนดบทบาทให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและการแสดงออกของประชาชนมากขึ้น โดยที่จะต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ รวมถึงการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของทหารไว้ในหมวดที่ 5 เกี่ยวกับแนวนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งในหมวดนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจของรัฐ เช่น การรักษาวัฒนธรรมของชาติ การปฏิบัติร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อรักษาความสงบสุข เป็นต้น ซึ่งรวมถึงการกำหนดหน้าที่และบทบาทของทหารไว้ด้วย ซึ่งรัฐธรรมนูญในสมัยที่ผ่าน ๆ มาไม่ได้มีการกำหนดบทบาทของทหารไว้ในรัฐธรรมนูญเลยแม้แต่ฉบับเดียว ซึ่งมาตราที่กำหนดหน้าที่ของทหารไว้มีดังนี้

มาตราที่ 68 กำลังทหารพึงมีโดยเหมาะสมแก่ความจำเป็น สำหรับรักษาเอกราช ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติ

มาตราที่ 69 กำลังทหารเป็นของชาติไม่ขึ้นตรงต่อบุคคลหรือเอกชนใดๆ

มาตราที่ 70 กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบ หรือสงครามเพื่อป้องกันสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อปราบปรามการจลาจล เพื่อการรักษาความสงบของรัฐ และเพื่อการพัฒนาประเทศชาติ³⁴

เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญใน พ.ศ.2517 นั้นได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของทหารไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ทหารเหล่านี้ใช้อำนาจของกองทัพเข้ามาค้ำจุนอำนาจเหมือนในสมัยที่ผ่านๆ มาให้ทหารในกองทัพฟังตระหนักถึงหน้าที่ของตนเกี่ยวกับการป้องกันประเทศ และการหน้าที่ในการปกป้องสถาบันมากกว่าการเข้ามามีบทบาททางการเมือง หรือการขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในอนาคต ซึ่งการกำหนดหน้าที่ของทหารตามรัฐธรรมนูญนี้ยังส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าพ.ศ.2518 ในการกำหนดหน้าที่ของทหารไม่ให้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง

³⁴ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91, ตอนที่ 169 (วันที่ 7 ตุลาคม 2517) : 1- 90.

หลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญใน พ.ศ.2517 แล้ว ได้มีการจัดการเลือกตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 ปรากฏว่าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งในขณะนั้นมี หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นหัวหน้าพรรคชนะการเลือกตั้ง และเป็นแกนจัดตั้งรัฐบาล ต่อมา ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากนายสัญญา ธรรมศักดิ์ แต่การขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ หม่อมราชวงศ์เสนีย์นั้นกลับประสบปัญหาคือ ไม่ได้รับความไว้วางใจจาก ส.ส.ในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาจึงทำให้ต้องลาออกในเวลาต่อมาและทำให้ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน ต่อมาใน พ.ศ.2519 หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภา ส่งผลให้เกิดการเลือกตั้งทั่วไปขึ้น ในวันที่ 4 เมษายน ปีเดียวกันและปรากฏว่า หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้รับการเลือกตั้งอีกครั้ง แต่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ไม่นาน ก็เกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายขึ้นเมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งในเวลานั้นอุปสมบทเป็นสามเณรเดินทางเข้ามายังประเทศไทย เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2519 ทำให้นักศึกษาและประชาชนรวมตัวกันประท้วงขับไล่จอมพลถนอมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จนทำให้รัฐบาลต้องส่งทหารเข้าปราบปรามจนทำให้มีผู้บาดเจ็บ เสียชีวิต และสูญหายจำนวนมาก และในเย็นวันนั้น พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ จึงทำการรัฐประหาร จนนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญ และยุติการปกครองประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และทำให้รัฐบาลของ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชต้องหมดอำนาจตามไปด้วย

การรัฐประหารที่เกิดขึ้นในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงเรื่องของการรัฐประหาร ซึ่งภายหลังการรัฐประหารแล้วพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ในนามของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินแต่งตั้งให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นนายกรัฐมนตรี และมีการตั้งสภาปฏิรูปการปกครองซึ่งมีสมาชิกจำนวน 340 คน ทำหน้าที่เสมือนรัฐสภาและฝ่ายนิติบัญญัติให้การคุ้มกันรัฐบาลรวมถึงการออกพระราชบัญญัติต่าง ๆ ให้กับรัฐบาลของนายธานินทร์ ซึ่งรัฐบาลชุดนี้ได้รับฉายาว่า “รัฐบาลหอย” เนื่องจากรัฐบาลต้องอยู่ภายใต้การดูแลของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เสมือนหอยที่ต้องอยู่ในเปลือกหอยตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม รัฐบาลของนายธานินทร์ประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น การดำเนินนโยบายการปราบปรามคอมมิวนิสต์และผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง และปราศจากเหตุผลในการดำเนินการจับกุมผู้ต้องสงสัย โดยเฉพาะบรรดานักศึกษาและปัญญาชนจำนวนมากที่มีความคิดทางการเมืองแตกต่างจากรัฐบาล จนต้องหลบหนีเข้าไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และปัญหาอีกประการหนึ่งของรัฐบาลนายธานินทร์คือ การร่างรัฐธรรมนูญ

ฉบับใหม่ที่เป็นไปด้วยความล่าช้า เนื่องจาก รัฐบาลได้มีการร่างบทเฉพาะกาล ซึ่งมีแผนการพัฒนา ประชาธิปไตยไว้ 3 ขั้นตอน และใช้ระยะเวลาในการดำเนินนโยบายทั้งสิ้น 12 ปี ทำให้ประชาชน เกิดความไม่พอใจขยายวงกว้างมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งในหมู่ทหารจนนำไปสู่การ พยายามยึดอำนาจของพลเอกฉัตร หิรัญศิริ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ³⁵ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ทำให้ พลเรือเอกสงัด ชะลออยู่ ในฐานะหัวหน้าคณะนายทหารในสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ต้องทำการรัฐประหารอีกครั้งเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 และแต่งตั้งพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี³⁶

ปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมด ส่งผลให้มีการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ.2518 ซึ่งแบ่งได้ทั้งสิ้น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

1.ระยะเวลาการศึกษา : ในหลักสูตร พ.ศ.2512 ได้มีการลดระยะเวลาในการศึกษา ลงจาก 5 ปีเหลือ 3 ปี เพื่อผลิตทหารเข้าปรั่วมรบในสงครามเวียดนาม ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุง หลักสูตรใน พ.ศ.2518 จะใช้ระยะเวลาในการศึกษา 5 ปี โดยเน้นในวิชาทางวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยีเป็นหลัก แต่ยังคงรูปแบบบางรายวิชาและพื้นฐานของการอบรมทางทหารตามหลักสูตร

³⁵ การพยายามอำนาจของพลเอกฉัตร หิรัญศิริเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ.2520 เนื่องจากก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคมนั้น พลเอกฉัตรได้ดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบกใน รัฐบาลของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เพื่อที่จะรอขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารบกในเวลาต่อมา แต่การขึ้น ดำรงตำแหน่งของพลเอกฉัตรเป็นการข้ามขั้นตอนในการแต่งตั้งผู้บัญชาการทหารบก เนื่องจาก อายุราชการของพลเอกฉัตรยังเหลืออีกหลายปี แต่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการขึ้นดำรง ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารซึ่งถือเป็นเรื่องข้ามขั้นตอนในการโยกย้ายนายทหาร จนพลเอกฉัตรถูก คำสั่งย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งในกองบัญชาการทหารสูงสุด และในเวลาต่อมาให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยราชการประจำรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จนเกิดการยึดอำนาจของพลเรือเอกสงัด ชะลออยู่ จนทำพลเอกฉัตรถูกให้ออกจากราชการในเวลาต่อมา และพลเอกฉัตรต้องไปอุปสมบทที่ วัดบวรนิเวศ ซึ่งภายหลังจากสึกออกมาแล้วก็ได้มีการพยายามยึดอำนาจจากรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร แต่ไม่ประสบความสำเร็จ

³⁶ สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, การเมืองการปกครองไทย : ยุคเผด็จการ – ยุคปฏิรูป (กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, 2548), 433.

เวสต์ปอยต์ไว้ โดยผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจะได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต³⁷

2.หลักสูตร : รายวิชาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนวิชาสามัญซึ่งได้แก่ เนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับวิชาทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ และวิชาทางทหาร นอกจากนี้ยังมีการนำระบบหน่วยกิต (Credit) ซึ่งใช้อยู่ในระดับอุดมศึกษามาใช้ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นครั้งแรก³⁸ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาของไทยในระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับการนับรายวิชาแบบหน่วยกิต และง่ายต่อการคำนวณรายวิชาหลังสำเร็จการศึกษาของนักเรียนนายร้อยเพื่อที่จะศึกษาในระดับปริญญาโท และเอกในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนจากหลักสูตร พ.ศ.2518 คือ การเปลี่ยนจากการนับชั่วโมงการเรียนในแต่ละรายวิชาที่ศึกษาเป็นระบบหน่วยกิตแบบเดียวกับสถาบันอุดมศึกษา โดยหลังจากการเปลี่ยนหลักสูตรมาเป็นเวสต์ปอยต์ของสหรัฐอเมริกา การเรียนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจะนับชั่วโมงการเรียนในแต่ละวิชาที่นักเรียนนายร้อยได้ศึกษา แต่ใน พ.ศ.2518 ได้นำระบบหน่วยกิตมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ทำให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีรูปแบบเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยซึ่งใช้ระบบหน่วยกิตเช่นกัน

3.รายวิชา : รายวิชาของหลักสูตร พ.ศ.2518 แบ่งเป็น 4 หมวด คือ หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิชาทหาร และ หมวดวิชาเลือก ซึ่งในแต่ละหมวดนั้นจะศึกษาแตกต่างกันไปในแต่ละชั้นปีโดยสามารถแบ่งได้ตามตารางดังต่อไปนี้

³⁷ กรมสารบรรณทหารบก, “ระเบียบกองทัพกว่าด้วย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518,” 26 สิงหาคม 2518.

³⁸ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ.2430 – 2475” (เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่องการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ : หนึ่งทศวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่นาคต จัดโดย สมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีร่วมกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นครนายก, 14 - 16 กุมภาพันธ์ 2535, 4.

ตารางที่ 5 รายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตามหลักสูตร พ.ศ.2518

ชั้นปี	ภาคเรียน	หมวดวิชา	จำนวนวิชา
ชั้นปีที่ 1	ภาคเรียนที่ 1	หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิชาทหาร	3 รายวิชา 5 รายวิชา 1 รายวิชา
ชั้นปีที่ 1	ภาคเรียนที่ 2	หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิชาทหาร	2 รายวิชา 3 รายวิชา 1 รายวิชา
ชั้นปีที่ 2	ภาคเรียนที่ 1	หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิชาทหาร	3 รายวิชา 5 รายวิชา 1 รายวิชา
ชั้นปีที่ 2	ภาคเรียนที่ 2	หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิชาทหาร	3 รายวิชา 2 รายวิชา 1 รายวิชา
ชั้นปีที่ 3	ภาคเรียนที่ 1	หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิชาทหาร	4 รายวิชา 2 รายวิชา 3 รายวิชา
ชั้นปีที่ 3	ภาคเรียนที่ 2	หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิชาทหาร	4 รายวิชา 1 รายวิชา 1 รายวิชา
ชั้นปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 1	หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิชาทหาร	3 รายวิชา 3 รายวิชา 2 รายวิชา
ชั้นปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิชาทหาร หมวดวิชาเลือก	2 รายวิชา 1 รายวิชา 1 รายวิชา 2 รายวิชา

รายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า หลักสูตร พ.ศ.2518 (ต่อ)

ชั้นปี	ภาคเรียน	หมวดวิชา	จำนวนวิชา
ชั้นปีที่ 5	ภาคเรียนที่ 1	หมวดวิทยาศาสตร์	1 รายวิชา
		หมวดสังคมศาสตร์	4 รายวิชา
		หมวดวิชาทหาร	1 รายวิชา
		หมวดวิชาเลือก	2 รายวิชา
ชั้นปีที่ 5	ภาคเรียนที่ 2	หมวดวิทยาศาสตร์	4 รายวิชา
		หมวดสังคมศาสตร์	1 รายวิชา
		หมวดวิชาทหาร	1 รายวิชา
		หมวดวิชาเลือก	3 รายวิชา

ที่มา : หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518

จากตารางข้างต้นเห็นได้ว่าหมวดวิชาเลือก เช่น วิชาการวิเคราะห์โครงสร้างทางวิศวกรรม กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ จะเริ่มเรียนในชั้นปีที่ 4 โดยศึกษาภาคเรียนละ 2 รายวิชา วิชาละ 4 หน่วยกิต แต่ในชั้นปีที่ 5 จะศึกษา 3 รายวิชา วิชาละ 4 หน่วยกิตเช่นเดียวกัน วิชาเลือกดังกล่าวนี้จะเลือกตามรายวิชาที่นักเรียนนายร้อยมีความถนัดหรือสนใจ

นอกจากนี้ยังมีวิชาเลือกในหมวดสังคมศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิชาประวัติศาสตร์ คือ วิชาประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งแยกรายวิชาออกมาศึกษาเฉพาะประเด็นของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่มีอิทธิพลทางการเมืองและอำนาจทางทหาร อีกทั้งสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีการปกครองในรูปแบบเสรีนิยม จึงทำให้รายวิชาดังกล่าวถูกบรรจุลงในหลักสูตร พ.ศ.2518 วิชาประวัติศาสตร์การสงครามก็ยังคงสอนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และเนื้อหาที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับหลักการยุทธในสงครามต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ และความสำคัญของสงครามในแต่ละครั้ง เช่น สงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 เป็นต้น เนื้อหาที่ศึกษาเหมือนในสมัยที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม รายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในหมวดสังคมศาสตร์ นอกจากจะศึกษาในวิชาที่เกี่ยวข้องกับทางภาษาแล้วยังมีการศึกษาในวิชาอื่น ๆ เช่น สุขศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การปกครอง เปรียบเทียบ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไม่ได้ให้

ความสำคัญแต่เฉพาะวิชาทางวิศวกรรมศาสตร์ หรือวิชาทางวิทยาศาสตร์แต่ยังให้ความสำคัญกับวิชาในศาสตร์อื่นเช่นเดียวกับหลักสูตรเวสต์ปอยต์ด้วย

อย่างไรก็ตาม การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2518 จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาการ และเนื้อหาวิชาทหารยังคงรายวิชาเดิมตามหลักสูตร พ.ศ.2512 เช่น วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ กวดวิชาวิศวกรรม เป็นต้น และได้มีการเพิ่มเนื้อหาในบางรายวิชา เช่น วิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งแต่เดิมวิชานี้ในหลักสูตรพ.ศ.2512 มีการสอนแค่วิชาประวัติศาสตร์ และวิชาประวัติศาสตร์การสงครามเท่านั้น แต่ในหลักสูตรพ.ศ.2518 ได้มีการแยกประเด็นในการศึกษาออกมา โดยมีการศึกษาในวิชาประวัติศาสตร์ไทยและยุโรป ในชั้นปีที่ 1 และวิชาประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล ในชั้นปีที่ 2 เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้นักเรียนนายร้อยสามารถเรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์และความสำคัญของภูมิภาคอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากประเทศไทย นอกจากนี้ วิชาการปกครองเปรียบเทียบซึ่งมีเนื้อหาการสอนเกี่ยว การปกครองของประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์และประชาธิปไตย เพื่อให้นักเรียนนายร้อยได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปกครองทั้ง 2 รูปแบบ และสามารถเรียนรู้ข้อดีข้อเสียของการปกครองทั้งสองรูปแบบ โดยเฉพาะการความคิดเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ซึ่งทหารในเวลานั้นต่างก็มีความคิดว่า คอมมิวนิสต์มีส่วนที่จะทำลายระบอบการปกครองของประเทศไทย³⁹ และการปกครองในรูปแบบของคอมมิวนิสต์นั้นเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ เพราะไม่ให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์จึงทำให้ทหารมองว่าความคิดดังกล่าวจะส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศในอนาคต

3.3.3 การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2522 - 2525

หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518 ใช้มาจนถึง พ.ศ.2522 ได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่อีกครั้ง โดยการปรับปรุงหลักสูตรในครั้งนี้เรียกว่า หลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2522 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยเป็นการปรับเปลี่ยนตามนโยบายของกองทัพบก พ.ศ.2522 – 2524 เรื่องการดำเนินนโยบายในการป้องกันประเทศและการปราบปรามคอมมิวนิสต์ จากเดิมที่มีการใช้กำลังทางทหารในการปราบปรามมาใช้จิตวิทยาในการเข้าถึง

³⁹ กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475-2524” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), 149.

ประชาชน⁴⁰ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของคอมมิวนิสต์ในชนบทให้ประชาชนเหล่านี้หันมาร่วมมือกับรัฐบาลในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ โดยจะเป็นการปรับปรุงและพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การปรับหลักสูตร ปัจจัยแวดล้อมและสถานที่ เพื่อผลิตนายร้อยให้มีประสิทธิภาพให้กับกองทัพก โดยการย้ายโรงเรียนจากที่ตั้งเดิมคือ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพฯ มาอยู่ที่เขาชะงอก จังหวัดนครนายก เพื่อให้นักเรียนนายร้อยเข้าใจถึงสถานการณ์ในชนบท และเพื่อสะดวกต่อการฝึกภาคทหารของนักเรียนนายร้อยในเวลาต่อมา

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตร พ.ศ.2522 - 2525 มีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับนโยบายในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ : ภายหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เมื่อบรรดานักศึกษาปัญญาชนและประชาชนบางส่วนเดินทางเข้าป่าเพื่อต่อสู้ร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เนื่องจากนักศึกษาและปัญญาชนต่างผิดหวังต่อการขึ้นครองอำนาจของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และการดำเนินนโยบายขวาจัดของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ที่มีการยกเลิกเลือกตั้ง การยกเลิกพรรคการเมือง ปิดหนังสือพิมพ์โทรทัศน์ และการดำเนินการปราบปรามคอมมิวนิสต์ทั้งภายในและนอกประเทศ⁴¹

ต่อมารัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์คือ การออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษา ปัญญาชนและประชาชนที่เข้าร่วมกับเหตุการณ์ดังกล่าวไม่มีความผิด และให้คนเหล่านี้ออกจากป่ามาเพื่อเป็นกำลังหลักในการสนับสนุนรัฐบาล เพราะหากมีการดำเนินคดีกับคนเหล่านี้แล้วจะทำให้ต้องเสียนาคตและการประกอบอาชีพของคนเหล่านี้ ถือเป็นการซื้อใจคนเหล่านี้อีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ที่มีการนำ “นโยบายการเมืองนำทหาร” มาใช้เพื่อปราบปรามคอมมิวนิสต์ให้สิ้นซากไปจากสังคมไทย

⁴⁰ กองทัพบก. “คำสั่งกองทัพบก 498/2521 เรื่อง นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก พ.ศ.2522 – 2524.” 15 พฤศจิกายน 2520.

⁴¹ ธิกันต์ ศรีนารา, หลัง 6 ตุลาฯ ว่าด้วยความขัดแย้งทางความคิดระหว่างขบวนการนักศึกษากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : 6 ตุลาฯ ลีค, 2553), 56.

ใน พ.ศ.2517 กองทัพบก 2 ได้มีการจัดตั้ง โครงการอาสาป้องกันตนเอง หรือ **ทสป.** ซึ่งบุคคลที่มีบทบาทในเรื่องแนวคิดและการปฏิบัติคือ นายสมภพ ศรีวรรณ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นนายอำเภอที่จังหวัดมุกดาหารได้รวบรวมครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ราษฎรในพื้นที่มาพูดคุยและทำความเข้าใจ และเชิญชวนให้สมัครเข้ารับการฝึกที่ กรมผสมที่ 23 ซึ่งในขณะนั้นมีพันเอกอาทิตย์ กำลังเอก (ยศในขณะนั้น) เป็นผู้บังคับการกรม⁴²และโครงการดังกล่าวได้รับความสนใจจากชาวบ้านเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นความเปลี่ยนแปลงทางนโยบายทางทหารที่นำชาวบ้านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมมือกับทหารในการป้องกันและสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ที่จะขยายพื้นที่ปฏิบัติการต่างๆ เข้ามาในหมู่บ้าน และทำให้พสก.เริ่มเข้ามามอบตัวกองทัพบกที่ 2 เป็นจำนวนมาก โดยเมื่อพสก.เหล่านี้เข้ามามอบตัวแล้วก็มีโครงการที่เรียกว่า “โครงการอบรมประชาชน” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “โครงการสันติสุข” จะการอบรมแลกเปลี่ยนความคิดกับฝ่ายทหาร เป็นเวลา 7 วัน เป็นการอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นอกจากนี้การสหรัฐอเมริกาไม่ส่งอาวุธให้ไทยอีกต่อไป และการหัน ไปผูกมิตรกับจีนทำให้เป็นจุดเริ่มต้นของการใช้นโยบายการเมืองนำการทหารหรือ นโยบย 66/2523

จากที่กล่าวมาทั้งหมดคือ ภาพรวมของความเปลี่ยนแปลงในนโยบายของการปราบปรามคอมมิวนิสต์ก่อนการเกิด นโยบย 66/2523 ซึ่งประกาศใช้เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2523 โดยสาระสำคัญของคำสั่งนี้ คือ การใช้หลัก “การเมืองนำการทหาร” ในการต่อสู้กับการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งการปฏิบัติการตามคำสั่งดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1. ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยรวดเร็ว หลีกเลียงการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในสภาพยึดถืออันเป็นความประสงค์ของฝ่ายตรงข้าม การจะเอาชนะดังกล่าวได้โดยรวดเร็ว ซึ่งได้แก่การปฏิบัติการที่ส่งผลให้ประชาชนสำนึกว่าแผ่นดินนี้เป็นของตนที่จะต้องปกป้องรักษา ประชาชนมีส่วนในการเป็นเจ้าของการปกครอง และได้ผลประโยชน์ตลอดระยะเวลาของการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ งานการเมืองเป็นสิ่งชี้ขาด งานการทหารจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้บรรลุภารกิจงานการเมืองเป็นสำคัญ

2. ขจัดเหตุแห่งความไม่เป็นธรรมในสังคมทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่นถึงระดับชาติ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการอย่างเฉียบขาด ทำลายการกดขี่ ขูดรีดทั้งสิน สร้างความปลอดภัยให้เกิดแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

⁴² กองทัพบก, กองทัพบกในรอบ สี่สิบ ปี, 125.

3. กำหนดการปฏิบัติให้มีการประสานประโยชน์ระหว่างชนชั้น เสียสละผลประโยชน์ของชนชั้นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องมีจิตใจที่เป็นธรรม และเข้าใจปัญหาของประชาชนทุกชนชั้นและสำนึกว่า ประชาชนไทยทุกชนชั้นต่างก็มีจิตใจรักประเทศชาติ และพร้อมที่จะเสียสละเพื่อเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. ส่งเสริมประชาชนทุกกลุ่ม ทุกสาขาอาชีพให้สามารถที่จะปกครองตนเอง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกชนชั้นและสาขาอาชีพได้มีส่วนร่วมทางการเมือง กำหนดวิธีการให้ได้รับรู้ปัญหาของประชาชนให้ถือความต้องการของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการกำหนดแนวทางปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการ

5. สนับสนุนการจัดตั้งขบวนการประชาธิปไตย โดยคำนึงถึงสิทธิและผลประโยชน์ของกลุ่มชนนั้น ๆ อันพึงจะมีให้ระมัดระวังและอย่าสับสนระหว่างขบวนการประชาธิปไตยกับขบวนการคอมมิวนิสต์ที่แอบแฝงโดยยกประชาธิปไตยนำหน้า

6. ภารกิจของเจ้าหน้าที่ทั้งพลเรือน ตำรวจ ทหาร ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ มีทั้งการต่อสู้โดยใช้กำลังอาวุธ และการปฏิบัติในด้านการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น ขอบเขตและระดับของการปฏิบัติงานในการต่อสู้โดยใช้กำลังอาวุธอาจแตกต่างกันออกไปบ้างแต่ภารกิจในด้านการเมืองซึ่งเป็นเรื่องหลักมีความทัดเทียมกันทุกประการ การปฏิบัติด้วยกำลังอาวุธให้พิจารณาประเภท ขนาดกำลังและยุทธวิธีให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่เพื่อกดดัน ไลครอน ทำลาย กองกำลังติดอาวุธ โดยต่อเนื่อง

7. ปฏิบัติต่อผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์หรือผู้หลงผิดที่เข้ามาบดตัว หรือที่จับได้ อย่างเพื่อนประชาชนร่วมชาติ ชี้แจงเพื่อให้ได้เข้าใจถึงนโยบายของรัฐบาลในปัญหานี้อย่างถ่องแท้ ช่วยเหลือให้ใช้ชีวิตใหม่ร่วมกันต่อไปในสังคมอย่างเหมาะสม

8. ให้ความสำคัญการต่อสู้ในเมืองให้มากที่สุดเพื่อขจัดการจัดตั้ง และขยายแนวร่วมของคอมมิวนิสต์ และการขัดขวางการสร้างสถานการณ์ปฏิวัติ และสถานการณ์สงครามประชาชาติ สถานการณ์ปฏิวัติมีรูปแบบในการ โคดเดี่ยว รัฐบาลจากประชาชนทำลายรัฐบาลให้อ่อนแอ การทำลายหรือช่วงชิงการนำขบวนการประชาธิปไตย อันเป็นศัตรูของคอมมิวนิสต์ การสร้างสถานการณ์สงครามประชาชาติจะอาศัยแนวร่วมซึ่งมีแทรกอยู่ทุกระดับเพื่อสร้างประชาชาติและนำชาติไปสู่การสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน อันจะสนับสนุนให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่ง

ประเทศไทยสามารถปฏิบัติได้สำเร็จ หากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยบรรลุผลสำเร็จในการจัดตั้ง และขยายแนวร่วมในเมืองได้ จะสามารถดำรงขีดความสามารถในการรุกทางการเมือง สามารถสร้างความสับสนทางการเมือง ความวุ่นวายในทางเศรษฐกิจและสามารถสร้างกระแสคลื่นของประชาชนส่วนใหญ่ไปแนวทางที่ต้องการได้ จะต้องทำความเข้าใจว่าการสร้างแนวร่วมในเมืองนี้ยากที่จะมองเห็นได้แจ่มชัดเพราะพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะดำเนินนโยบายอาศัยตัวแทนในรูปแบบต่างๆ และการใช้เหตุการณ์เฉพาะกรณีให้เป็นไปเสมือนการขัดแย้งโดยทั่วไป นับว่าอันตรายอย่างยิ่ง

9. การข่าว การจิตวิทยา ประชาสัมพันธ์ เป็นมาตรการอันสำคัญและให้ดำเนินการในลักษณะเชิงรุกอย่างมีแผนและสอดคล้องกับการปฏิบัติทุกขั้นตอน⁴³

เห็นได้ว่า แนวทางในการปฏิบัติการเพื่อขจัดคอมมิวนิสต์ทั้ง 9 ประการนั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลมีความต้องการที่จะขจัดคอมมิวนิสต์ให้สิ้นซากออกไปจากสังคมไทย โดยใช้วิธีการทางจิตวิทยาเข้ามาแทนที่การใช้กำลังทางทหารในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ การออกนโยบายดังกล่าวถือเป็นการทำให้ นโยบายในการปราบปรามคอมมิวนิสต์เป็นรูปธรรม และถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ไม่ใช่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น แต่ถือเป็นแนวทางและหลักปฏิบัติในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ทั้งประเทศด้วย ซึ่งแตกต่างจากเดิมในการปราบปรามคอมมิวนิสต์นับตั้งแต่วันเสียปีนแตกเป็นต้นมา ที่การปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลและทหารเป็นไปในรูปแบบของการใช้กำลังทางทหารในการปราบปรามเป็นส่วนใหญ่⁴⁴

⁴³ สำนักนายกรัฐมนตรี, “คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์,” 23 เมษายน 2523.

⁴⁴ นอกจากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์แล้ว ยังมีการออกคำสั่งฉบับอื่น ๆ ได้แก่ คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 5/2524 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการชี้แจงนโยบายตามคำสั่งที่ 66/2523 และเหตุผลของการเปลี่ยนแนวทางในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์มาเป็นแนวทางสันติ และคำสั่งอีกฉบับคือ คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 65/2525 เรื่อง แผนรุกทางการเมืองเพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ เป็นแนวทางที่รัฐบาลประกาศขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ โดยสาระสำคัญของเนื้อหาฉบับนี้คือ การขจัดคอมมิวนิสต์ออกไปจากสังคมไทย โดยใช้แนวทางประชาธิปไตย รวมถึงแนวทางปฏิบัติภายหลังจากการขจัดคอมมิวนิสต์ออกไปจากสังคมแล้วจะเป็น

การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางทหารเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนในการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย พ.ศ.2518 จะมีวิชาการปกครองเปรียบเทียบเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาการสอนเกี่ยว การปกครองของประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์และประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองของโลก และของไทยในเวลานั้น และเป็นวิชาที่นักเรียนนายร้อยสามารถเรียนรู้ข้อดีข้อเสียของการปกครองทั้งสองรูปแบบได้ว่า การปกครองรูปแบบใดส่งผลดีส่งผลเสียต่อประเทศไทย โดยเฉพาะความคิดเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ซึ่งทหารในเวลานั้นต่างก็มีความคิดว่า คอมมิวนิสต์มีส่วนที่จะทำลายระบอบการปกครองของประเทศไทย⁴⁵ และการปกครองในรูปแบบของคอมมิวนิสต์นั้นเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากความคิดของพวกเขา คอมมิวนิสต์จะไม่มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุด จึงทำให้ทหารพิจารณาว่าระบอบการปกครองดังกล่าวจะส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศในอนาคต ต่อมา การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2522 จึงเป็นการจัดการการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนตามนโยบายของกองทัพ ระหว่าง พ.ศ.2522 – 2524 ที่เปลี่ยนแนวทางในการปราบปรามคอมมิวนิสต์จากการใช้กำลังทางทหารเพื่อมาเป็นการใช้จิตวิทยาในการเข้าถึงประชาชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของพวกคอมมิวนิสต์ในชนบทเพื่อให้ประชาชนเหล่านี้หันมารัฐบาลในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์แก่ฝ่ายรัฐบาล

2.การจัดส่วนราชการของกองทัพ พ.ศ.2522 : การจัดส่วนราชการของกองทัพบก ทั้งการยุบและจัดตั้งกรมกองต่างๆของกองทัพบกส่งผลต่อการจัดการการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยแบ่งส่วนราชการดังต่อไปนี้

ส่วนบัญชาการ ได้แก่ สำนักงานผู้บังคับบัญชา สำนักงานเลขานุการกองทัพบก ฝ่ายเสนาธิการ (กรมกำลังพลทหารบก กรมข่าวทหารบก กรมยุทธการทหารบก กรมส่งกำลังบำรุง

การส่งเสริมประชาธิปไตยในด้านต่าง ๆ โดยมีประชาชนในประเทศเป็นตัวจักรในการขับเคลื่อน และประกาศฉบับสุดท้ายคือคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 47/2529 เรื่อง คำสั่งชี้แจงเพิ่มเติมในการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ซึ่งประกาศฉบับนี้เป็นประกาศฉบับสุดท้ายซึ่งในเวลานั้น สถานการณ์เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยได้ทุเลาลงแล้ว สาระสำคัญของประกาศฉบับนี้คือการรักษาสถานการณ์ภายในประเทศในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ให้อยู่ในความสงบ

⁴⁵กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524”, 149.

กองทัพบก และสำนักงานปลัดบัญชาการกองทัพบก) ฝ่ายกิจการพิเศษ (กรมการเงินทหารบก กรมสารวัตรทหารบก กรมจเรทหารบก กรมสวัสดิการทหารบก กรมสารบรรณทหารบก กรมกำลังสำรองทหารบก สำนักงานตรวจบัญชีกองทัพบก ศูนย์อำนวยการสร้างอาวุธ สำนักงานวิจัยและพัฒนากองทัพบก และกรมกิจการทหารบก) ฝ่ายยุทธบริการ (กรมการขนส่งทหารบก กรมการทหารช่าง กรมทหารสื่อสาร กรมการสัตว์ทหารบก กรมพลธิการทหารบก กรมแพทย์ทหารบก กรมยุทธโยธาทหารบก กรมสรรพวุฒทหารบก และกรมวิทยาศาสตร์ทหารบก)

ส่วนกำลังรบ ได้แก่ กองทัพภาคที่ 1-4 และกองพลทหารม้าที่ 1-2

ส่วนส่งกำลังบำรุง ได้แก่ กรมการขนส่งทหารบก กรมการทหารช่าง กรมทหารสื่อสาร กรมการสัตว์ทหารบก กรมพลธิการทหารบก กรมแพทย์ทหารบก กรมยุทธโยธาทหารบก กรมสรรพวุฒทหารบก และกรมวิทยาศาสตร์ทหารบก

ส่วนภูมิภาค ได้แก่ กองทัพภาค มณฑลทหารบก และจังหวัดทหารบก ซึ่งจะมีหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในเรื่องของระเบียบวินัยทางทหาร รวมถึงการระดมกำลังพลต่างๆอีกด้วย

ส่วนการศึกษา ได้แก่ กรมการรักษาดินแดน โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ศูนย์การบินทหารบก ศูนย์สงครามพิเศษ โรงเรียนเหล่าต่างๆ กรมยุทธศึกษาทหารบก (ศูนย์การทหารราบ ศูนย์การทหารม้า ศูนย์การทหารปืนใหญ่) โรงเรียนนายสิบทหารบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง (โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทัพบก) และวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎ⁴⁶

การจัดส่วนของราชองคืกองทัพบกใน พ.ศ.2522 นั้น โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ายังคงอยู่ในสังกัดของส่วนการศึกษา โดยรับนโยบายการศึกษาของทหารบก ทั้งในเรื่องหลักสูตรการศึกษา การรับนักเรียนเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อย เป็นต้น โดยไม่ต้องผ่านกรมยุทธศึกษาทหารบกแต่อย่างใด

นอกจากนี้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ายังมีปัญหาเกี่ยวกับครู กล่าวคือมีความขาดแคลนอย่างมากในเวลานั้น เนื่องจากจะต้องเอาครูที่มีความรู้เฉพาะด้านจากด้านนอกมา

⁴⁶ กองบัญชาการทหารสูงสุด, ประวัติคองทัพไทยในรอบ 200 ปี พ.ศ. 2325-2525 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2525), 116 -118.

สอนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อที่จะทดแทนครูที่ขาดแคลนในกองทัพได้ ซึ่งนายทหารบางนายไม่ยอมที่จะเข้ามาเป็นครูในโรงเรียนต่าง ๆ ของกองทัพบก เนื่องจากจะต้องทำหน้าที่ในการสอนและฝึกนักเรียนนายร้อยในช่วงต้นเดือน เมษายน ด้วย จึงทำให้นายทหารไม่ต้องการที่จะทำหน้าที่ 2 อย่างในคราวเดียวกัน หรือนายทหารบางคนได้รับทุนไปเรียนต่างประเทศแล้วแต่ไม่ได้กลับมาเป็นครูแต่กลับไปประจำที่กรม กองอื่น ๆ ในกองทัพแทน อย่างไรก็ตาม แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น ควรมีการตั้งโรงเรียนสำหรับครูทหารขึ้น การเพิ่มเงินเดือนครู เป็นต้น ซึ่งการเสนอแนวทางดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาคาดแคลนครูในกองทัพได้เป็นอย่างดี⁴⁷

3. การเข้ารับราชการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี :

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี⁴⁸ ทรงเริ่มรับราชการในส่วนการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตั้งแต่ พ.ศ.2523 โดยทรงสอนวิชาต่าง ๆ ณ กองวิชากฎหมายและสังคม ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย

⁴⁷ อธิพงษ์ นาทะสิริ, “ครู” ยุทธโกษ 86, 5 (มกราคม 2521) : 21 – 30.

⁴⁸ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระนามเต็มว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ประสูติเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2498 ณ พระราชวังดุสิต

ทรงสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมและมัธยมจากโรงเรียนจิตรลดา ต่อมาใน พ.ศ. 2516 ทรงเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และทรงสำเร็จการศึกษาใน พ.ศ.2520 โดยทรงได้รับเกียรตินิยมอันดับ 1 เหรียญทอง ต่อมาทรงเข้ารับการศึกษาต่อในสาขาวิชาารึกศึกษาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรใน พ.ศ.2523 โดยทรงทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “จารึกที่ปราสาทพนมรุ้ง (The Inscriptions Found at Parasad Bnam Rung (Prasat Phnom Rung)” และทรงสำเร็จการศึกษาวิชาภาษาบาลีสันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาทรงศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ในสาขาพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเข้ารับราชการทรงเข้ารับราชการในตำแหน่งอาจารย์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่ พ.ศ.2523 หลังจากสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของพลตรียุทธศักดิ์ คล่องตรวจโรค ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

พระจุลจอมเกล้า เมื่อ พ.ศ.2530 และพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ และผู้อำนวยการกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า นับแต่นั้นเป็นต้นมา⁴⁹

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสอนวิชาประวัติศาสตร์ และวิชาสังคมวิทยา ซึ่งพระองค์ทรงเห็นว่า วิชาเหล่านี้จะสามารถสร้างประโยชน์ให้กับนักเรียนนายร้อยได้ ซึ่งแต่เดิมโรงเรียนนายร้อยไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิชาทางด้านนี้มากนัก เนื่องจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นสถาบันที่สอนวิชาทางการทหารเป็นหลักจึงทำให้วิชาประวัติศาสตร์เป็นเพียงวิชาที่เรียนประกอบในหลักสูตร ทหารจะให้ความสำคัญต่อวิชาทางทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และหลักยุทธศาสตร์มากกว่า

บทบาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่มีต่อนักเรียนนายร้อยนั้นคือ การทำให้นักเรียนนายร้อยหันมาสนใจประวัติศาสตร์ โดยการไปทัศนศึกษายังสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จ.สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น โดยพระองค์จะนำนักเรียนนายร้อยไปทัศนศึกษา ร่วมกับบรรดาคณาจารย์ของกองวิชาประวัติศาสตร์ด้วยพระองค์เอง เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนนายร้อยเห็นคุณค่าและความสำคัญของประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้บุคลากรในทางการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเข้าร่วมการประชุมวิชาการที่เกี่ยวข้องในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี มานุษยวิทยา เป็นต้น⁵⁰ เพื่อให้บุคลากรเหล่านี้ได้รับแนวคิดใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และถือเป็นการพัฒนาความรู้และเปิดโลกทัศน์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อีกด้วย พระองค์ทรงเล็งเห็นประโยชน์ของการเรียนประวัติศาสตร์ทรงเอาพระทัยใส่ต่อการสอนนักเรียนนายร้อย และทรงวางแผนการสอนร่วมกับอาจารย์ท่านอื่น ๆ ทรงมีเทคนิคในการสอน รวมถึงทรงแนะนำให้มีการเชิญอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องมาบรรยาย ทรงให้ความสำคัญต่อการสอนประวัติศาสตร์ทรงให้นักเรียนนายร้อยมีการฝึกฝน โดยการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการหาเหตุผล มีสำนึกทางประวัติศาสตร์ โดยให้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์และความ เป็นมาของตนเอง ทรงนิพนธ์เอกสารประกอบการสอนด้วยพระองค์เอง โดยทรงค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากของไทยและของต่างประเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีมาจากหนังสือ วารสาร และข้อมูล

⁴⁹ สมศักดิ์ วิจารณ์ (บรรณาธิการ), **เทพรัตน ๒ เกริกฟ้า ท้าวล้านสรรเสริญ**, (กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ, 2547), 90.

⁵⁰ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, **คือร่มฉัตร ประวัติศาสตร์**, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543), 31.

ต่าง ๆ จากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น⁵¹ เพื่อให้แก่นักเรียนนายร้อยเหล่านี้รู้ถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์แม้จะไม่ใช่วิชาหลักเท่ากับวิชาทหารที่นักเรียนนายร้อยส่วนใหญ่ได้ศึกษาแต่ก็ถือว่าวิชาประวัติศาสตร์จะเป็นวิชาที่สอนให้รู้ถึงที่มาของตนเองและบรรพบุรุษได้ นอกจากการแต่งตำราประกอบการสอนแล้วพระองค์ยังทรงออกข้อสอบร่วมกับอาจารย์ผู้สอนท่านอื่นในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และทรงตรวจข้อสอบด้วยพระองค์เองอีกด้วย

นอกจากนี้พระองค์ทรงมีดำริจัดงานสัมมนาวิชาการทางประวัติศาสตร์ขึ้นที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยได้รับความร่วมมือกับสมาคมประวัติศาสตร์ และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทรงนำเสนอบทความเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เช่น บทความเรื่อง **ภาษากับประวัติศาสตร์ และความเคลื่อนไหวในเชิงประวัติศาสตร์** หรือบทความเรื่อง **นครนายกกับสงครามโลกครั้งที่ 2** เป็นต้น โดยพระองค์ทรงให้แก่งคิด และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้ร่วมงานได้ทราบถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะนักเรียนนายร้อย ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการรับรู้ประวัติศาสตร์ในอนาคต⁵² เนื่องจากภายหลังสำเร็จการศึกษาและเข้ารับราชการในกรมกองต่าง ๆ ของกองทัพบก อาจมีนักเรียนนายร้อยบางนายเข้ารับราชการในหน่วยงานของกองทัพบกที่เกี่ยวข้องกับทางประวัติศาสตร์ เช่น กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธ การทหาร ซึ่งเป็นกรมที่เก็บรวบรวมเอกสาร และคำสั่งต่าง ๆ ของกองทัพบกในอดีต ซึ่งจะทำให้นักเรียนนายร้อยเหล่านี้มีความเข้าใจในเอกสาร การเก็บรักษา และวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปโดยปริยาย

ดังนั้น การเข้ารับราชการของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ใน พ.ศ.2522 จึงมีความสำคัญต่อการจัดการการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์คือ ทรงเข้ารับราชการทหารและให้ความสำคัญต่อวิชาประวัติศาสตร์เพิ่มมากขึ้น เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนนายร้อยเห็นถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญต่อวิชาทหารซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการประกอบอาชีพทหารในอนาคต

จากปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมด โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าการปรับปรุงหลักสูตร พ.ศ.2522 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่แก้ไขเพิ่มเติมจากหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518 ดังนี้

⁵¹ คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, **เทพรัตนเมธี**, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2549), 98.

⁵² สมศักดิ์ วิราพร (บรรณาธิการ), **เทพรัตน ๘ เกริกฟ้า ทิวห่อฟ้าสรรเสริญ**, 152.

1.หลักสูตร : หลักสูตร พ.ศ.2522 นั้นจะมีการศึกษาวิชาพื้นฐานในชั้นปีที่ 1 - 3 ต่อมาเมื่อขึ้นชั้นปีที่ 4 จะเลือกกลุ่ม หรือการเลือกเหล่า โดยที่จะศึกษาโดยการแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ จำนวน 4 กลุ่มคือ **กลุ่มที่ 1** ได้แก่ เหล่าทหารราบ, เหล่าทหารม้า, เหล่าสารวัตรทหาร, เหล่าพลาธิการ และเหล่าขนส่ง **กลุ่มที่ 2** ได้แก่ เหล่าสงครามพิเศษ และเหล่าปืนใหญ่ **กลุ่มที่ 3** ได้แก่ เหล่าช่าง และ**กลุ่มที่ 4** ได้แก่เหล่าสื่อสาร⁵³ ซึ่งเหล่าที่นักเรียนนายร้อยเลือกมากที่สุดคือ กลุ่มที่ 1 เนื่องจากเป็นเหล่าที่มีความต้องการในกองทัพเป็นจำนวนมาก โดยการเลือกเหล่าทั้ง 4 กลุ่มนี้ จะมีความคล้ายกับการเรียนในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการเลือกเรียนในสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งในชั้นปีที่ 4 จะเรียนตามหลักสูตรของเหล่าต่าง ๆ จนสำเร็จการศึกษา ดังนั้น การแบ่งเหล่าคือ การเลือกในความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแล้ว นักเรียนนายร้อยก็จะเข้ารับราชการในกรมกองที่มีความเกี่ยวข้องกับเหล่าที่ตนได้เลือก เช่น หากนักเรียนนายร้อยเลือกศึกษาในกลุ่มที่ 3 เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะเข้ารับราชการในกรมทหารช่าง เป็นต้น นอกจากนี้ นักเรียนนายร้อยที่เลือกเหล่าแผนที่ในชั้นปีที่ 4-5 จะไปศึกษาที่โรงเรียนแผนที่ทหาร⁵⁴

2.รายวิชา : การปรับปรุงหลักสูตร พ.ศ.2522 ได้มีการปรับปรุงบางเนื้อหาของรายวิชาได้มีการเพิ่มบางรายวิชาเข้ามาในหลักสูตร เช่น วิชาสถิติและความเป็นไปได้ คณิตศาสตร์พื้นฐานสำหรับวิศวกรรม เป็นต้น ซึ่งวิชาเหล่านี้ได้เพิ่มขึ้นมาจากหลักสูตร พ.ศ.2518 ซึ่งวิชาพื้นฐานจะเรียนในชั้นปีที่ 1-3ต่อมาเมื่อขึ้นชั้นปีที่ 4 จะเลือกกลุ่ม หรือการเลือกเหล่า ตามความสามารถของตนเองโดยสามารถแบ่งได้ตามตารางดังต่อไปนี้

⁵³โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2534 (เอกสารอัดสำเนา) (กรุงเทพฯ : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2534), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

⁵⁴ ภาคผนวก, “หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2522” (เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่อง หนึ่งทศวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่นาคตจัด โดย สมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ร่วมกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, วันที่ 14-16 กุมภาพันธ์ 2535)

ตารางที่ 6 รายวิชาของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 4-5 แยกตามกลุ่มต่างๆ

ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1			
กลุ่มที่ 1 - กฎหมาย 2 - ฟิสิกส์ประยุกต์ - การพูดในที่ชุมชน - เทอร์โมไดนามิกส์ - ประวัติศาสตร์ การสงคราม - วิชาทหาร	กลุ่มที่ 2 - คณิตศาสตร์ชั้นสูง สำหรับวิศวกรรม - ฟิสิกส์ประยุกต์ - เทอร์โมไดนามิกส์ 1 - เคมีประยุกต์ กลุ่ม 2 - ประวัติศาสตร์การ สงคราม - วิชาทหาร	กลุ่มที่ 3 - ทฤษฎีโครงสร้าง - กลศาสตร์มวลดิน - การสำรวจ 2 - เทอร์โมไดนามิกส์ - ประวัติศาสตร์การ สงคราม - วิชาทหาร	กลุ่มที่ 4 - คณิตศาสตร์ชั้นสูง สำหรับวิศวกรรม - อิเล็กทรอนิกส์ 2 และ ปฏิบัติการ - วงจรไฟฟ้าและ ปฏิบัติการ - เทอร์โมไดนามิกส์ ประวัติศาสตร์การ สงคราม - วิชาทหาร
ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2			
กลุ่มที่ 1 - ความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ - การปกครองของไทย - เคมีประยุกต์ - วิชาทหาร - การออกแบบ คอนกรีตเสริมเหล็ก - วิชาเลือก	กลุ่มที่ 2 - เทอร์โมไดนามิกส์ - กลศาสตร์ของไหล - จี ป น ะ วิ ธี และ ปฏิบัติการ - ระบบควบคุม 1 และ ปฏิบัติการ - วิชาทหาร - วิชาเลือก	กลุ่มที่ 3 - การวิเคราะห์ โครงสร้างอินดีเทอร์ มินนท์ - ไฮดรอลิกส์ - การออกแบบ คอนกรีตเสริมเหล็ก - วิศวกรรมทางการ - วิชาทหาร - วิชาเลือก	กลุ่มที่ 4 - ระบบควบคุมและ การปฏิบัติการ - ดิจิตอลอิเล็กทรอนิกส์ และปฏิบัติการ - เครื่องจักรไฟฟ้า และ ปฏิบัติการ - ทฤษฎีสนามแม่เหล็ก และปฏิบัติการ - วิชาทหาร - วิชาเลือก

รายวิชาของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 4-5 แยกตามกลุ่มต่างๆ (ต่อ)

ชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1			
กลุ่มที่ 1 - การนำ – ครูทหาร - การบริหารงานบุคคล - อุปกรณ์ไฟฟ้าและโทรคมนาคม - วิชาเลือก (2 รายวิชา) - วิชาทหาร	กลุ่มที่ 2 - การนำ – ครูทหาร - กลศาสตร์ของไหล 2 - ระบบควบคุม 2 และปฏิบัติการ - วิชาทหาร - วิชาเลือก (2 รายวิชา)	กลุ่มที่ 3 - การนำ – ครูทหาร - วิศวกรรมแหล่งน้ำ - การออกแบบโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก - วิชาทหาร - วิชาเลือก (2 รายวิชา)	กลุ่มที่ 4 - การนำ – ครูทหาร - ทฤษฎีคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าและการปฏิบัติการ - ระบบการสื่อสารและปฏิบัติการ - วิชาเลือก (2 รายวิชา)
ชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2			
กลุ่มที่ 1 - ความมั่นคงแห่งชาติ - การพัฒนาเศรษฐกิจ - อุดมการณ์ทางการเมือง - วิชาทหาร - วิชาเลือก (2 รายวิชา)	กลุ่มที่ 2 - ความมั่นคงแห่งชาติ - การนำวิถี - การขับเคลื่อนและปฏิบัติการ - วิชาทหาร - วิชาเลือก (2 รายวิชา)	กลุ่มที่ 3 - ความมั่นคงแห่งชาติ - กลศาสตร์มวลดิน - ประยุกต์ - การออกแบบโครงสร้างไม้และเหล็ก - วิชาทหาร - วิชาเลือก (2 รายวิชา)	กลุ่มที่ 4 - ความมั่นคงแห่งชาติ - ระบบคอมพิวเตอร์ - สายส่งกำลังและสายอากาศ - วิชาทหาร - วิชาเลือก (2 รายวิชา)

ที่มา : หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2522

จากตารางดังกล่าวจะเห็นว่า เมื่อนักเรียนนายร้อยขึ้นชั้นปีที่ 4 จะมีการแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มในการศึกษาตามเหล่าที่นักเรียนนายร้อยได้เลือกตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งรายวิชาที่ศึกษากันในแต่ละกลุ่มนั้นจะแตกต่างกันออกไปคือ **กลุ่มที่ 1** จะศึกษากฎหมาย 2 ฟิสิกส์ประยุกต์ การพูดในที่ชุมชน เทอร์โมไดนามิกส์ *ประวัติศาสตร์การสงคราม* และวิชาทหาร **กลุ่มที่ 2** จะศึกษาคณิตศาสตร์ชั้นสูงสำหรับวิศวกรรม ฟิสิกส์ประยุกต์ เทอร์โมไดนามิกส์1 เคมีประยุกต์-

กลุ่ม 2 ประวัติศาสตร์การสงคราม และวิชาทหาร กลุ่มที่ 3 จะศึกษาทฤษฎีโครงสร้าง กลศาสตร์ มวลดิน การสำรวจ 2 เทอร์โมไดนามิกส์ ประวัติศาสตร์การสงคราม และวิชาทหาร กลุ่มที่ 4 จะศึกษาคณิตศาสตร์ขั้นสูงสำหรับวิศวกรมอเลกุลโทโรนิก 2 และปฏิบัติการวงจรไฟฟ้าและปฏิบัติการเทอร์โมไดนามิกส์ ประวัติศาสตร์การสงคราม และวิชาทหาร ซึ่งรายวิชาที่กล่าวมาข้างต้นเป็นรายวิชาที่ศึกษาในชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 โดยในแต่ละกลุ่มจะต้องศึกษาเหมือน ๆ กันคือ วิชาประวัติศาสตร์การสงคราม ซึ่งเป็นวิชาที่สอนเกี่ยวกับสงครามในสมัยต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ เช่น สงครามยุทธหัตถี สงครามโลกครั้งที่ 1 สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น ซึ่งวิชานี้เป็นวิชาที่กล่าวถึงหลักการของสงคราม การวางแผน และการวางกลยุทธ์ต่าง ๆ โดยเป็นการนำเสนอในบริบทเชิงประวัติศาสตร์ นอกจากนี้การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในหลักสูตร พ.ศ.2522 ได้มีการเปลี่ยนวิชาประวัติศาสตร์ไปอยู่ในหมวดวิชาเลือก ซึ่งจากเดิมในหลักสูตร พ.ศ.2518 ได้มีการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยและยุโรป วิชาประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล และวิชาประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกาเป็นวิชาหลักในแต่ละภาคการศึกษาของนักเรียนนายร้อย แต่ในหลักสูตร พ.ศ.2522 วิชาประวัติศาสตร์เหล่านี้ย้ายไปอยู่ในหมวดวิชาเลือกซึ่งนักเรียนนายร้อยจะต้องศึกษาในชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 โดยการศึกษาวิชาในแต่ละเหล่านี้จะศึกษาวิชาที่แตกต่างกันไปในแต่ละเหล่านี้ เนื่องจากภายหลังสำเร็จการศึกษาไปจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไปแล้วการเข้ารับราชการในหน่วยต่าง ๆ จะมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่ไม่เหมือนกันซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้การศึกษารายวิชาของแต่ละเหล่าแตกต่างกันออกไป

นอกจากการศึกษาในวิชาหลักในแต่ละกลุ่มแล้วนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 4-5 มีรายวิชาเลือกให้ศึกษาอีกถึง 8 กลุ่มวิชา คือ หมวดวิชาคณิตศาสตร์จำนวน 35 รายวิชา หมวดวิชาทางเคมี 6 รายวิชา หมวดวิชาทางฟิสิกส์ 15 รายวิชา หมวดวิชาทางวิศวกรรมไฟฟ้า 37 รายวิชา หมวดวิชาทางวิศวกรรมโยธา 20 รายวิชา หมวดวิชาทางวิศวกรรมเครื่องกล 10 รายวิชา หมวดวิชาทางวิศวกรรมสรรพวุธ และประวัติศาสตร์การสงคราม 5 รายวิชา หมวดวิชาทางกฎหมายและสังคมศาสตร์ 24 รายวิชา และหมวดวิชาทางอักษรศาสตร์ 6 รายวิชา รวมทั้งสิ้น 158 รายวิชา โดยหมวดวิชาที่เพิ่มขึ้นมานั้น คือ หมวดวิชาทางอักษรศาสตร์ที่มีการสอนนอกเหนือไปจากการสอนวิชาภาษาอังกฤษแล้ว ยังมีวิชาภาษาฝรั่งเศสและวิชาภาษาเยอรมันในหมวดวิชาเลือกอีกด้วย การเพิ่มวิชาดังกล่าวนี้ถือเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับนักเรียนนายร้อยได้เรียนรู้ภาษาอื่นนอกจากภาษาอังกฤษ เนื่องจากในเวลานั้นนอกจากการทหารของสหรัฐอเมริกาที่ถือว่าเป็นหนึ่งในด้านความทันสมัยแล้ว การทหารของประเทศยุโรปเริ่มที่จะมีการพัฒนาให้มีความทันสมัยเช่นเดียวกัน จึงทำให้กองทัพเห็นว่าควรเพิ่มรายวิชาต่าง ๆ เหล่านี้เข้าไปในหลักสูตรเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับนักเรียน

นายร้อย และเมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรแล้วยังมีทุนการศึกษา หรือการฝึกอบรมเพื่อไปยังประเทศเยอรมันหรือฝรั่งเศสอีกด้วย และจะทำให้เข้าใจภาษาของประเทศเหล่านี้ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

หลักสูตรพ.ศ.2522 นี้ได้มีการแก้อีกครั้งใน พ.ศ.2525 เป็นการแก้ไขตามนโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก ซึ่งมีสาระสำคัญคือ การปรับเปลี่ยนนโยบายทางการศึกษาของทหารให้สอดคล้องตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ.2525 – 2529 ซึ่งเป็นแผนการศึกษาที่กำหนดขึ้นมาเพื่อวางแผนการศึกษาของชาติในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ประถมศึกษาไปจนถึงอุดมศึกษา และถือเป็นครั้งแรกที่หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้ปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ผ่านมาซึ่งไม่มีหลักสูตรใดของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งแผนดังกล่าวนี้เป็นแผนที่วางขึ้นเพื่อพัฒนาการศึกษาให้ปริมาณและสัดส่วนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาให้สามารถผลิตกำลังคนให้เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศทำให้เกิดแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนให้มีความเหมาะสมทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ รวมถึงการมุ่งเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิด และความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพละทานมัยสมบูรณ์⁵⁵จึงทำให้หลักสูตรพ.ศ.2525 เป็นการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของนักเรียนนายร้อยเพื่อเป็นนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในการสร้างความมั่นคงของประเทศในอนาคต

อย่างไรก็ตาม หลักสูตร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2525 เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมจากหลักสูตรการศึกษา พ.ศ.2522 โดยยังคงระยะเวลาของการศึกษาไว้ทั้งสิ้น 5 ปี เช่นเดิม ในชั้นปีที่ 1-3 ไม่มีการปรับปรุงรายวิชาแต่อย่างใดยังคงให้ใช้รายวิชาเหมือนกับหลักสูตรพ.ศ.2522 ส่วนชั้นปีที่ 4-5 ยังคงแบ่งกลุ่มการศึกษาเป็น 4 กลุ่มเช่นเดิม แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงในบางรายวิชา คือการนำวิชาซึ่งเคยอยู่ในหมวดวิชาเลือกย้ายมาอยู่ในวิชาบังคับของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 4-5 เช่น การนำวิชาการจัดการองค์กร วิชามานุษยวิทยา และสังคมวิทยาจากวิชาเลือกมาเป็นวิชาบังคับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายทางการทหารของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ และการเข้าถึงชุมชน เพื่อให้ นักเรียนนายร้อยเหล่านี้มีความเข้าใจต่อการพัฒนาประเทศและพื้นที่ในชนบทมากขึ้นภายหลังสำเร็จ

⁵⁵Supasiri Boonprawes, แผนการศึกษาแห่งชาติ...จากอดีต จวบจน ปัจจุบัน, เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://krufai-sabaidee.blogspot.com/2013/10/blog-post.html>.

การศึกษาเป็นนายทหารไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีการนำวิชาอุดมการณ์ทางการเมืองมาสอนให้กับนักเรียนในชั้นปีที่ 5 ทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งแต่เดิมวิชานี้เคยสอนแต่เฉพาะนักเรียนนายร้อยที่อยู่ในกลุ่มที่ 1 (เหล่าทหารราบ,เหล่าทหารม้า,เหล่าสารวัตรทหาร,เหล่าพลาธิการ และเหล่าขนส่ง) เท่านั้น โดยการนำวิชานี้มาสอนให้กับนักเรียนนายร้อยทุกกลุ่มนั้น เป็นการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงความคิดเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ ซึ่งในเวลานั้นลดความรุนแรงลงกว่าสมัยที่ผ่า ๆ มาแล้ว ซึ่งประเด็นความรุนแรงและการปราบปรามคอมมิวนิสต์จะกล่าวต่อไป

ดังนั้น การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2522 จึงเป็นการเพิ่มเนื้อหาวิชาจากหลักสูตรของ พ.ศ.2518ยังคงให้ความสำคัญกับวิชาทางวิทยาศาสตร์เหมือนในสมัยผ่าน ๆ มา และการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าพ.ศ.2525 เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมจากหลักสูตร พ.ศ.2522 เป็นการเพิ่มเติมในบางรายวิชาลงไปในกลุ่มที่นักเรียนนายร้อยได้เลือกศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้หลักสูตรจะมีการปรับปรุงไปมากเพียงใดแต่โดยภาพรวมแล้วหลักสูตรก็ยังคงรักษาพื้นฐานเดิมตามแบบของเวสต์ปอยต์ของสหรัฐอเมริกา คือ การเรียนเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ควบคู่ไปกับการศึกษาวิชาทหารด้วย

3.3.4 การจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2527

หลังจากมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2525 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมหลักสูตร พ.ศ.2522 แล้ว โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้มีการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งใน พ.ศ.2527 เนื่องจากมีการยกเลิกโรงเรียนเตรียมทหาร และจัดตั้งโรงเรียนรวมเหล่าขึ้นแทนระหว่าง พ.ศ.2527 – 2534 มีการปรับปรุงหลักสูตรทั้งสิ้น 3 ครั้ง คือ พ.ศ.2527 พ.ศ.2530 และ พ.ศ.2534 ซึ่งการปรับปรุงทั้ง 3 ครั้งจะสอดคล้องกับบริบทและความเปลี่ยนแปลงของการเมืองเหมือนในสมัยที่ผ่าน ๆ มา การปรับปรุงหลักสูตรพ.ศ.2527 - 2530 นั้นได้มีการปรับปรุงทั้งสิ้น 3 ด้านดังต่อไปนี้

1.ระยะเวลาการศึกษา : การจัดการศึกษาใน พ.ศ.2527 เกิดขึ้นเมื่อมีการยกเลิกโรงเรียนเตรียมทหาร จึงทำให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องมีการปรับตัวเพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับโรงเรียนรวมเหล่าที่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นมาแทนที่ การเรียนในโรงเรียนเตรียมทหารนั้นต้องศึกษาเป็นเวลา 3 ปี ก่อนที่จะเข้าสู่โรงเรียนของเหล่าต่าง ๆ ทั้งนักเรียนนายร้อย นักเรียนนายเรือ นักเรียนนายเรืออากาศ และนักเรียนนายร้อยตำรวจแต่เมื่อมีการจัดตั้งเป็นโรงเรียนรวมเหล่าขึ้นจะ

ใช้เวลาศึกษาที่โรงเรียนแห่งนี้เป็นเวลา 1 ปีและเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในชั้นปีที่ 2 ซึ่งการศึกษาในโรงเรียนรวมเหล่าจะศึกษาวิชาพื้นฐานซึ่งมีความเชื่อมโยงและนับรวมหน่วยกิตกับวิชาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เช่น คณิตศาสตร์พื้นฐาน การฝึกยิงปืน เป็นต้น⁵⁶ การเปลี่ยนจากโรงเรียนเตรียมทหารมาเป็นโรงเรียนรวมเหล่านอกจากจะทำให้แก่นักเรียนนายร้อยของแต่ละเหล่ามีคุ้นเคยกันแล้ว ยังเป็นการประหยัดงบประมาณและไม่ต้องเรียนวิชาซ้ำซ้อนอีกต่อไป

2.หลักสูตร : การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ใน พ.ศ.2527 ยังคงรูปแบบวิชาเหมือนในหลักสูตร พ.ศ.2522 โดยนักเรียนนายร้อยจะเริ่มศึกษาในชั้นปีที่ 2 หลังจากเรียนจบจากโรงเรียนรวมเหล่า ซึ่งการศึกษาในชั้นปีที่ 2 - 3 จะศึกษาในวิชาพื้นฐานทางทหาร และวิชาทางสามัญ เช่น คณิตศาสตร์ สุขศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ฟิสิกส์ทั่วไปและปฏิบัติการ เป็นต้น ซึ่งรายวิชาบางตัวนั้นจะเป็นวิชาที่ศึกษาต่อเนื่องมาจากโรงเรียนรวมเหล่า เช่น ภาษาอังกฤษ 3 และภาษาอังกฤษ 4 เป็นต้น เมื่อเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก็ยังคงศึกษารายวิชาต่อเนื่องไป ต่อมาเมื่อนักเรียนนายร้อยขึ้นชั้นปีที่ 4 จะมีการแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ⁵⁷ **กลุ่มที่ 1** กลุ่มสังคมศาสตร์ **กลุ่มที่ 2** สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล – วิศวกรรมสรรพวุธ แบ่งออกเป็น 2 แขนงคือ แขนงวิศวกรรมเครื่องกล และวิศวกรรมสรรพวุธ **กลุ่มที่ 3** สาขาวิศวกรรมโยธา และ **กลุ่มที่ 4** สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า แบ่งออกเป็น 3 สาขาย่อยคือ สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าทั่วไป สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสื่อสาร และสาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้ากำลัง โดยแต่ละกลุ่มจะศึกษาในรายวิชาที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ การศึกษาของนักเรียนนายร้อยในกลุ่มที่ 2 (เหล่าสงครามพิเศษ และเหล่าปืนใหญ่) จะถูกแบ่งออกเป็น 2 แขนงได้แก่ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล และสาขาวิชาวิศวกรรมสรรพวุธ ทั้งสองแขนงจะสอนเหมือนกันในวิชากลศาสตร์ของไหล และวิชาระบบการควบคุมและการนำวิถี ส่วนรายวิชาที่ทั้งสองแขนงเรียนต่างกันคือ สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกลจะเรียนวิชาการออกแบบเครื่องจักรกล และสาขาวิศวกรรมสรรพวุธจะศึกษาในวิชาการควบคุมคุณภาพ ซึ่งเห็นได้ว่า เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรใน พ.ศ.2527 การแบ่งกลุ่มศึกษาของนักเรียนนายร้อยก็จะมีความแตกต่างกันในส่วนวิชาที่เรียนกันในแต่ละกลุ่ม

⁵⁶โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2527 (เอกสารอัดสำเนา) (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.,2527), 3.

⁵⁷กลุ่มต่าง ๆ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะเข้ารับราชการในเหล่าต่าง ๆ คือ **กลุ่มที่ 1** ได้แก่เหล่าทหารราบ,เหล่าทหารม้า,เหล่าสารวัตรทหาร,เหล่าพลาธิการ และเหล่าขนส่ง **กลุ่มที่ 2** ได้แก่เหล่าสงครามพิเศษ และเหล่าปืนใหญ่ **กลุ่มที่ 3** ได้แก่เหล่าช่าง และ**กลุ่มที่ 4** ได้แก่เหล่าสื่อสาร

3.รายวิชา : การปรับปรุงหลักสูตรใน พ.ศ.2527 การจัดกลุ่มสาขาวิชาของโรงเรียน นารายณ์พระจุลจอมเกล้าทั้ง 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 จะศึกษารายวิชาจะเกี่ยวข้องทางด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนากำลังคนและการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ กลุ่มที่ 2- 4 จะศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับทางวิชาวิศวกรรมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เช่น วิชาการออกแบบไฟฟ้า วิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสื่อสาร และวิชากลศาสตร์มวลคินประยุกต์ เป็นต้น ซึ่งรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับหมวดวิชาสังคมนั้นไม่มีสอนเลย ซึ่งสามารถแบ่งได้ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 วิชาที่ศึกษาในกลุ่มสังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 4-5 ตามการจัดการการศึกษาของโรงเรียน
นายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2527

ชั้นปี	ภาคเรียน	หมวดวิชา	หน่วยกิต
ชั้นปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 1	กฎหมาย 2	3-0-3
		มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา	3-0-3
		การจัดการองค์การ	3-0-3
		การพูดในที่ชุมชน	3-0-3
		ประวัติศาสตร์การสงคราม	3-0-3
		วิชาทหาร	5-0-5
		รวม	20-0-20
ชั้นปีที่ 4	ภาคเรียนที่ 2	การปกครองไทย – การปกครองเปรียบเทียบ	3-0-3
		เศรษฐกิจของประเทศไทย	3-0-3
		การบริหารงานองค์การ	3-0-3
		วิชาเลือก	3-0-3
		สุภาษิต 2	3-0-3
		การนำทหาร – ครูทหาร	1-2-1
		วิชาทหาร	5-0-5
รวม	21-2-21		
ชั้นปีที่ 5	ภาคเรียนที่ 1	การบริหารงานบุคคล	3-0-3
		การพัฒนาเศรษฐกิจ	3-0-3
		การคลัง	3-0-3
		วิชาเลือก	3-0-3
		วิชาเลือก	3-0-3
		วิชาทหาร	5-0-5
		รวม	20-0-20

วิชาที่ศึกษาในกลุ่มสังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 4-5 ตามการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2527 (ต่อ)

ชั้นปี	ภาคเรียน	หมวดวิชา	หน่วยกิตจำนวน
ชั้นปีที่ 5	ภาคเรียนที่ 2	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	3-0-3
		นโยบายและการวางแผน	3-0-3
		การเมืองและการปกครองของเอเชียอาคเนย์	3-0-3
		วิชาเลือก	3-0-3
		วิชาเลือก	3-0-3
		วิชาทหาร	5-0-5
		รวม	20-0-20

ที่มา : หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2527

จากตารางดังกล่าวจะเป็นรายวิชาที่ศึกษาเฉพาะเหล่าทหารราบ หรือกลุ่มที่ 1 เท่านั้น ซึ่งจะเป็นรายวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเพราะมีความเชื่อมโยงกับนโยบายทางทหารเกี่ยวกับพื้นฐานของการพัฒนาชนบทและดินทุรกันดาร เนื่องจากในเวลานั้นแม้สถานการณ์เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ทุเลาลงแล้วก็ตาม แต่ก็สามารถนำความรู้มาปรับใช้เพื่อให้ชาวบ้านซึ่งเคยอยู่ในพื้นที่การยึดครองของคอมมิวนิสต์มีความเข้าใจรัฐมากขึ้น จะเห็นได้ว่ารายวิชาที่สอนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2527 เช่น วิชาการจัดการองค์การ วิชาการพูดในที่ชุมชน วิชาการพัฒนาเศรษฐกิจ และวิชานโยบายและการวางแผนเป็นวิชาที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งบุคคลและชนบททั้งสิ้น นอกจากนี้การลงรายวิชาประวัติศาสตร์ไว้ในวิชาบังคับและวิชาเลือกในชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 ซึ่งวิชาประวัติศาสตร์การสงครามยังคงเป็นวิชาที่สอนในชั้นปีที่ 4 และยังเป็นวิชาที่สอนในทุกกลุ่มเช่นเดิมเหมือนในหลักสูตรที่ผ่าน ๆ มา เพราะวิชานี้เป็นวิชาที่สำคัญซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหลักการยุทธ และการวางแผนการยุทธในสงครามสมัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นสงครามที่สำคัญในประวัติศาสตร์โลก และประวัติศาสตร์ไทย เช่น สงครามนโปเลียน การรบของสมเด็จพระนเรศวร การรบของพระเจ้าตากสิน เป็นต้น⁵⁸ นอกจากนี้การสอนในวิชาประวัติศาสตร์ใน

⁵⁸โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า 2527 (เอกสารอัดสำเนา), 46.

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ยังสอนวิชาอารยธรรมไทยเป็นวิชาบังคับในชั้นปีที่ 2 ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงสภาพภูมิประเทศ เป็นต้น และอีกหนึ่งรายวิชาที่เป็นวิชาบังคับเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ คือ วิชาประวัติศาสตร์โลก ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศที่มีบทบาททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศที่มีบทบาทสำคัญทั่วโลก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น⁵⁹

ดังนั้น การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ใน พ.ศ.2527 จึงเป็นการคงรูปแบบของหลักสูตรใน พ.ศ.2522 และ พ.ศ.2525 ไว้มีเพียงการปรับเปลี่ยนเนื้อหาในบางรายวิชาเท่านั้น รวมถึงการยุบโรงเรียนเตรียมทหารและเปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนรวมเหล่าซึ่งจะต้องศึกษาในโรงเรียนรวมเหล่านี้นี้เป็นเวลา 1 ปี ก่อนที่จะศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบกต่อไป

3.3.5 การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2530

การปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าพ.ศ.2530 มีการปรับปรุงเนื่องจากทางกระทรวงกลาโหมเห็นว่า ควรนำโรงเรียนเตรียมทหารกลับมาเปิดสอนอีกครั้ง และกระทรวงกลาโหมได้อนุมัติให้นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของกระทรวงศึกษาธิการ เข้าเป็นนักเรียนเตรียมทหาร ทำให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้ง โดยมีความเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น 3 ด้านคือ

1.ระยะเวลาการศึกษา : การปรับปรุงหลักสูตรใน พ.ศ.2530 นั้น ได้ยุบโรงเรียนรวมเหล่าลงและเปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนเตรียมทหารอีกครั้ง โดยหลักสูตรจะกำหนดให้ศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารทั้งสิ้น 2 ปี ซึ่งจะแตกต่างจากเดิมในหลักสูตร พ.ศ.2527 คือ นักเรียนนายร้อยจะต้องศึกษาในโรงเรียนรวมเหล่าเป็นเวลา 1 ปี ก่อนที่จะเข้ามาศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในชั้นปีที่ 2 เป็นขั้นตอนต่อไป⁶⁰ ดังนั้น หลักสูตร พ.ศ.2530 จึงเป็นหลักสูตรที่มี

⁵⁹โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า 2527 (เอกสารอัดสำเนา), 46.

⁶⁰สมพงษ์ ตุ่มสวัสดิ์. “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า กับสยามใหม่ พ.ศ.2475 – ปัจจุบัน.” ใน การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ : เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่อง หนึ่งทศวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่อุณหาคค ระหว่างวันที่ 14 – 16 กุมภาพันธ์ 2535, 5.

การศึกษาทั้งสิ้น 5 ปีเหมือนในหลักสูตร พ.ศ.2527 แต่ที่แตกต่างไปคือ นักเรียนนายร้อยต้องศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารเป็นเวลา 2 ปีก่อนที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยที่ต้องเริ่มเรียนชั้นปีที่ 1 ตามหลักสูตร พ.ศ.2530 ที่ได้กำหนดไว้

2.หลักสูตร : มีการเพิ่มให้หลากหลายกว่าเวสต์ปอยต์สาขาวิชาสำหรับนักเรียนนายร้อยทั้งสิ้น 11 สาขาวิชา เพื่อให้มีความหลากหลายและเป็นตัวเลือกหลายรูปแบบในการศึกษาให้กับนักเรียนนายร้อย ซึ่งสาขาวิชาที่มีดังนี้คือ สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป สาขาวิศวกรรมเครื่องกล สาขาวิศวกรรมไฟฟ้าแขนงกำลังสาขาวิศวกรรมไฟฟ้าแขนงสื่อสาร สาขาวิศวกรรมโยธา สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ สาขาเทคโนโลยีปิโตรเคมี สาขาฟิสิกส์ สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ สาขาบริหารศาสตร์ และสาขาวิศวกรรมแผนที่ ซึ่งสาขาวิชาวิศวกรรมแผนที่นั้นจะศึกษาในโรงเรียนแผนที่ทหาร ส่วนสาขาวิชาอื่น ๆ จะศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยสาขาต่างๆ ที่นักเรียนนายร้อยจะศึกษาในชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 5 จะเปลี่ยนมาจากเดิมที่มีการศึกษาเพียง 4 กลุ่มสาขาวิชาเท่านั้นคือ กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิศวกรรมเครื่องกลและสรรพวุธ กลุ่มสาขาวิศวกรรมโยธา และกลุ่มสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ ให้แยกกลุ่มวิชาเหล่านั้นออกมาเป็น 10 สาขาวิชาเพื่อให้นักเรียนนายร้อยที่มีความหลากหลายในสาขาวิชาและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนนายร้อยเพื่อใช้ความรู้เหล่านี้ในการเข้ารับราชการต่อไปในอนาคต

3.รายวิชา : ในชั้นปีที่ 1-3 จะศึกษาในส่วนของวิชาพื้นฐานทั่วไป เช่น แคลคูลัส 1 จิตวิทยาทั่วไป ภาษาไทย ฟิสิกส์ทั่วไป หลักรัฐศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งรายวิชาเหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานที่นักเรียนนายร้อยจะต้องศึกษาก่อนที่ขึ้นชั้นปีที่ 4 ซึ่งจะเป็นชั้นที่นักเรียนนายร้อยจะมีการเลือกสาขาวิชาตามความถนัดซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว และการเลือกสาขาวิชา จะมีความเชื่อมโยงกับกรมกองต่าง ๆ ทั้งในกองทัพบก และกระทรวงกลาโหม เช่น กรมทหารสื่อสาร กรมทหารช่าง เป็นต้น

นอกจากนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 1-3 จะศึกษาในวิชาพื้นฐานทั่วไปแล้ว จะมีรายวิชาที่มีความสำคัญวิชาหนึ่งคือ วิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาและการต่อสู้เบ็ดเสร็จ ซึ่งจะเริ่มศึกษาในชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2 เป็นต้นไป รวมถึงเมื่อขึ้นชั้นปีที่ 4 แล้ว นักเรียนนายร้อยทั้ง 11 สาขาวิชาที่จะศึกษาวิชานี้ด้วย โดยวิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาและการต่อสู้เบ็ดเสร็จเป็นวิชาที่สอนเกี่ยวกับการใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศและหมู่บ้านในชนบท รวมถึงการวางแผนในการพัฒนาชนบทโดยทหารต้องมีการวางแผนเพื่อพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งการเพิ่มวิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาและการต่อสู้เบ็ดเสร็จมาในหลักสูตร พ.ศ.2530 เนื่องจากทหาร

เริ่มหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชนบท เช่นเดียวกับหลักสูตร พ.ศ.2527 ซึ่งได้บรรจุวิชาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาชนบทไว้ในหลักสูตรซึ่งได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

การศึกษาของนักเรียนนายร้อยในชั้นปีที่ 4-5 ที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าทั้ง 10 สาขาวิชา (ยกเว้นสาขาแผนที่ทหาร จะศึกษาในโรงเรียนแผนที่ทหาร) ในชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 จะศึกษาเหมือนกันคือ วิชาเลือกเสรี ภาษาอังกฤษ 7 พลศึกษา 7 และวิชาทหาร 7 และในภาคเรียนที่ 2 ศึกษาในวิชาภาษาอังกฤษ 8 พลศึกษา 8 วิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาและการต่อสู้เบ็ดเสร็จ ประวัติศาสตร์การสงคราม และวิชาทหาร 8 ซึ่งนอกจากวิชาบังคับในแต่ละสาขาวิชาแล้ววิชาเหล่านี้จึงเป็นวิชาที่ศึกษาเพื่อให้นักเรียนนายร้อยได้มองเห็นบริบทของสาขาวิชาอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะวิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาและการต่อสู้เบ็ดเสร็จ ซึ่งมีเนื้อหาการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนบทให้มีการพัฒนามากขึ้น และวิชาประวัติศาสตร์การสงครามซึ่งมีเนื้อหาของประวัติการทำสงครามครั้งสำคัญของไทยและต่างประเทศ เพื่อให้นักเรียนนายร้อยได้เห็นถึงบริบทของสงครามและการวางแผนยุทธศาสตร์ในเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้นักเรียนนายร้อยเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะนำรายวิชาดังกล่าวไปใช้เมื่อรับราชการในกรมกองที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เช่น กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหารบก กองประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นต้นในส่วนของรายวิชาที่ฝึกในชั้นปีที่ 5 นอกจากวิชาบังคับแล้วยังมีรายวิชาที่ในแต่ละสาขาจะต้องเรียนเหมือนกัน คือ ภาคเรียนที่ 1 จะศึกษาวิชาประวัติศาสตร์โลก ภาษาอังกฤษ 9 พลศึกษา 9 และวิชาทหาร 9 ส่วนในภาคเรียนที่ 2 จะศึกษาวิชาภาษาอังกฤษ 10 วิชาทหาร 8 พลศึกษา 10 และวิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาและการต่อสู้เบ็ดเสร็จ ซึ่งจะเห็นได้ว่าวิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาและการต่อสู้เบ็ดเสร็จ เป็นวิชาที่นักเรียนนายร้อยจะศึกษาในทุกๆ ภาคการศึกษาจนสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ในวิชาทหารซึ่งเป็นวิชาที่นักเรียนนายร้อย จะต้องเรียนรู้คุณลักษณะของการเป็นทหาร โดยชั้นปีที่ 1-3 จะเรียนวิชาทหารที่เน้นไปในทางการฝึกอาวุธ และในชั้นปีที่ 4-5 วิชาทหารที่ฝึกจะเป็นวิชาทหารของเหล่าต่างๆ เช่น การฝึกของเหล่าทหารราบ จะฝึกการใช้อาวุธ การฝึกยุทธวิธีของทหารราบ เป็นต้น และนักเรียนนายร้อยที่สำเร็จการศึกษาในชั้นปีที่ 5 แล้วจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ในระดับผู้บังคับหมวดได้ทุกเหล่า⁶¹

⁶¹โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2530 (เอกสารอัดสำเนา) (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.,2530), 144.

นอกจากนี้ในหลักสูตร พ.ศ.2530 ได้มีการตั้งกองประวัติศาสตร์ขึ้น เพื่อทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ แต่เดิมจะขึ้นตรงกับกองกฎหมายและสังคมศาสตร์ ส่วนการศึกษา ต่อมาได้มีการจัดตั้งกองวิชาประวัติศาสตร์ทำให้กองวิชาประวัติศาสตร์สามารถจัดการเรียนการสอน และเพิ่มเนื้อหารายวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างเต็มที่⁶² ซึ่งวิชาประวัติศาสตร์ที่สอนให้กับนักเรียนนายร้อย เช่น วิชาอารยธรรมไทย ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานบังคับของนักเรียนนายร้อย ชั้นปีที่ 2 วิชาประวัติศาสตร์ไทย วิชาประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นวิชาเลือกของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 วิชาประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ วิชาประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น วิชาประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล ซึ่งเป็นวิชาเลือกในชั้นปีที่ 4 และวิชาประวัติศาสตร์โลก ซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 5 การจัดตั้งกองวิชาประวัติศาสตร์ทำให้การสอนวิชาประวัติศาสตร์มีความเข้มข้นขึ้น ทำให้เมื่อสำเร็จการศึกษาไปจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแล้วนักเรียนนายร้อยบางส่วนอาจเข้ารับราชการในกรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เช่น กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหารบก และสามารถนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับ ไปต่อยอดในการรับราชการต่อไป

ดังนั้น การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ.2530 จึงเป็นความปรับปรุงในเนื้อหาวิชาที่แตกต่างไปจากหลักสูตรใน พ.ศ.2522 และ พ.ศ.2527 ซึ่งในหลักสูตร พ.ศ.2530 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและชนบทเพื่อให้ทหารเห็นถึงความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและพื้นที่ชนบท และมีการเพิ่มสาขาวิชาเพื่อผลิตนายทหารให้เพียงพอกับความต้องการของกองทัพ นอกจากนี้เมื่อนักเรียนนายร้อยเข้ารับราชการในเหล่าต่างๆ จะเป็นเหล่าที่เชื่อมโยงกับสาขาที่นักเรียนนายร้อยได้เลือกไว้ เช่น สาขาวิศวกรรมไฟฟ้าแขนงกำลัง สาขาวิศวกรรมไฟฟ้าแขนงสื่อสาร สาขาวิศวกรรมโยธา จะเลือกเข้ารับราชการในเหล่าทหารสื่อสาร หรือทหารช่าง เป็นต้น หรือสาขาบริหารศาสตร์จะเลือกเข้ารับราชการในหน่วยทหารพัฒนา เป็นต้น ขึ้นอยู่กับว่าในแต่ละปีนั้นความต้องการของกรมกองที่จะรับนักเรียนนายร้อยเข้ารับราชการมากน้อยเพียงใด การเข้ารับราชการในแต่ละกรมกองของนักเรียนนายร้อยจะส่งผลกระทบต่อารับราชการและการขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพ เช่น 5 เลือ ทบ. หรือ แม่ทัพภาคโดยส่วนใหญ่แล้วมักจะมาจากสายคุมกำลังพล เช่น เหล่าทหารราบกำลังหลักของกองทัพ เช่น เคยเป็นผู้บังคับกองพัน กรมทหาร จึงจะสามารถขึ้นตำแหน่งสำคัญในกองทัพได้ อย่างไรก็ตาม การที่จะขึ้นตำแหน่งสำคัญในกองทัพก็นั้นมักจะขึ้นอยู่กับบริบทภายในกองทัพด้วยเกี่ยวกับเรื่องการเลือกบุคคลที่มี

⁶²อมร โสภณวิเศษฐวงศ์ และคณะ, สมเด็จพระเทพฯของเรา, (กรุงเทพฯ : ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2534), 113.

ความสามารถที่จะการขึ้นมาดำรงตำแหน่งๆสำคัญเหล่านี้ รวมถึงบริบททางการเมืองก็มีผลต่อการโยกย้ายนายทหารซึ่งจะกล่าวในบทต่อไป

3.3.6 การจัดการศึกษาของโรงเรียนร้อยพระจุลจอมเกล้าหลักสูตร พ.ศ.2534

การปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเกิดขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ.2534 โดยการปรับปรุงในครั้งนี้เป็นการปรับปรุงจากหลักสูตรเดิมเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และเชื่อมโยงกับพ.ร.บ.กำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาทหาร (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2533 โดยมีความเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น 3 ด้านคือ

1.ระยะเวลาการศึกษา : หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2534 เป็นหลักสูตร 5 ปี และแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนวิชาการได้แก่ กลุ่มสาขาวิชาทั้ง 11 สาขา คือ สาขาวิศวกรรมเครื่องกล สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้ากำลัง สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสื่อสาร สาขาวิศวกรรมสรรพวุธ สาขาวิศวกรรมสำรวจ สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป สาขาคอมพิวเตอร์ และสาขาบริหารรัฐกิจ โดยสาขาวิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์จะเน้นหนักไปทางวิศวกรรมทางคอมพิวเตอร์และจะได้รับการปริญญาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ ส่วนในสาขาวิชาคอมพิวเตอร์นั้นจะได้รับการปริญญาในสาขาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์⁶³ และส่วนวิชาทหาร ซึ่งรวมหน่วยกิตที่ศึกษาทั้งสิ้น 232 หน่วยกิต

2.หลักสูตร : หลักสูตร พ.ศ.2534 แยกใบปริญญาออกเป็น 3 ส่วนคือ ปริญญาวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต ศิลปศาสตรบัณฑิต และสาขาวิทยาศาสตร์บัณฑิต⁶⁴ เนื่องจากตามหลักสูตรที่ผ่านๆมานั้นไม่ว่านักเรียนนายร้อยจะศึกษาสาขาในทางวิทยาศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์ก็ตามก็จะได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตแทบทั้งสิ้น ซึ่งการแยกปริญญาออกมาเป็น 3 ส่วนเพื่อให้นักเรียนนายร้อยเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถนำไปปริญญาไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยระดับปริญญาโท ซึ่งบางสาขาในมหาวิทยาลัย เช่น วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์มีการจำกัดเฉพาะผู้ที่สำเร็จการศึกษาเฉพาะทางเท่านั้น

⁶³โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2534 (กรุงเทพฯ : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2534), 20-21.

⁶⁴เสรี สหพลเวชช์, “แนวความคิดในการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จาก 5 เป็น 4 ปี” (วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2543), 23.

การจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2534 จะเป็นหลักสูตรที่มีความเชื่อมโยงกับ พ.ร.บ.กำหนดวิद्यฐานะผู้สำเร็จวิชาทหาร (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2533 ซึ่งกำหนดโดยกระทรวงกลาโหมเกี่ยวกับผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนทหารนายร้อยพระจุลจอมเกล้าว่าจะต้องได้รับปริญญาทางวิทยาศาสตร์บัณฑิต และเป็นไปตามการประกาศของทบวงมหาวิทยาลัยในเรื่องมาตรฐานของหลักสูตรปริญญาตรี พ.ศ.2532⁶⁵ เนื่องจากเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วนายทหารบางส่วนอาจเข้ารับการศึกษาระดับปริญญาที่สูงกว่าต่อไป จะได้เอื้อประโยชน์ต่อการเข้ารับการศึกษ อย่างไรก็ตาม การกำหนดหรือปรับปรุงหลักสูตรก็ยังคงเป็นไปตามคำสั่งของกระทรวงกลาโหมแทบทั้งสิ้น ซึ่งกระทรวงกลาโหมจะเป็นผู้พิจารณาเองว่าควรปรับปรุงหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับกระทรวงศึกษาธิการ หรือทบวงมหาวิทยาลัย

3.รายวิชา : หลักสูตร พ.ศ.2534 นักเรียนนายร้อยจะเรียนวิชาบังคับชั้นปีที่ 1 ต่อมาในชั้นปีที่ 2 จะเลือกศึกษาในกลุ่มทางวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ ซึ่งจะแตกต่างจากหลักสูตรที่ผ่าน ๆ มา คือจะมีการเลือกในสาขาที่จะศึกษาในชั้นปีที่ 3 เป็นต้นไป นอกจากนี้ยังมีการฝึกในทางวิชาทหารของนักเรียนนายร้อยซึ่งจะเป็นการมุ่งเน้นศึกษาในพื้นฐานของวิชาทหารทุกเหล่า จะเริ่มในชั้นปีที่ 1 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกวิชาทหารราบซึ่งจะฝึกในชั้นปีที่ 1-3 เมื่อนักเรียนนายร้อยเหล่านี้เลือกสาขาวิชาแล้วจะมีความเข้าใจในวิชาทหารเพิ่มมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใน พ.ศ.2534 เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างนายทหารให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในกองทัพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหันพัฒนาเทคโนโลยีทางทหารเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมอีกด้วยซึ่งเห็นได้จากการแบ่งสาขาวิชาออกเป็น 11 สาขาวิชา ซึ่งบางสาขาวิชานั้น เป็นสาขาวิชาเฉพาะ เช่น สาขาวิศวกรรมสำรวจ สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ เป็นต้น เมื่อนักเรียนนายร้อยสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแล้วก็จะเข้ารับราชการในส่วนของการพลัดงานทหาร ซึ่งเป็นกรมหนึ่งที่สังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุด เป็นต้น นอกจากนี้การแบ่งสาขาวิชาออกถึง 11 สาขา สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของรัฐในการผลิตนักเรียนนายร้อยเพื่อตอบโจทย้ความต้องการของกองทัพในแต่ละยุคสมัย เช่น ช่วงสงครามเวียดนาม ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพื่อให้นายทหารเข้ารับราชการ เพื่อให้ทันต่อความต้องการของรัฐบาลในการส่งทหารเข้าไปร่วมรบในเวียดนาม พอยุคสมัยเปลี่ยนไปสงครามในพื้นที่

⁶⁵สุพจน์ ชำรงรัตน์, “การเรียนการสอนและหลักสูตรทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์กับทัศนคติทางการเมืองของทหาร : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า”, 81.

ต่าง ๆ ทั่วโลกเบาบางลง ทหารจึงเปลี่ยนบทบาทมาพัฒนาประเทศและพื้นที่ชนบทซึ่งเคยเป็นฐานให้กับคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นักเรียนนายร้อยที่จบการศึกษาตามหลักสูตร พ.ศ.2534 ได้รับการคาดหวังว่า จะเป็นนายทหารเป็นผู้นำและนักบริหาร “เนื่องจากบางสาขาวิชาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจะสอนให้เป็นผู้ผู้นำและนักบริหาร เช่น สาขาบริหารรัฐกิจที่จะเน้นในการบริหารองค์กรเป็นหลัก

โดยสรุป หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตั้งแต่ พ.ศ.2527 – 2534 เป็นหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงเพื่อสนองต่อความต้องการของรัฐและกองทัพ ในช่วงเวลาต่างๆ เช่น ความต้องการทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนาม การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับนโยบายในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ซึ่งเดิมทหารมองว่าคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามของประเทศ เห็นได้จากการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้มีการเพิ่มรายวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและประชาชนขึ้น เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวสถานการณ์ของคอมมิวนิสต์ได้ยุติลงแล้ว รายวิชาของนักเรียนนายร้อยที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจึงเป็นในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนา เช่น วิชาการจัดการองค์กร วิชาการพูดในที่ชุมชน วิชาการพัฒนาเศรษฐกิจ และวิชานโยบายและการวางแผน เป็นต้น เป็นวิชาที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งบุคคลและชนบททั้งสิ้น เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า รายวิชาเหล่านี้เป็นรายวิชาที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นฐานของการพัฒนาชนบทและถิ่นทุรกันดาร ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองที่ภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์เริ่มทุเลาลง และจะเห็นได้อย่างชัดเจนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2530 ซึ่งมีรายวิชาที่ชื่อว่า วิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาและการต่อสู้เบ็ดเสร็จ เนื้อหาของรายวิชานี้จะสอนเกี่ยวกับการใช้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศและหมู่บ้านในชนบท รวมถึงการวางแผนในการพัฒนาชนบทนั้นๆ เนื่องจากพื้นที่ชนบทบางแห่งเคยเป็นพื้นที่ซึ่งเป็นฐานของคอมมิวนิสต์ในการต่อสู้กับรัฐบาลและทำให้ทหารต้อง

---

⁶⁶ บำเพ็ญ ศรีพุทธชาติ, “การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่ พ.ศ.2522 – 2533” (สารนิพนธ์ประกอบวิชาประวัติศาสตร์ กองวิชายุทธศาสตร์ ส่วนวิชาเสนาธิการ, 2536), 33.

มีการวางแผนเพื่อพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทหารเริ่มหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชนบท และให้ความสำคัญกับชนบทแทน เนื่องจากพื้นที่ต่าง ๆ ในชนบทเหล่านี้บางพื้นที่ เช่น พื้นที่ทางภาคอีสาน หรือ พื้นที่ของเขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ เคยเป็นพื้นที่ของพรรคคอมมิวนิสต์ในการต่อสู้กับรัฐบาล

ส่วนการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2534 จะเน้นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีเสียมากกว่า ทำให้รายวิชาที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้าไม่มีการบรรจุรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์ และการพัฒนาชุมชน หรือชนบทไว้ในวิชาหลัก แต่จะบรรจุลงในรายวิชาของแต่ละลงในสาขาวิชาที่นักเรียนนายร้อยเลือกที่จะศึกษา ซึ่งได้แก่ สาขาบริหารรัฐกิจ ซึ่งจะเน้นในเรื่องของการบริหารองค์กร เป็นส่วนใหญ่ซึ่งจะมีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กรและชุมชนบรรจุอยู่ในการเรียนของสาขาวิชาการบริหารรัฐกิจตามการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2534

ตารางที่ 8 สรุปความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ระหว่าง พ.ศ.2491 - 2534

พ.ศ.	ความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร
2491	<ul style="list-style-type: none"> - รับรูปแบบมาจากเวสต์ปอยต์ - เน้นทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ - นำระบบเกียรติศักดิ์มาปรับใช้ และมีการบังคับบัญชาเป็นรุ่น
2512	<ul style="list-style-type: none"> - ลดระยะเวลาการศึกษาลง - เรียนรายวิชาที่สามารถนำไปต่อยอดความรู้และจำเป็นต่อการเข้าปฏิบัติงานทั้งในและต่างประเทศ เช่น วิชาจิตวิทยา วิชาวิศวกรรมสรรพวุธ เป็นต้น
2518	<ul style="list-style-type: none"> - นำระบบหน่วยกิตมาใช้แทนการนับชั่วโมง - ศึกษา 5 ปี โดยเน้นในวิชาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - รายวิชาแบ่งเป็น 4 หมวด คือ หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดสังคมศาสตร์ หมวดวิทยาศาสตร์ และ หมวดวิชาเลือก - วิชาประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกาแยกรายวิชาออกมาศึกษาเฉพาะประเด็นของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น
2522 - 2525	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาในวิชาพื้นฐานในชั้นปีที่ 1 – 3 - ในชั้นปีที่ 4 จะมีการเลือกกลุ่มหรือเหล่า คือ กลุ่มที่ 1: เหล่าทหารราบ, เหล่าทหารม้า, เหล่าสารวัตรทหาร, เหล่าพลธิการ และเหล่าขนส่ง กลุ่มที่ 2: เหล่าสงครามพิเศษ และเหล่าปืนใหญ่ กลุ่มที่ 3: เหล่าช่าง และ กลุ่มที่ 4: เหล่าสื่อสาร - มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมหลักสูตร ใน พ.ศ.2525 โดยยังคงระยะเวลาของการศึกษาไว้ 5 ปี แต่รายวิชาได้นำบางรายวิชา เช่น วิชาการจัดการองค์กร วิชามนุษยวิทยา และสังคมวิทยา ซึ่งเคยเป็นวิชาเลือก มาเป็นวิชาบังคับ
2527	<ul style="list-style-type: none"> - ยกเลิกโรงเรียนเตรียมทหาร และจัดตั้งโรงเรียนรวมเหล่าขึ้น - ศึกษาในโรงเรียนรวมเหล่า 1 ปี และเข้าศึกษาในศึกษาต่อในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในชั้นปีที่ 2 โดยไม่ต้องเริ่มเรียนในชั้นปีที่ 1

ตารางสรุปความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ระหว่าง พ.ศ.2491 – 2534 (ต่อ)

พ.ศ.	ความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร
2527(ต่อ)	<p>- ชั้นปีที่ 2 - 3 จะศึกษาในวิชาพื้นฐานทางทหาร และวิชาทางสามัญ ต่อมาเมื่อนักเรียนนายร้อยขึ้นชั้นปีที่ 4 เป็นต้นไป จะมีการแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มสังคมศาสตร์ กลุ่มที่ 2 สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล – วิศวกรรมสรรพวุธ แบ่งออกเป็น 2 แขนงคือ แขนงวิศวกรรมเครื่องกล และวิศวกรรมสรรพวุธ กลุ่มที่ 3 สาขาวิศวกรรมโยธา และ กลุ่มที่ 4 สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า แบ่งออกเป็น 3 สาขาย่อยคือ สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าทั่วไป วิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสื่อสาร และวิชาวิศวกรรมไฟฟ้ากำลัง</p>
2530	<p>- ยุบโรงเรียนรวมเหล่าลงและเปลี่ยนมาเป็นโรงเรียนเตรียมทหารอีกครั้ง</p> <p>- ศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารทั้งสิ้น 2 ปี</p> <p>- ตั้งกองวิชาประวัติศาสตร์ โดยแยกออกมาจากกองกฎหมายและสังคมศาสตร์ ส่วนการศึกษา</p> <p>- มีการเพิ่มสาขาวิชาเป็น 11 สาขาวิชาคือ สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป สาขาวิศวกรรมเครื่องกล สาขาวิศวกรรมไฟฟ้าแขนงกำลังสาขาวิศวกรรมไฟฟ้าแขนงสื่อสาร สาขาวิศวกรรมโยธา สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม สาขาเทคโนโลยีปิโตรเคมี สาขาฟิสิกส์ สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ สาขาบริหารศาสตร์ และสาขาวิศวกรรมแผนที่</p> <p>- ชั้นปีที่ 1-3 จะศึกษาในส่วนของวิชาพื้นฐานทั่วไปชั้นปีที่ 4 จะศึกษาวิชาวิชาที่สาขาที่นักเรียนนายร้อยได้เลือกไว้</p>
2534	<p>- ศึกษาทั้งสิ้น 5 ปี</p> <p>- รายวิชาแบ่ง ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนวิชาการได้แก่ กลุ่มสาขาวิชาทั้ง 11 สาขา คือ สาขาวิศวกรรมเครื่องกล สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้ากำลัง สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสื่อสาร สาขาวิศวกรรมสรรพวุธ สาขาวิศวกรรมสำรวจ สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป สาขาคอมพิวเตอร์ และสาขาบริหารรัฐกิจ และส่วนวิชาทหาร ซึ่งรวมหน่วยกิตที่ศึกษาทั้งสิ้น 232 หน่วยกิต</p> <p>- จะมีการแยกใบปริญญาออกเป็น 3 ส่วนคือ ปริญญาวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต ศิลปศาสตรบัณฑิต และสาขาวิทยาศาสตร์บัณฑิต</p>

บทที่ 4

ผลของการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

การศึกษาในบทนี้ จะชี้ให้เห็นถึงผลของการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตั้งแต่ พ.ศ.2491 – 2534 เพื่อดูว่าการจัดการการศึกษาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงนั้น ส่งผลต่อนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าอย่างไร โดยจะนำเสนอความคิดของทหารที่สะท้อนผ่านงานเขียนในวารสาร “ยุทธโกษา” ซึ่งเป็นวารสารของกองทัพบก และสามารถเห็นแนวความคิดของทหารผ่านงานเขียนที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.2491 - 2534

4.1 ผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าก่อน พ.ศ.2491

การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เริ่มต้นใน พ.ศ.2430 เมื่อมีการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนทหารสราญรมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างทหารอาชีพผ่านการจัดการศึกษาตามแบบยุโรป โดยผลของการจัดการศึกษาสามารถแบ่งประเด็นได้ดังนี้

4.1.1 ความคิดแบบตะวันตก : ภาพสะท้อนผ่านงานเขียนในหนังสือยุทธโกษา : ยุทธโกษาเป็นหนังสือพิมพ์ที่สำคัญของกองทัพบก ฉบับแรกออกจำหน่ายเมื่อวันที่ 21 กันยายน ร.ศ. 111 (พ.ศ.2435) โดยมีรูปแบบตามหนังสือ อามี แอนด์ เนวี แมกกาซีน (Army and Navy Magazine) ของประเทศอังกฤษ ระยะเวลาออกจำหน่ายทุก 7 วัน และจำหน่ายให้แก่ พระบรมวงศานุวงศ์กับข้าราชการฝ่ายทหาร ส่วนพลเรือนหากต้องการรับหนังสือเล่มนี้ต้องได้รับอนุญาตจากกรมยุทธนาธิการเสียก่อน¹ หนังสือทุกฉบับมีหน้าปกเป็นพระสยามเทวาธิราช มีพระหัตถ์ซ้ายถือไม้เท้า พระหัตถ์ขวาถือปากกาขนนก ด้านหลังเป็นลูกโลกและธงจุฬาราชูปัตย์ เบื้องล่างมีปืนใหญ่ จอบพลั่ว เสียม ขวาน และกระบี่ พร้อมทั้งเครื่องดนตรีคือ แตรเดี่ยว และกลอง² หน้าปกของยุทธโกษา แสดงถึงสัญลักษณ์ต่างๆ ของทหารที่มีความเกี่ยวข้องกับอาวุธ และเครื่องดนตรีต่างๆ ซึ่งใช้ในการ

---

¹กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), 46.

²หลง ใส่ง่ายสื่อ, “พระสยามเทวาธิราชปางประทับนั่งฝีมือใคร?.” ศิลปวัฒนธรรม 307,7 (พฤษภาคม 2548) : 24-27.

ออกรบ เนื้อหาที่พิมพ์ในหนังสือยุทธโกษาแต่ละฉบับมี 6 หมวดคือ คำนำ, พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด และกฎหมายต่างๆ, กฎข้อบังคับหรือคำสั่งต่างๆ ในกรมยุทธนาธิการ, ข้าราชการทหารและการยุทธการ, พงศาวดาร และประวัติของทหาร³

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ลงในยุทธโกษาไม่มีความต่อเนื่องกัน เพราะการออกหนังสือในแต่ละครั้งนั้นมีความยาวเพียง 7 - 8 หน้าเท่านั้น เนื้อจึงไม่จบภายในฉบับเดียว ต่อมาใน พ.ศ. 2445 หนังสือยุทธโกษาเปลี่ยนมาออกรายเดือน⁴ เพื่อให้เนื้อหาของบทความจบได้ภายในเล่ม และเปลี่ยนรูปแบบจาก “หนังสือพิมพ์ยุทธโกษา” มาเป็น “หนังสือยุทธโกษา” เพราะระยะแรกยุทธโกษาจะมีลักษณะเป็นหนังสือพิมพ์ข่าวทหาร มีการออกจำหน่ายเป็นแผ่นกระดาษ ต่อมา รูปแบบการตีพิมพ์มีลักษณะเป็นเล่มทำให้รูปแบบเปลี่ยนแปลงไป โดยมีกรพิมพ์ว่า “หนังสือยุทธโกษา” ไว้บนหน้าปกของหนังสือแต่ละฉบับด้วย ความคิดของทหารผ่านงานเขียนในยุทธโกษานั้นสามารถแบ่งช่วงเวลาได้ดังนี้

1. หนังสือยุทธโกษากับการเผยแพร่ความรู้ทางทหารของตะวันตกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว : ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกา พระราชบัญญัติและกฎระเบียบของทหารแล้ว ยังมีการให้ความรู้ทางการทหารแบบตะวันตก เช่น บทความของนายร้อยเอกเฮรินี่ ซึ่งนอกจากจะเป็นบรรณาธิการแล้ว ยังเขียนบทความ เรื่องคำนำว่าด้วยวิธียุทธศึกษา ซึ่งตีพิมพ์บทความลงยุทธโกษา ปีที่ 1 ฉบับที่ 40 (พฤศจิกายน พ.ศ.2436) บทความมีเนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกหัดทหารในกิริยายุทธสงครามเป็นคำสอนให้กับนักเรียนนายร้อย เพื่อให้สามารถใช้ยุทธวิธีแบบใหม่ได้อย่างคล่องแคล่ว⁵ เพราะเป็นช่วงเวลาที่ได้มีการปฏิรูปการทหารทั้งในด้านการศึกษา และโครงสร้างของกองทัพเพื่อให้มีความทันสมัยตามแบบตะวันตก นอกจากนี้ยังมีนายทหารที่ส่งบทความลงในหนังสืออีกอยู่หลายครั้ง เช่น ร้อยเอกหลวงประสิทธิ์ราชศักดิ์มักจะ

³ “แจ้งความหนังสือพิมพ์ยุทธโกษา.” *ยุทธโกษา* 1 (กันยายน 2435) : 2-3.

⁴ กนกวลี ชูชัยยะ, พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 - 2524 , 46

⁵ ภารดี มหาจันทร์, “การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2518), 155.

ลงบทความที่เกี่ยวข้องกับการทหารของประเทศตะวันตก เช่น **คำนำว่าด้วยการธรรมเนียมทหารประเทศเยอรมัน** ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ 2435 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับกฎข้อบังคับ และแบบแผนการทหารของเยอรมัน บทความเรื่อง **คำนำว่าด้วยความเสียดาย** ตีพิมพ์เมื่อ 2436 เป็นบทความที่แสดงถึงทัศนคติในการ เป็นทหารของผู้เขียนที่เข้ามารับราชการในช่วงที่ประเทศไม่มีสงครามทำให้ไม่สามารถใช้การทหารที่ได้ศึกษามาให้เกิดประโยชน์⁷ นอกจากนี้ยังมีบทความของพลตรีพระยาสิทธิราชเดโช เรื่อง **คำนำว่าด้วยลักษณะการจัดการทหารบกในทวีปยุโรป** ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ 2435 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทหารสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรปที่มีความเจริญรุ่งเรืองและทันสมัยที่สุดในช่วงเวลานั้น เป็นต้น⁸ จะเห็นได้ว่าในระยะแรกบทความที่ลงตีพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นครูที่สอนในโรงเรียนนายร้อยทหารบกและเกี่ยวข้องกับการทหารของชาติตะวันตกเกือบทั้งหมด

บทความที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษาเริ่มมีมากขึ้นหลัง พ.ศ.2449 เป็นต้นมา หลังจากสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เสด็จกลับมารับราชการในกองทัพ และทรงสนับสนุนให้ทหารนำความรู้มาตีพิมพ์ลงในยุทธโกษา⁹ เผยแพร่ให้กับนายทหารในกองทัพให้ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น และสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ทรงนิพนธ์บทความลงในยุทธโกษ ด้วย และบทความโดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการทหาร หลักยุทธศาสตร์ และการรบ เช่น บทความเรื่อง **พงษาวดารความเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำสงคราม**¹⁰ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความ

⁶หลวงประสิทธิ์ราชศักดิ์, “คำนำว่าด้วยการธรรมเนียมทหารประเทศเยอรมัน.” **ยุทธโกษา** 1, 7 (พฤศจิกายน 2435) : 51-52.

⁷หลวงประสิทธิ์ราชศักดิ์, “คำนำว่าด้วยความเสียดาย.” **ยุทธโกษา** 1 , 37 (พฤษภาคม 2436) : 290-291.

⁸พระยาสิทธิราชเดโช, “คำนำว่าด้วยลักษณะการจัดการทหารในยุโรป.” **ยุทธโกษา** 1, 9 (พฤศจิกายน 2435) : 67 - 68.

⁹อัครราชทูต กุมภพิสมัย, **กบฏร.ศ.130 กบฏเพื่อแนวคิดประชาธิปไตยแนวคิดทหารใหม่.** (กรุงเทพฯ : อมรินทร์วิชาการ, 2542), 62.

¹⁰สมเด็จพระเจ้าฟ้าพิษณุโลกประชานาถ, “พงษาวดารความเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำสงคราม.” **ยุทธโกษา** 17,11 (สิงหาคม 2452) : 937-958.

เปลี่ยนแปลงทางการทหารในเรื่องยุทธวิธี อาวุธ และวิธีการจัดการของทหาร เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นถึงพัฒนาการของการรบ และยุทธวิธีการรบของอาณาจักรต่าง ๆ ที่มีความสำคัญของโลกเพื่อให้ นายทหารในกองทัพได้รับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงทางยุทธวิธีการรบของอาณาจักรนั้นๆ นอกจากนี้ ยังมีบทความเรื่อง คำแนะนำในการประลองยุทธ์กองทัพผสม¹¹ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการวางยุทธศาสตร์ การทหาร และรูปแบบของการรบ โดยนำหลักการผสมผสานของกองทัพในหน่วยต่าง ๆ เช่น ทหารม้า ทหารช่าง มารวมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของทหารในการออกรบยามมีสงคราม

บทความที่ได้รับความนิยมจากทหารและนำมาแปลลงยุทธ โภชอยู่บ่อยครั้งจะเป็น บทความที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหของกองทัพ การนำเสนอความคิดทางการเมือง และบทความที่ เกี่ยวข้องกับสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น (Russo-Japanese War) ซึ่งเป็นสงครามที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ.2447-2448 หลังสงครามดังกล่าวมีบทความของทหารหลายนายซึ่งสำเร็จการศึกษาจาก โรงเรียนนายร้อยทหารบกตีพิมพ์ในหนังสือ โดยมีเนื้อหาเชิดชูญี่ปุ่นที่สามารถเอาชนะประเทศ มหาอำนาจรัสเซีย เช่น บทความของว่าที่ร้อยตรีเต็ก¹² เรื่อง การสงครามญี่ปุ่นและรัสเซียซึ่งได้ทำ มาแล้วต่อกันเมื่อเร็ว ๆ นี้¹³ อย่างไรก็ตามบทความนี้นำเสนอจากมุมมองของญี่ปุ่น และตำหนิ นายพล ของรัสเซียเกี่ยวกับการรบที่ตำบลชันเคอร์ปู เนื่องจากนายทหารบางส่วนไม่เชื่อฟังคำสั่งของ ผู้บังคับบัญชาจนทำให้เกิดความพ่ายแพ้ต่อกองทัพญี่ปุ่น อีกทั้งนายพลของรัสเซียพยายามที่จะถอย หนีเพื่อที่จะเอาชนะแต่ผลสุดท้ายกองทัพของรัสเซียก็พ่ายแพ้ต่อญี่ปุ่น

¹¹ สมเด็จพระเจ้าฟ้าพิชญ์ โลกประชานาถ, “คำแนะนำในการประลองยุทธ์ผสม.” *ยุทธโภช* 18, 6 (กุมภาพันธ์ 2462) : 499 – 590.

¹² บทความโดยแปลจากหนังสือพิมพ์ *La Revue In Chinoise* ซึ่งแปลมาจากหนังสือ ภาษาอังกฤษของนายพลเซอร์จอห์น แฮมิลตัน อีกทศหนึ่งนายพลท่านนี้เป็นข้าหลวงของอังกฤษที่ ได้รับอนุญาตจากกองทัพญี่ปุ่นให้เข้าไปสังเกตการณ์ในช่วงสงครามรัสเซีย – ญี่ปุ่น

¹³ เต็ก, “การสงครามญี่ปุ่นและรัสเซีย ซึ่งได้ทำมาแล้วต่อกันเมื่อเร็ว ๆ นี้.” *ยุทธโภช* 16, 1 (กันยายน 2450) : 45-50.

นอกจากนี้ว่าที่ร้อยตรีเต็ก ยังเขียนบทความเกี่ยวกับการรบของรัสเซียและญี่ปุ่นลงในหนังสือยุทธโศกอีกหลายบทความ เช่น **ข่าวเปรียบเทียบทหารญี่ปุ่นรัสเซีย**¹⁴ เป็นบทความที่แปลมาจากหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ โดยแสดงความเห็นในเชิงดูหมิ่นรัสเซียในเรื่องของระเบียบวินัยทางทหารว่าเป็นพวกไม่มีความรู้และไม่มีความเพียรพยายาม แต่ยกย่องระเบียบวินัยของทหารญี่ปุ่นว่าเป็นพวกที่มีความว่องไว และมีความพยายามต่อสู้เพื่อเอาชนะต่อความยากลำบาก หรือในประเด็นของทหารรัสเซียเกี่ยวกับการยิงปืนใหญ่ ซึ่งว่าที่ร้อยตรีเต็กได้แสดงความคิดเห็นว่าทหารรัสเซียไม่มีความรู้มากพอที่จะใช้ปืนในการยิงข้าศึกแตกต่างจากทหารญี่ปุ่นที่มีความรู้ในการใช้ปืนมาก การมองรัสเซียอย่างมีอคติในเรื่องของระเบียบวินัยทางทหารของรัสเซียเช่นนี้ ทำให้สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ ต้องเขียนบทความเรื่อง **แก้ความคลาดเคลื่อนในเรื่องข่าวเปรียบเทียบทหารญี่ปุ่นกับรัสเซีย**¹⁵ ลงตีพิมพ์ในยุทธโศกฉบับเดือนมกราคม ร.ศ.126 (พ.ศ.2450) เนื่องจากผู้อ่านบางคนไม่ได้มีความรู้ทางทหารอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ ประเด็นที่ทรงโต้แย้งกับว่าที่ร้อยตรีเต็ก เช่น การใช้ปืนของทหารรัสเซีย ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ทรงเห็นว่า ทหารที่ไปรบในสงครามรัสเซีย - ญี่ปุ่นนั้น เป็นทหารกองหนุนซึ่งออกรบได้เพียงไม่กี่ปีเท่านั้น จึงไม่ค่อยชำนาญการยิงปืนสักเท่าใดและมีเป็นจำนวนน้อย โดยการที่จะมองทหารรัสเซียทั้งหมดว่ายิงปืนไม่เป็นนั้น เป็นการมองแบบมีอคติ และเป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้บัญชาการจะไม่สอนทหารทั้งกองทัพในการใช้ปืน นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงแก้ไขประเด็นเรื่องปืนใหญ่ของทหารรัสเซีย ซึ่งว่าที่ร้อยตรีเต็ก ได้แปลความออกมาว่าการยิงปืนใหญ่ของทหารรัสเซียไม่รู้จักรการยิงปืนใหญ่ต้องมีการฝึกกันมาในรถไฟ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ทรงโต้แย้งว่า เป็นช่วงที่ทหารรัสเซียเปลี่ยนรูปแบบปืนใหญ่จากแบบเก่ามาเป็นแบบใหม่ ซึ่งจะต้องใช้เวลายาวนานในการเรียนรู้สิ่งดังกล่าว¹⁶ การโต้แย้งของสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ที่มีต่อบทความแปลของว่าที่ร้อยตรีเต็กถือเป็นการให้ความรู้ทางทหารในอีกมุมมองหนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีบทความที่นำเสนอข่าวการทหารของต่างประเทศอีกหลายบทความ

¹⁴เต็ก, “ข่าวเปรียบเทียบทหารญี่ปุ่นรัสเซีย.” **ยุทธโศก** 16, 3 (พฤศจิกายน 2450) : 193-204.

¹⁵สมเด็จพระเจ้าฟ้าพิชฌุ โลกประชานาถ, “แก้ความเข้าใจผิดที่คลาดเคลื่อนในข่าวเปรียบเทียบทหารญี่ปุ่นกับรัสเซีย.” **ยุทธโศก** 16,3 (พฤศจิกายน 2450) : 416 - 428.

¹⁶เรื่องเดียวกัน : 428

เช่น **ข่าวการเปลี่ยนแปลงทหารบกในจีน**¹⁷ ของร้อยเอกวาดที่ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2450 ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงการทหารของจีน ได้มีการจัดทัพตามรูปแบบสมัยใหม่ บทความเรื่อง**กำลังกองทัพบกอังกฤษ**¹⁸ ของร้อยโทผินที่ตีพิมพ์เมื่อพ.ศ.2450 ซึ่งกล่าวถึง การจัดกองทหารของอังกฤษ แบบใหม่ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 3 แผนก คือ การปกครองบังคับบัญชา การแบ่งท้องที่เป็นจังหวัดหรือ มณฑล และการป้องกันรักษาชายฝั่งทะเลฝ่ายทหารบก ซึ่งเป็นการจัดทัพรูปแบบใหม่เป็นการทำให้ การทำงานของหน่วยทหารที่สังกัดอยู่ในกองทัพบกของประเทศอังกฤษสามารถทำงานได้อย่าง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีบทความเกี่ยวกับการทหารของต่างประเทศ เช่น บทความเรื่องปืนกลในกองทัพญี่ปุ่นของร้อยเอกชวน บทความเรื่องวิธีการจัดการทหารของญี่ปุ่น และ บทความเรื่องการทหารของประเทศบุลกาเรีย โดยทั้ง 2 บทความเป็นของร้อยเอกจรัส เป็นต้น¹⁹ บทความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความต้องการของการที่จะเปลี่ยนแปลงการทหารของ ประเทศสยามในเวลานั้นให้มีความทันสมัยเหมือนกับประเทศอื่น ๆ ในยุโรป และบางประเทศใน เอเชีย เช่น ญี่ปุ่น และจีน เป็นต้น ซึ่งทหารได้แสดงความคิดเปรียบเทียบขนาดของกองทัพสยามและ ต่างประเทศอยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากทหารมองว่า กองทัพควรจะปรับปรุงขนาดและอาวุธให้ทันสมัย และก้าวหน้าเหมือนกันประเทศอื่น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดคือ ความคิดของทหารในช่วงต้นของการจัดการศึกษาใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทหารเหล่านี้ต่างสำเร็จการศึกษามาจาก โรงเรียนนายร้อยทหารบกแทบทั้งสิ้น ซึ่งในโรงเรียนนายร้อยทหารบกจะมีการสอนให้ทหารเสนอ ความคิด หรือโต้แย้งกับอาจารย์ผู้สอน และสนับสนุนให้ทหารเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับในห้องเรียน

¹⁷ วาด, “การเปลี่ยนแปลงทหารบกในประเทศจีน,” **ยุทธโศภ** 16,1 (กันยายน 2450) : 34 – 44 อ้างถึงใน อัจฉราพร กมุทพิสมัย, กบฏร.ศ.130 กบฏเพื่อแนวคิดประชาธิปไตยแนวคิดทหารใหม่ (กรุงเทพฯ : อมรินทร์วิชาการ, 2542), 65.

¹⁸ ผิน, “กองทัพบกอังกฤษในปัจจุบัน,” **ยุทธโศภ** 16,7 (มีนาคม 2450) : 619 - 625.

¹⁹ อัจฉราพร กมุทพิสมัย, **กบฏร.ศ.130 กบฏเพื่อแนวคิดประชาธิปไตยแนวคิดทหารใหม่**, 65.

ไปยังผู้อื่น ดังนั้น การนำเสนอความคิดผ่านงานเขียนในยุทธโกษจึงเป็นผลมาจากการจัดการศึกษา
ในโรงเรียนนายร้อยทหาร

2. ความคิดทางการเมืองของทหารภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.

2475 : หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 หนังสือยุทธโกษได้เปลี่ยนชื่อเป็นหนังสือพิมพ์
ทหารบก²⁰ เนื่องจากทางกระทรวงกลาโหมไม่ต้องการให้มีการพิมพ์หนังสือหลายฉบับจึงได้ยุบ
หนังสือยุทธโกษ คณะราษฎรได้พยายามใช้หนังสือพิมพ์ฉบับใหม่เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลใน
การปลุกฝังความคิดทางการเมืองให้ทหารในกองทัพ แม้ว่าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ทหารบก
จะแถลงว่าการลงบทความในหนังสือพิมพ์ไม่มีความเกี่ยวข้องกับลัทธิทางการเมืองแบบใหม่ก็ตาม²¹
แต่พบว่าหลายบทความที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ทหารบกมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมือง นอกจากนี้
คณะราษฎรยังต้องการให้นายทหารส่งบทความลงตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ เช่น บทบาทและ
หน้าที่ของทหารและกองทัพที่มีต่อการเมือง การปกครอง ยุทธวิธีทางทหาร และเรื่องคอมมิวนิสต์
 เป็นต้น

หนังสือพิมพ์ทหารบกมีอายุ 4 ปี ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.2475-2479 ฉบับแรก
ออกจำหน่ายเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2475 โดยจำหน่ายให้กับทหารในกองทัพ และประชาชน
ทั่วไปที่สนใจการทหารสามารถซื้อหนังสือดังกล่าวโดยที่ไม่ต้องขออนุญาตจากกระทรวงกลาโหม
แต่อย่างใด เนื้อหาในหนังสือพิมพ์นอกจากบทความที่เกี่ยวข้องกับการทหารแล้วยังมีเรื่องเกี่ยวกับ
การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญเข้ามาด้วย เช่น บทความเรื่อง คำอธิบาย
รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475 ของพันตรีหลวงพลพินัยการ²² อธิบาย
ความหมายของรัฐธรรมนูญการปกครอง และสาเหตุที่สยามได้มีรัฐธรรมนูญในการปกครอง ตอนหนึ่ง
ผู้เขียนวิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์บางพระองค์ในอดีตเรื่องกคิรัยราษฎร และไม่ประพฤติตามหลัก
ทศพิธราชธรรม แม้มีการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นก็ยังยึดตามธรรมเนียมเดิมโดยไม่มีการ

²⁰ ต่อมาใน พ.ศ.2479 ได้เปลี่ยนมาเป็นหนังสือยุทธโกษเช่นเดิม

²¹ หลวงรณสិทธิพิชัย, “ถ้อยแถลง.” หนังสือพิมพ์ทหารบก 1,3 (พฤศจิกายน 2475): 1-7.

²² หลวงพลพินัยการ, “คำอธิบายรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวพ.ศ.2475.”

เปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองให้ดีขึ้น กระทั่งก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 สถาบันกษัตริย์และคณะอภิรัฐมนตรีสภาที่ยังไม่มีความเข้าใจถึงสภาพความเป็นอยู่ของราษฎร และความต้องการของราษฎรส่วนมากเลยแม้แต่น้อย จนทำให้ราษฎรกลุ่มหนึ่งต้องลุกขึ้นทำการปฏิวัติ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง บทความดังกล่าวของหลวงพลพินัยการเป็นบทความต่อเนื่องและเป็นบทความที่ไม่ได้จบภายในฉบับเดียว แต่ทว่าบทความดังกล่าวกลับตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ทหารบกแค่ฉบับเดียวเท่านั้น เพราะบรรณาธิการได้มีการระงับบทความโดยไม่ทราบสาเหตุ²³ ถ้าหากมองบริบทในเวลานั้น การวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองอาจจะก่อให้เกิดความวุ่นวายจึงทำให้ทางบรรณาธิการระงับบทความ เพราะนายทหารส่วนหนึ่งยังคงมีความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ อาจทำให้เกิดความไม่พอใจได้ นอกจากนี้ยังมีบทความที่มีเนื้อหาในการยกย่องและเชิดชูรัฐธรรมนูญ เช่นบทความเรื่อง **เทิดรัฐธรรมนูญ** ของร้อยโทสุทรจิต จารุศรีณี ซึ่งตีพิมพ์ลงฉบับพิเศษฉลองรัฐธรรมนูญเมื่อ พ.ศ.2475²⁴ มีเนื้อหาเชิดชูรัฐธรรมนูญของของสยาม และรัฐธรรมนูญคือของขวัญสำหรับประชาชนทุกคน ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นว่า ในฐานะคนไทยควรที่จะพิทักษ์และปกป้องรัฐธรรมนูญให้มีความยืนยงต่อไป และพร้อมที่จะเสียสละชีวิตเพื่อที่จะปกป้องรัฐธรรมนูญให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต หรือบทความเรื่อง **ทหารรัฐธรรมนูญ** ของพันตรีหลวงสารานุประพันธ์²⁵ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2475 เนื้อหาเน้นบทบาทและหน้าที่ของทหารในการปกป้องรัฐธรรมนูญ เพิ่มเติมจากการปกป้องชาติและพระมหากษัตริย์ หากมีผู้คิดที่จะทำลายรัฐธรรมนูญก็จะเท่ากับทำลายชาติและพระมหากษัตริย์อีกด้วย นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้แสดงความคิดเห็นอีกว่า การมีพรรคการเมืองจะทำให้เกิดความวุ่นวาย ทหารจะทำหน้าที่ในการปราบปราม บทความดังกล่าวได้แสดงความคิดเห็นออกมาอย่างชัดเจนในความต้องการที่จะให้ทหารทำหน้าที่ในการปกป้องรัฐธรรมนูญ และบทความเรื่อง **ทหารของชาติ** ของ ร.ร.ภ.

²³ หลวงรณสีทิพิชัย, “ถ้อยแถลง.” หนังสือพิมพ์ทหารบก 1,3 (พฤศจิกายน 2475) : 1-7.

²⁴ สุทรจิต จารุศรีณี, “เทิดรัฐธรรมนูญ.” หนังสือพิมพ์ทหารบก ฉบับพิเศษฉลองรัฐธรรมนูญ, (2475) : 2 - 4.

²⁵ หลวงสารานุประพันธ์, “ทหารรัฐธรรมนูญ.” หนังสือพิมพ์ทหารบก ฉบับพิเศษฉลองรัฐธรรมนูญ, (2475) : 142-155.

(นามแฝง)²⁶ ซึ่งตีพิมพ์เมื่อเดือนกรกฎาคม 2476 ได้แสดงความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันกับบทความของหลวงสารานุประพันธ์ โดยระบุถึงความจำเป็นของการมีทหาร เพราะมีคนส่วนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่าไม่ควรมียทหาร โดยอ้างเหตุผลว่า ทหารไม่มีความคิด มียทหารสิ้นเปลืองงบประมาณ และเปรียบทหารเหมือนแขกยาม เป็นต้น²⁷ ซึ่งผู้เขียนมองว่าการมีทหารนั้นจะสามารถช่วยในการปกป้องชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ให้คงอยู่ต่อไป

นอกจากนี้ยังมีบทความของหลวงรณสิทธิพิชัย เรื่อง **ทหารกับการเมือง**²⁸ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2476 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่ทหารเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งผู้เขียนมองว่า ทหารจำเป็นจะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะทุกครั้งที่ปัญหาทางการเมืองการที่จะรักษาความสงบต่าง ๆ ให้สงบลงได้ก็จะมีแต่กำลังทางทหารเท่านั้นที่จะกระทำได้ เพราะทหารมีหน้าที่ในการปกป้องชาติ เป็นทหารของชาติ เป็นหน้าที่หลักที่ทหารจะต้องพึงกระทำ ผู้เขียนเน้นย้ำคำว่าทหารของชาติ ว่า การเกิดเหตุการณ์กบฏบวรเดชในเดือนตุลาคม พ.ศ.2476 นั้น ไม่ใช่การกระทำของทหารในการปกป้องรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่ง แต่เป็นสิ่งที่ทหารพึงกระทำเพื่อป้องกันความสงบ และพึงให้ชาติได้ดำรงอยู่ เพราะทหารทำงานเพื่อชาติ และทหารไม่ได้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามในครั้งนั้น บทความดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า ทหารในเวลานั้นมักถูกมองว่าเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามอยู่บ่อยครั้ง จนผู้เขียนคือหลวงรณสิทธิพิชัยต้องเขียนบทความขึ้นมาเพื่ออธิบายถึงบทบาทหน้าที่ของทหารที่ทำเพื่อชาติ ไม่ได้ทำเพื่อรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีบทความที่เขียนในทำนองเดียวกันคือเรื่อง **การทหารกับการเมือง** ของ อัสวจารย์ (นามแฝง)²⁹ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2476 ได้แสดงความคิดเห็นในทำนองเดียวกับหลวง-

²⁶ร.ร.ภ. (นามแฝง), “ทหารของชาติ.” หนังสือพิมพ์ทหารบก 40 , 1 (5 กรกฎาคม 2476) : 18-27.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, 23-25.

²⁸ หลวงรณสิทธิพิชัย, ทหารกับการเมือง. หนังสือพิมพ์ทหารบก 6, 2 (ธันวาคม 2476) : 54-62.

²⁹ อัสวจารย์ (นามแฝง), “การทหารกับการเมือง.” หนังสือพิมพ์ทหารบก 2 ,11 (กุมภาพันธ์ 2476) : 51-57.

รณสิทธิพิชัยว่า ผู้คนมักมองทหารว่าเป็นคนของรัฐบาลจากกรณีของการปราบกบฏบวรเดชใน พ.ศ.2476 นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทหารต้องเป็นนักการเมืองหรือไม่ โดยแสดงความคิดเห็นว่า ทหารอาจมีหน้าที่เป็นนักการเมืองด้วยหากมีความจำเป็น ซึ่งหมายความว่า ทหารจะทำการรัฐประหารเพื่อขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศเสียเอง เพื่อยุติความวุ่นวาย³⁰

นอกจากบทความของทหารที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นเรื่องรัฐธรรมนูญ และการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยแล้ว ยังมีบทความที่เกี่ยวข้องกับการทหารอีกด้วย บทความประเภททหารนั้นมีจำนวนมากกว่าบทความที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญและการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย ซึ่งตรงกับรูปแบบของหนังสือพิมพ์ทหารบกที่บรรณาธิการได้ แถลงว่าต้องการให้หนังสือพิมพ์ฉบับนี้จะแสดงออกทางการเมืองให้น้อยกว่าหนังสือยุทธโศก โดยบทความทางทหารที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ทหารบก เช่น เรื่อง การป้องกันการต่อสู้เครื่องบิน ของ พระยาทรงสุรเดช ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2475 เนื้อหาของบทความเกี่ยวกับการใช้เครื่องบินในยามสงคราม การหัตทหารใหม่ ของร้อยโทขุนถนอมนิติเวช³¹ ตีพิมพ์เมื่อตุลาคมพ.ศ.2475 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการฝึกทหารในการเดิน การเตรียมร่างกายตั้งแต่กล้ามเนื้อ และหัวใจเพื่อให้พร้อมกับการเป็นทหาร และ บทความเรื่อง การศึกษาของนักเรียนนายร้อย³² ของผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ทหารบก ตีพิมพ์เมื่อ มีนาคม พ.ศ.2476 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนนายร้อย บทความดังกล่าวเป็นการโต้แย้ง ที่มีผู้กล่าวว่า การศึกษาของนักเรียนนายร้อยของไทยเป็นการศึกษาที่เน้นในเรื่องเกี่ยวกับตำรา เน้นการฝึกภาคสนามน้อยกว่าการศึกษาในห้องเรียน ผู้เขียนได้ยกประโยชน์ของรายวิชาต่าง ๆ ที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก เช่น การศึกษาวิชาทหารปืนใหญ่เพื่อให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้เกี่ยวกับทหารปืนใหญ่ และสามารถมีความรู้ได้อย่างกว้างขวางทั้งในเรื่องปืนใหญ่และเรื่อง

³⁰ เรื่องเดียวกัน, 56.

³¹ ขุนถนอมนิติเวช, “การหัตทหารใหม่.” หนังสือพิมพ์ทหารบก 2, 1 (ตุลาคม 2475) : 28 - 38.

³² ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ทหารบก, “การศึกษาของนักเรียนนายร้อย.” หนังสือพิมพ์ทหารบก 13, 2 (มีนาคม 2476) : 41-49.

ทหารราบ การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์การสงครามเพื่อให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้ประกอบการสอนในหัวข้อวิชายุทธศิลป์ เป็นต้น³³ ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นลงท้ายว่า นักเรียนนายร้อยของไทยมีการเรียนรู้ในทางปฏิบัติเป็นพื้นฐาน ส่วนการเรียนในตำรานั้นเป็นการเรียนเพื่อเตรียมความคิดที่จะนำไปสู่ทางปฏิบัติในอนาคต

บทความในหนังสือพิมพ์ทหารบกนอกจากนายทหารที่เป็นผู้เขียนแล้ว ยังมีบทความของนักเรียนนายร้อยตีพิมพ์อยู่หลายบทความ เช่น บทความเรื่อง **ขวัญของทหาร** ของนักเรียนนายร้อยประสิทธิ์ สุชีวะ ตีพิมพ์เมื่อพ.ศ.2476³⁴ เนื้อหาของบทความกล่าวถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับทหารทั้งในยามสงบและยามสงคราม หรือบทความเรื่อง **ชาติที่พร้อมรบ** ของนักเรียนนายร้อยเจริญ วัฒนวงษ์ศิริ³⁵ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้กำลังในการป้องกันประเทศ และกำลังทางทหารที่จะต้องพร้อมรบตลอดเวลาทั้งในเวลาการรุกราน หรือการป้องกันตนเอง และบทความเรื่อง **สงครามอเมริกาญี่ปุ่น** ของนักเรียนนายร้อยไสว เกตุสุวรรณ³⁶ ตีพิมพ์เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2475 เป็นบทความเปรียบเทียบกำลังอาวุธ และยุทธศาสตร์ระหว่างอเมริกาและญี่ปุ่น ในมหาสมุทรแปซิฟิก และหากมีการประกาศสงคราม ผู้เขียนเห็นว่าทั้งญี่ปุ่นและอเมริกาต่างฝ่ายต่างมียุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่แตกต่างกัน แต่เห็นว่าอเมริกาจะมีชัยชนะ เพราะอเมริกามีความเจริญทั้งอาวุธและการได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ เป็นต้น บทความที่ยกตัวอย่างมานี้เป็นส่วนหนึ่งของบทความที่นักเรียนนายร้อยได้ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ทหารบก และก็เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนนายร้อยเริ่มมีความตื่นตัวที่จะนำเสนอความรู้ทางทหารลงในหนังสือพิมพ์ทหารบก รวมถึงได้มีการแสดงความคิดเห็นของตนเองลงในบทความดังกล่าวด้วย แม้จะเป็นนักเรียนนายร้อยเพียงส่วนน้อยก็ตาม

³³ เรื่องเดียวกัน, 44 - 45

³⁴ ประสิทธิ์ สุชีวะ, “ขวัญของทหาร.” หนังสือพิมพ์ทหารบก 8, 2 (มกราคม 2476) : 21-23.

³⁵ เจริญ วัฒนวงษ์ศิริ, “ชาติที่พร้อมรบ.” หนังสือพิมพ์ทหารบก 8, 2 (มกราคม 2476) : 2-11.

³⁶ ไสว เกตุสุวรรณ, สงครามอเมริกาญี่ปุ่น. หนังสือพิมพ์ทหารบก 11, 1 (ธันวาคม 2475) : 24 – 31.

3.ความคิดของทหารในหนังสือยุทธโภษช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา

(พ.ศ.2484 – 2488) : ช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา บทความที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโภษ ยังคงมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการทหารเป็นหัวข้อหลักทั้งยุทธวิธีทางการรบ ข่าวการรบต่าง ๆ และข่าวทั่วไป เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า บทความในช่วงนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ และการปลุกใจ ได้แก่ บทความเรื่อง **กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส** ของพันตรี โปยม จุลานนท์³⁷ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2484 โดยเนื้อหาของบทความมีลักษณะในเชิงชาตินิยมที่กล่าวถึงความเหมาะสมที่ไทยจะเป็นผู้ครอบครองดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส ซึ่งผู้เขียนได้ยกลักษณะร่วมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และชาติพันธุ์ว่าดินแดนเหล่านี้เป็นของไทยโดยแท้จริง แม้จะอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสก็ตาม ซึ่งการนำเสนอบทความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ทางการเมืองในเวลานั้น ที่ไทยเกิดกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสเกี่ยวกับการเรียกร้องดินแดนของลาวและเขมรคืนจากฝรั่งเศส จนสุดท้ายไทยได้ปกครองดินแดนดังกล่าวและจัดตั้งเป็นจังหวัดใหม่ขึ้น 4 จังหวัด คือ จังหวัดนครจำปาศักดิ์ จังหวัดลานช้าง จังหวัดพิบูลสงครามและจังหวัดพระตะบอง อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของทหารในเชิงชาตินิยมเกี่ยวกับการเสียดินแดนของไทยให้กับฝรั่งเศส เพราะทหารมองว่าการเสียดินแดนดังกล่าวเป็นเพราะฝรั่งเศสใช้กลอุบายในการช่วงชิงดินแดนต่างๆ ไปครอบครองอย่างไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ยังมีบทความทางทหารที่ตีพิมพ์ในช่วงสงคราม เช่น บทความเรื่อง **เครื่องบินดำทิ้งระเบิด** ของนักเรียนเทคนิค สมบูรณ์ วิริยศิริ³⁸ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2484 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้เครื่องบินรบเพื่อทิ้งระเบิดในช่วงของสงคราม บทความเรื่อง **สงคราม หรือสันติภาพ** ของนาวาเอกฟื้น รัชธานี³⁹ ตีพิมพ์เมื่อพ.ศ.2485 เป็นบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกิดสงครามในแต่ละครั้งจะส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประเทศที่เป็นชนวนของสงคราม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหน้าที่ของคนไทยในช่วงของสงคราม ซึ่งผู้เขียนได้แสดงความ

³⁷ โปยม จุลานนท์, “กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส.” **ยุทธโภษ** 50, 3 (ธันวาคม 2484) : 19-41.

³⁸ สมบูรณ์ วิริยศิริ, “เครื่องบินดำทิ้งระเบิด.” **ยุทธโภษ** 50,5 (กุมภาพันธ์ 2484) : 41-46.

³⁹ ฟื้น รัชธานี, “สงครามหรือสันติภาพ.” **ยุทธโภษ** 50,4 (มกราคม 2485) : 65 – 72.

คิดเห็นว่าให้ประชาชนมั่นใจรัฐบาล และทหารซึ่งมีความเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ในช่วงของสงครามได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีบทความในเชิงปลุกใจอีกหลายบทความเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายชาตินิยมของรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งหลังจากมีการประกาศรัฐนิยมทั้ง 12 ประการ พบว่ามีบทความที่เกี่ยวข้องกับการเชิดชูชาติ การยกย่องนโยบายรัฐนิยม และการยกย่องผู้นำอยู่หลายบทความ เช่น บทความเรื่อง **รักชาติต้องสร้างชาติ** ของพันตรีแสวง ทัททะสุต⁴⁰ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2484 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเคารพ บูชาชาติ และการปฏิบัติตามนโยบายรัฐนิยมทั้ง 12 ฉบับ อันเป็นลัทธิชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นอกจากนี้ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อทหารเริ่มเปลี่ยนแปลงไปประชาชนได้หันมาสนับสนุนเงินบำรุงการทหารเพิ่มมากขึ้นภายหลังจากกรณีพิพาทอินโดจีนกับฝรั่งเศส⁴¹ เพราะประชาชนเริ่มมีความเชื่อมั่นต่อสถาบันทหารว่าจะสามารถนำพาประเทศให้สามารถเจริญรุ่งเรืองได้ อีกทั้งการได้ดินแดนคืนจากฝรั่งเศสประชาชนยิ่งเชื่อมั่นไปอีกว่าจะสามารถได้ดินแดนอื่นๆ กลับคืนมาได้อีกเช่นกันหลังเคยสูญเสียให้กับมหาอำนาจเมื่อครั้งอดีตที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังมีบทความเรื่อง **แนวหลัง** ของพันตรีอุดม พุทธิเกษตริน⁴² ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2484 ผู้เขียนได้ให้ความหมายว่าแนวหลังคือ พลเมืองทุกคน ที่ไม่ใช่ทหาร และหน้าที่ของแนวหลังในช่วงของสงครามคือ การเป็นขวัญกำลังใจให้กับทหารซึ่งเข้าไปรบในแนวหน้า และการปฏิบัติตัวในยามสงครามซึ่งอาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค และบางสิ่งอาจมีราคาสูง ซึ่งผู้เขียนได้เสนอว่า ควรให้ความสำคัญกับของอุปโภคบริโภคกับทหารเป็นอันดับแรก เพราะพวกเขาเหล่านี้คือผู้ที่ออกรบ และเราในฐานะแนวหลังควรเสียสละสิ่งเหล่านี้ให้กับบรรดาทหารเสียก่อน ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่สามารถปฏิบัติได้โดยไม่ต้องออกรบ และบทความปลุกใจอีกบทหนึ่งคือ **ความสามัคคีคือกำลังใหญ่ของชาติ** ของเรือเอกชาน-

⁴⁰ แสวง ทัททะสุต, “รักชาติต้องสร้างชาติ.” ยุทธโศภ 50,2 (พฤศจิกายน 2484) : 45 - 51.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, 45 - 49

⁴² อุดม พุทธิเกษตริน, “แนวหลัง.” ยุทธโศภ 50, 2 (พฤศจิกายน 2482) : 47-64.

ซานไช้จักร ร.น.⁴³ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2484 เนื้อหาของบทความกล่าวถึงการสร้างความสามัคคีโดยอาศัยหลักการสร้างความสามัคคี 7 ประการคือ ความซื่อสัตย์, การปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง, ความอดทน, การระลึกถึงพรหมวิหาร 4 ประการ, การให้อภัยต่อกัน, การสำนึกผิด และการมีสัมมาคารวะ ซึ่งการสร้างความสามัคคีทั้ง 7 ประการนั้นเป็นสิ่งที่คนในชาติจะต้องพึงกระทำเพื่อให้เกิดความสามัคคีในช่วงที่ประเทศเกิดสงคราม โดยบทความที่ยกตัวอย่างมานั้น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของทหารที่เกิดขึ้นในช่วงของสงครามเกี่ยวกับการพยายามสร้างความสามัคคีและปลุกใจคนในชาติให้สามารถนำพาประเทศฝ่าวิกฤตของสงครามไปให้ได้ บทความที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่ามึเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเนื่องจากประชาชนหันมาอ่านหนังสือยุทธ โภชเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในพ.ศ.2485 หนังสือยุทธ โภชต้องยุติลงชั่วคราว เนื่องจากสถานการณ์สงคราม และกลับมาพิมพ์จำหน่ายอีกครั้งใน พ.ศ.2489

การตีพิมพ์บทความลงในหนังสือพิมพ์ยุทธ โภชช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของทหารควบคู่ไปกับบริบททางการเมืองของไทยในช่วงเวลานั้นซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ การทหาร ความรักชาติ และการปลุกใจในช่วงสภาวะของสงคราม ซึ่งทหารมองว่าการเชื่อผู้นำจะสามารถนำพาประเทศชาติให้สามารถพ้นวิกฤตต่าง ๆ ได้ และประชาชนจะเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถส่งเสริมให้ชาติมีความเข้มแข็งได้ นอกจากนี้ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังพบว่าประชาชนทั่วไปส่งบทความมาตีพิมพ์ อาจเพราะบทความที่ลงในยุทธ โภชมีเนื้อหาในทางปลุกใจเป็นส่วนใหญ่ และกองทัพก็อนุญาตให้ประชาชนอ่านหรือส่งบทความลงยุทธ โภชได้

ภายหลังจากสงครามมหาเอเชียบูรพาสิ้นสุดลง สถานการณ์ทางการเมืองได้คุกรุ่นขึ้นอีกครั้ง ภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ.2490 ทำให้ทหารกลับมามีอำนาจอีกครั้งนับจากการลาออกจากราชการตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม หลังสภาไม่อนุมัติ “พระราชกำหนดระเบียบบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ พุทธศักราช 2487” และ “พระราชกำหนดพุทธบุรีมณฑล พุทธศักราช 2487” เพื่อให้จังหวัดสระบุรีเป็นเมืองแห่งศาสนาและเขตปลอดทหาร หลังจากนั้นเป็น

⁴³ซาน ซานไช้จักร, “ความสามัคคีคือกำลังใหญ่ของชาติ.” ยุทธ โภช 50, 4 (มกราคม 2484) :

ช่วงที่พลเรือนได้ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ.2488-2490 แต่เป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น แต่รัฐประหารใน พ.ศ.2490 ทำให้ทหารกลับเข้ามามีบทบาทและอำนาจทางการเมืองอีกครั้ง และครองอำนาจอย่างยาวนานจนถึง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 อำนาจของทหารได้สิ้นสุดลงอีกครั้ง

หลังจากยุทธ โภชได้ยุติไปในช่วงสงคราม และกลับมาตีพิมพ์อีกครั้งใน พ.ศ.2489 พบว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวันหลังหลังสงครามสิ้นสุด เช่น บทความเรื่อง **ข้อคิดหลังสงคราม** ของพลตรี ส.สรานุชิต⁴⁴ ตีพิมพ์เมื่อพ.ศ.2490 ซึ่งผู้เขียนได้เขียนถึงผลกระทบหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร หรือบทความเรื่อง **ความเป็นกลาง** ของพลตรีประหยัด อจลภูมิ⁴⁵ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2489 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการวางตัวเป็นกลางของประเทศต่าง ๆ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และบทความเรื่อง **ทำไม...นอร์มันดี**⁴⁶ ของ พันตรีวัลลภ โรจนวิสุทธิ์ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2490 เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ายุทธ โภชได้กลายมาเป็นกระบอกเสียงในการเสนอความคิดของทหารในการปรับปรุงกองทัพให้เหมือนกับชาติตะวันตก รวมถึงการแปลบทความที่มีความเกี่ยวข้องกับชัยชนะของญี่ปุ่นเหนือรัสเซีย โดยการชื่นชมความสามารถของญี่ปุ่นที่สามารถเอาชนะชาติมหาอำนาจในเวลานั้นอย่างรัสเซียได้ จึงทำให้ยุทธ โภชได้กลายมาภาพสะท้อนความคิดให้เห็นว่าทหารในเวลานั้น มีการเปิดโลกทัศน์กว้างขึ้นกว่าในสมัยที่ผ่าน ๆ มา เกี่ยวข้องกับการศึกษาตรงที่ว่านักเรียนนายร้อยได้รับความคิดเกี่ยวกับการเมืองและการทหารซึ่งได้นำความรู้เหล่านั้นมาต่อยอดความคิดโดยการตีพิมพ์บทความลงในยุทธ โภช

4.1.2 กบฏ ร.ศ.130

ผลของการจัดการศึกษาก่อน พ.ศ.2491 ที่ส่งผลสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมคือการเกิดกบฏ ร.ศ.130 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และส่งผลต่อการจัดการศึกษาของทหารในเวลาต่อมา

⁴⁴ ส.สรานุชิต, “ข้อคิดหลังสงคราม.” *ยุทธโภช* 52, 1 (กรกฎาคม 2490) : 13-39.

⁴⁵ ประหยัด อจลภูมิ, “ความเป็นกลาง.” *ยุทธโภช* 52, 4 (ธันวาคม 2489) : 59 - 67.

⁴⁶ วัลลภ โรจนวิสุทธิ์, “ทำไม...นอร์มันดี.” *ยุทธโภช* 52, 5 (กุมภาพันธ์ 2490) : 31-46.

ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นยุคที่มีการสานต่อ นโยบายทางการศึกษาของทหารตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็น สมัยของความต่อเนื่องด้านการพัฒนาการทหาร ซึ่งสิ่งที่ส่งผลต่อการศึกษาของ โรงเรียนนายร้อย ทหารบกในยุคสมัยนี้คือ การจัดตั้งกองเสือป่าขึ้น โดยรับสมัครข้าราชการและประชาชนทั่วไป เข้า มาเป็นเสือป่า เพื่อใช้เสือป่าเหล่านี้เป็นฐานอำนาจให้กับพระองค์ แต่การจัดตั้งกองเสือป่าขึ้นมานั้น ทำให้กลับทำให้เสือป่ามีหน้าที่ทับซ้อนกับหน้าที่ของทหารซึ่งทหารบางนายต้องแบ่งเวลาไปฝึก เสือป่า อีกทั้งเสือป่าบางนายมียศเท่ากับทหารในกองทัพ ทหารบางส่วนเกิดความไม่พอใจ เนื่องจาก หน้าที่เสือป่าส่วนหนึ่งเป็นแค่บุคคลธรรมดา ไม่เคยได้รับการฝึกทหารเลยแม้แต่น้อย นอกจากนี้ การจัดตั้งกองเสือป่าก็เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณในการซ้อมรบ การจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้กับผู้ที่เป็น เสือป่า และข้าราชการของกองทัพต้องเข้าเป็นกองเสือป่าและต้องแบ่งเวลาไปฝึกเสือป่าอีก ทำให้ สิ้นเปลืองทั้งงบประมาณและเวลาในการพัฒนาด้านอื่น ๆ⁴⁷

นอกเหนือไปจากการจัดตั้งกองเสือป่าเพื่อเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับทางทหารแล้ว ยังมี การส่งเสริมเกี่ยวกับชาตินิยมและความรักชาติให้มียู่กับนักเรียนนายร้อย คือ การเสด็จพระราช ดำเนินไปพระราชทานรางวัลให้กับนักเรียนนายร้อยในการสอบได้ พร้อมกับพระราชทานเพลง สยามมานูสติให้เป็นเพลงประจำโรงเรียนนายร้อยทหารบกด้วย⁴⁸ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียน นายร้อยมีความรักในชาติ และการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานรางวัลให้แก่ นักเรียนนายร้อย นั้นถือเป็นธรรมเนียมที่พระมหากษัตริย์ทรงกระทำสืบมา

ผลสืบเนื่องจากการจัดการการศึกษาจากในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แสดงออกมาในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ การเกิดกฎร.ศ.130 (พ.ศ.2454) ซึ่งเป็นนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก

⁴⁷ กองเสือป่าหมดความสำคัญลงภายหลังการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัวใน พ.ศ.2468 เพราะปัญหาทางเศรษฐกิจภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลง ทำให้ไทย ต้องประหยัดงบประมาณในส่วนที่ไม่มีความจำเป็นลง อีกทั้งกองเสือป่าไม่มีเจ้าหน้าที่จะ อุปถัมภ์หน่วยงานนี้อีกต่อไป

⁴⁸ กองทัพบก, 100 ปีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 55.

ใน พ.ศ.2451 และเป็นลูกศิษย์ในสมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ทั้งสิ้น โดยความคิดของนายทหารกลุ่มนี้ คือ การพยายามทำให้เป็นประเทศสยามมีความเจริญตามแบบตะวันตก ทั้งในด้านการทหารและด้านการปกครอง ซึ่งในเอกสารของนายทหารผู้คิดก่อการได้กล่าวถึงการปกครองในรูปแบบต่างๆ กล่าวคือ คณะผู้ก่อการมองว่า ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบที่ขัดขวางความเจริญของประเทศ พระมหากษัตริย์จะทำอะไรก็ได้ ภาษีที่เก็บได้จะถูกนำมาบำรุงความสุขส่วนตัว และคณะผู้ก่อการยังมองอีกว่า การปกครองที่จำกัดอำนาจของพระมหากษัตริย์จะทำให้กษัตริย์ไม่มีอำนาจอีกต่อไป และยังมองอีกว่าประเทศต่างๆทั่วโลกนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นแบบพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญมาหลายประเทศแล้ว ยกเว้นแต่สยามเท่านั้น อีกหนึ่งความคิดที่คณะผู้ก่อการนำเสนอหากการปฏิวัติในครั้งนี้สำเร็จคือ การปกครองแบบสาธารณรัฐ ซึ่งผู้ก่อการมองว่าการปกครองในรูปแบบนี้จะทำให้ไม่จำเป็นต้องมีสถาบันกษัตริย์ และประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกันมากกว่าระบบอื่น ๆ การปกครองแบบสาธารณรัฐมีการปกครองกันเกือบทั่วโลก เช่น จีน และอเมริกา เป็นต้น⁴⁹ การปกครองที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้นเป็นตัวถ่วงของประเทศ จึงทำให้คณะผู้ก่อการเหล่านี้มองว่า ควรที่จะเปลี่ยนสยามให้มีรูปแบบการปกครองเป็นพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ หรือ แบบสาธารณรัฐจะดีเสียกว่าให้สยามต้องอยู่ภายใต้การปกครองที่มีพระมหากษัตริย์อยู่เหนือกฎหมาย เพราะการปกครองทั้งสองแบบ (พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและแบบสาธารณรัฐ) ให้สิทธิ์กับประชาชน และเป็นระบอบที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกใช้กันเกือบทุกประเทศ ยกเว้นสยามเท่านั้น นอกจากเอกสารต่างๆแล้ว คำให้การของคณะผู้ก่อการซึ่งภายหลังถูกจับกุมได้ให้การว่า คณะนายทหารที่ลุกขึ้นก่อการนั้นต่อต้านการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และต้องการเปลี่ยนแปลงให้พระมหากษัตริย์ให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ หรือ ไม่ให้มีสถาบันพระมหากษัตริย์อีกต่อไป⁵⁰ การเรียนการสอนที่ให้ความรู้พื้นฐานตามแบบตะวันตก

⁴⁹ เจริญ ศรีจันทร์ และ เนตร พูนวิวัฒน์, กบฏ ร.ศ. 130 : การปฏิวัติครั้งแรกของไทย, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : คัมภีร์, 2519), 21-23.

⁵⁰ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ.2530 -2475” (เอกสารประกอบการสัมมนา ทางประวัติศาสตร์ เรื่องหนึ่งทศวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่ออนาคต จัดโดย สมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์

จึงมีผลต่อนายทหารกลุ่มนี้เป็นอย่างมากในการที่จะเป็นกลุ่มคนที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงการปกครองของสยาม

นอกจากนี้การเกิดกบฏใน ร.ศ.130 ยังเป็นผลสะท้อนที่เกิดมาจากการได้รับการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก ซึ่งนายทหารเหล่านี้เมื่อได้รับการศึกษาในแนวคิดต่าง ๆ ก็มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศให้เหมือนกับชาติตะวันตกอื่น ๆ หลังจากการเกิดกบฏ ร.ศ.130 มีผลให้กระทรวงกลาโหมต้องถอนวิชาการเมืองการปกครองออกไปจากหลักสูตรการศึกษา เพราะวิชาเหล่านี้ทางกองทัพมองว่าจะเป็นการปลูกความคิดให้นักเรียนนายร้อยต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศ นอกจากนี้การแสดงออกเกี่ยวกับความคิดทางการเมืองในสิ่งพิมพ์ของกองทัพบกก็ลดน้อยลง รวมถึงส่งผลต่อสภาพจิตใจของทหารอาชีพ และการวางพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อกองทัพ⁵¹ ภายหลังเหตุการณ์กบฏ ร.ศ.130 เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทางการเมือง จึงทำให้พระองค์ทรงหันมาส่งเสริมเกี่ยวกับความเป็นชาติโดยการเชิดชูชาติ ศาสนา และสถาบันกษัตริย์ โดยสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนให้มีความรักชาติ เกิดความภาคภูมิใจในประเพณีวัฒนธรรมของชาติ มีวินัยและจริยธรรม โดยปฏิบัติตามแนวทางของศาสนา และเน้นความเป็นพลเมืองดีผู้รักชาติ และจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์⁵²

อย่างไรก็ตาม หลังเหตุการณ์กบฏ ร.ศ.130 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีความคิดที่จะสร้างจิตสำนึกของทหารในความภักดีต่อกษัตริย์ โดยทรงปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก โดยมุ่งเน้นให้ทหารมีความตระหนักว่าการจงรักภักดี และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในความกล้าหาญของพระกษัตริย์ผ่านการศึกษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ร่วมกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 14-16 กุมภาพันธ์ 2535, 10.

⁵¹ อัจฉราพร กมุทพิสมัย, กบฏ ร.ศ.130 : กบฏเพื่อประชาธิปไตยแนวคิดทหารใหม่, (กรุงเทพฯ : อมรินทร์วิชาการ, 2540), 234.

⁵² ปิยนาด บุนนาค, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ (ตั้งแต่การทำสนธิสัญญาบาวริง ถึง "เหตุการณ์ 14 ตุลาคม" พ.ศ.2516, 117.

ในวิชาประวัติศาสตร์⁵³ และการปลูกฝังความคิดว่า ทหารมีหน้าที่ในการปกป้องพระมหากษัตริย์ผ่านหลักสูตรวิชาจรรยา ซึ่งเป็นวิชาที่นักเรียนนายร้อยทุกคนต้องศึกษา และมีชั่วโมงเรียนมากสุดในหลักสูตรของ โรงเรียนนายร้อยทหารบก⁵⁴ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพยายามสร้างจิตสำนึกให้กับทหารภายหลังการเกิดกบฏ ร.ศ.130

ดังนั้น การจัดการการศึกษาตามแบบตะวันตกของ โรงเรียนนายร้อยในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปรากฏผลออกมาในต้นรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทหารบางส่วนได้แสดงความคิดผ่านความพยายามเปลี่ยนแปลงให้เป็นแบบประเทศอื่น ๆ ซึ่งตามความคิดของทหารคือ ประเทศควรมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ดีกว่าเดิม ซึ่งนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกในเวลานั้นต่างมีความคิดผ่านการปลูกฝังในโรงเรียนว่า กลุ่มของตนคือ กลุ่มที่สามารถนำความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ นอกเหนือไปจากการออกรบปกป้องแผ่นดิน ซึ่งความคิดดังกล่าวได้ส่งผลมาให้ทหารในเวลาต่อมา คือ ช่วงเวลาเกิดวิกฤตทางการเมืองบ่อยครั้งจะพบว่า ทหารจะลุกขึ้นมาทำการปฏิวัติ เนื่องจาก ทหารเหล่านี้ต่างคิดว่า การปฏิวัติ หรือรัฐประหารของตนสามารถที่จะยุติปัญหาเหล่านี้ได้

4.1.3 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้ส่งผลต่อการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าคือ ทหารหันมาปรับปรุงการศึกษาโดยการนำความคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญสอดแทรกเข้าไปในระบบการศึกษาและระบบทหาร กล่าวคือ จะมีการสอนเกี่ยวกับความคิดในเรื่องประชาธิปไตยว่าเป็นระบอบการปกครองใหม่ที่เกิดขึ้นในสยามในเวลานั้น และสอนให้ทหาร เห็นถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญ ให้ทหารรักการปกครองตามรูปแบบรัฐธรรมนูญ ไม่กระทำการใดๆที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งการอบรมทหารให้เห็น

⁵³ เทพ บุญदानนท์, “กองทัพกับวาทกรรม “ชาติ ศาสน์ กษัตริย์.” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า 1,1 (กันยายน 2556 – สิงหาคม 2557) : 1 - 22.

⁵⁴ กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524”, 41.

ถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ทหารตระหนักว่า เมื่อมีรัฐธรรมนูญแสดงว่าเป็นประชาธิปไตยแล้ว ในส่วนของนักเรียนนายร้อยจะเป็นไปในลักษณะเดียวกันคือจะมีการอบรมให้นักเรียนนายร้อยรู้สำนึกถึงการมีรัฐธรรมนูญว่า จะต้องปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากงานเขียนในหนังสือพิมพ์ทหารบก ซึ่งเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลในการปลุกฝังความคิดแก่ทหารในกองกองทัพ และให้นายทหารส่งบทความลงตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่างๆ เช่น บทบาทและหน้าที่ของทหารและกองทัพที่มีต่อการเมือง การปกครอง ยุทธวิธีทางทหาร และเรื่องคอมมิวนิสต์ เป็นต้น ซึ่งวารสารทหารบกนี้จะมีเนื้อหาเน้นหนักไปทางวิชาการมากกว่าวารสารยุทธโศภ⁵⁵ และการแสดงออกเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองในวารสารทหารบกจะน้อยมากเมื่อเทียบกับวารสารยุทธโศภ เนื่องจากเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมืองจึงทำให้ทหารแสดงออกเกี่ยวกับความคิดทางการเมืองน้อยเพราะทหารยังไม่มี ความเข้าใจในระบอบการปกครองแบบใหม่เท่าใดนัก

การการตั้งสอนนักเรียนนายร้อยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ยังคงเน้นเรื่องการศึกษาพิทักษ์สถาบันกษัตริย์ แต่จะมีการเพิ่มการปกป้องรัฐธรรมนูญเข้าไป⁵⁶ เพื่อเป็นการปลุกฝังให้นักเรียนนายร้อยมีจิตสำนึกในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาเป็นนายทหารต่อไปในอนาคต จึงทำให้หน้าที่ของทหารนอกจากจะมีหน้าที่ในการปกป้องสถาบันกษัตริย์แล้ว ยังมีอีกหน้าที่สำคัญคือ การปกป้องรัฐธรรมนูญ

สำหรับนายทหารที่เข้าร่วมการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 นั้น เป็นทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกทั้งในและต่างประเทศ เช่น ลีทหารเสือแห่งคณะราษฎรคือ พระยาพลพลพยุหเสนา สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารกรอส – ลิชเตอร์เฟลเด ประเทศเยอรมัน ใน พ.ศ.2446⁵⁷ พระยาทรงสุรเดช สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน

⁵⁵ กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524”, 106.

⁵⁶ บรรณาธิการ, “โอวาทผู้บัญชาการทหารบก,” หนังสือพิมพ์ทหารบก 46, 12 (สิงหาคม 2476) : 41, อ้างถึงใน กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524”, 103 – 104.

⁵⁷ จง สืบจากยง. “พระยาพลพลพยุหเสนา.” ยุทธโศภ 86,10 (มิถุนายน 2521) : 6.

นายร้อยทหารบกประศษเยอรมัน ส่วนพระยาฤทธิอัคเนย์ และพระประศาสน์พิทยายุทธ (วัน ชูกลิ่น) ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกในประเทศ พระยาทรงสุรเดชนั้น นอกจากจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ท่านยังเป็นที่มีความใกล้ชิดกับบรรดานักเรียนนายร้อยที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกอีกด้วย เนื่องจากเคยเป็นอาจารย์สอนในโรงเรียนนายร้อยทหารบกมาตั้งแต่ พ.ศ.2467 โดยสอนในวิชายุทธวิธี ซึ่งความคิดของพระยาทรงสุรเดชที่ส่งผลต่อบรรดานักเรียนนายร้อยคือ มีการปรับการสอนให้บรรดานักเรียนนายร้อยรู้จักการโต้เถียง ตั้งคำถาม และการคิดเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับยุทธวิธีทางทหารหากเกิดปัญหาขึ้นในสนามรบ โดยการสอนของพระยาทรงดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้นักเรียนนายร้อยสามารถแก้ไขปัญหา และปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นได้ในอนาคต⁵⁸ นอกจากนี้พระยาทรงยังมีการเรียบเรียงแนวสอนยุทธวิธีจากตำรายุทธวิธีของเยอรมันเป็นภาษาไทย โดยอาศัยหลักจากตำรายุทธวิธีการสอนของเยอรมัน และภาคปฏิบัติของทหารในเมืองไทยมาใช้เป็นหลักในการเรียบเรียงด้วย นอกเหนือจากแนวการสอนยุทธวิธียังมีหนังสือแนวการสอนวิชาทหารช่างแนวการสอนวิชา ศาสตร์อาวุธวิทยา และแนวการสอนวิชาแผนที่ เป็นต้น⁵⁹ การแปลคำดังกล่าวถือเป็นการเปิดโลกทัศน์ในความรู้ทางทหารเกี่ยวกับยุทธวิธีต่าง ๆ ของต่างประเทศให้ทหารไทยได้มีความรู้เพิ่มไปอีกระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เห็นได้ชัดเจนคือ ความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับแนวความคิดของทหารจากการพิทักษ์และปกป้องสถาบันกษัตริย์มาเป็นการปกป้องประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญพร้อมกับการปกป้องสถาบันกษัตริย์ควบคู่กัน ซึ่งเห็นได้จากการออกหนังสือแนวการสอนวิชาจรรยาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก เพื่อสอนนักเรียนนายร้อยเกี่ยวกับการป้องรัฐธรรมนูญและสถาบันกษัตริย์ควบคู่กันไป ซึ่งเนื้อหาของหนังสือแนวจรรยาในโรงเรียนนายร้อยทหารบกนั้น นอกจากครอบคลุมเนื้อหา เช่น การส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนนายร้อย ความเข้าใจในศาสนาพุทธ หน้าทีของพลเมือง และการ

⁵⁸เสี ที่อน สุภ โสภณ, *ชีวิตและการต่อสู้ของพระยาทรงสุรเดช* (กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการจัดพิมพ์หนังสือโครงการ 60 ปี ประชาธิปไตย, 2525), 10.

⁵⁹เรื่องเดียวกัน, 11.

รักษาเกียรติของทหาร⁶⁰ แล้วยังเพิ่มหน้าที่ของทหารขึ้นมาอีกหน้าที่หนึ่งคือ การพิทักษ์และปกป้องรัฐธรรมนูญ เพื่อไม่ให้ใครมาดูหมิ่นหรือ โคนล้มรัฐธรรมนูญลงไปได้ เพราะถ้าหากมีใครมา โคนล้มรัฐธรรมนูญแล้วก็จะถือเป็นการดูหมิ่นและ โคนล้มประชาธิปไตยด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมด คือ ผลที่เกิดจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ก่อน พ.ศ.2491 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสอนทหารตามแบบตะวันตกขึ้นในสยามทำให้นายทหารที่สำเร็จการศึกษานอกจากจะสามารถใช้อาวุธและวิธีการรบตามแบบตะวันตกได้แล้ว ยังสะท้อนแนวคิดแบบตะวันตกด้วย เช่น กบฏ ร.ศ.130 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ที่ทหารต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามให้เป็นเหมือนกับประเทศอื่นๆเหมือนที่ตนเคยได้รับการศึกษามาจาก โรงเรียนนายร้อยทหารบก

4.2 ผลของการจัดการการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่ พ.ศ.2491 – 2534

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงทำให้อิทธิพลทางทหารของสหรัฐอเมริกามีมากขึ้น เนื่องจาก การมีอาวุธที่ทันสมัย และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สัมพันธมิตรมีชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่ 2 อิทธิพลที่มีมากขึ้นของสหรัฐอเมริกาได้ส่งผลให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเปลี่ยนมาใช้ระบบการศึกษาตามสหรัฐอเมริกานั้นแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ซึ่งผลที่เกิดจากการจัดการศึกษานั้นสามารถแบ่งได้ดังนี้

4.2.1 การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านหนังสือยุทธโศก : ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง สถานการณ์ทางการเมืองได้ตั้งเครียดขึ้นอีกครั้ง ภายหลังการรัฐประหารใน พ.ศ.2490 ทำให้ทหารได้กลับมาใช้อำนาจอีกครั้งนับจากการลาออกจากราชการตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. พิบูลสงครามใน พ.ศ.2487 ทำให้ความคิดของทหารที่แสดงออกผ่านหนังสือยุทธโศกหลังรัฐประหาร พ.ศ.2490 มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการขึ้นมาบริหารประเทศอีกครั้งของนายทหาร ตัวอย่างของบทความ เช่น บทความเรื่อง รัฐสภากับการทหาร ของพันตรีโพยม จุลานนท์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการขึ้นมาบริหารงานของคณะรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งใน

⁶⁰กรมยุทธศึกษาทหารบก, แนวสอนวิชาจรรยาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก (พระนคร : โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2477), 1-6.

ขณะนั้นมีคณะรัฐประหารควบคุมอยู่อีกระดับหนึ่ง นายควงพยายามที่จะเสนอรัฐสภาในการห้ามทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง คณะรัฐประหารไม่เห็นด้วยกับการขอเสนอในประเด็นดังกล่าว ในเวลาต่อมา นายควงจึงถูกบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และทำให้จอมพล ป.พิบูลสงครามได้กลับขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง⁶¹ นอกจากนี้ยังมีบทความเรื่อง **สัญลักษณ์ของนักการเมือง** ของ ร้อยเอกเปรมชัย วิดตะ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่ทหารเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยผู้เขียนได้ยกเหตุการณ์ในขณะที่ตนเองเป็นนักเรียนนายร้อยซึ่งอยู่ในช่วงเวลาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในโรงเรียนนายร้อยทหารบกจะมีการสอนไม่ให้ทหารเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งหากทหารเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองแล้วจะทำให้เกิดการแตกแยกกันทั้งในเรื่องของความคิดเห็นและอุดมการณ์ทางการเมือง นอกจากนี้การเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองของทหารยังทำให้วินัยของทหารหย่อนยานอีกด้วย⁶² งานเขียนของร้อยเอกเปรมชัย วิดตะสะท้อนให้เห็นว่า ในโรงเรียนนายร้อยทหารบกนั้นมีการสอนไม่ให้นักเรียนนายร้อยไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่เมื่อจบการศึกษาแล้วนายทหารเหล่านี้กลับไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เนื่องจากทหารตระหนักว่า ตนเองมีหน้าที่ในการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนและของชาติ ทหารมองว่า หากการกระทำใด ๆ ของรัฐบาล ทำให้เกิดปัญหา ทหารในฐานะของคนที่ทำหน้าที่ในการปกป้องประเทศจำเป็นที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ดังกล่าวโดยการทำรัฐประหาร เพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองให้อยู่ในความสงบและจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาบริหารงานด้วยตนเอง

เนื้อหาของหนังสือยุทธโศกใน ช่วงระหว่าง พ.ศ.2500 – 2513 มีการตีพิมพ์เนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองน้อยมาก เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าว วังเวินจากการเลือกตั้งถึง 10 ปี ทหารจึงไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง แต่เมื่อมีการเลือกตั้งใน พ.ศ.2512 แล้ว ทหารได้ออกมาแสดงความคิดเห็น

⁶¹ โปยม จุลานนท์, “รัฐสภากับการทหาร,” *ยุทธโศก* 56, 7 (เมษายน 2491) :128 - 129.

⁶² เปรมชัย วิดตะ, “สัญลักษณ์ของนักการเมือง” *ยุทธโศก* 57, 9 (มิถุนายน 2492) : 87 – 90
 อังใน ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*, แปลโดย พรรณิฉัตรพลรักษ์, หม่อมราชวงศ์ ประกายทอง สิริสุข และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ (กรุงเทพฯ : มูลนิธิ การตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548), 340.

ทางการเมือง⁶³ เช่น การรัฐประหารตนเองอยู่หลายครั้งของจอมพลถนอม เป็นต้น และทหารมองว่า สถานการณ์ทางการเมืองคงไม่มีอะไรดีขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากในเวลานั้นมีการรัฐประหารอยู่หลาย ครั้ง อีกทั้งรัฐบาลไม่มีท่าทีที่จะจัดให้มีรัฐธรรมนูญให้กับประชาชนชาวไทยเลยแม้แต่น้อยแม้จะมีการเลือกตั้ง มีสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม ผลสุดท้ายแล้วจอมพลถนอมก็ทำการปฏิวัติตนเองในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2514 และทำให้อำนาจในการบริหารประเทศกลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของ คณะปฏิวัติตามเดิมเหมือนในสมัยที่ผ่าน ๆ มา

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เนื้อหาของหนังสือยุทธโกษกลับเป็นไปใน ทิศทางของการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทความที่เกี่ยวกับการ ปราบปรามคอมมิวนิสต์ของทหาร การปรับปรุงกองทัพ กองทัพในต่างประเทศ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ทหารส่วนใหญ่มองว่าปัญหาการปราบปรามคอมมิวนิสต์เป็น ปัญหาใหญ่ระดับชาติที่จะต้องแก้ไข อีกทั้งทหารในกองทัพบางส่วนมองว่า การที่ไทยขับไล่ สหรัฐอเมริกามาหามิตรออกนอกประเทศ และหันไปเป็นมิตรกับจีนทำให้ทหารเหล่านี้เกิดความรู้สึก ไม่มั่นใจทางการเมือง⁶⁴ เพราะไทยและสหรัฐอเมริกานั้นมีความสัมพันธ์ทางทหารมาอย่างยาวนาน การหันไปเป็นมิตรกับจีนซึ่งเป็นประเทศคอมมิวนิสต์นั้นจะทำให้ประเทศเกิดความวุ่นวายขึ้นจาก การถูกรอบงำจากคอมมิวนิสต์ ซึ่งขณะนั้นทหารมองว่าเป็นภัยคุกคามอันดับหนึ่งของประเทศ มากกว่าภัยคุกคามใด ๆ ที่ไทยได้เคยประสบมา บทความซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษโดยส่วน ใหญ่แล้วเป็นประเด็นของการปราบปรามคอมมิวนิสต์ เช่นบทความเรื่องใคร...เป็นประเทศ (หัวหน้า)ของ พลท. ของม้าน้ำ (นามแฝง) เนื้อหาของบทความจะกล่าวถึงเรื่องการปฏิบัติงานของ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลไทยซึ่งมีมาอย่าง ยาวนาน ซึ่งผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นว่า พรรคคอมมิวนิสต์ทำลายประเทศไทย ทั้งในทาง เศรษฐกิจ และทางทหาร เพื่อเอาลัทธิดังกล่าวมาปกครองประเทศ ผู้เขียนได้เอาไปเปรียบเทียบกับ การดำเนินงานของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาซึ่งมีการยุบให้คนในชาติบ้านเมืองแตกแยกกัน เมื่อ คอมมิวนิสต์ดำเนินการไม่สำเร็จนั้นก็จะมีการกล่าวโจมตีรัฐบาลและว่า รัฐบาลให้การสนับสนุน

⁶³ กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524”, 134.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, 177 - 178.

ทหารในการปราบปรามคอมมิวนิสต์⁶⁵ นอกจากนี้ยังมีบทความเรื่อง **แนวทางการต่อสู้และผลงานของกองทัพภาคที่ 2 ส่วนหน้า และ กอ.รมน.เขต 2** ของพลตรีเปรม ติณสูลานนท์ บทความดังกล่าวเป็นบทความที่พลตรีเปรม (ยศในขณะนั้น) ซึ่งในเวลานั้นเป็นรองแม่ทัพภาค 2 ได้ให้ความหมายของการเมืองนำการทหารไว้ว่า คือ การทำความเข้าใจ การแก้ปัญหา และการประนีประนอมเพื่อสร้างสรรค์ความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาล กับ ประชาชน และผู้เขียนได้เขียนเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของกองทัพภาคที่ 2 ในการยึดพื้นที่หมู่บ้านที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไว้ว่า การแย่งชิงหมู่บ้านกลับคืนมาโดยใช้วิธีการทางเมืองนั้นเป็นชัยชนะที่คงทนถาวร แต่จะเห็นผลช้าและยาก รวมทั้งสูญเสียกำลังเป็นจำนวนมาก⁶⁶ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทหารมีทัศนคติต่อการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของทหารในเวลานั้นเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากแต่ก่อนมาก เพราะทหารหันมาใช้หลักการเมืองนำการทหาร นอกจากนี้บทความที่เกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์และการปราบปรามคอมมิวนิสต์ยังมีบทความอื่น ๆ เช่น **“ชาวไทยภูเขา”** ของ ร.ท.ธิดารัตน์ วิริยะสวัสดิ์ ซึ่งนำเสนอในหนังสือยุทธ โภช เล่มที่ 86 ฉบับที่ 8 (เมษายน 2521)⁶⁷ **งานปิดประตูบ้านผู้ทรยศต่อชาติไทยจากองค์กรเขี้ยวในอีสานใต้** ของ พันเอกมณูญ พลเวียง ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธ โภช เล่มที่ 86 ฉบับที่ 9 (พฤษภาคม 2521)⁶⁸ และบทความเรื่อง **สงครามประชาชนของกองทัพภาคที่ 2** ของ พันเอกชอบ ภัคดีศรีสวัสดิ์ ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธ โภช เล่มที่ 87 ฉบับที่ 8

⁶⁵ ม้านำ (นามแฝง), “ใคร...เป็นประเทศ (หัวหน้า) ของ พคท.” ยุทธโภช 86, 6 (กุมภาพันธ์ 2521) : 42.

⁶⁶ เปรม ติณสูลานนท์, “แนวทางการต่อสู้และผลงานของกองทัพภาคที่ 2 ส่วนหน้า และ กอ.รมน.เขต 2” ยุทธโภช 86, 8 (เมษายน 2521) : 10 - 12.

⁶⁷ เนื้อหาเกี่ยวกับการที่ชาวไทยภูเขาถูกรอบงำจากพรรค พคท. ซึ่งได้ใช้ชาวไทยภูเขาเหล่านี้ในการทำลายชาติ และการก่อสงครามประชาชน โดยพยายามใช้ความคิดเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์เพื่อการเสมอภาคของสังคมในการครอบงำ

⁶⁸ ผู้เขียนได้นำเสนอเกี่ยวกับการปฏิบัติการในพื้นที่ทางแถบอีสานใต้ ซึ่งผู้เขียนมองว่ารัฐบาลควรจัดการองค์กรนี้ให้ถึงที่สุด เพราะองค์กรนี้ได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์ของประเทศจีน ซึ่งผู้เขียนมองว่า กลุ่มดังกล่าวถือเป็นกลุ่มหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติเป็นอย่างมากจำเป็นที่จะต้องปราบปรามให้สิ้นซากและให้หมดไปจากพื้นที่

(เมษายน 2522)⁶⁹ เป็นต้น ซึ่งบทความที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธ โภชท์กล่าวมานี้เป็นบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ และการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ต่างๆของประเทศไทย ซึ่งบทความที่ถูกลำเสนอในหนังสือยุทธ โภชท์นี้ เป็นบทความที่ตีพิมพ์ก่อนการออกนโยบาย 66/2523 และเนื้อหาของบทความนำเสนอแนวทางในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่ของกองทัพภาค 2 ซึ่งเป็นพื้นที่นำร่องของการปราบปรามคอมมิวนิสต์โดยการใช้การเมืองนำการทหาร

นอกเหนือจากบทความในหนังสือยุทธ โภชท์ก่อนการประกาศนโยบาย 66/2523 ยังมีกรนำเสนอเกี่ยวกับเนื้อหาในด้านอื่นๆ อีก เช่น บทความเกี่ยวกับการเมือง การทหาร และกองทัพของต่างประเทศ เป็นต้น ตัวอย่างของบทความที่เกี่ยวกับการทหาร เช่น บทความเรื่อง **ขานรับปีแห่งชาวไร่ชาวนาด้วยการจัดตั้งศูนย์เกษตรกรรมทหารเพื่อจัดความยากจนของประชาชน** ของ ฉลาดใจไว ซึ่งเป็นพลเรือนได้นำบทความมาตีพิมพ์ลงในยุทธ โภชท์ โดยเนื้อหาของบทความได้เสนอแนวทางในการดำเนินการจัดความยากจนในกับประชาชนในชนบท ซึ่งรัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ได้ให้ความสำคัญต่อการประชาชนซึ่งเป็นปัญหาที่สั่งสมมานาน ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางของการจัดปัญหาดังกล่าวโดยการจัดตั้งกองทัพเกษตรขึ้น เพื่อใช้หน่วยงานนี้เป็นหน่วยในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเกษตร โดยใช้ทหารเป็นผู้นำหลักการจัดปัญหาความยากจนและจัดการเกษตรให้บรรลุเป้าหมายของรัฐบาลในการทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม⁷⁰ ซึ่งบทความดังกล่าวที่ยกตัวอย่างนี้ เป็นบทความที่นำเสนอในเรื่องการพัฒนาชนบทในพื้นที่การเกษตรเพื่อจัดปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในชนบท นอกจากนี้ยังมีบทความที่เกี่ยวกับ

⁶⁹ผู้เขียนได้ให้นิยามความหมายของสงครามประชาชนไว้ว่า เป็นสงครามที่ประชาชนอยู่ตรงกลาง ซึ่งผู้เขียนมองว่าจะทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง สงครามประชาชนนั้นถือว่าการกระทำที่ง่ายสุด เนื่องจากจะใช้บอกเล่าคำพูดต่าง ๆ บอกเล่าไปเรื่อย ๆ ซึ่งไม่ใช่แค่พูดอย่างเดียวแต่จะต้องกระทำให้เกิดผลต่าง ๆ ด้วย ตอนท้ายของบทความผู้เขียนได้เสนอความคิดเห็นไว้ว่า ประชาชนคือเป้าหมายหลักของรัฐบาล ดังนั้นรัฐบาลจะต้องทำหมู่บ้านเหล่านี้ให้เป็นหมู่บ้านรักษาดินแดน หรือหมู่บ้านชายแดน เพื่อป้องกันการฝายคอมมิวนิสต์ในการใช้ประชาชนเหล่านี้ในการทำสงครามประชาชนต่อสู้กับรัฐบาล

⁷⁰ฉลาดใจไว, “ขานรับปีแห่งชาวไร่ชาวนาด้วยการจัดตั้งศูนย์เกษตรกรรมทหารเพื่อจัดความยากจนของประชาชน” ยุทธโภช 87, 9 (พฤษภาคม 2522) : 71 - 80.

การทหาร เช่น บทความเรือบทความเรื่อง คำถามที่ยังไม่มีคำตอบของ อิโรซีมา ของ ร้อยตรีหม่อมเจ้าเฉลิมศึก ยุคล ที่ได้นำเสนอผลจากการทิ้งระเบิดที่อิโรซีมา ประเทศญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดขึ้น และทำให้เกิดโรคต่างๆเมื่อเข้าไปในร่างกาย และผลที่สะท้อนให้เห็นถึงอันตรายทางด้านสังคมและจิตวิทยา⁷¹ แม้การทิ้งระเบิดนิวเคลียร์ลงเพื่อยุติปัญหาของสงครามแต่กลับประสบปัญหาต่าง ๆ ตามมา คือ การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงสารกัมมันตภาพรังสีที่สะสมอยู่ภายในร่างกายอีกด้วย นอกจากบทความทั้งสองบทความที่ยกตัวอย่างมาแล้วยังมีบทความอื่น ๆ ที่นำเสนอในประเด็นอื่น ๆ เช่น บทความเรื่อง คุรุ ของ พันเอกอิทธิพงษ์ นาทะสิริ ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษ 86, 5 (มกราคม 2521)⁷² นาสาล ของร้อยโท ดร.จากรุภัทร เรื่องสุวรรณ ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษ 86, 8 (เมษายน 2521)⁷³ และบทความเรื่อง ลืมตาดูบ้านเมืองกันเสียบ้าง ของ พันเอกสิทธิ จิรโรจน์ ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษ 86, 10 (มิถุนายน 2521) เป็นต้น⁷⁴

⁷¹หม่อมเจ้าเฉลิมศึก ยุคล, “คำถามที่ยังไม่มีคำตอบของอิโรซีมา” ยุทธโกษ 86, 12 (ธันวาคม 2521) : 1 - 17.

⁷²บทความได้นำเสนอเกี่ยวกับปัญหาขาดแคลนครูในระบบทหาร ซึ่งมีความขาดแคลนอย่างมาก เนื่องจากจะต้องเอาครูที่เป็นคนนอกที่มีไม่ได้สอนวิชาทางทหารมาสอนในโรงเรียน นายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อที่จะทดแทนครูที่ขาดแคลนในกองทัพได้ ซึ่งผู้เขียนมองว่า นายทหารบางคนไม่ยอมที่จะเข้ามาเป็นครูในโรงเรียนต่างๆ ของกองทัพบก เนื่องจากจะต้องทำหน้าที่ในการสอนและฝึกนักเรียนนายร้อยในช่วงต้นเดือน เมษายน ด้วย จึงทำให้นายทหารไม่ต้องการที่จะทำหน้าที่ 2 อย่างในคราวเดียวกัน หรือนายทหารบางคนได้รับทุนไปเรียนต่างประเทศแล้วแต่ไม่ได้กลับมาเป็นครูแต่กลับไปประจำที่กรม กองอื่น ๆ ในกองทัพแทน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ควรมีการตั้งโรงเรียนสำหรับครูทหารขึ้น การเพิ่มเงินเดือนครู เป็นต้น ซึ่งการเสนอแนวทางดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูในกองทัพได้เป็นอย่างดี

⁷³ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับยุวชนทหารยุคนุกเมิกของอิสราเอล เกี่ยวกับ โครงสร้าง และการจัดการทหารเพื่อนำมาใช้กับกองทัพไทย เพราะผู้เขียนเห็นว่าแม้อิสราเอลจะเป็นประเทศเกิดใหม่แต่มีการพัฒนาทางทหารที่เร็วมากจึงน่าจะนำแนวคิดและหลักการมาใช้กับไทยบ้าง

⁷⁴บทความได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการปลุกระดมคนในสังคมให้ต่อสู้กับคนที่ จะเข้ามาทำลายชาติและความมั่นคงในสังคมไทย ซึ่งเห็นได้จากการปะทะ การถูกข่มขู่ การโจมตีล้างผลาญ และการเผาทำลาย ซึ่งผู้เขียนพยายามเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ ให้นำหน่วยงานหรือฝ่ายอำนาจการให้หาข้อมูลต่างๆ และพยายามสอดส่องเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

การแสดงความคิดเห็นของทหารผ่านหนังสือยุทธโศภตั้งแต่ พ.ศ.2523 – 2534 นั้น จะยังคงมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์เป็นหัวข้อหลักเช่นเดิม แต่เนื้อหาดูเบาบางลงกว่าแต่ก่อน เนื่องจากได้มีการประกาศใช้นโยบาย 66/2523 ซึ่งเป็นแนวทางที่ใช้การเมืองนำการทหารในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ บทความในหนังสือยุทธโศภในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นการนำเสนอความคิดเห็นของทหารเกี่ยวกับแนวทางในการปราบปรามคอมมิวนิสต์โดยใช้วิธีจิตวิทยา และการพัฒนาพื้นที่ชนบทแทน

ตัวอย่างของบทความที่นำเสนอในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ.2523 – 2534 เช่น บทความเรื่อง การเมืองนำการทหาร ของ พันเอก ไสว เนตินิยม ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอเกี่ยวกับการใช้นโยบายการเมืองนำการทหารของรัฐบาล ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นต่างต่อการใช้นโยบายดังกล่าว เนื่องจากทหารมีหน้าที่ในการป้องกันประเทศจากศัตรูภายนอกประเทศไม่ใช่ศัตรูภายในประเทศ นอกจากนี้ผู้เขียนยังมองว่า กลไกของระบบที่จะเข้าถึงประชาชนนั้นไม่ใช่ภารกิจหลักของทหาร แต่กลไกที่สำคัญอยู่ที่กระทรวงมหาดไทยซึ่งทำหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าทหาร ดังนั้นกระทรวงมหาดไทยจึงน่าจะเป็นกลไกสำคัญต่อการการใช้นโยบายการเมืองนำการทหารมากกว่า กองทัพ⁷⁵ บทความเรื่อง ประชาชนจะช่วยเหลือทางราชการทหารได้อย่างไร ของ พันเอก กำแหง จำปาสุด บทความดังกล่าวผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีที่ประชาชนจะสามารถช่วยเหลือทหารโดยวิธีต่าง ๆ ได้ คือ การเป็นหูเป็นตาให้เจ้าหน้าที่ การสมัครเป็นอาสาสมัครในองค์กรต่าง ๆ และการบริจาคทรัพย์เพื่อช่วยในราชการทหาร เป็นต้น ซึ่งวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นวิธีที่ประชาชนพึงสามารถกระทำได้⁷⁶ เพราะประชาชนไม่สามารถที่จะออกรบเฉกเช่นทหารจึงสามารถใช้วิธีทางอ้อมเหล่านี้ในการช่วยทหารได้ นอกจากบทความทั้งสองเรื่องที่ยกตัวอย่างมาแล้ว ยังมีบทความอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกับการประกาศใช้นโยบาย 66/2523 และความมั่นคงระหว่างประเทศอีก เช่น

⁷⁵ ไสว เนตินิยม, “การเมืองนำการทหาร” ยุทธโศภ 88, 9 (พฤษภาคม 2523) : 16 – 30.

⁷⁶ กำแหง จำปาสุด, “ประชาชนจะช่วยเหลือทางราชการทหารได้อย่างไร” ยุทธโศภ 88, 11 (สิงหาคม – กันยายน 2523) : 48 – 54.

บทความเรื่อง ปัญหาความมั่นคงของชาติในชนบท ของ ร้อยตรีไพโรจน์ บุญผูก⁷⁷ ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษ 89, 5 (มิถุนายน – กรกฎาคม 2524) บทความเรื่อง การใช้กำลังทหารเพื่อการพัฒนาประเทศ ของสำนักงานทหารพัฒนา ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษ 89, 8 (เมษายน 2523)⁷⁸ และบทความเรื่อง การแก้ปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ของ ร้อยเอกนิคม อัลภาชน์ ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษ 88,6 (กุมภาพันธ์ 2523)⁷⁹ เป็นต้น ซึ่งบทความดังกล่าวนี้เป็นบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชนบท และการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งในเวลานั้นปัญหาของคอมมิวนิสต์เริ่มเบาบางลงก็ตาม ทำให้บทความที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือยุทธโกษในช่วงเวลาดังกล่าวจึงสอดคล้องกับนโยบายการเมืองนำการทหาร และการพัฒนาพื้นที่ชนบทมากกว่าการนำเสนอเกี่ยวกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์ด้วยวิธีที่รุนแรง

⁷⁷ ผู้เขียนได้นำเสนอถึงปัญหาพื้นฐานที่เกิดขึ้นในชนบท เช่น ความยากจน ความเจ็บปวด ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความไม่รู้หนังสือ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เช่น ปัญหาสาธารณสุข โจร ภัย และผู้ก่อการร้าย เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนได้ว่ามองว่าปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชนบทและจะส่งผลต่อความมั่นคงของชาติในอนาคต แนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ การปฏิบัติในแนวทางจิตวิทยาในการเยี่ยมเยียนประชาชน การจัดตั้งอาสาสมัครหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคง เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เสนออีกว่า ปัญหาความมั่นคงในชนบทสามารถแก้ไขได้หากได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและประชาชน รวมถึงการประสานงานระหว่างองค์กรเพื่อวางแผนต่างๆ ให้บรรลุผล

⁷⁸ บทความนี้ได้กล่าวถึงหน้าที่ของทหารที่ถูกระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2517 ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของทหาร โดยการเพิ่มหน้าที่ให้ทหารมีส่วนในการพัฒนาประเทศ เพื่อป้องกันไม่ให้ทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง

⁷⁹ ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดของการแก้ปัญหาของสามจังหวัดชายแดนใต้ จะต้องทำความเข้าใจถึงกรอบประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมของผู้อยู่อาศัยในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งผู้เขียนได้เสนอว่า ควรคำนึงถึงการป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ปัญหา โดยให้เลือกข้าราชการที่ตั้งใจจะลงมือ และตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในสามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคต รวมถึง การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสามจังหวัดชายแดนใต้ รวมถึงกระทำตามนโยบายดังกล่าวที่กำหนดไว้ให้เป็นรูปธรรม

นอกจากบทความที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแล้ว ยังมีบทความอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการทหาร เช่น บทความเรื่อง **บทเรียนที่ลือลืออ้ายกันระหว่างจีนและเวียดนาม** ของ พันโท สุรเดช สุนทรนาวิน ซึ่งเป็นบทความที่ผู้เขียนเรียบเรียงและแปลมาจาก Asian Defence Journal (Mar – Apr 1979) ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงสงคราม 17 วันที่จีนทำกับเวียดนาม ผู้เขียนมองว่าหากจีนยกทัพไปตีเวียดนามแล้วจะต้องเดินทัพผ่านลาวเพื่อตีโอบเวียดนาม และไทยต้องเป็นประเทศแรกที่เกิดปัญหา เพราะจะถูกเพ่งเล็งว่า จะช่วยเหลือจีนหรือไม่ในการเดินทัพผ่านลาวไปสู่เวียดนาม ซึ่งสงครามที่เกิดขึ้นผู้เขียนเสนอความคิดไว้ว่า เป็นสงครามที่ไทยจะต้องวางตัวเป็นกลาง เพราะถ้าหากให้การสนับสนุนฝ่ายใดแล้วก็จะเกิดปัญหาตามมาในอนาคต⁸⁰ และบทความเรื่อง **การใช้ทหารพัฒนาในประเทศจีน** ของ ร้อยเอก ดร.จารุภัทร เรืองสุวรรณ ซึ่งผู้เขียนได้ยกตัวอย่างของประเทศที่จีนใช้กำลังทางทหารเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ เช่น มีการจัดตั้งทหารบ้านเพื่อทำหน้าที่เป็นทหารสนับสนุนกองทัพ การจัดตั้งทหาร เพื่อต่อต้านการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกิดขึ้นในกองทัพ เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนได้ติติงกองทัพของไทยไว้ว่า ทรัพยากรในประเทศไทยนั้นมีมากแต่คนในประเทศไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าที่ควร ซึ่งถ้าหากนำแนวคิดการใช้ทหารมาพัฒนาประเทศแบบจีนมาใช้กับประเทศไทยแล้วก็จะเกิดประโยชน์อย่างมากมาย⁸¹

อย่างไรก็ตาม การแสดงออกทางความคิดทางการเมืองของทหารผ่านหนังสือ ยุทธโศภในช่วงระหว่าง พ.ศ.2523 – 2534 เป็นช่วงเวลาที่การเสนอความคิดทางการเมืองค่อนข้างน้อยและเบาบางลงมาก บทความที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือในช่วงเวลาดังกล่าว โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบทความที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามคอมมิวนิสต์โดยใช้จิตวิทยา หรือการเมืองนำการทหาร และบทความที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติมากกว่าการตีพิมพ์บทความที่เกี่ยวข้องกับทางการเมือง

⁸⁰สุรเดช สุนทรนาวิน, “บทเรียนที่ลือลืออ้ายกันระหว่างจีนและเวียดนาม” **ยุทธโศภ** 88, 6 (กุมภาพันธ์ 2523) : 15 - 32.

⁸¹จารุภัทร เรืองสุวรรณ, “การใช้ทหารพัฒนาในประเทศจีน” **ยุทธโศภ** 88 ,1 (กันยายน 2523) : 10 - 23.

และนอกจากนี้บทความที่เกี่ยวข้องกับทางทหาร โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบทความที่นำรูปแบบการทหารของต่างประเทศมาเสนอในหนังสือยุทธโศภ

ดังนั้น หนังสือยุทธโศภจึงเป็นสิ่งสะท้อนความคิดของทหารมาทุกยุคทุกสมัย หนังสือยุทธโศภ จึงสะท้อนให้เห็นความคิดของ ทหาร โนม์เอียงไปกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองคลี่คลายลงทหารเริ่มหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และการพัฒนากองทัพ จะพบว่า ทหารจะนำเสนอบทความที่เกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบการทหารของต่างประเทศมานำเสนอลงในบทความ เพื่อให้กองทัพไทยใช้เป็นแบบอย่าง และตระหนักถึงการพัฒนากองทัพเพื่อให้ทัดเทียมกับกองทัพต่าง ๆ บทความที่ได้นำมาเสนอนี้หลายบทความเขียนโดยทหารบางส่วนไม่ได้เหมารวมว่าเป็นความคิดของทหารทั้งกองทัพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนนายร้อยที่สำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้นำความรู้ทางทหารที่ได้รับการศึกษามาเผยแพร่ความรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทหารให้กับคนในกองทัพได้รับรู้

4.2.2 การส่งนักเรียนไปศึกษายังต่างประเทศ : จุดเริ่มต้นของการรับอิทธิพลทางของระบบการศึกษามาจากสหรัฐอเมริกา นั้น เริ่มต้นมาจากการที่สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางทหารกับทางการไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในด้านยุทธโศภกรรม และการฝึกทหาร ความช่วยเหลือดังกล่าวเริ่มอย่างเป็นทางการในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม (สมัยที่ 2) เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2493 ความช่วยเหลือทางทหารดังกล่าวทำให้รัฐบาลไทยได้รับผลประโยชน์จากการได้รับอาวุธยุทธโศภกรรมสมัยจากสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก รัฐบาลส่งนักเรียนไปศึกษาการทหารในต่างประเทศมากขึ้น⁸²

ความร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศไทย และสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดโครงการส่งนักเรียนนายร้อยไปศึกษาการทหารที่สหรัฐอเมริกา เป็นจำนวนมาก ซึ่งสหรัฐอเมริกาก็จะเป็นผู้

⁸²อำนาจ สาตราวุธ, “การส่งข้าราชการกองทัพบกไปศึกษาต่อต่างประเทศ” (วิทยานิพนธ์ทางทหาร วิทยาลัยการทัพบก สถาบันการศึกษาทหารบกชั้นสูง, 2527), 13.

ออกทุนการศึกษาทั้งหมด กรมยุทธศึกษาทหารบกเป็นผู้รับผิดชอบดำเนิน⁸³โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนายร้อยและนายทหารให้ไปศึกษาต่างประเทศภายใต้โครงการ IMETP (International Mutual Education and Training Program)⁸⁴ สหรัฐอเมริกาหวังผลประโยชน์ว่า นักเรียนเหล่านี้จะนำความรู้ทางการทหารสมัยใหม่มาพัฒนาประเทศ รวมถึงการเผยแพร่ลัทธิเสรีนิยมให้กับคนในกองทัพได้รับรู้ต่อไป การส่งนักเรียนนายร้อยไปศึกษาในต่างประเทศจะคัดเลือกจากนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 1 ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถและระดับการเรียนในระดับดีสำเร็จการศึกษาจะกลับมาเข้ารับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ของกองทัพบก และสามารถใช้ยุทธโศปกรณ์ซึ่งเป็นวิทยาการสมัยใหม่จากสหรัฐอเมริกา โดยได้รับยศเป็นว่าที่ ร้อยตรีเช่นเดียวกับผู้ที่สำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เช่น พลเอกธวัช สุขปลั่ง (จปร.27) อดีตแม่ทัพภาค 2 ซึ่งได้รับทุนจากโครงการ IMETP ไปศึกษาต่างประเทศสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตาม การส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศนั้น นอกจากสหรัฐอเมริกาจะให้ทุนสนับสนุนไปศึกษาการทหารแล้ว สหรัฐยังให้ทุนกับรัฐบาลไทยส่งนักเรียนไปศึกษาในสาขาอื่น ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ดังนั้นการส่งนักเรียนไปศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงไม่ได้จำกัดเฉพาะทหารเพียงสาขาเดียวเท่านั้น

4.2.3 ความคิดทางการเมืองของนักเรียนนายร้อย จปร.รุ่น 7 : หลังการเปลี่ยนมาใช้หลักสูตรเวสต์ปอยต์ของสหรัฐอเมริกาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจะมีการนับรุ่นของนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยในแต่ละรุ่น เพื่อง่ายต่อการบังคับบัญชา และการขึ้นสู่ตำแหน่งอื่น ๆ ในกองทัพ นักเรียนนายร้อยรุ่นที่ 1 คือนักเรียนนายร้อยที่เข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้าใน พ.ศ.2492 และจบการศึกษาใน พ.ศ.2497 ผู้สำเร็จการศึกษาจากรุ่นที่ 1 และมีบทบาทในกองทัพ เช่น พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ อดีตนายกรัฐมนตรี และอดีตผู้บัญชาการทหารบก ระหว่าง พ.ศ. 2529 – 2533 พลเอกสุนทร คง

⁸³ ไก่วัด สรานุชิต, ระบบการศึกษาของกองทัพบก (กรุงเทพฯ : กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2518), 12.

⁸⁴ อำนาจ ศาสตราวุธ, “การส่งข้าราชการกองทัพบกไปศึกษาต่างประเทศ”, 16.

สมพงษ์ อคิดผู้บัญชาการทหารสูงสุด และหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งในหัวข้อนี้จะนำเสนอความคิดทางการเมืองของนักเรียนนายร้อย จปร.รุ่น 7 ที่มีต่อการเมืองไทย รวมถึงความขัดแย้งระหว่าง จปร.รุ่น 7 และรัฐบาลของพลเอกเปรมที่ก่อให้เกิดกบฏยังเติร์กในเวลาต่อมา

จปร.รุ่น 7 หรือ ยังเติร์กรุ่น 7 เป็นกลุ่มนายทหารคนสำคัญที่ประกอบด้วย พันเอกมัญญกฤต รูปขจร (ขณะนั้นใช้ชื่อว่า มัญญ รูปขจร), พันเอกชูพงศ์ มัทวพันธุ์, พันเอกประจักษ์ สว่างจิตร, พันโทพัลลภ ปิ่นมณี, พันเอกชาตุนุรณ เพ็ญตระกูล, พันเอกแสงศักดิ์ มงคลเสริ, พันเอกบวร งามเกษม, และพันเอก สาคร กิจวิริยะ เป็นต้น กลุ่ม จปร. 7 สำเร็จการศึกษา เมื่อ พ.ศ.2503 หลังจากสำเร็จการศึกษาได้เข้าร่วมรบในสงครามเวียดนาม และทำให้พวกเขาเหล่านี้มีประสบการณ์ในการรบและการทหารทั้งภายในและภายนอกประเทศ ประสบการณ์ดังกล่าวทำให้พวกเขาเหล่านี้ตระหนักถึงบทบาทของทหารที่มีต่อกองทัพและทางการเมือง ซึ่งทำให้คนกลุ่มนี้พยายามที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง ลักษณะของกลุ่มทหารหนุ่มจะเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมของทหารไม่ให้ถูกบั่นทอนลงไปมากกว่าที่เป็นอยู่ในระยะแรกไม่คิดก่อรัฐประหาร เพราะสถานการณ์ทางการเมืองไม่เอื้ออำนวย⁸⁵ แต่มักจะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง เช่น การรณรงค์ต่อต้านการถอนสถานีเรดาห์ของสหรัฐอเมริกาออกจากประเทศไทย แต่นัยยะที่แฝงไว้ในการต่อต้านดังกล่าวคือ ความต้องการกระสุนสำรองเป็นจำนวนมากของทหารสหรัฐที่ตกค้างอยู่ในประเทศไทยให้นำมาใช้กับกองทัพของไทย จึงทำให้คณะทหารหนุ่มต้องการให้รัฐบาลเจรจากับรัฐบาลสหรัฐให้มอบกระสุนดังกล่าวกับกองทัพของไทย⁸⁶ นอกจากนี้ยังเติร์กรุ่น 7 ยังมีบทบาททางการเมืองที่สำคัญคือ การสนับสนุนพลเอกเปรมในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ.2523 เนื่องจากคณะทหารหนุ่มเห็นว่า รัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ของบรรดา รัฐมนตรีได้ จึงทำให้บรรดา ยังเติร์กรุ่น 7 สนับสนุนพลเอกเปรม ซึ่งในเวลานั้นดำรงตำแหน่ง

⁸⁵ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย : การวิเคราะห์บทบาททหารในการเมืองไทย (กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2525), 65.

⁸⁶ วัลลภ โรจน์วิสุทธิ์, ยังเติร์กของไทย (กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณการ, 2522), 29 – 30.

ผู้บัญชาการทหารบกให้ขึ้นมามีตำแหน่งนายกรัฐมนตรี⁸⁷ การสนับสนุนพลเอกเปรมดังกล่าวทำให้ยังเติร์กรุ่น 7 มีบทบาททางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างพลเอกเปรม และยังเติร์กรุ่น 7 ไม่ค่อยราบรื่นมากนัก เนื่องจากในเดือนเมษายน พ.ศ.2524 พลเอกเปรมได้มีการปรับคณะรัฐมนตรีหลายตำแหน่ง ยังเติร์กรุ่น 7 คัดค้านรายชื่อคณะรัฐมนตรีดังกล่าว แต่ไม่เป็นผล ทำให้เกิดการแตกขัดแย้งระหว่างยังเติร์กรุ่น 7 และพลเอกเปรมในเวลาต่อมา นอกจากนี้ทางกองทัพบกได้มีการต่ออายุราชการให้กับพลเอกเปรมในฐานะผู้บัญชาการทหารบกออกไปอีก 1 ปี ซึ่งในเวลานั้น พลเอกสัณฑ์ จิตรปฎิมาในฐานะรองผู้บัญชาการทหารบก ควรจะได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกเกิดความไม่พอใจ จนนำมาสู่กบฏยังเติร์กในเวลาต่อมา⁸⁸

การเกิดกบฏยังเติร์ก หรือกบฏเมษาฮาวาย เกิดขึ้นเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2524 มีสาเหตุมาจากความไม่พอใจการต่ออายุราชการของพลเอกเปรม และความขัดแย้งทางผลประโยชน์ในคณะรัฐบาล ซึ่งในเวลานั้นพลเอกเปรมได้ทูลเชิญพระบรมวงศานุวงศ์ให้เสด็จไปประทับที่จังหวัดนครราชสีมา ในขณะที่เดียวกันฝ่ายกบฏได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบสภา และถอดถอนคณะรัฐมนตรีฝ่ายรัฐบาล ได้ตอบฝ่ายกบฏด้วยกองกำลังของกองทัพภาค 2 ซึ่งในเวลานั้นมีพลตรีอาทิตย์ กำลังเอก ดำรงตำแหน่งรองแม่ทัพภาคที่ 2 ท้ายที่สุดกองกำลังของฝ่ายกบฏก็ได้ยอมจำนนต่อรัฐบาล และผู้นำคนสำคัญหลายคนได้หนีออกนอกประเทศ เช่น พันเอกมัญญู รูปขจร และพลเอก สัณฑ์ จิตรปฎิมา ในเวลาต่อมาเมื่อมีการออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมให้บุคคลเหล่านี้ที่ร่วมกันเป็นกบฏได้เดินทางกลับเข้ามายังประเทศไทยอีกครั้ง

ต่อมาพันเอกมัญญู รูปขจร ได้กลับเข้ามาในประเทศไทย และพยายามทำการรัฐประหารอีกครั้งในเดือนกันยายน พ.ศ.2528 มีผู้ร่วมก่อการ ได้แก่ นาวาอากาศโทมนัส รูปขจร พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พลเอกเสริม ณ นคร และพลเอกยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา

⁸⁷ กนกวลี ชูชัยยะ, “พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 – 2524”, 189.

⁸⁸ เฉลิมเกียรติ ผิวนวน, *ความคิดของทหารไทย 2519 – 2535* (กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ, 2535),

โดยพยายามยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเอกเปรม ซึ่งในเวลานั้นกองกำลังหลักของรัฐบาลประกอบด้วยผู้นำคนสำคัญของ จปร.5 ซึ่งได้แก่พลโท สุจินดา คราประยูร และพลโทอิสระพงศ์ หนุนภักดี เป็นนายทหารหลักในการดำเนินการปราบปรามกบฏดังกล่าวจนประสบความสำเร็จเมื่อวันที่เย็นของวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2528 และทำให้พันเอกมัญญู รูปขจรต้องลี้ภัยออกนอกประเทศอีกครั้ง

ดังนั้น กบฏดังกล่าวเป็นผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างพลเอกเปรม และนักเรียนนายร้อย จปร.รุ่น 7 หรือรุ่นยังเติร์กซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของกบฏ ยังเติร์กรุ่น 7 นั้นมักจะตระหนักถึงความสำคัญของตัวเองว่าเป็นนายทหารรุ่นใหม่ที่ยึดตาม West Point ของสหรัฐอเมริกาทำให้พวกเขาเหล่านี้มีความคิดก้าวหน้าทั้งในเรื่องการทหารและเรื่องของการเมือง อีกทั้ง จปร.รุ่น 7 ยังถือว่าตนเองเป็นกลุ่มคนที่ใกล้ชิดกับรัฐของพลเอกเปรม มากกว่าจปร.รุ่นอื่นๆ ซึ่งเห็นได้จากการมีอำนาจต่อรองนับตั้งการสนับสนุนพลเอกเปรมในการขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจึงมีการพยายามคัดค้านการปรับคณะรัฐมนตรีของพลเอกเปรมแต่ไม่เป็นผลจนนำมาสู่การเกิดกบฏในที่สุด

โดยสรุปแล้วผลที่เกิดจากการจัดการศึกษานั้น แสดงออกมาหลายประการ เช่น กรณีกบฏ ร.ศ.130 หรือการเกิดกบฏเมษาฮาวายของพวกยังเติร์กที่มักจะออกมาแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง แต่เมื่อไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการแล้ว นายทหารเหล่านี้ได้แสดงปฏิกริยาในการต่อต้านรัฐบาล นอกจากนี้ผลของการจัดการศึกษายังแสดงผ่านงานเขียนในหนังสือยุทธ โภชตามช่วงเวลาต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่ทหารที่เขียนบทความลงในหนังสือคือ ทหารที่สำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเกือบทั้งหมด (แม้ว่าในช่วงเวลาจะมีพลเรือนนำบทความมาลงบ้างก็ตาม) แสดงให้เห็นว่า ความคิดที่ได้รับการสั่งสอนในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้สะท้อนผ่านงานเขียนของนายทหารที่ส่งบทความลงตีพิมพ์ในยุทธ โภช

บทที่ ๕

บทสรุป

การจัดการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเริ่มจากโรงเรียนทหารมหาดเล็ก ต่อมาได้มีการขยายโรงเรียนสอนทหารอีกแห่งหนึ่งที่กรมทหารหน้า เรียกว่า โรงเรียนทหารหน้า และพัฒนามาเป็นโรงเรียนทหารสวนกรม โรงเรียนสอนวิชาทหารบก และโรงเรียนนายร้อยทหารบกตามลำดับ ใน พ.ศ. 2477 คือโรงเรียนเทคนิก ทหารบก สำหรับการสอนวิชาเทคนิกทางทหารโดยเฉพาะ ใน พ.ศ. 2491 ได้มีการรวมโรงเรียนนายร้อยทหารบกและโรงเรียนเทคนิกทหารบกเข้าด้วยกัน และเปลี่ยนชื่อมาเป็น “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” นับแต่นั้นเป็นต้นมา

การจัดการศึกษามีความก้าวหน้ามากขึ้นเมื่อบรรดาพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสำเร็จการศึกษามาจากยุโรปและนำความคิดทางการทหารในประเทศต่างๆ เช่น เคนมาร์ก รัสเซีย มาใช้ในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนนายร้อยจนเป็นผลทำให้นักเรียนนายร้อยเหล่านี้ได้รับแนวความคิดทางการทหารมากกว่าสมัยที่ผ่านมา โดยผลจากการรับการสอนตามแบบตะวันตกที่สอนให้นักเรียนนายร้อยรู้จักการแสดงความคิดเห็น หรือ การรับรู้แนวคิดทางการเมืองจากต่างประเทศทำให้นักเรียนนายร้อยเหล่านี้แสดงออกที่ความต้องการจะเปลี่ยนแปลงประเทศให้เหมือนกับชาติตะวันตกตั้งเห็นได้จากงานเขียนในหนังสือยุทธโภช และการเกิดกบฏ ร.ศ. 130

หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจแทนชาติต่างๆ ในยุโรป ทั้งในด้านการเมืองและการทหาร และเป็นสาเหตุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของทหารในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการคือ 1) การร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา เพราะสหรัฐอเมริกาต้องการพันธมิตรเพื่อการสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และใช้ไทยเป็นฐานความร่วมมือดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความร่วมมือทางทหารกับประเทศสหรัฐอเมริกา 2) การเปลี่ยนแปลงของข้าอำนาจทางการเมืองจากประเทศในยุโรปอย่างอังกฤษและฝรั่งเศส มาเป็นประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้การศึกษาทางทหารของไทยต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เนื่องจากแต่เดิมไทยมักส่งนักเรียนนายร้อยไปศึกษาในประเทศทางแถบยุโรป

นับจาก พ.ศ.2491 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าหันมาใช้หลักสูตรเวสต์ปอยต์ของสหรัฐอเมริกาแทนยุโรป ทำให้หลักสูตรมีความเข้มข้นมากขึ้น กล่าวคือ หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกาจะให้ความสำคัญกับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์เป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาทางอาวุธที่เปลี่ยนแปลงไป บริบทของการเมืองโลกคือการมีอำนาจขึ้นมาแทนที่ชาติยุโรปของสหรัฐอเมริกา รวมถึงความทันสมัยของอาวุธที่มีมากขึ้นด้วย ในส่วนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้านั้นก็เน้นเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์เช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีการนำระบบระบบเกียรติศักดิ์ (Honor System) ซึ่งเป็นระบบหนึ่งที่ใช้ในการบังคับบัญชาเพื่อรักษาเกียรติของความเป็นนักเรียนนายร้อย โดยการให้นักเรียนนายร้อยสามารถปกครองตนเอง เคารพกันโดยอาศัยระบบอาวุโส เพื่อให้แก่นักเรียนนายร้อยอยู่ในระเบียบ มีการบังคับบัญชาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และสามารถดำเนินตามหลักการของทหาร ได้อย่างถูกต้อง

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใช้หลักสูตรเวสต์ปอยต์มาจนถึง พ.ศ.2512 จึงได้ปรับปรุงหลักสูตรเนื่องจากไทยต้องส่งทหารเข้าไปร่วมรบในสงครามเวียดนามเพื่อสนองต่อนโยบายของรัฐบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต้องผลิตนายทหารเพื่อให้ทันต่อความต้องการเพื่อเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนาม รวมถึงการเข้ารับราชการเป็นผู้บังคับหมวดในกรม กองต่าง ๆ ของกองทัพบก เช่น กรมเสนานิการ กรมทหารสรรพวุธ เป็นต้น เมื่อสงครามเวียดนามสิ้นสุดลงได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าอีกครั้งใน พ.ศ.2518 เนื่องจากรัฐบาลไม่มีความเร่งรีบในการผลิตนายทหารเพื่อส่งเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนามอีกต่อไป

การจัดการศึกษาระหว่าง พ.ศ.2512 – 2534 มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของกองทัพ เช่น นโยบายในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ เนื่องจากทางกองทัพเห็นถึงความเลวร้ายของคอมมิวนิสต์ที่ต่อสู้กับรัฐบาลอย่างรุนแรงมาตั้งแต่ พ.ศ.2508 ทหารตระหนักว่าคอมมิวนิสต์คือ ภัยคุกคามอย่างหนึ่งที่มีต่อสังคมไทย ต่อมาเมื่อรัฐบาลเห็นว่าภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์คลี่คลายลง หลังการประกาศใช้นโยบาย 66/23 หรือการใช้นโยบายการเมืองนำการทหารทำให้หลักสูตรหันมาเน้นการพัฒนาชุมชน

นอกจากนี้การเข้ารับราชการของสมเด็จพระเทพฯ สยามบรมราชกุมารี ทำให้นักเรียน นายร้อยหันมาสนใจประวัติศาสตร์ โดยการไปทัศนศึกษายังสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนนายร้อยเหล่านี้เห็นคุณค่าและความสำคัญของประวัติศาสตร์ และทรงเล็งเห็นประโยชน์ของการเรียนประวัติศาสตร์ทรงเอาพระทัยใส่ต่อการสอนนักเรียนนายร้อย และทรงวางแผนการสอนร่วมกับอาจารย์ท่านอื่น ๆ ทรงมีเทคนิคในการสอน รวมถึงทรงแนะนำให้มีการเชิญอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องมาบรรยาย ทรงให้ความสำคัญต่อการสอนประวัติศาสตร์โดยทรงให้นักเรียนนายร้อยมีการฝึกฝน การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการหาเหตุผล มีสำนักทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเป็ประโยชน์กับนักเรียนนายร้อยในอนาคต เมื่อสำเร็จการศึกษาและเข้ารับราชการในกรมกองต่างๆ ของกองทัพบก อาจมีนักเรียนนายร้อยบางนายเข้ารับราชการในหน่วยงานของกองทัพบกที่เกี่ยวข้องกับทางประวัติศาสตร์ เช่น กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหาร ซึ่งเป็นกรมที่เก็บรวบรวมเอกสาร และคำสั่งต่างๆ ของกองทัพบกในอดีต ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนนายร้อยเหล่านี้มีความเข้าใจในเอกสาร การเก็บรักษา และวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปโดยปริยาย

ผลที่เกิดจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2491-2534 จะเห็นได้จากการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านหนังสือยุทธ โภช เนื่องจากยุทธ โภชเป็นเวทีหลักในการเสนอความคิดเห็นทางการเมือง อีกทั้งทหารที่เป็นปัญญาชน หรือนักคิดก็จะนำบทความลงตีพิมพ์ในยุทธ โภชเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาคอมมิวนิสต์และการต่อสู้กับรัฐบาลอยู่หลายบทความ ต่อมาเมื่อปัญหาเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์เริ่มทุเลาลงบทความที่ตีพิมพ์ในยุทธ โภชจะมีเนื้อหาลงเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท ซึ่งสอดคล้องกับบางรายวิชาบางตัวที่ศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เช่น วิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาและการต่อสู้แบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งเป็นวิชาที่สอนในช่วงหลัง พ.ศ.2523 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลมีการประกาศใช้นโยบายการเมืองนำการทหารในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ให้ราบคาบให้หมดไปจากสังคมไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื่องจากการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการมองจากคนภายนอกและศึกษาเฉพาะหลักสูตร และรายวิชาเท่านั้น ทำให้ข้อมูลบางส่วนยังไม่มีควมชัดเจน หากผู้ที่สนใจศึกษาต่อสามารถมองประเด็นเพิ่มเติมโดยการเข้าไปเรียนรู้ชีวิตของนักเรียนนายร้อย หรือสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวกับโดยตรงจะต่อยอดประเด็นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความละเอียดมากขึ้น

รายการอ้างอิง

เอกสารชั้นต้น

- กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. "ร.5 ก.1/2. แบบอย่างอย่างอธิบายข้อราชการสำหรับกรมทหาร เมื่อปีออก
ฉศก. 124 (2427). ข้อ 4." 2427.สบ.001/38. "จอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลก
ประชานาถ ทรงบรรยายถึงมูลเหตุแห่งมหาสงคราม ณ ทวีปยุโรป." 15 มิถุนายน 2448.
- . "ร.6 ก. 2/9 ร่างลักษณะการปกครอง และระเบียบการภายในสำหรับกองทัพบก ร.ศ.131", 12
พฤษภาคม 2445 – 20 มีนาคม 2465.
- . ร.7 ก.1/9 "นายพลเอกเจ้าพระยาบดินทร์เดชาอนุชิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2468.
- . สบ.001/38. "จอมพลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ทรงบรรยายถึงมูลเหตุ
แห่งมหาสงคราม ณ ทวีปยุโรป." 15 มิถุนายน 2448.
- . ร.7 ก. 1/15. . "ร่างข้อบังคับว่าด้วยหน้าที่ของข้าราชการกลาโหม สำหรับการประชุมใหญ่ของ
กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2473."
- . ร.7 ก.1/7 "คำของผู้รั้งตำแหน่งเสนาธิการทหารบก ประชุมใหญ่ที่กระทรวงกลาโหมและ
หนังสือเรื่อง ปลุกใจทหาร เจริญกรุง 8 ธันวาคม 2474."
- . มท.0201.2.1.474. "เชิญชวนเป็นสมาชิกหนังสือพิมพ์กลาโหม พ.ศ.2497.

หนังสือ

Roberts , Priscilla. **The Cold War**. Stroud, Gloucestershire : Sutton, c2000.

กรมยุทธการทหารบก. การทหารของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2541.

กรมยุทธศึกษาทหารบก. แนวสอนวิชาจรรยาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก. พระนคร:

โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2477.

กรมสารบรรณทหารบก, "ระเบียบกองทัพบกกว่าด้วย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518, "

26 สิงหาคม 2518.

กระทรวงกลาโหม. ที่ระลึกวันสถาปนากระทรวงกลาโหม 8 เมษายน 2430 ถึง 8 เมษายน 2496.

พระนคร : กระทรวงกลาโหม, 2496.

กองทัพบก. 100 ปีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. กรุงเทพฯ : กองทัพบก, 2530.

———. กองทัพบกในรอบสี่สิบปี. กรุงเทพฯ : กองทัพบก, 2538.

———. การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : กองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบก, 2546.

———. "คำสั่งกองทัพบกที่ 438/2516 เรื่อง นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก ประจำปีการศึกษา 2518." 2516 (พิมพ์ดีด).

———. "คำสั่งกองทัพบก เรื่อง นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก ประจำปีการศึกษา 2518." 2518 (พิมพ์ดีด).

———. "คำสั่งกองทัพบก 498/2521 เรื่อง นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก พ.ศ.2522 – 2524." 15 พฤศจิกายน.

———. "คำสั่งกองทัพบกที่ 498/2521 เรื่อง นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก ประจำปีการศึกษา 2522 – 2524," 2521 (พิมพ์ดีด).

———. "คำสั่งกองทัพบกที่ 483/2529 เรื่อง นโยบายทางการศึกษาของกองทัพบก พ.ศ.2530 – 2534," 2529 (พิมพ์ดีด).

———. "เรื่องตั้งสภาการศึกษา." เลขที่ 137/7115 (พิมพ์ดีด).

กองบัญชาการทหารสูงสุด. ประวัติกองทัพไทยในรอบ 200 ปี พ.ศ. 2325-2525. กรุงเทพฯ : กรมแผนที่ทหาร, 2525.

———. ประวัติการรบของทหารไทยในสงครามเวียดนาม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2541.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล และ เฉมอมลย์ ราชภัณฑารักษ์. การพัฒนาการทหารของประเทศไทยจาก พ.ศ.2435 – 2475. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522.

ไกวัด ศรานูชิต, พลตรี. ระบบการศึกษาของกองทัพบก. กรุงเทพฯ : กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2518.

คณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ. เทพรัตน์ ธ เกริกฟ้าทั่วหัวเสาสรรเสริญ. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์แห่งชาติ, 2547.

คำรณ สุทัศน์, หม่อมหลวง. อนุสรณ์ในงานพระราชทานกระบี่และประดับยศนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2492. พระนคร : โรงพิมพ์อุดม, 2492.

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงกา. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพกับกระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ : มติชน, 2545.

จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. **เจ้าชีวิต : พงศาวดาร 9 รัชกาลแห่งราชวงศ์จักรี** กรุงเทพฯ : ริเวอร์ บุ๊คส์, 2554.

เฉลิมเกียรติ พิวนวล. **ความคิดทางการเมืองของทหารไทย 2519-2535.** กรุงเทพฯ : ผู้จัดการ, 2535.

ชาญชัย รัตนวิบูลย์. **บทบาทของอภิรัฐมนตรีสภาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว = the Role of the Supreme Council of State in the Reign.** กรุงเทพฯ : พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สถาบันพระปกเกล้า, 2548.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, (บรรณาธิการ). **หนึ่งศตวรรษ : รัฐธรรมนูญและรัฐประหารกับการเมืองสยามประเทศไทยจากกบฏ ร.ศ. 130 ถึงรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 หรือประชาธิปไตยกับอำมาตยาธิปไตย.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2552.

แขน บัจจุสานนท์, พลเรือเอก. **ประวัติการทหารเรือไทย.** กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์, 2541.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ **พระประวัติจอมพลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช.** กรุงเทพฯ: กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2516.

เดวิด เค. ้วยอาจ. **"ประวัติศาสตร์ไทยฉบับสังเขป = Thailand : A Short History."** แปลโดยชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคนอื่นๆ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2556.

แถมสุข นุ่มนนท์. **ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – สหรัฐภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2.** กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2542.

———. **"ที่ปรึกษาชาวอเมริกันในประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ.2446 – 2483."** ใน **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2376 - พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1833 - ค.ศ.1905).** กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2519.

ทวีศักดิ์ หนูนงศ์, ร้อยเอก. **"การพัฒนากำลังพลของกองทัพบกไทย."** เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2517.

ทองแท่ง เถระพัฒน์, ร้อยเอก. **"การพัฒนาศึกษาในกองทัพบกไทย."** เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2517.

ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. **การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ.** แปลโดย พรณี ฉัตรพลรักษ์, หม่อมราชวงศ์ประกายทอง สิริสุข และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. กรุงเทพฯ : มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548.

เทพรัตนราชสุดา,สมเด็จพระ. **ประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จปร.** นครนายก : โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2548.

ชงชัย เกื้อสกุล, ร้อยเอก. "ระบบการศึกษาของกองทัพบกไทย." เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียน
เสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2517.

ธิกานต์ ศรีนารา. หลัง 6 ตุลาฯ ว่าด้วยความขัดแย้งทางความคิดระหว่างขบวนการนักศึกษากับพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : 6 ตุลารำลึก2553.

ธีระ นุชเปี่ยม. ตัวตนใหม่ของสยามในโลกา : การต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 7. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
ประชาธิปไตย-รำไพพรรณี, 2559.

นรนิติ เศรษฐบุตร. กองทัพไทยในฐานะสถาบันทางการเมือง. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530

บุญเหลือ แสงหล่อ, ร้อยเอก. "การฝึกทหารใหม่ของกองทัพบกไทย." เอกสารวิจัยส่วนบุคคล โรงเรียน
เสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2517.

ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 23 ตำนานการเกณฑ์ทหารกับตำนานกรมทหารราบที่ 4. พระนคร :
กรมศิลปากร, 2509.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 50 (ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 80) : จดหมายเหตุฟอร์บั้ง. กรุงเทพฯ : องค์การ
คำคุณสภา, 2527.

ปรีชา สุวัฒน์ศรี, ร้อยเอก. "ทหารกับการพัฒนาทางการเมือง." เอกสารวิจัยส่วนบุคคล
โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2517.

ปิยนาด บุนนาค. ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ (ตั้งแต่การทำสนธิสัญญาบาวริง ถึง "เหตุการณ์ 14
ตุลาคม" พ.ศ. 2516). กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา. ตำนานกรมทหารบกราบที่ 1 มหาเดลีรักษาพระองค์
ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2496.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. อินโดจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย,
2535.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คู่มือมัตร์ ประวัติศาสตร์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 2543.

มูลนิธิจอมพล ป. พิบูลสงคราม และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม. จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ครบรอบศตวรรษ 14 กรกฎาคม 2540. กรุงเทพฯ : มูลนิธิจอมพล ป. พิบูลสงคราม และท่าน
ผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม, 2540.

มูลนิธิรัฐบุรุษพลเอกเปรม ติณสูลานนท์. เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน. กรุงเทพฯ :

อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2544.

รณฤทธิ์ ถาวรพาณิชย์, ร้อยเอก. "การศึกษาสำหรับนักเรียนนายร้อยในอนาคต." เอกสารวิจัยส่วน

บุคคลโรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2517.

ราชกิจจานุเบกษา. "พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ส่วนราชการกองทัพบก
กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2513." 168, 25 สิงหาคม พ.ศ.2513.

———. "พระบรมราชโองการในการพระราชทานกระบี่แก่นักเรียนนายร้อย." ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่
49, 4 มีนาคม พ.ศ.2474.

———. "พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ และกำหนดหน้าที่ส่วนราชการ กองทัพบก
กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ 2)." ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91, ตอนที่
235 (วันที่ 29 ธันวาคม 2517).

———. "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517." ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91, ตอนที่
169 (วันที่ 7 ตุลาคม 2517) : 1- 90.

โรงเรียนเตรียมทหาร. 42 ปีโรงเรียนเตรียมทหาร. ม.ป.ท.ม.ป.ป.

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. พระนคร : ม.ป.ท.

———. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2476. กรุงเทพฯ : พระนคร,
2476.

———. อนุสรณ์ในงานสำเร็จการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2497.

———. ประวัติโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. พระนคร : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า,
2510.

———. หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2518. พระนคร : โรงเรียน
นายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2518.

———. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2527. นครนายก : โรงเรียน
นายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2527.

———. หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2530 (เอกสารอัดสำเนา). กรุงเทพฯ
: ม.ป.ท, 2530.

———. หลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ.2534 (เอกสารอัดสำเนา).
นครนายก : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2534.

วัลลภ ไรจน์วิสุทธิ. ยังเติร์กของไทย. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ 2522.

- วิมล พงศ์พิพัฒน์, บรูซ เรย์โนลด์ส และ สุคนธ์ พลภัทรพิจารณา (บรรณาธิการ). **พินความหลังไทย - อเมริกัน 150 ปี = the Eagle and the Elephant : 150 Years of Thai-American Relations.** กรุงเทพฯ : ยูไนเต็ด โปรตักชั่น, 2526.
- วิมลพรรณ ปิตุวัชชัย. **สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพฯ (1984), 2547.
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. **เจ้าฟ้า เจ้าชายในพระพุทธเจ้าหลวง.** กรุงเทพฯ : มติชน, 2559.
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. **การเมืองการปกครองไทย : ยุคเผด็จการ – ยุคปฏิรูป.** กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, 2548
- สมศักดิ์ วิราพร (บรรณาธิการ). **เทพรทัศน์ ๕ เกริกฟ้า ทิวล้ำสรรเสริญ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ, 2547.
- สมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. **การจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ : เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่องหนึ่งทศวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่นาคต ระหว่าง 14-16 กุมภาพันธ์ 2535.** นครนายก โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2535.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. “คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์,” 23 เมษายน 2523.
- สุมณฑา พรหมบุญ, คุณหญิง และคณะ. **เทพรทัศน์เมธี.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2549.
- สุรศักดิ์มนตรี,จอมพลเจ้าพระยา. **ประวัติการของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี.** กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2504.
- เสถียร ลายลักษณ์ (รวบรวม). **ประกาศผลัดเปลี่ยนเสนาบดีและปลัดทูลฉลอง.** พระนคร : โรงพิมพ์เดลิเมลล์, 2483.
- เสถียร สุภโสภา. **ชีวิตทางการเมืองของพระยาฤทธิอัคนย์.** พระนคร : วัชรินทร์การพิมพ์, 2514.
- . **ชีวิตและการต่อสู้ของพระยาทรงสุรเดช.** กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการจัดพิมพ์หนังสือโครงการ 60 ปี ประชาธิปไตย, 2525.
- เหรียญ ศรีจันทร์ และ เนตร พูนวิวัฒน์. **กบฏ ร.ศ. 130 : การปฏิวัติครั้งแรกของไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519.

อมรเทพ โสภณวิเศษฐวงศ์ และคณะ. (บรรณาธิการ). **สมเด็จพระเทพฯ ของเรา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2534.

อัจฉราพร กมฺทพิสมัย. **กบฏร.ศ.130 กบฏเพื่อแนวคิดประชาธิปไตยแนวคิดทหารใหม่**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์วิชาการ, 2542.

อุษณีย์ เกษมสันต์. **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษพลเอก เปรม ติณสูลานนท์**. กรุงเทพฯ : กองทัพบก และมูลนิธิรัฐบุรุษพลเอกเปรม ติณสูลานนท์, 2543.

วารสาร

กำแพง จำปาสุต, พันตรี. "ประชาชนจะช่วยเหลือทางราชการทหารได้อย่างไร." **ยุทธโศภ** 88,11 (สิงหาคม – กันยายน 2523) : 48 – 54.

จง สืบจากยง. "พระยาพลพลพยุหเสนา." **ยุทธโศภ** 86,10 (มิถุนายน 2521) : 6.

จารุภัทร เรื่องสุวรรณ, ร้อยเอก. "การใช้ทหารพัฒนาในประเทศจีน." **ยุทธโศภ** 88 ,1 (กันยายน 2523) : 10 - 23.

จตุรต. "วินัย เกียรติ กล้าหาญ สุจริต รักชาติ." **ยุทธโศภ** 47, 7 (ธันวาคม 2491) : 71-80.

เจริญ วัฒนวงษ์ศิริ, นักเรียนนายร้อย. "ชาติที่พร้อมรบ." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 2, 8 (มกราคม 2476) : 2 - 11.

"แจ้งความหนังสือพิมพ์ยุทธ โศภ." **ยุทธโศภ** 1, 1 (กันยายน 2435) : 2-3.

ฉลาด ใจไว. "งานรับปีแห่งชาวไร่ชาวนาด้วยการจัดตั้งศูนย์เกษตรกรรมทหารเพื่อขจัดความยากจนของประชาชน." **ยุทธโศภ** 87, 9 (พฤษภาคม 2522) : 71 - 80.

เฉลิมศึก ยุคล, ร้อยตรี หม่อมเจ้า. "คำถามที่ยังไม่มีคำตอบของอิโรชิม่า." **ยุทธโศภ** 86, 12 (ธันวาคม 2521) : 1 - 17.

ชัย สุรสิทธิ์, พันเอก. "กองทัพบกโซเวียต." **ยุทธโศภ** 66, 4 (มกราคม 2501) : 59-70.

ชาญ บุญญสิทธิ์, พันเอก. "กองทัพสหรัฐเป็นกองทัพที่ทรองานุภาพมากในโลกหรือ? ." **ยุทธโศภ** 66, 4 (มกราคม 2501) : 71 - 81.

ชาน ชาน ไซจักร, เรือเอก. "ความสามัคคีคือกำลังใหญ่ของชาติ." **ยุทธโศภ** 50, 4 (มกราคม 2484) : 45 – 49.

ชื่น, ร้อยตรี. "รายงานการศึกษาและการฝึกวิชาแพทย์ในสนาม." **ยุทธโศภ** 20, 7 (เมษายน 2455) : 376 – 92.

- เด็ก, ว่าที่ร้อยตรี. "การสงครามญี่ปุ่นและรัสเซีย ซึ่งได้ทำมาแล้วต่อกันเมื่อเร็ว ๆ นี้." **ยุทธโศภ** 16, 1 (กันยายน 2450) : 45 - 50.
- . "ข่าวเปรียบเทียบทหารญี่ปุ่นรัสเซีย." **ยุทธโศภ** 16, 3 (พฤศจิกายน 2450) : 193-204.
- ถนอมนิติเวช, ร้อยโทขุน "การหัดทหารใหม่." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 2, 1 (ตุลาคม 2475) : 28 - 38
- ทรงสุรเดช, พระยา. "การป้องกันการต่อสู้เครื่องบิน." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 1, 1 (กันยายน 2475) : 7 - 18.
- เทพ บุญदानนท์. "กองทัพกับวาทกรรม "ชาติ ศาสน์ กษัตริย์"." **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า** 1,1 (กันยายน 2556 – สิงหาคม 2557) : 1 - 22.
- บรรจบ อิศกุล. "ค่ายตะวันออก กับค่ายตะวันตก." **ยุทธโศภ** 47, 7 (ธันวาคม 2492) : 87 - 94.
- บรรณาธิการ. "โอวาทผู้บัญชาการทหารบก." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 46, 12 (สิงหาคม 2476) : 41.
- "บรรณาธิการแถลง." **ยุทธโศภ** 53, 4 (ธันวาคม 2490) : 97 - 99.
- ประสิทธิ์ สุชีวะ, นักเรียนนายร้อย. "ขวัญของทหาร." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 2, 8 (มกราคม 2475) : 21 - 23.
- ประสิทธิ์ราชศักดิ์, ร้อยเอก หลวง. "คำนำว่าด้วยการธรรมเนียมทหารประเทศเยอรมัน." **ยุทธโศภ** 1, 7 (พฤศจิกายน 2435) : 51 - 52.
- . "คำนำว่าด้วยความเสียดาบ." **ยุทธโศภ** 1, 37 (พฤษภาคม 2436) : 290-91.
- ประหยัด อจลภูมิ, พลตรี. "ความเป็นกลาง." **ยุทธโศภ** 52, 4 (ธันวาคม 2489) : 59 - 67
- เปรม ดิณสุลานนท์, พลเอก. "แนวทางการต่อสู้และผลงานของกองทัพภาคที่ 2 ส่วนหน้า และ กอ.รมน.เขต 2." **ยุทธโศภ** 86, 8 (เมษายน 2521) : 10 - 12.
- เปรมชัย วิตตะ, ร้อยเอก. "รักษาดีจะดีอย่างไร." **ยุทธโศภ** 57, 6 (พฤศจิกายน 2492) : 79 - 82.
- . "สัญลักษณ์ของนักรบเมือง." **ยุทธโศภ** 57, 9 (มิถุนายน 2492) : 87 - 90.
- . "เหตุใดไทยจึงจน." **ยุทธโศภ** 57, 5 (ตุลาคม 2492) : 77 - 81.
- ผิน, ร้อยโท. "กองทัพบกอังกฤษในปัจจุบัน." **ยุทธโศภ** 16, 7 (มีนาคม 2450) : 619 - 25.
- ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ทหารบก. "การศึกษาของนักเรียนนายร้อย." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 13, 2 (มีนาคม 2476) : 41-49.
- . "การศึกษาของนักเรียนนายร้อย." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 2, 13 (มีนาคม 2476) : 41 - 49.
- พโยม จุลานนท์, พันตรี. "กรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส." **ยุทธโศภ** 50, 3 (ธันวาคม 2484) : 19 - 41.

- . "รัฐสภากับการทหาร." **ยุทธโศภ** 52, 7 (เมษายน 2491) : 124 – 31.
- พลพินัยการ, พันตรี หลวง. "คำอธิบายธรรมเนียมอนุกรรมการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ.2475." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 1, 2 (ตุลาคม 2475) : 52 – 58.
- จักรพงษ์ภูวนาถ พิชญ โลกประชานาถ, สมเด็จพระเจ้าฟ้า. "กฎว่าด้วยอำนาจการลงอาญาทหารบกและคำอธิบาย." **ยุทธโศภ** (มิถุนายน 2454) : 529 -47.
- . "แก้ความเข้าใจผิดที่คลาดเคลื่อนในข่าวเปรียบเทียบทหารญี่ปุ่นกับรัสเซีย." **ยุทธโศภ** 16, 3 (พฤศจิกายน 2450) : 416 – 28.
- . "ข่าวเปรียบเทียบทหารญี่ปุ่นกับรัสเซีย ซึ่งทำสงครามต่อเนื่องกันล่วงมาแล้ว." **ยุทธโศภ** 16, 3 (พฤศจิกายน 2450) : 193 – 204.
- . "คำแนะนำในการประลองยุทธผสม." **ยุทธโศภ** 18, 5 (กุมภาพันธ์ 2452) : 499 – 590
- . "พงษาวดารความเปลี่ยนแปลงในการทำสงคราม." **ยุทธโศภ** 17, 11 (สิงหาคม 2452) : 937 – 58.
- พิน ริตชากนี, นาวาเอก. "สงคราม หรือสันติภาพ." **ยุทธโศภ** 50, 4 (มกราคม 2485) : 65 – 72
- วรพันธ์ รั้งกระรัตน์, พันตรี. "จากราชดำเนินถึงป่าแดง – เพชรบูรณ์." **ยุทธโศภ** (กรกฎาคม 2524) : 32 – 33.
- วัฒนา พยัมนิธิ, ร้อยเอก. "พลเมืองทหาร." **ยุทธโศภ** 57,1 (มิถุนายน 2492) : 17 – 22.
- วัลลภ โรจนวิสุทธ์, พันตรี. "ทำไม...นอร์มั้งดี." **ยุทธโศภ** 52, 5 (กุมภาพันธ์ 2490) : 31- 46.
- วาด, ร้อยเอก. "การเปลี่ยนแปลงทหารบกในประเทศจีน." **ยุทธโศภ** 16,1 (กันยายน 2450) : 34 – 44.
- รณสิทธิพิชัย, ร้อยเอกหลวง. "ถ้อยแถลง." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 1, 3 (พฤศจิกายน 2475) : 1 – 7.
- . "ทหารกับการเมือง." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 2, 6 (ธันวาคม 2476) : 54 – 62.
- ร.ร.ภ. (นามแฝง). "ทหารของชาติ." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 40 , 1 (5 กรกฎาคม 2476) : 18-27.
- . "ทหารของชาติ." **หนังสือพิมพ์ทหารบก** 1, 40 (กรกฎาคม 2476) : 18 – 27.
- ม้าน้ำ (นามแฝง). "ใคร...เป็นประเทศ (หัวหน้า) ของ พลท." **ยุทธโศภ** 86, 6 (กุมภาพันธ์ 2521) : 42.
- เยรินี, ร้อยเอก. "คำนำว่าด้วยคำนำว่าด้วยวิธียุทธศึกษา." **ยุทธโศภ** 1, 40 (กรกฎาคม 2436) : 67 – 68.
- ส.สรานุชิต, พลตรี. "ข้อคิดหลังสงคราม." **ยุทธโศภ** 52, 1 (กรกฎาคม 2490) : 13 – 39.
- สมบูรณ์ วิวิสิริ, นักเรียนเทคนิค. "เครื่องบินดำทิ้งระเบิด." **ยุทธโศภ** 50, 5 (กุมภาพันธ์ 2484) : 41 – 46.
- แสวง ทัพพะสุด, พันตรี. "รักษาดีต้องสร้างชาติ." **ยุทธโศภ** 50,2 (พฤศจิกายน 2484) : 45 - 51.
- . "รักษาดีต้องสร้างชาติ." **ยุทธโศภ** 50, 2 (พฤศจิกายน 2484): 45 – 51.
- . "ทหารรัฐธรรมนูญ." **หนังสือพิมพ์ทหารบก ฉบับพิเศษฉลองรัฐธรรมนูญ** (2475) : 142 – 55.

ไสว เกตุสุวรรณ, นักเรียนนายร้อย. "สงครามอเมริกาญี่ปุ่น." *หนังสือพิมพ์ทหารบก* 1, 11 (ธันวาคม 2475) : 24 - 31.

ไสว เนตินิยม, พันตรี. "การเมืองนำการทหาร." *ยุทธโภษ* 88, 9 (พฤษภาคม 2523) : 16 – 30.

สารานุกรม, พันตรี หลวง. "ทหารรัฐธรรมนูญ." *หนังสือพิมพ์ทหารบก (ฉบับพิเศษฉลองรัฐธรรมนูญ)* : 142 – 55.

หลง ไส่ลายสือ. "พระสยามเทวาธิราชปางประทับนั่งฝีมือใคร." *ศิลปวัฒนธรรม* 307, 7 (พฤษภาคม 2548) : 24 – 27.

สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ, พันเอก และชัญญาพัทธ์ วิพัฒนานันท์กุล, พันตรีหญิง. "ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐอเมริกากับปรัชญา และ “หัวใจ” ของการผลิตนายทหารอาชีพ." *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า* 3,1 (กันยายน 2558 – สิงหาคม 2559) : 171 -192.

สีหราชเดโช, พระยา. "คำนำว่าด้วยลักษณะการทหารในยุโรป." *ยุทธโภษ* 1, 9 (พฤศจิกายน 2435) : 67 – 68.

สุตกรจิต จารุศรีณี, ร้อยโท. "เกิดรัฐธรรมนูญ." *หนังสือพิมพ์ทหารบก (ฉบับพิเศษฉลองรัฐธรรมนูญ)* : 2 – 4.

สุรเดช สุนทรนาเวิน. "บทเรียนที่ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันระหว่างจีนและเวียดนาม." *ยุทธโภษ* 88, 6 (กุมภาพันธ์ 2523) : 15 - 32.

อัสวารุ (นามแฝง). "การทหารกับการเมือง." *หนังสือพิมพ์ทหารบก* 2, 11 (กุมภาพันธ์ 2476) : 51-57.

อัสวารุ. "การทหารกับการเมือง." *หนังสือพิมพ์ทหารบก* 2, 11 (กุมภาพันธ์ 2476) : 51 – 57.

อานุกาพ ไตรภพ, พลตรี พระยา. "หลักประจำใจสำหรับนักประชาธิปไตย." *ยุทธโภษ* 57, 6 (พฤศจิกายน 2492) : 69 – 76.

อิทธิพงศ์ นาทะสิริ, ร้อยเอก. "ครู." *ยุทธโภษ* 86, 5 (มกราคม 2521) : 21 – 30.

อุดม พุทธิเกษตรริน, พันตรี. "แนวหลัง." *ยุทธโภษ* 50, 2 (พฤศจิกายน 2484) : 47 – 64.

วิทยานิพนธ์

Sukunya Bumroongsook. "Chulachomklao Royal Military Academy : The Modernization of Military Education in Thailand (1887-1948)." Northern Illinois, 1999.

กนกวลี ชูชัยยะ. "พัฒนาการทางความคิดของกลุ่มทหารอาชีพ พ.ศ.2475 - 2524."

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

- เกียรติชัย เกียรติกิตติไกร, พันตรี. "แนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรวิชาการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า." วิทยาลัยการทัพบกสถาบันวิชาทหารบกชั้นสูง, 2543.
- คึกฤทธิ์ สวัสดิ์ผล, พันตรี. "การเรียนรู้และความสำนึกคิดทางการเมืองของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- จิตรารักษ์ ไชยกันทา. "การจัดราชการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2486-2477)." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- เจน มลิตา, พันเอก. "การพัฒนากองวิชาทหารในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า." วิทยานิพนธ์วิทยาลัยการทัพบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2514.
- แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ. "การปรับปรุงกองทัพกตามแบบตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ.2399 - 2475." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519
- ณรงค์ จิตแก้วแท้, พันโท. "อุดมการณ์ทหารของนักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า." วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร (การทหาร) โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2546.
- เทียมจันทร์ อ้าแหว. "บทบาททางการเมืองและการปกครองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ.2475 – 2487)." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- บำเพ็ญ ศรีพุทธชาด, พันตรี. "การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่ พ.ศ.2522-2533." ภาคนิพนธ์ประกอบการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์การทหาร ส่วนวิชาเสนาธิการกิจ กองยุทธการ วิทยาลัยการทัพบก, 2536.
- พาชื่น สมคำนึ่ง. "ความสำคัญของการศึกษาของพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการปรับปรุงบ้านเมืองตามแบบตะวันตก." วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- ไพฑูรย์ แจ๊ะแสบ. "นโยบายชาตินิยมของไทย ระหว่าง พ.ศ.2481 – 2488." วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2522.
- ภารดี มหาจันทร์. "การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2518.

- วารุณี โอสธารมย์. "การศึกษาในสังคมไทย พ.ศ.2411-2475." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- วีระศักดิ์ รักษาทรัพย์, พันตรี. "การศึกษาพัฒนากองทัพ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทรัฐศาสตร์ (การทหาร) โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2530.
- ศรีศักดิ์ เลิศล้ำ, ร้อยเอก. "นโยบาย 66/32 กับการพัฒนาประชาธิปไตย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทรัฐศาสตร์ (การทหาร) โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2524.
- ศิริพันธ์ บุญศิริ. "บทบาททางการทหารและทางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิชณุโลกประชานาถ." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- ศุภลักษณ์ สุวรรณชะฎ, ร้อยเอก. "ปัญหาในการบริหารงานของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- สุพจน์ ชำรงรัตน์, พันตรี. "การเรียนการสอนและหลักสูตรทางรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์กับทัศนคติทางการเมืองของทหาร : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทรัฐศาสตร์ (การทหาร) โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทหารชั้นสูง, 2537.
- เสรี สหพลเวชช์, พันตรี. "แนวความคิดในการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จาก 5 เป็น 4 ปี." วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 2543.
- ไสว จันทรจิรากร, ร้อยเอก. "การเรียนรู้ทางการเมืองในแนวทางประชาธิปไตยของนักเรียนนายร้อยทหารบก." วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- อัจฉราพร กมฺพพิสมัย. "กบฏ ร.ศ.130 : ศึกษากรณีการปฏิรูปทางการเมืองการปกครอง และกลุ่มทหารใหม่." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- อำนาจ ศาสตราวุธ, พันเอก. "การส่งข้าราชการกองทัพไปศึกษาต่างประเทศ." วิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารชั้นสูง, 2527.

สื่อออนไลน์

West Point History. "A Brief History of West Point." <http://www.westpoint.edu/history/SitePages/Home.aspx>.

West Point History, "Curriculum." <https://www.usma.edu/curriculum/sitepages/home.aspx>.

Supasiri Boonprawes, แผนการศึกษาแห่งชาติ...จากอดีต จวบจน ปัจจุบัน. <http://krufai-sabaidee.blogspot.com/2013/10/blog-post.html>.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวปวีณา มุซอเฮด
วัน เดือน ปี เกิด	21 มิถุนายน 2533
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2551 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา สายศิลป์ - ภาษา โรงเรียนอิสลามสันติชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	พ.ศ.2555 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ.2556 ศึกษาต่อหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

